

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ПРАВОВІ, ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

**Тези доповідей
учасників ІІ Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Миколаїв, 2–3 листопада 2023 року)**

**МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(УКРАЇНА)
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА (УКРАЇНА)
АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК-ВИЩА ШКОЛА УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРАЦІЇ В ОПОЛЕ (ПОЛЬЩА)
ВАРМІНСЬКО-МАЗУРСЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТ (ПОЛЬЩА, ОЛЬШТИНЬ)
ОПОЛЬСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ(ПОЛЬЩА)
ШЕВЧЕНКІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА(УКРАЇНА)
ПІВДЕННО-СХІДНЕ МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ
СЛУЖБИ В ОДЕСЬКІЙ, МИКОЛАЇВСЬКІЙ, ХЕРСОНСЬКІЙ
ОБЛАСТЯХ, АВТОНОМНІЙ РЕСПУБЛІЦІ КРИМ ТА М.
СЕВАСТОПОЛІ (УКРАЇНА)
МИКОЛАЇВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ (УКРАЇНА)
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА (УКРАЇНА)
ЗВО «ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ» (УКРАЇНА)
ДЗ«ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА» (ПОЛТАВА, УКРАЇНА)**

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ПРАВОВІ, ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

**Тези доповідей
учасників III міжнародної науково-практичної конференції**

2-3 листопада 2023 року

м. Миколаїв

2023

**MYKOLAYIV NATIONAL AGRARIAN UNIVERSITY
(UKRAINE)
TARAS SHEVCHENKO KYIV NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV
EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC INSTITUTE OF PUBLIC
ADMINISTRATION AND CIVIL SERVICE(UKRAINE)**

**ACADEMY OF APPLIED SCIENCES-HIGH SCHOOL OF MANAGEMENT
AND ADMINISTRATION IN OPOL (POLAND)
THE UNIVERSITY OF WARMIA AND MAZURY (POLAND, OLSZTYN)
UNIVERSITY OF OPOLE (POLAND)
SHEVCHENKIV VILLAGE COUNCIL (UKRAINE)
SOUTH-EASTERN INTERREGIONAL OFFICE OF THE NATIONAL
AGENCY OF UKRAINE ON CIVIL SERVICE ISSUES IN ODESA,
MYKOLAIV, KHERSON OBLASTS, THE AUTONOMOUS REPUBLIC OF
CRIMEA AND THE CITY OF SEVASTOPOL (UKRAINE)
MYKOLAIV REGIONAL
CENTER FOR PROFESSIONAL DEVELOPMENT (UKRAINE)
VASYL STEFANYK PRECARPATHIAN NATIONAL UNIVERSITY
(UKRAINE)
HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION «PODILLIA STATE
UNIVERSITY» (UKRAINE)
STATE INSTITUTION «LUHANSK TARAS SHEVCHENKO NATIONAL
UNIVERSITY» (POLTAVA, UKRAINE)**

**DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES:
LEGAL, ECONOMIC AND SOCIAL ASPECTS**

**Abstracts of reports
of the participants of the III International scientific-practical conference**

November 2-3, 2023

Mykolaiv

2023

УДК 332.14

P64

*Друкується за рішенням вченої ради Миколаївського національного аграрного університету
(протокол № 4 від 14.11.2023 р.).*

Редакційна колегія:

Головний редактор:

В. С. Шебанін – д-р техн. наук, професор, академік НААН

Заступники головного редактора:

І.В.Гончаренко – д-р екон. наук, професор

А. В. Ключник – д-р екон. наук, професор

Відповідальний секретар: Н. В. Потриваєва – д-р екон. наук, професор

Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти:
P64 Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 2-3 листопада 2023 р., Миколаїв –
Миколаїв: МНАУ, 2023. – 217 с.

ISBN 978-617-7149-43-5

У збірнику представлено виклад доповідей і повідомлень, поданих на III Міжнародну науково-практичну конференцію «Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти». Збірник містить тези доповідей, подані на 9 секцій: 1. Взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування; 2. Правове, освітнє, наукове та інформаційне забезпечення розвитку територіальних громад; 3. Впровадження механізмів ефективного використання фінансових, земельних, майнових та інших ресурсів громад; 4. Інновінг безпекоорієнтованого управління розвитком громад; 5. Підприємницьката міжнародна діяльність територіальних громад, їх транскордонне, міжмуніципальне співробітництво, державно-приватне партнерство; 6. Стратегічні орієнтири комплексного відновлення територіальних громад та розвитку їх цифрової трансформації; 7. Публічні послуги та соціальний профіль територіальних громад; 8. Молодіжна політика та залучення молоді в громадах; 9. Проектна діяльність територіальних громад.

Результати можуть бути використані для подальших досліджень, формування нових наукових ідей.

Для науковців, аспірантів, здобувачів вищої освіти ЗВО та науково-дослідних установ, представників органів державного і місцевого самоврядування, а також осіб, які цікавляться проблемами розвитку територіальних громад.

Видається мовою оригіналу в авторській редакції. Відповідальність за зміст наукової праці несе автор. Редакція може не поділяти думку авторів.

УДК 332.14

ISBN 978-617-7149-43-5

© Миколаївський національний аграрний
університет, 2023

ОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Миколаївський національний аграрний університет

**Кафедра публічного управління та адміністрування
і міжнародної економіки**

**Навчально-науковий інститут публічного
управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка**

**Південно-Східне міжрегіональне управління
національного агентства України з питань державної
служби в Одеській, Миколаївській, Херсонській
областях, Автономній Республіці Крим та м. Севастополі**

**Академія прикладних наук-вища школа управління
та адміністрації в Опольє (Польща)**

**Вармінсько-Мазурський університет (Польща,
Ольштинь)**

Опольський університет (Польща)

Шевченківська сільська рада (Україна)

**Миколаївський регіональний центр підвищення
кваліфікації (Україна)**

**ЗВО «Подільський державний університет»
(Україна)**

**Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника (Україна)**

**ДЗ«Луганський національний університет імені
Тараса Шевченка» (Полтава, Україна)**

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова та співголови оргкомітету:

В'ячеслав Шибанін, д-р техн. наук, проф., в.о. ректора Миколаївського національного аграрного університету.

Мар'ян Дучмал, д-р габ, проф., ректор АПН Вищої школи Управління та Адміністрації в Ополе

Лариса Комаха, д-р філос. наук, проф., директор Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Олег Пилипенко, голова Шевченківської сільської ради

Члени оргкомітету:

1. Надія Васиньова, канд. пед. наук, доц., доцент кафедри публічної служби та управління навчальними й соціальними закладами ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

2. Наталія Галунець, старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету.

3. Yana Glazova, drDział ekonomicznyUniwersytet Opolski.

4. Ірина Гончаренко, д-р екон. наук, проф., професор кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету.

5. Анжела Гусенко, старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету.

6. Дмитро Дибченко, директор Миколаївського регіонального центру підвищення кваліфікації.

7. Elżbieta Żywucka – Kozłowska, Associate Prof. Department of Criminal Procedure and Executive Criminal Law University of Warmia and Mazury.

8. Ольга Ємець, канд. екон. наук, доц., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

9. Ольга Кальченко, заступник начальника Південно-Східного Міжрегіонального управління Національного агентства України з питань державної служби в Одеській, Миколаївській, Херсонській областях, Автономній Республіці Крим та м. Севастополі.

10. Анатолій Камашев, начальник фінансового відділу Шевченківської сільської ради.

11. Альона Ключник, д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету.

12. Лілія Кравчук, канд. екон. наук, доц., менеджер з питань регіонального розвитку КУ Миколаївської міської ради «Агенція розвитку Миколаєва».

13. Людмила Прогонюк, канд. юрид. наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету.

14. Алла Чикуркова, д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування ЗВО «Подільський державний університет».

15. Олена Шебаніна, д-р екон. наук, проф., декан факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету.

16. Наталія Шишпанова, канд. екон. наук, доц., доцент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету.

Секретар оргкомітету:

Олена Лівандовська – лаборант кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету.

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ!

III Міжнародну науково-практичну конференцію «Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти» втретє проводить кафедра публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету.

У конференції взяли участь науковці із 23 закладів вищої освіти, наукових установ як вітчизняних, так і зарубіжних: Київського національного університету імені Тараса Шевченка, ННІ ПУДС; Львівського національного університету імені Івана Франка; ЗВО «Подільський державний університет»; ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»; Київського військового ліцею імені Івана Богуна; Івано-Франківського навчально-наукового юридичного інституту національного університету «Одеська юридична академія»; Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу; Білоцерківського національного аграрного університету; Відділу регіональної екологічної політики та природокористування; ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України»; Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова; Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; Відділу методології сталого розвитку Інститут демографії та проблем якості життя НАН України; Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського; Управління Державної охорони; Одеського національного університету імені І.І. Мечникова; Сумського національного аграрного університету; Прикарпатського інституту імені Михайла Грушевського ПрАТ «ВНЗ «МАУП»; Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка; Управління Південного офісу Держаудитслужби в Миколаївській області; Херсонського національного технічного університету; Department of Criminal Procedure and Executive Criminal Law University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland; Миколаївського національного аграрного університету.

До участі в конференції було залучено також молоде покоління майбутніх науковців – здобувачів вищої освіти, які проявили інтерес до проблем розвитку територіальних громад.

Тематичне наповнення матеріалів конференції охоплює проблеми: взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування; правового, освітнього, наукового та інформаційного забезпечення розвитку територіальних громад; впровадження механізмів ефективного використання фінансових, земельних, майнових та інших ресурсів громад; інновіingu безпекоорієнтованого управління розвитком громад; підприємницької та міжнародної діяльності територіальних громад, їх транскордонне, міжмуніципальне співробітництво, державно-приватне партнерство; стратегічного орієнтуру комплексного відновлення територіальних громад та розвитку їх цифрової трансформації; надання публічних послуг та соціальний профіль територіальних громад;

формування та розвитку молодіжної політики та залучення молоді в громадах; проектної діяльності територіальних громад

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти» надають можливість ознайомитися з актуальними проблемами розвитку територіальних громад не лише учасникам конференції, але й широкому колу зацікавлених читачів.

Оргкомітет конференції

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Альбещенко О.С. Взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування щодо управління розвитком туристично-готельного підприємництва.....	14
Васиньова Н.С. Основні складові комунікативного партнерства взаємодії органів влади з громадськістю в умовах євроінтеграції.....	16
Дзєга В.Д. Організаційна компетентність посадових осіб місцевого самоврядування та органів державної влади в Україні: механізми вдосконалення та взаємодії.....	18
Кисіль В.Г. Парламентська етика депутатів в умовах євроінтеграції.....	21
Коляда Є. Реформування державного управління охороною здоров'я в зарубіжних країнах та можливості його впровадження в Україні.....	23
Ларіна Н., Ковтонюк О. Особливості медіаційної компетентності публічних службовців в Україні.....	26
Миколюк А.В., Грищенко М.Ю. Проблеми взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування і шляхи їх вирішення.....	31
Мусієнко А.О. Електронна демократія та громадська участь: запорука майбутнього.....	33
Новодворська Я.І. Особливості взаємодії Президента України з органами місцевого самоврядування.....	35
Пікуль Є.В. Теоретичні та прикладні підходи розвитку потенціалу підрозділів територіальної оборони на місцевому рівні.....	37
Пляс В.О. Механізми вдосконалення політичної відповідальності депутатів.....	39
Стамат В.М., Дяченко А.Р. Комунікація органів державної влади та місцевого самоврядування у контексті розвитку аграрних підприємств....	41
Стамат В.М., Осипенко К.В. Механізм формування іміджу керівника в органах виконавчої влади.....	43
Чикуркова А.Д. Профорієнтаційна робота в системі кадрового забезпечення органів публічної адміністрації в Україні.....	45

СЕКЦІЯ 2. ПРАВОВЕ, ОСВІТНЄ, НАУКОВЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Боринський Т.М. Інституційний розвиток місцевого самоврядування.....	47
Гоцуляк К.І. Аналіз реформ в освіті, їхніх плюсів та мінусів, а також ефективності нових підходів.....	48
Гресько А.М., Ціжма Ю.І. Нормативно-правове забезпечення діджиталізації діяльності органів влади в Україні.....	50
Дармосюк В.М. Застосування програмних комплексів на основі методів математичної статистики в управлінні соціально-економічним розвитком територіальних громад.....	52
Дупешко-Джус Ю.І. Державна стратегія забезпечення рівних прав та	

можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року: контекст територіальних громад.....	54
Кравченко О.І. Напрями розвитку взаємодії територіальних громад із закладами вищої освіти	56
Лешанич С.Є. Економіко-правові аспекти розвитку територіальних громад в умовах війни в Україні	58
Орлів М.С. Удосконалення підходів до розроблення стратегій розвитку територіальних громад: правовий аспект	60
Пархоменко О.Ю. Перспективні сфери застосування штучного інтелекту в територіальних громадах	62
Поліщук С.П., Білик О.В. Інформаційна безпека: сучасні виклики України в умовах війни	64
Потривасва Н.В., Палєєв А.А. Роль аутсорсингу у підвищенні ефективності надання публічних послуг на рівні територіальних громад	65
Превисокова Н.В. Аналіз вебсайтів комунальних підприємств територіальної громади міста Івано-Франківська	67
Рибачук І.В. Управління аграрним бізнесом – основа сталого розвитку сільських територій	69
Сніжко Д.В. Роль інституціонального механізму у забезпеченні розвитку правової свідомості публічних службовців в територіальних громадах України	71
Тищенко С.І. Сучасні інформаційно-аналітичні системи управління соціально-економічним розвитком територіальних громад	75
Хилько І.І. Прогнозування соціально-економічного розвитку територіальних громад	77
Юсіфбейлі Рашид Расул Огли. Специфіка організаційно-правового забезпечення розвитку електронного адміністрування у сфері публічного управління в Україні	79
СЕКЦІЯ 3. ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ, ЗЕМЕЛЬНИХ, МАЙНОВИХ ТА ІНШИХ РЕСУРСІВ ГРОМАД.	83
Radionov V. Effective use of demographic resources of united territorial communities	83
Борисова – Ярига А.М. Управління людським потенціалом розвитку туристичного бізнесу громади	85
Гвоздей Н.І. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування	86
Ємець О.І. Використання інструментів бізнес-аналітики для розвитку підприємств у територіальних громадах	88
Клиновий Д.В., Петровська І.О. Актив-орієнтований підхід до використання природних ресурсів громад	90
Ключник А.В., Skomorovskyi A. Зарубіжний досвід формування лідерських компетентностей в органах публічної влади	92
Коледіна К.О. Управління фінансовими ресурсами територіальних громад	95
Кузнецова Н.І. Розвиток персоналу для системи охорони здоров'я:	97

теорія і практика	
Куліш І.М. Екологічні наслідки збройних конфліктів	100
Максимів Ю.В., Хандога Ю.В. Роль посадових осіб органів місцевого самоврядування в досягненні цілей сталого розвитку	103
Олійник Н.М., Годунов С.Є., Олійник О.М. Фінансова спроможність територіальної громади у контексті сучасних ризиків та економічних загроз	105
Пилипів Н.І., Сологуб С.І. Оцінка реалізації стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад	107
Сидорук Д.В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади	108
Стаценко В.О. Інвентаризація земельних ділянок як ефективний інструмент керівництва ОТГ	110
Федоренко Т.В. Інструменти фінансування місцевого економічного розвитку територіальних громад	112
Шебанін В.С., Решетілов Г.О., Orzech N. Концептуальні засади формування системи управління розвитком циркулярної економіки	115
СЕКЦІЯ 4. ІННОВІНГ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ГРОМАД	119
Жук М.В., Пацарнюк О.В. Концептуальні засади організації стимулювання праці у сфері інноваційної діяльності	119
Кормишкіна І.В., Janicki M. Стратегічні напрями розвитку страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону	121
Курій Д.В. Формування системи економічної безпеки підприємств в умовах військових подій	123
Курепін В.М. Безпекові послуги в територіальних громадах. Актуальні питання	125
Лівандовська О.А., Гаман А.С. Інноваційний розвиток виробництва продукції підприємств - інструмент відновлення економіки громад	127
Саркова А.М. Залучення інвестицій у регіональну підприємницьку сферу	128
СЕКЦІЯ 5. ПІДПРИЄМНИЦЬКА ТА МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, ЇХ ТРАНСКОРДОННЕ, МІЖМУНІЦИПАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, ДЕРЖАВНО- ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО	131
Demianyshyna O., Atamanenko S. Rural green tourism as a priority direction for the development of rural communities	131
Арбузова Т.В. Державно-приватне партнерство як інструмент забезпечення ефективності	133
Беляк І.О. Повоєнні пріоритети міжнародного інвестиційного співробітництва приморських агломерацій України	135
Гоцуляк В.А. Торговельні війни та їх вплив на глобальну економіку	136
Кривко О.В., Скворцов Д.О. Управління туризмом у громаді	138
Шишпанова Н.О., Магар Д.Є. Актуальні проблеми та перспективи розвитку міжмуніципального співробітництва територіальних громад в	143

Україні	
Макаров О.О. Зарубіжний досвід організації та функціонування лобізму в публічній службі	145
Масленніков Є.І., Філатова М.О. Управління причинами нерезультативності	147
Михайлів Г.В. Сутність процесного підходу до управління бізнес-процесами підприємством	150
Пікуль Є.В. Теоретичні та прикладні підходи розвитку потенціалу підрозділів територіальної оборони на місцевому рівні	152
Покотило О.В. Використання сучасного інструментарію з метою розкриття та розвитку потенціалу сил територіальної оборони	154
Прогонюк Л.Ю., Прогонюк С.С. Державно-приватне партнерство в системі міжмуніципального співробітництва в умовах децентралізації влади	156
Птахіна О.М. Співробітництво територіальних громад як ефективний інструмент розвитку територій	158
Ткач О.В. Необхідні передумови врахування європейських конвергентних процесів стосовно успішної стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємств	160
СЕКЦІЯ 6. СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ КОМПЛЕКСНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА РОЗВИТКУ ЇХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	
	163
Grynychuk N., Prokopchuk M. Local economic policy and competitiveness	163
Konoshuk N. Challenges in maintaining the transparency of local budgets under the conditions of marital state	165
Галунець Н.І., Лесік М.А. Роль діджиталізації у відновленні та розвитку територіальних громад	167
Квасній З.В. Інноваційні стратегії розвитку територіальних громад в період повоєнного відновлення	169
Квасній Л.Г., Сенах П.С. Фінансово-економічний потенціал територіальних громад в умовах повоєнного відродження України	171
Кригін В.В. Формування профілю територіальної громади для забезпечення її ефективного економічного розвитку	172
Осадчук Н.В. Діджиталізації управління місцевими фінансами	174
Остапенко А.М., Oleksiuk M. Організація публічних закупівель в територіальних громадах	177
Стефінін В.В., Яворський С.А. Стратегічне планування розвитку територіальних громадах в умовах невизначеності	179
СЕКЦІЯ 7. ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ПРОФІЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	
	182
Żywucka-Kozłowska E., Broniecka R. Profile of social services in the 21st century	182
Husenko A. Social services for families with children in territorial communities	184

Агібалов І.В. Відновлення надання соціальних послуг в релокованих з місць тимчасової окупації територіальних громадах	186
Вінницька О.А. Бюджет участі як ефективний інструмент взаємодії місцевої влади та громадськості	188
Кормишкін Ю.А., Москаль І.В. Нормативно-правові аспекти управління системою надання медичних послуг у територіальних громадах	190
Ніколаєнко І.В. Соціально-економічний профіль територіальної громади	192
Походенко О. Основні проблеми медичної сфери України щодо якості й доступності медичної допомоги	194
СЕКЦІЯ 8. МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА ТА ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ В ГРОМАДАХ	199
Noncharenko I., Glazova Y. Leadership competencies of public sector leaders during a crisis	199
Ізбаш В.М., Кушнірук В.С. Створення та впровадження політики для молоді на рівні громад	201
Лісков О.С. Роль молодіжних громадських організацій у формуванні та реалізації молодіжної політики територіальних громад	203
Стамат В.М., Брильова М.О. Залучення молоді до розвитку територіальної громади	206
СЕКЦІЯ 9. ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	209
Берданова О.В., Лендел М.Д. Стимулювання економічного розвитку громад на основі логістичних проєктів	209
Кучмійова Т.С., Шиян Б.В. Вплив маркетингу на управління проєктами та чинники успішних проєктів	211
Мацола М.М., Кульчицький Д.А. Розвиток підприємництва в територіальних громадах через впровадження інноваційних проєктів	213
Сич Т.В. Роль закладів вищої освіти у розвитку проєктної діяльності територіальних громад	215

СЕКЦІЯ 1
ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ

Альбещенко Олексій Станіславович
Миколаївський національний аграрний університет,
Україна
кандидат економічних наук, докторант

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ТУРИСТИЧНО-ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

В умовах Європейської інтеграції та реформ децентралізації значна увага приділяється розвитку туристично-готельного підприємництва при взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування. Перспективи розвитку туристично-готельного підприємництва в територіальних громадах насамперед залежать від успішно побудованої системи управління, тому актуальним є обрання ефективного наукового підходу у системі менеджменту щодо управління розвитком туристично-готельного підприємництва, як процесу управління [1].

Особливе значення при формуванні системи управління розвитком туристично-готельного підприємництва в територіальних громадах мають центральні та місцеві органи влади, які здійснюють управління та комплекс заходів держави щодо вибору і застосування сукупності інструментів, за допомогою яких здійснюється прямиий або опосередкований вплив на об'єкти і суб'єкти туристично-готельного підприємництва, створюється сприятливе середовище задля розвитку цього виду діяльності та є державним регулюванням туристичної діяльності [2].

Закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад» створив умови для розвитку туристично-готельного підприємництва як на регіональному так і на національному рівнях, органи місцевого самоврядування отримали повноваження по розробці і затвердженню програм розвитку місцевого туризму, визначаючи кошти місцевих бюджетів вживаючи заходи щодо стимулювання суб'єктів господарювання.

Формування ефективної системи управління щодо розвитку туристично-готельного підприємництва в територіальних громадах потребує збалансованої взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з урахуванням регіональних та місцевих особливостей, створення належних умов для роботи туристичних підприємств, установ та організацій в туристично-готельному секторі. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. №168-р було затверджено «Стратегію розвитку туризму і курортів до 2026 р.», основною метою якої є формування сприятливих умов задля активізації розвитку сфери туристично-готельного підприємництва згідно з міжнародними стандартами якості та з урахуванням європейських цінностей, перетворення її

на високорентабельну, інтегровану в світовий ринок конкурентоспроможну сферу, щодо забезпечення та прискорення соціально-економічного розвитку територіальних громад, регіонів і національної економіки в цілому, задля забезпечення гармонійного розвитку й консолідації суспільства, популяризації України в світі [4].

Особливості державного управління та органів місцевого самоврядування в міжнародній практиці полягають у тому, що галузь туристично-готельного підприємництва розвивається там, де відбувається інтеграція держави та капіталу на основі господарських відносин, пов'язаних з ефективною системою менеджменту і реалізацією довгострокових програм [5]. Взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування щодо управління розвитком туристично-готельного підприємництва в територіальних громадах є ефективним засобом стимулювання інвестиційної активності, що супроводжується модернізацією та удосконаленням інфраструктури, впровадженням цифровізації та інших міжнародних стандартів, соціально-економічним розвитком територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Альбеценко О.С. Management of tourist and hotel enterprise development: managerial and functional approaches. Управління розвитком туристично-готельного підприємництва. Управлінські та функціональні підходи. Управлінські та функціональні системи: науково-практичні аспекти сталого розвитку. Monograph, Opole 2021. Part 3 Voder policy in the hospitality and tourism industry/ Сучасна політика в індустрії гостинного туризму. С. 247-257. URL: https://www.wszia.opole.pl/wp-content/uploads/2020/05/Web-book_monograf_2021-1.pdf (дата звернення: 03.11.2023).
2. Державне регулювання сфери туризму України в контексті процесів євроінтеграції. Монографія / За заг. ред. В.Г. Герасименко, О.Л. Михайлюк. К.: ФОП Гуляєва В.М., 2019. С. 23-24.
3. Альбеценко О.С. Основні елементи понятійного апарату «Готельне підприємство» та особливості управління його розвитком в об'єднаних територіальних громадах. СХІДНА ЄВРОПА: ЕКОНОМІКА БІЗНЕС ТА УПРАВЛІННЯ. Випуск 1 (34) 2022. С. 247-257. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/34_2022/11.pdf (дата звернення: 03.11.2023).
4. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. – Затв. розпорядженням КМУ від 16 березня 2017 р. № 168-р [Електронний ресурс] Режим доступу до стратегії: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>
5. Альбеценко О. С. Концептуальні засади формування системи управління розвитком туристично-готельного підприємництва в територіальних громадах. Наукові перспективи видавничча група. MODERNI ASPEKTY VEDY v ramci publikaci skupiny Scientific Publishing Group Svazek XXXV mezinarodni kolektivni monografie Ceska republika 2023. С. 218-233.

URL: <http://perspectives.pp.ua/public/site/mono/mono-32.pdf> (дата звернення: 03.11.2023).

Васиньова Надія Сергіївна
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
Україна
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри публічної служби та управління навчальними й
соціальними закладами*

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ КОМУНІКАТИВНОГО ПАРТНЕРСТВА ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Реалізація стратегічного курсу України на інтеграцію до ЄС передбачає розвиток громадянського суспільства, зміцнення довіри громадян до уряду, взаєморозуміння, пошуку ефективних інструментів для формування відкритої та прозорої влади тощо. До того ж слід відзначити, що під час війни особливого значення набуває практична складова розвитку комунікативного партнерства взаємодії влади та громадськості, оскільки вище окреслене безпосередньо впливає на зміцнення ціннісних орієнтирів суспільства, захист національних інтересів громадян України, зокрема таких, які визнані міжнародними положеннями.

Аналіз наукових публікацій за темою засвідчує, що питання практичної взаємодії влади з суспільством, закладами освіти, проблеми розбудови комунікативного потенціалу, комунікативних технологій взаємодії суспільства з органами державної влади, напрями покращення соціального діалогу висвітлюються в працях низки українських і зарубіжних учених: А.Барікової, Я.Дибчинської, О.Герасименко, О.Кравченко, О.Кислюк, Л.Литвинової, О.Петроє, Г.Почепцова, О.Рачинської, Є.Романенко, І.Семена, Д.Терещенка, І.Шавкун, Н.Шотурма та ін.; Г.Девіс SR; М.Горст, (M. Davies, S.R.; M.Horst); Гентур Аджі (Gentur Aji), Ц.Цуройя ([Tsurouyya Tsurouyya](#)), Путрі Айсія Рахма Деві (Putri Aisyiyah Rachma Dewi); Б. Фішхофф (B.Fischhoff); З.Баумана (Z.Bauman), Дж.Кіна (J.Keene), М.Фуко (M.Foucault), К.Поппера (K.Raimund Popper) та ін. Попри численні наукові дослідження, належне практичне їх значення питання взаємодії громадянського суспільства й інститутів влади в сучасний період розвитку суспільства в нашій державі залишаються актуальними, зокрема під впливом євроінтеграційних реформ.

Метою розвідки є окреслити основні складові потенціалу комунікативного партнерства взаємодії органів влади та суспільства в умовах євроінтеграції зокрема.

Інтенсифікація розбудови потенціалу комунікативного партнерства взаємодії органів влади та суспільства в Україні передбачає (рис.1):

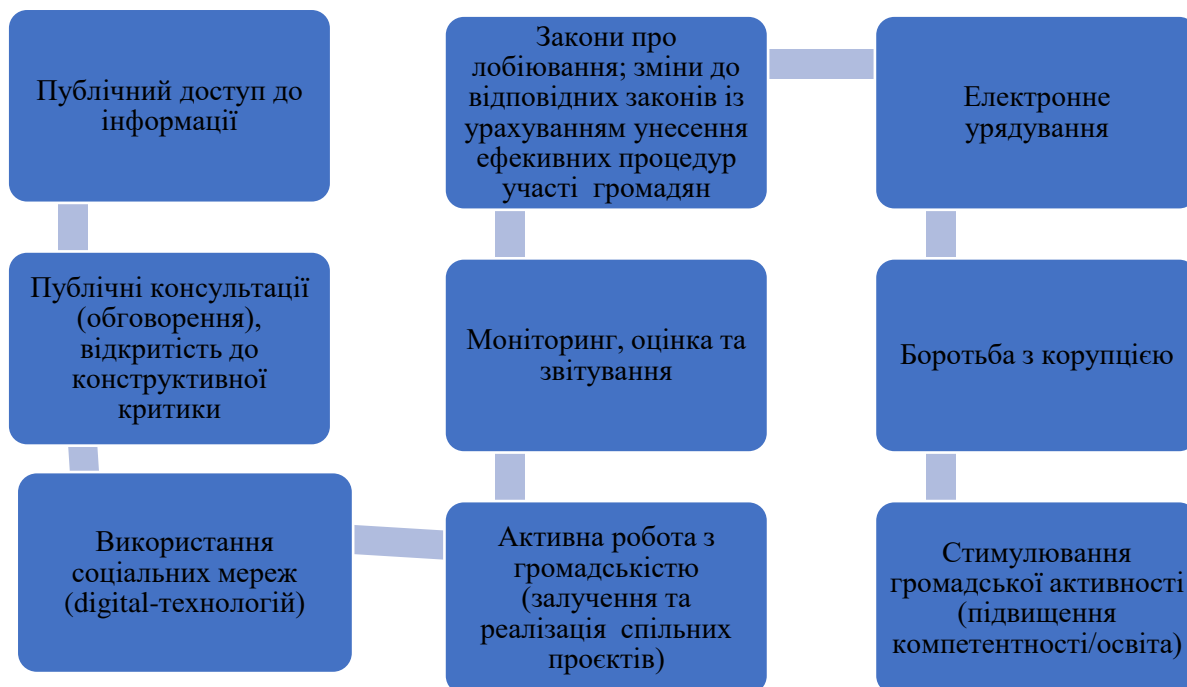

Рис.1. Основні складові розбудови потенціалу комунікативного партнерства взаємодії органів влади та громадськості

Джерело: складено автором на основі [1; 2; 3; 4; 5; 6]

Реалізація зазначених напрямів надає можливість громадянам висловлювати свої думки, пропозиції, скарги, сприяє залученню громадськості до процесу виконання рішень, долучатися до обговорення питань загального інтересу, брати участь у реалізації соціальних проєктів, проте як політика диджиталізації спрямована на полегшення та налагодження цього процесу.

Підсумовуючи зазначимо, що налагоджена комунікація між владою та громадянським сектором відіграє ключову роль у підтримці відкритості, взаєморозуміння, довіри та є важливим аспектом функціонування демократичної системи, що слугує суспільному розвитку та реалізації євроінтеграційної політики України.

Список використаних джерел:

1. Васиньова Н.С. *Комунікативна взаємодія органів місцевого самоврядування та громадськості: перешкоди та шляхи їх подолання. Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека»*. 2023. № 4. URL: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2023-4-8860> (дата звернення: 07.05.2023). DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.5/19>.
2. Костенко А.М. Нормативно-правові засади впливу громадянського суспільства на євроінтеграційні процеси в Україні. *Політичні інститути та процеси*. Вип.5. 2019. С. 15–19. URL: http://politicus.od.ua/5_2019/3.pdf (дата звернення: 07.05.2023). DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2019-5-15-19>.
3. Кравченко О.І. Управління розвитком взаємодії закладу вищої освіти з органами публічної влади. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, (1(349) Ч.1), 58–65.

2022. URL: <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/article/view/755>
[https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-1\(349\)-1-58-65](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-1(349)-1-58-65)

4. Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1155-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 07.05.2023).

5. Рачинська О. А. Оптимізація механізмів комунікативної взаємодії у сфері публічного управління. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 4. С. 158–164. DOI: [10.32702/2306-6814.2019.4.158](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.4.158).

6. Aji G. G., Tsurouya, Dewi P. A. R. Bridging communication between public and government: a case study on kim Surabaya. *The 2nd International Joint Conference on Science and Technology (IJCSST)* 2017. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/953/1/012194/pdf> (дата звернення: 07.05.2023). DOI: [10.1088/1742-6596/953/1/012194](https://doi.org/10.1088/1742-6596/953/1/012194).

Дзєга Володимир Дмитрович

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна
*доктор філософії з публічного управління та адміністрування,
асистент кафедри парламентаризму*

ОРГАНІЗАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: МЕХАНІЗМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ВЗАЄМОДІЇ

Розглянуто нормативно-правовий, організаційний й мотиваційний механізми вдосконалення організаційної компетентності посадових осіб місцевого самоврядування та державної влади, під якими розуміється їхня здатність до ефективної організації професійної діяльності, стимулювання й мобілізації колективу до ефективної взаємодії з різними інститутами держави та громадянського суспільства.

З'ясовано, що в основі цих механізмів покладено знання і володіння посадовими особами принципів децентралізації, деконцентрації та деволюції, які в комплексі забезпечують вищу якість публічного управління на місцевому рівні шляхом підвищення таких складових їхньої організаційної компетентності, як прийняття управлінських рішень, лідерство, здійснення ефективної комунікації та вирішення конфліктів, збір та аналіз інформації із застосуванням ІКТ.

Уточнено, що принцип децентралізації відповідає за переміщення влади з центру на місце; принцип деконцентрації – за техніку передачі управлінського впливу на місце для прийняття рішень; принцип деволюції – за передачу повноважень з центрального на місцевий рівень та закріплення сучасного принципу демократичного врядування на місцевому рівні.

Сьогодні, в умовах військової агресії росії, Україна успішно виконує поставлені завдання про передачу владних повноважень від центральних

органів публічної влади до місцевих. Це зумовлює більш якісну підготовку публічних службовців і, зокрема, посадових осіб місцевого самоврядування, розширення функцій місцевого самоврядування, забезпечення партнерства державної влади та органів місцевого самоврядування.

У результаті – на перше місце виходить організаційна управлінська функція і, відповідно, організаційна компетентність посадових осіб, яка потребує свого розвитку. Адже, як показують наші емпіричні дослідження, проведені в Національній академії державного управління при Президентові України у 2020-2021рр. під час опитування слухачів курсів підвищення кваліфікації керівних кадрів, більшість із них (56%) не розуміють сутності принципу деволюції, який сприяє:

- формуванню політичної влади на місцях;
- визнанню чітких кордонів територій, в межах яких діє місцева влада;
- розвиненістю механізму транспарентності місцевої влади;
- формуванню взаємовигідних відносин між центральними та місцевими рівнями влади.

Проте, застосування саме цього принципу в публічному управлінні набуває все більшого значення задля розвитку представницької демократії та самостійного і відповідального прийняття рішень органами місцевого самоврядування та органами державної влади без очікувань яких би то не було інструкцій «згори».

У цьому полягає, на наш погляд, принципова різниця між принципами децентралізації, деконцентрації та деволюції. Перший - відповідає за переміщення влади з центру на місця; другий – за техніку передачі управлінського впливу на місця для прийняття рішень; третій – за «передання повноважень з центрального уряду суверенної держави до уряду на субнаціональному рівні, наприклад, на обласному, місцевому чи державному» [1].

Застосування кожного із зазначених принципів впливає на якість публічного управління, зокрема шляхом розвитку нормативного-правового, організаційного й мотиваційного механізмів підвищення рівня організаційної компетентності ПОМС, яка включає такі складові, як «прийняття управлінських рішень, лідерство, здійснення ефективної комунікації та вирішення конфліктів, збір та аналіз інформації із застосуванням ІКТ [2].

Розглянемо як вони впливають на організаційну компетентність ПОМС та кожному її складову.

Перша складова - прийняття управлінського рішення. Може змінюватися за умов активного/пасивного застосування посадовими особами *принципу децентралізації*, покладеного в основу законодавства України у сфері забезпечення реформи місцевого самоврядування [3]. Це стосується, зокрема, таких його характеристик як самостійність і відповідальність, покладені нами у відповідний механізм розвитку цієї складової - нормативно-правовий. При цьому зазначимо, що вони оволодівають принципом децентралізації шляхом чіткого виконання і застосування чинного законодавства у сфері місцевого самоврядування та державної влади.

Розвиток другої складової організаційної компетентності - лідерство - передбачає застосування ними принципу деконцентрації. Це сприяє підвищенню їхньої здатності не лише у знанні чинного законодавства та його дотримання, а й використання сучасних технологій публічного управління, зокрема таких як технології повного лідерства задля якості (TQL) та організації різноманітних консультацій під час прийняття рішень. Цей механізм у вдосконаленні організаційної компетентності посадових осіб ОМС та ОДВ є управлінським; рівень його забезпечення в Україні, порівняно з нормативно-правовим механізмом, не є настільки чітким і унормованим. І тому потребує нашої уваги і додаткового обґрунтування.

Розвиток третьої складової організаційної компетентності ПОМС - ефективна комунікація та вирішення конфліктів, збір й аналіз інформації із застосуванням ІКТ – забезпечується знанням і володінням ПОМС принципом деволюції, який суттєво змінює поведінку службовців, спрямовуючи її на демократичні взаємовідносини як в органах місцевого самоврядування та органах державної влади, так і за їх межами.

Таким чином відзначаємо, що механізм удосконалення організаційної компетентності ПОМС в Україні -це сукупність нормативно-правових актів, організаційних заходів і особистісних технологічних прийомів і технік, що впливають на кожну з її складових і передбачають комплексне застосування принципів децентралізації, деконцентрації і деволюції у сфері місцевого самоврядування.

Як *висновок* зазначимо, що застосуванню принципів децентралізації, деконцентрації і деволюції ПОМС у сфері забезпечення місцевого самоврядування та управління ризиками соціально-економічного розвитку країни сприяють відповідні механізми державного управління щодо удосконалення організаційної компетентності посадових осіб місцевого самоврядування та державної влади, зокрема нормативно-правовий, організаційний та мотиваційний. Застосування цих механізмів передбачає зміцнення адміністративної спроможності органів місцевого самоврядування та органів державної влади, а отже – професійної і компетентної служби місцевого рівня, виваженого розподілу повноважень.

Список використаних джерел:

1. Деволюція: URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Деволюція>
2. Даниленко Л.І., Дзєга В.Д. Концептуальні засади вдосконалення організаційної компетентності посадових осіб місцевого самоврядування в Україні. Економіка та держава: науково-практичний журнал. Серія Політологія. № 2 (2). 2020. С. 12 – 17. URL: <http://ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Politolohiia-12-2020.pdf>
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

ПАРЛАМЕНТСЬКА ЕТИКА ДЕПУТАТІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У країнах, які прагнуть до євроінтеграції, роль парламенту і його членів є особливо важливою. Парламент виступає важливим органом, який розглядає та затверджує законодавство, необхідне для впровадження європейських стандартів і норм. Процес євроінтеграції також вносить нові вимоги до депутатської етики та поведінки.

Парламентська етика є невід'ємною частиною діяльності депутатів. Вона включає в себе такі аспекти, як чесність, інтегритет, відкритість і публічну службу. Депутати повинні дотримуватися високих стандартів етичної поведінки, щоб забезпечити довіру громадян до парламентських інституцій. Загальні аспекти парламентської етики представляють собою основні принципи та стандарти етичної поведінки, які депутати повинні дотримуватися в рамках своєї ролі як обранців громадян. Основні аспекти парламентської етики включають такі:

- **Чесність та інтегритет:** Депутати повинні діяти з чесністю та інтегритетом. Це означає, що вони повинні вести себе без обману, підробки і неправди. Чесність передбачає, що депутати повинні додержуватися своїх обіцянок та зобов'язань перед виборцями і громадянами. Інтегритет означає відсутність конфлікту інтересів та дотримання прозорих норм поведінки.

- **Відкритість:** Депутати повинні бути відкритими у своїй діяльності та прийнятті рішень. Це включає в себе публічну доступність інформації про їхню роботу, відкрите обговорення законопроектів та рішень, а також звітність перед виборцями та громадськістю.

- **публічна служба:** Парламентська етика вимагає, щоб депутати розглядали свою роботу як службу громадянам і країні. Вони повинні бути готові служити і враховувати інтереси громадян, незалежно від своїх власних інтересів чи партійних обов'язків;

- **конфіденційність:** Депутати повинні дотримуватися конфіденційності у важливих питаннях, таких як інформація про роботу парламенту або конфіденційна інформація, отримана під час своєї роботи. Вони мають зберігати довіру, яку їм надають громадяни і колеги;

- **відсутність дискримінації:** Депутати повинні поводитися без дискримінації на основі раси, статі, релігії, національності чи інших особистих чинників. Вони повинні підтримувати рівність та справедливість в своїй роботі і голосуванні;

- **сприяння демократії:** Депутати мають за завдання сприяти розвитку демократії та правової держави. Це включає в себе роботу над законами, які зміцнюють демократичні інституції та гарантують права та свободи громадян.

- адекватність реакції на порушення: Важливо, щоб парламент мав ефективні механізми виявлення і реагування на порушення парламентської етики. Депутати повинні бути готові відповідати за свої дії, якщо вони порушують норми етики.

Загальні аспекти парламентської етики визначають стандарти, за якими повинні керуватися депутати у своїй діяльності. Вони є фундаментом для побудови довіри між громадянами і обранцями, а також для забезпечення ефективної та відповідальної роботи парламенту. Вступ до європейського союзу або іншого об'єднання вносить певні зміни в політичну систему країни та вимагає від депутатів відповідних зусиль. Є декілька аспектів, на які слід звернути увагу.

Євроінтеграція часто передбачає публічну доступність і відкритість у прийнятті рішень. Депутати повинні бути готові до публічного обговорення та відкритого обговорення законодавчих ініціатив.

Європейські структури мають високі стандарти боротьби з корупцією. Депутати повинні бути обережні та дотримуватися строгих антикорупційних стандартів.

Європейська інтеграція передбачає впровадження нових законодавчих норм та реформ. Депутати повинні бути компетентними і відповідати високим стандартам у розробці та прийнятті законодавства.

У процесі євроінтеграції можуть виникати різні проблеми, пов'язані з парламентською етикою:

1. Корупція: Завданням депутатів є гарантувати, що процес інтеграції не призведе до поширення корупції. Важливо вживати заходи для запобігання корупції серед депутатів.

2. Лобіювання та вплив: Зростання іноземних інтересів і лобіювання може впливати на депутатську роботу. Депутати повинні визначити, як керувати цим впливом та забезпечити, щоб вони залишалися незалежними.

3. Збалансованість інтересів: Депутатам потрібно збалансувати інтереси своїх виборців і вимоги європейських структур. Це може створити конфлікти і вимагати від депутатів складних виборів.

Парламентська етика депутатів в умовах євроінтеграції є надзвичайно важливою для забезпечення успішного та ефективного процесу інтеграції. Депутати повинні дотримуватися високих стандартів етичної поведінки, боротися з корупцією та відкрито взаємодіяти з громадськістю, щоб забезпечити довіру та легітимність своєї діяльності в цьому важливому контексті.

Список використаних джерел:

1. Лихач, Ю. Ю. "Реалізація парламентської реформи в Україні в умовах європейської інтеграції." *Теорія та практика державного управління* 2 (2018): 193-199.

2. Вагіна, О. "Кодифікація норм депутатської етики в контексті євроінтеграції України." *Evropský politický a právní diskurz* 5, Vyd. 2 (2018): 199-205.

Коляда Євген,
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної
служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна
*студент 2 курсу, спеціальність «Публічне управління та
адміністрування»*

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Про право на охорону здоров'я та його реалізацію йде мова в багатьох міжнародно-правових актах, зокрема: у Загальній декларації прав людини (стаття 25) [1], Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права (стаття 12) [2], Хартії основних прав Європейського Союзу (стаття 35) [3], Європейській соціальній хартії (стаття 11) [4]. Отже, кожна держава, ратифікувавши принаймні один міжнародно-правовий акт про права людини про визнання права на охорону здоров'я, зобов'язалася захищати це право у внутрішньому законодавстві, створювати стійкі національні системи охорони здоров'я і зміцнювати національний потенціал.

На сьогодні можна виділити три основні системи охорони здоров'я у світі: *державна система* (Великобританія); *страхова система* (представлена в таких європейських країнах, як Франція, Австрія, Бельгія, Швейцарія, деяких країнах Латинської Америки, Японії); *приватна система* (Сполучені Штати Америки).

Проте у розглянутих країнах зазначені системи не представлені в чистому вигляді. Навіть у країнах з державною системою охорони здоров'я є організації, що здійснюють приватне медичне страхування. Тож досвід заврубіжних країн є корисним для України в умовах реформування системи охорони здоров'я.

Світові рейтинги визначення найкращої системи охорони здоров'я та забезпечення реалізації права на охорону здоров'я громадян не дають єдиної відповіді, яка ж країна є світовим лідером у цій сфері. Насамперед це пов'язано з використанням різних критеріїв оцінки. Наприклад, відповідно до рейтингу процвітання найкращою системою охорони здоров'я за рівнем ефективності у 2019 році була Сінгапурська, потім – Японська, і на третьому місці – Швейцарська. Система охорони здоров'я України займає 114 місце [5]. Відповідно до Глобального індексу безпеки здоров'я у 2019 році до найкращих країн світу належать США, Об'єднане Королівство Великобританії, Нідерланди, Австралія. Україна в цьому рейтингу зайняла 94 місце [6]. Відповідно до звіту про Європейський індекс споживачів охорони здоров'я за 2018 рік система охорони здоров'я Швейцарії, Нідерландів та Норвегії зайняли перші місця. Поряд з цим у цьому ж звіті визнано, що найкраще забезпечення прав пацієнтів є у Нідерландах та Норвегії, доступність – у Швейцарії, результати лікування – у Фінляндії, Норвегії, Швейцарії, діапазон та доступ до послуг – у Нідерландах та Швеції, профілактика – у Норвегії, фармацевтичні препарати – у Німеччині та Нідерландах [7].

Таким чином, державна система охорони здоров'я в країнах світу розвивається як напрям соціальної політики. В умовах боротьби з пандемією COVID-19 у багатьох державах світу посилюється державний вплив і контроль над діяльністю медичних і страхових організацій.

М'який підхід також є проблемним з точки зору управління поточними політичними ризиками, тому навіть такі країни як Велика Британія, Нідерланди чи інші поступово переходять до жорсткіших заходів. У цьому відношенні мало приділяється уваги досвіду Південної Кореї, яка станом на сьогодні найкраще дала відповідь поширенню пандемії.

Аналіз дій країн світу щодо пандемії засвідчив, що *першочерговими заходами* мають бути:

1) масові тестування населення для визначення зон небезпеки та їх швидкої ізоляції, щоб вводити карантин не по всій країні, а саме в небезпечних районах. Важливим є визначення тих людей, які перехворіли й мають відповідні антитіла (імунітет) і не потребуватимуть в ізоляції та зможуть проводити звичайну господарську діяльність. Позитивним став досвід використання високих технологій для відстежування здоров'я громадян, на зразок тих, які використовує Китай та Південна Корея (спеціальне програмне забезпечення).

2) розгортанню виробництва власними потужностями критичного медичного устаткування, інвестицій в управління та розвиток інфраструктури власної системи охорони здоров'я, вдосконалення протоколів лікування, розробку вакцин та нових лікарських препаратів.

3) уряди провідних країн світу розроблюють масштабні пакети допомоги своїм економікам. Якщо брати приклад з ЄС, яке виділяє на допомогу 1% ВВП, то у випадку України обсяг коштів має бути 1,3 млрд. дол., - тобто більше 30 млрд. грн., що є абсолютно реальною цифрою. Однак навіть наявність таких пакетів допомоги не гарантує результатів. Просте зниження відсоткової ставки не зможе активізувати економічну діяльність в умовах тривалого чи повторюваного карантину [8].

В Україні проблема ускладнюється ще й тим, що наразі у правовому вакуумі опинились відносини щодо дистанційної праці, що ставить під загрозу належне здійснення та захист прав працівників та роботодавців під час карантину.

4) Міжнародні фінансові інституції вже оголосили виділення фондів на боротьбу з коронавірусом, його поширенням і наслідками [8]:

а) Міжнародний валютний фонд – \$50 млрд., для підтримати найбільш постраждалих країн і вразливих економік, бідних країн і тим, які мають середній рівень доходу зі слабкими системами охорони здоров'я;

б) Світовий банк – \$12 млрд., задля ефективних заходів у відповідь на коронавірус;

в) ще \$10 млрд., виділять Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародна асоціація розвитку, Міжнародна фінансова корпорація. Малоймовірно, що дані кошти зможуть системно змінити ситуацію і у боротьбі з хворобою, і з економічними проблемами, але важливо, що оголошення

пандемії дає можливість розпочати роботу по реструктуризації заборгованості з боку таких країн як Україна, яка у 2020 році має зробити значний обсяг виплат по зовнішньому боргу [8].

До головних рекомендацій ЄС належать:

1. Запровадження «соціального дистанціювання», у тому числі, закриття шкіл, обмеження фізичної присутності на робочих місцях для виконання некритично важливих функцій, карантин, ізоляція та/чи самоізоляція, санітарні кордони, забезпечення фізичного дистанціювання осіб на роботі, у громадському транспорті, магазинах тощо [9].

2. Обмеження «несуттєвих пересувань» - тобто інших пересувань окрім поїздок чи походів у аптеку, лікарню, магазин чи на роботу. Останнє і є найважливіше: ЄС та більшість країн ЄС дотримуються позиції, що обмежувальні заходи можуть тривати значний період часу.

3. Фінансові заходи та/або заходи підтримки бізнесу/громадян:

“Віртуалізація” економіки – перенесення значної кількості ділової активності у віртуальний світ, масове запровадження дистанційної роботи, збільшення частки у сфері послуг, де не потрібен особистий контакт, запровадження жорстких санітарно-епідеміологічних норм і заходів там, де не можливо відмовитись від особистих контактів, збільшення роботизації виробничих процесів тощо;

Таким чином протягом пандемії іноземні громадяни зможуть потрапити в ЄС тільки у виняткових випадках. Кожна країна окремо приймає рішення про заходи боротьби з коронавірусом. Ці обмеження поширюються на всіх, хто залишився на її території на період карантину. Розглянемо обмеження на прикладах конкретних європейських країн.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини Організації Об'єднаних Націй від 10 груд. 1948 р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995015>
2. Хартія основних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 року. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994524>
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права Організації Об'єднаних Націй від 16 грудня 1966 р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995042>
4. Європейська соціальна хартія Ради Європи від 3 травня 1996 р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994062>.
5. The legatum prosperity index 2019. – Режим доступу : <https://www.prosperity.com/rankings>
6. GHS Index Map. – Режим доступу : <https://www.ghsindex.org/ffl-section--map>.
7. Euro Health Consumer Index 2018. – Режим доступу : <https://healthpowerhouse.com/publications/>
8. Міжнародна конвенція ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21 грудня 1965 р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995105>

Наталія Ларіна

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри публічної політики

Олександр Ковтонюк

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна
студент 2 курсу, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

ОСОБЛИВОСТІ МЕДІАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Професійна діяльність у сфері державної служби вимагає від посадовця умінь та навичок долати конфліктні ситуації й розв'язувати конфлікти в процесі виконання поставлених завдань, функцій та обов'язків.

З ухваленням у 2021 році Закону України «Про медіацію» розпочався процес законодавчої інституціоналізації медіації [6]. Це сприяло реформуванню та виробленню нових підходів до створення компетентного та професійного інституту медіації. Для забезпечення внесення комплексних змін у різних сферах органів публічної влади має функціонувати дієва система інституту медіації для отримання якісних знань у цій сфері діяльності, а також професійні, добросовісні, моральні медіатори та інші представники цього інституту.

Відповідно до інституціоналізаційних процесів розглянемо структуру компетентності, сформовану на базі глибокого аналізу потреб органів публічної влади, діяльності публічних службовців, задіяних до формування та реалізації інтеграційної політики України в європейський простір, особливо в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови держави. Саме вони визначатимуть зміст підвищення кваліфікації публічних службовців з питань управління конфліктами на публічній службі, сприятимуть формуванню медіаційної компетентності публічних службовців. Спеціалізовані програми, розроблені провайдерами, які надають освітні послуги з підвищення кваліфікації, сприятимуть формуванню професійної компетентності публічних службовців з питань управління конфліктами у сфері державно-управлінських з метою ефективного публічного управління, зменшення конфліктності в українському суспільстві.

Ученими виділені ряд видів професійної компетентності: спеціальна, соціальна, особова, індивідуальна, екстремальна (А. Маркова); соціально-психологічна, така, що складається з комунікативної, перцептивної (когнітивної) компетентності, а також знань в області поведінки і взаємодії людей – міжособова компетентність (В. Горчакова); аутопедагогічна компетентність вчителя (О. Шиян); компетентність в спілкуванні (Л. Петровська); конфліктологічна компетентність (А. Анцупов, Л. Петровська,

Н. Самсонова, А. Шипілов) та ін. Проблеми конфліктологічної компетентності фахівця були предметом дослідження вчених-конфліктологів (А. Анщупов; Г. Козирєв, Л. Петровська; М. Рогінський, Н. Самсонова; М. Тутушкіна, А. Шипілов та ін.). Однак досліджень з медіаційної компетентності недостатньо, особливо в сфері публічного управління та адміністрування, що й активізувало наш науковий пошук.

Медіаційна компетентність включає: розуміння природи суперечностей і конфліктів між людьми; формування конструктивного відношення до конфліктів; володіння навиками неконфліктного спілкування у важких ситуаціях; уміння оцінювати і пояснювати виникаючі проблемні ситуації; наявність навиків врегулювання конфліктними явищами; уміння розвивати конструктивне начало виникаючих конфліктів; уміння передбачати можливі наслідки конфліктів; уміння конструктивно регулювати суперечності і конфлікти; наявність навиків усунення негативних наслідків конфліктів [3].

Таким чином, медіаційна компетентність визначається як інтегральна характеристика суб'єктивної сторони професійної праці публічного службовця, його якість як суб'єкта праці, поєднання психічних властивостей; психічний стан, що дозволяє діяти самостійно і відповідально, здатність виконувати певні трудові функції в ситуаціях міжособового конфлікту з суб'єктами професійної діяльності [7].

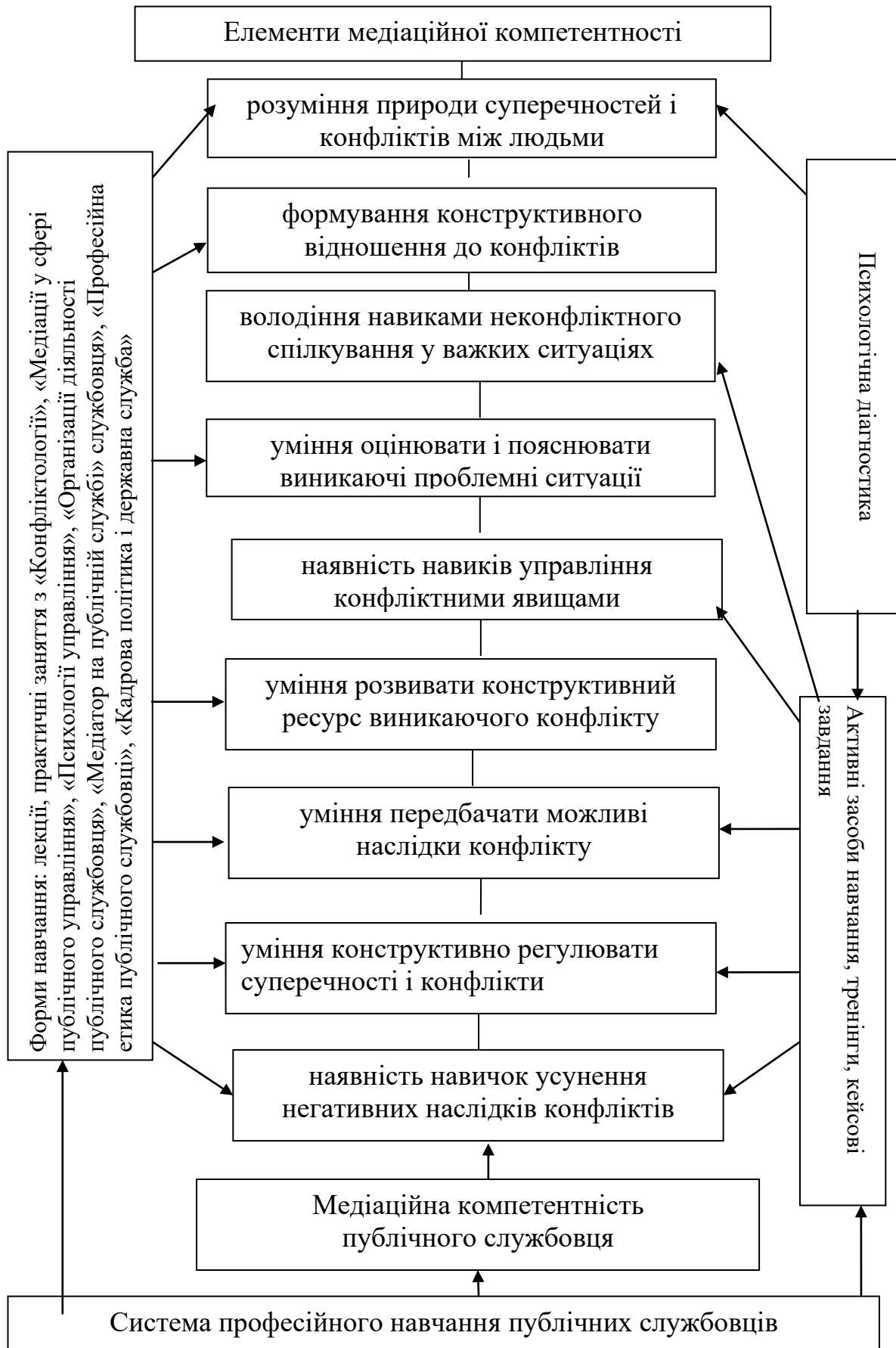

Рис.1. Структура медіаційної компетентності державного службовця (за 5; 7; 8).

Розглянемо професійно важливі якості, складові медіаційної компетентності публічного службовця в інтелектуальній, емоційній, мотиваційній, практичній сферах діяльності та в сфері саморегуляції [2; 5; 6; 7;].

В інтелектуальній сфері – гнучкість розуму; саногенне мислення; система медіаційних знань.

Гнучкість розуму допомагає долати стереотипи, що склалися в індивідуальному досвіді, відносно себе, інших людей і ситуацій, що повторюються, сприяє адекватному сприйняттю і оцінці виникаючої конфліктної ситуації, подоланню спотворення образу конфліктної ситуації і її складових, оперативному самовизначенню в конфліктній ситуації і вибору оптимального стилю конфліктного взаємовідношення з опонентом.

Саногенне мислення зменшує внутрішній конфлікт, напруженість, дозволяє контролювати емоції, потреби і бажання. Різноманітність виникаючих конфліктних ситуацій на всіх рівнях професійної діяльності може викликати у фахівців конфліктофобію. Оптимізувати конфліктну поведінку дозволяють знання по теорії і практиці конфлікту: структура і динаміка конфліктної ситуації, конфлікту; типологія і види виробничих конфліктних ситуацій, конфліктів; типологія опонентів і “важких” людей; мотивація конфлікту; об’єктивні і суб’єктивні конфліктогени; конфліктогенність (саногенне мислення, знання про природу конфліктних емоцій, ціннісні орієнтації); форми конфлікту; активні і пасивні конфліктні стратегії; стилі конфліктної поведінки і їх застосовність в різних ситуаціях; способи і прийоми вирішення конфліктних ситуацій і конфліктів; поняття стресу; захисні механізми і способи психологічного захисту; психотехнічні прийоми регуляції психофізичного стану; знання комунікації; Знання медіації; бар’єри спілкування; технології попередження, управління, вирішення конфлікту; теоретичні і емпіричні методики діагностики конфлікту і його складових.

В емоційній сфері – ситуативна тривожність, адекватна самооцінка, упевненість в собі, уміння управляти конкретними конфліктними емоційним станом.

Ситуативна тривожність на відміну від особової тривожності сприяє підтримці належної активності індивіда, що у поєднанні з актуалізованою мотиваційною тенденцією загострення об’єктивної конфліктної ситуації спрямовує поведінку особистості в конфлікті в конструктивні рамки.

Таким чином, створюються умови для наступальних дій в досягненні конфліктних цілей ділового конфлікту. Адекватна самооцінка допомагає індивідові оцінити власні психофізичні ресурси, що у свою чергу робить вибір активної або пасивної конфліктної стратегії більш оптимальним. Упевненість в собі виступає підтримуючим чинником активних стратегій і забезпечує їм належний емоційний фон. Свідоме відношення до емоційного полягання в конфлікті, обґрунтоване саногенним мисленням, реалізується в уміннях і навиках управління негативними емоціями – гніву, роздратування, образи, використання прийомів психологічного захисту для зняття внутрішньоособової напруги, супроводжуючої ситуації узгодження.

Медіаційна компетентність є складовою частиною професіоналізму і реалізується на соціальному, особовому і індивідуальному рівнях професійної діяльності публічних службовців; даним рівням відповідають соціальна, особова і індивідуальна компетенції; їх сформованість виступає підставою і умовою для успішної реалізації спеціальної медіаційної компетентності в закладах вищої освіти під час підвищення кваліфікації публічних службовців. Виокремлено п'ять груп завдань, що реалізують етапи процесу управління конфліктом з точки зору медіаційної компетентності публічних службовців: діагностичні, прогностичні, попереджувальні, стимулюючі, вирішальні.

Таким чином, медіаційна компетентність публічного службовця виконує функції оптимізації професійних взаємин, взаємодій, збереження ділових відносин співробітників і забезпечення емоційного благополуччя всіх учасників і свідків виробничих конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Антонова О. Є., Маслак Л. П. Європейській вимір компетентнісного підходу та його концептуальні засади / О. Є. Антонова, Л. П. Маслак // Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 81-109.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Під заг. ред. О. В. Овчарук. К.: "К.І.С.", 2004. С. 45-50.
3. Вітвицька С. С. Компетентнісний та професіографічний підходи до побудови професіограми магістра освіти. Вісник Житомирського державного університету. Випуск 57. Педагогічні науки, 2011 С. 52-58.
4. Левіцький Є. Медіація vs Врегулювання господарського спору за участю судді. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/gospodarske-pravo/mediaciya-vs-vregulyuvannya-gospodarskogo-sporu-za-uchastyu-suddi.html>.
5. Медіація: міжнародний досвід та українські реалії. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/mediaciya-mizhnarodniy-dosvid-ta-ukrayinski-realiyi-.html>.
6. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>. (дата звернення: 16.11.2022).
7. Рунессон Ерік М., Гі Марі-Лоранс. Медіація конфліктів і спорів у галузі корпоративного управління. Вашингтон : [s. n.], 2007. 68 с.
8. Маніпуляції в процесі ділової комунікації та під час ведення переговорів: навч.-метод. посібник / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад.: Чабак Л.А. Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2019. 11 с.
9. Загальна професійна (сертифікатна) програма підвищення кваліфікації державних службовців, які займають посади державної служби категорії «Б» «Медіація в системі врегулювання конфліктів на публічній службі»[Автор. колек.: Н. Корчак, І. Алексеєнко, Н. Ларіна та ін.]; за заг. ред. Н. Ларіної. Київ. 2022. ННПУДС. 20 с.

Миколюк Андрій Васильович

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна
кандидат політичних наук, доцент кафедри державного управління

Грищенко Максим Юрійович

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна
студент філософського факультету спеціальності «Політологія»

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Загалом, необхідно зазначити, що повноваження та функції органів державної влади та місцевого самоврядування суттєво відрізняються. Органи державної влади являють собою особливий апарат, який діє на основі публічної влади. Через діяльність органів державної влади реалізуються завдання і функції держави, тільки органи державної влади та їх посадові особи, виступаючи від імені держави, виражають волю держави загалом. [3, с. 54]

Місьцеве самоврядування, у свою чергу, являє собою специфічну форму реалізації публічної влади, відмінної як від державної влади, так і від об'єднань громадян, воно втілює місцеві інтереси територіальних громад та є формою залучення громадян України до участі в управлінні своїми справами. Головним завданням та метою місцевого самоврядування є задоволення місцевих потреб і вирішення конкретних проблем, що виникають на певній території, власними зусиллями. [2, с. 34]

Фундаментальним принципом місцевого самоврядування є автономія, яка передбачає право на самостійне вирішення проблем місцевого значення, здійснювати власний розвиток та управляти процесами суспільного життя, свободу на впровадження на відповідній території самоврядування в обсязі, визначеному державними структурами.

По-перше, необхідно розглянути проблеми, що виникають під час взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування. Основною проблемою є суттєве обмеження самоврядування в Україні як права та можливості територіальної громади.

Наступною проблемою є подвійний статус місцевих державних адміністрацій, як складників вертикалі державної виконавчої влади та одночасно виконавчих органів місцевих рад. Дослідники акцентують увагу на недосконалості системи контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Також суттєвою проблемою у цьому відношенні є компенсація недосконалості правових механізмів контролю за дотриманням органами місцевого самоврядування Конституції України та інших нормативно-правових актів за допомогою неформального впливу державних адміністрацій через фінансову залежність органів самоврядування від місцевих адміністрацій, що

може стати каталізатором потенційних конфліктів та відповідно потребує свого врегулювання.[1, с. 124-125]

По-друге, взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування потребує вдосконалення. Для ефективного розв'язання питань місцевого значення потрібна модель, яка б забезпечувала необхідну єдність державної влади з одночасною самостійністю територіальних громад.

У науковій літературі існують різні моделі організації системи місцевого самоврядування. До основних відносять модель партнерства, агентську модель і модель взаємозалежності. Саме модель взаємозалежності є найбільш прийнятною для України, оскільки вона дозволяє не протиставляти державні та місцеві органи влади, а враховувати їхні інтереси та відповідно створювати баланс між ними.

Водночас із цим, ця модель передбачає побудову відносин центрального уряду і місцевого самоврядування на основі переговорів, компромісів та обміну інформацією, що є важливими складовими будь-якої демократичної країни. Уряд у такому разі контролює парламент і сприяє прийняттю законів, які регулюють і спрямовують певною мірою діяльність муніципальних установ. Місцеві ради у свою чергу мають самостійний мандат, отриманий від виборців, власні фінансові джерела і компетенцію, що дозволяє функціонувати самостійно та ефективно. [1, с. 171]

У той же час, важливим постає врахування досвіду країн Європейського Союзу. Ідея полягає в тому, що проблема взаємовідносин між органами місцевого самоврядування та державою в особі місцевих державних адміністрацій розв'язується на основі принципу субсидіарності. [1, с. 125]

Отже, сьогодні необхідно розробити цілісну концепцію взаємовідносин місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування як представників різних підсистем публічної влади, що здійснюють управління суспільними справами в адміністративно-територіальних одиницях України. Вдосконалення взаємовідносин органів державної влади і представницьких органів місцевого самоврядування дозволяє найбільш ефективно реалізовувати принцип поєднання державного і місцевого інтересів при здійсненні управління на місцях.

Список використаних джерел:

1.Ковтун Ю.Є. «Оптимізація взаємовідносин органів державної влади та органів місцевого самоврядування в процесі децентралізації». Одеса: 2022.- 232 с.

2.Парламентські процедури: посібник для депутатів місцевих рад та активістів громад/Інститут політичної освіти; Волинський ресурсний центр.-134 с.

3.Равлюк А.Г. «Зміст поняття органу державної влади» Режим доступу: <http://www.apdp.in.ua/v84/10.pdf>

ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ ТА ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ: ЗАПОРУКА МАЙБУТНЬОГО

Сучасний світ переживає революцію в області політичного участі і взаємодії громадян з владою завдяки розвитку інформаційних технологій. Електронна демократія та громадська участь стали центральними поняттями в політичному дискурсі. Ця стаття досліджує сутність і переваги електронної демократії та громадської участі, а також розглядає їх вплив на сучасне суспільство та майбутні політичних систем.

Електронна демократія, часто відома як е-демократія, є концепцією, яка перетворює традиційну політичну систему, використовуючи інформаційні технології для покращення політичної участі громадян та взаємодії з владою. Вона стала невід'ємною частиною політичних дискусій у світі і визначається як використання цифрових інструментів та інтернет-технологій для поліпшення доступу громадян до прийняття рішень і підвищення їх впливу на політичні процеси.

Один з ключових аспектів електронної демократії - це можливість голосування через Інтернет або інші електронні системи. Це дозволяє громадянам виражати свої виборчі права зручним способом, сприяє високій явці на виборах і зменшує ризик підробки виборчих бюлетенів.

Електронна демократія надає можливість громадянам виражати свою думку та давати пропозиції стосовно публічних політик і рішень через онлайн-консультації та опитування. Це робить процес прийняття рішень більш відкритим та обґрунтованим.

Уряди надають громадянам доступ до великого обсягу інформації про діяльність державних органів, фінансову інформацію, статистику і багато іншої інформації через відкриті дані. Це робить уряди більш прозорими і дозволяє громадянам відстежувати витрати грошей громади та ефективність урядових програм. Громадяни можуть створювати та підписувати електронні петиції, висловлюючи свою підтримку або обурення стосовно конкретних питань. Це дозволяє збирати громадську думку та залучати увагу влади до важливих проблем.

Соціальні мережі стали платформою для обговорення політичних питань та обміну думками. Громадяни можуть виражати свою позицію, обговорювати та розповсюджувати інформацію, а також мобілізувати громадськість навколо конкретних цілей. Посилення інформованості громадян щодо політичних процесів за допомогою електронних навчальних ресурсів і вебінарів дозволяє зробити громадян більш освіченими щодо важливих публічних питань.

Електронна демократія розширює можливості громадян брати участь у політичних процесах, зменшує бар'єри для доступу до влади та підвищує рівень

взаємодії між громадянами та владою. Таким чином, вона створює передумови для більш ефективної, прозорої та відкритої політичної системи.

Громадська участь стоїть в центрі концепції електронної демократії і є необхідною для її успішної реалізації. Громадська участь визначається як активне включення громадян у політичні процеси та прийняття рішень, що стосуються суспільства в цілому. Цей розділ глибше розглядає ключові аспекти громадської участі, включаючи активну роль громадян у формулюванні політики, збільшення транспарентності влади та підвищення відповідальності політичних лідерів.

Електронна демократія надає громадянам можливість брати активну участь у формулюванні та прийнятті важливих політичних рішень. Це може включати участь у громадських обговореннях, голосуванні за конкретні законопроекти чи ініціативи, а також вираз власної позиції через електронні петиції. Активна участь громадян допомагає забезпечити, що політичні рішення відповідають реальним потребам та поглядам суспільства.

Громадська участь сприяє транспарентності влади. Завдяки електронній демократії, громадяни можуть вимагати від влади публічності важливих документів, прийнятих рішень, витрат грошей громади, та іншої інформації. Це зменшує ризик корупції та неявної угоди влади, а також допомагає громадянам бути більш інформованими.

Електронна демократія дозволяє громадянам критикувати та оцінювати діяльність політичних лідерів на основі їхніх рішень та дій. Громадяни можуть надсилати запити на інформацію, висловлювати свої вимоги, та вимагати відповідальності у разі порушень або недоліків у роботі влади. Ця взаємодія створює систему звітності, де політичні лідери відповідають перед громадськістю.

Громадська участь в електронній демократії створює умови для залучення різноманітних громадських груп та ініціатив. Це може призвести до появи нових інноваційних рішень, які враховують потреби різних соціальних груп та сприяють розвитку суспільства.

Громадська участь є ключовим фактором успішної електронної демократії, оскільки вона не лише забезпечує активну участь громадян у прийнятті рішень, але й сприяє транспарентності влади та підвищенню відповідальності політичних лідерів. Громадська участь допомагає створити більш обґрунтовані та представницькі політичні системи, які відповідають інтересам та потребам громадян.

Електронна демократія та громадська участь стають все більш важливими складовими сучасного політичного ландшафту. Ці інноваційні підходи до взаємодії між владою та громадянами принесли значні користі для суспільства, однак вони також стикаються з численними викликами і питаннями, які потребують уважного розгляду та розв'язання. Електронна демократія та громадська участь можуть бути запорукою покращення політичних систем і підвищення рівня довіри громадян до влади.

Список використаних джерел:

1. Соловйов С. Г. Проблеми розвитку електронної демократії в умовах модернізації державного управління України [Текст] : [наук. розр.] / С. Г. Соловйов, В. Г. Даниленко ; за заг. ред. Н. В. Грицяка. — К. : НАДУ, 2012. — С. 48.
2. 2. Smith G. Democratic innovations – Designing institutions for citizen participation [Text] / G. Smith. — Cambridge : Cambridge University Press, 2009. — P. 20.

Новодворська Яна Іванівна

Львівський національний університет імені Івана Франка
студент-магістр

Науковий керівник:

Куліш Інна Михайлівна

Львівський національний університет імені Івана Франка
*кандидат державного управління, старший науковий співробітник,
доцент кафедри економіки та публічного управління*

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сучасний етап розвитку України характеризується активним процесом децентралізації влади, збільшенням ролі органів місцевого самоврядування у прийнятті ключових рішень та спрямуванням країни до європейських стандартів управління. У цьому контексті особливо важливим стає розуміння взаємодії між центральними і регіональними органами влади.

Відповідно до статті 24 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» органи місцевого самоврядування та їх посадові особи діють лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією і законами України, та керуються у своїй діяльності Конституцією і законами України, а також актами Президента України [1]. Зважаючи на це, найвища посада в державі, Президент України, не лише символізує єдність нації, але і відіграє важливу роль у встановленні діалогу між центром та регіонами. Взаємодія Президента України з органами місцевого самоврядування має ряд особливостей, обумовлених конституційними, законодавчими та практичними аспектами діяльності цих органів в Україні.

Відповідно до статті 102 Конституції України, Президент України є Главою держави і виступає від її імені, є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина [2]. У цьому контексті він, відповідно до своїх конституційних повноважень, має право втручатися у питання місцевого самоврядування, якщо це потребує вищезгаданих гарантій.

Хоча місцеві державні адміністрації, їх голови відповідальні, підзвітні та підконтрольні Кабінету Міністрів України, відповідно до статті 118 Конституції України, голови місцевих державних адміністрацій призначаються

і звільняють з посади Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України, також до повноважень Президента належить і скасувати будь-які їх акти [3]. Звідси слідує, що КМУ має неповну можливість формувати свої регіональні команди, оскільки Президент України опосередковує відносини Кабміну з місцевими державними адміністраціями.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану», у випадках настання надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства, Президент має право ввести режим надзвичайного стану, який регулює діяльність органів місцевого самоврядування в тому числі [4]. Таким чином:

- органи місцевого самоврядування можуть отримувати додаткові обмеження в своїх повноваженнях у зв'язку із введенням режиму надзвичайного стану;

- Діяльність органів місцевого самоврядування може перебувати під контролем державних органів або представників Президента, призначених для координації дій під час надзвичайного стану;

- Рішення, прийняті органами місцевого самоврядування під час надзвичайного стану, можуть підлягати додатковому схваленню або контролю з боку центральних органів влади та ін.

Окрім того, відповідно до пункту 30 статті 106 Конституції України, лише Президент України має право вето. Користуючись цим правом, Президент України таким чином може впливати на прийняття законів, щодо діяльності органів місцевого самоврядування в Україні зокрема [5].

Отже, використовуючи свої конституційні повноваження, Президент може істотно втручатися у питання місцевого рівня, забезпечуючи дотримання конституційних принципів, прав і свобод громадян, а також територіальної цілісності та суверенітету держави. Однак, важливо підкреслити, що будь-яке втручання повинно бути обґрунтованим, прозорим і відповідати принципам верховенства права, демократії та прав людини. Тільки така взаємодія може забезпечити гармонійний розвиток України, її регіонів та громад у відповідності до європейських орієнтирів.

Список використаних джерел:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 03.08.2023 № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. 25 червня.
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254/96-вр. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 102.
3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254/96-вр. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 118.
4. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 31.03.2023 № 1550-III. Відомості Верховної Ради України. 2000. 16 березня.

5. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254/96-вр. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 106.

Пікуль Євген Васильович
Київський військовий ліцей імені Івана Богуна, Україна
полковник

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПІДХОДИ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДРОЗДІЛІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Поряд з ресурсним потенціалом об'єднаної територіальної громади в умовах війни вагоме місце займає розвиток потенціалу підрозділів територіальної оборони. Розвиток, а в подальшому використання потенціалу підрозділів територіальної оборони на місцевому рівні може бути забезпечений шляхом застосування різноманітних шляхів та можливостей. За результатами веб-пошуку, ось деякі з них: збільшення фінансування та забезпечення територіальних сил оборони сучасною зброєю, технікою та комунікаційними системами, посилення підготовки та підвищення рівня професіоналізму територіальних оборонних сил, використовуючи досвід та стандарти НАТО та інших країн-партнерів.

Виходячи з цього, розвиток потенціалу підрозділів територіальної оборони передбачає комплексний підхід, який включає як теоретичну так і практичну складові. Поряд з теоретичним та практичним підходами, вважаю за потрібне виокремити системний, структурний та організаційний підходи.

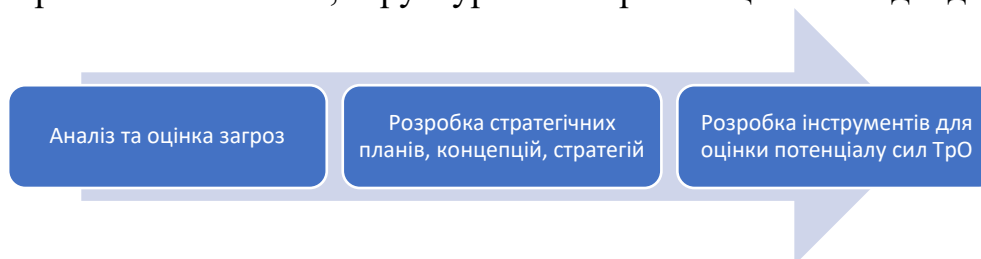

Рис. 1. Теоретичні підходи щодо розвитку потенціалу підрозділів територіальної оборони

Системний підхід є методологією, яка допомагає розглядати об'єкт або проблему як складну систему, що складається з взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів. У випадку розвитку потенціалу сил територіальної оборони, системний підхід означає розгляд територіальної оборони як єдину інтегровану систему, яка включає в себе різні аспекти та компоненти, такі як структура, організаційна схема, ресурсне забезпечення, технології, людський потенціал та інше.

Головні принципи системного підходу до розвитку потенціалу сил територіальної оборони включають:

- ✓ *Розуміння взаємодії елементів.*
- ✓ *Врахування контексту.*
- ✓ *Орієнтація на цілі та результати.*
- ✓ *Аналіз ризиків та вразливостей.*

Структурний підхід щодо розвитку потенціалу сил територіальної оборони полягає в організації та побудові сил територіальної оборони відповідно до конкретної структури, яка враховує географічні, соціокультурні, економічні та інші особливості території. Цей підхід передбачає створення і підтримку локальних, регіональних та національних сил, які забезпечують оборону та безпеку відповідних територій.

Рис. 2. Структурний підхід щодо розвитку потенціалу підрозділів територіальної оборони

Таким чином, структурний підхід зосереджений на створенні та організації оптимальної структури сил територіальної оборони, розподілі завдань та обов'язків між підрозділами для ефективного функціонування системи територіальної оборони. Організаційний підхід фокусується на вдосконаленні організаційної структури, процесів та керівництва силами територіальної оборони. Системний підхід визначає територіальну оборону як складну систему з взаємопов'язаними елементами. Цей підхід сприяє глибокому розумінню впливу різних факторів на ефективність системи. Практичний підхід спрямований на впровадження конкретних заходів для покращення потенціалу сил територіальної оборони, що включає в себе проведення тренувань та навчань, модернізацію зброї та обладнання тощо. Теоретичний підхід щодо розвитку потенціалу підрозділів територіальної оборони передбачає розробку концепцій, теорій і принципів, що ґрунтуються на наукових дослідженнях та аналізі, що сприятиме розвитку потенціалу сил територіальної оборони.

Ці підходи можуть застосовуватися окремо або комбінуватися для досягнення оптимальних результатів у розвитку потенціалу територіальної оборони. Важливо враховувати особливості кожного регіону, його геополітичне положення, специфіку загроз для розробки належних стратегій та планів.

Список використаних джерел:

1. Нестеренко О. В. Поняття та рівні територіальної оборони України. Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття. Харків, 2020. С.104

2. Ребкало В., Тертичка В. Державна політика: аналіз і впровадження в Україні. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Rebkalo_Valerii/Derzhavna_polityka_a_naliz_ta_vprovadzhennia_v_Ukraini.pdf?;

3. Лобко М. М. Територіальна оборона України як фактор посилення обороноздатності держави. Наука і оборона 2. 2018. С. 29-39.

Пляс Віталій Олександрович

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна
студент-магістрант

МЕХАНІЗМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕПУТАТІВ

Вдосконалення політичної відповідальності депутатів є ключовою складовою функціонування демократичних систем. Цей процес спрямований на забезпечення того, щоб обранці виконували свої обіцянки, служили інтересам громадян і були піддані контролю громадськості. У даній відповіді розглянемо різні механізми для підвищення політичної відповідальності депутатів, зокрема систему виборів, парламентський нагляд, засоби громадського контролю та санкції за порушення етичних норм.

Система виборів є основним механізмом, який визначає, як обранці потрапляють до парламенту. Вдосконалення системи виборів може покращити політичну відповідальність депутатів.

Вибори можуть бути мажоритарними, пропорційними або змішаними. Різні системи мають вплив на спосіб представництва та відповідальність депутатів. Наприклад, пропорційна система дозволяє краще відображати волю виборців і різноманітність політичних поглядів.

Регулярні перевибори можуть стимулювати депутатів бути ближчими до своїх виборців і виконувати свої обіцянки. Короткі терміни між виборами можуть змушувати депутатів більше працювати для громадян. Важливо забезпечити, щоб виборчі кампанії були чесними і прозорими, і щоб виборці мали доступ до об'єктивної інформації про кандидатів.

Наявність виборчої системи, яка дозволяє незалежним кандидатам конкурувати з партійними кандидатами, може розширити виборчі можливості та збільшити конкуренцію.

Парламентський нагляд — це система внутрішнього контролю із залученням парламентських органів та комітетів. Цей механізм допомагає забезпечити, що депутати виконують свої обов'язки і відповідають перед громадськістю. Важливі аспекти цього механізму включають:

- **Парламентські комітети:** Комітети в парламенті грають важливу роль у вивченні і обговоренні законопроектів, контролі за виконанням законів та проведенні розслідувань. Їх робота може допомогти виявити порушення політичної відповідальності депутатів.

- Парламентський контроль за виконавчою владою: Парламент має функцію контролювати діяльність виконавчої влади, що допомагає забезпечити, що депутати слідкують за дотриманням законів та виконанням політичних обіцянок.

- Дебати і обговорення: Парламентські обговорення та дебати можуть висвітлити позиції депутатів та їхню готовність відповідати на запитання та висловлювати свої погляди.

Громадський контроль є важливим механізмом для забезпечення відповідальності депутатів перед громадськістю. Цей механізм включає в себе:

1. Засоби масової інформації: Засоби масової інформації відіграють важливу роль у висвітленні діяльності депутатів і виявленні порушень.

2. Громадські об'єднання та організації: Громадські об'єднання можуть слідкувати за роботою депутатів, ставити питання і вимагати відповідей.

3. Петиції та громадські акції: Громадяни можуть виразити свої погляди і обурення через петиції та громадські акції, що може вплинути на дії депутатів.

Санкції є іншим механізмом для забезпечення політичної відповідальності депутатів. Це може включати в себе:

- Етичні комісії та органи: Створення спеціальних органів для розгляду етичних порушень і накладання санкцій.

- Скасування повноважень: У деяких випадках, депутатам можуть скасовувати свої повноваження за серйозні порушення.

- Юридичні санкції: Юридичні санкції, такі як кримінальне переслідування за корупцію або інші злочини, можуть бути застосовані до депутатів, які порушують закони.

Вдосконалення політичної відповідальності депутатів вимагає комплексного підходу та співдії з усіма зацікавленими сторонами, включаючи депутатів самих, громадян, громадські організації, ЗМІ і владні структури. Цей процес допоможе забезпечити, що обранці виконують свої обіцянки і служать інтересам суспільства, що є основною метою демократичних систем.

Список використаних джерел:

1. Закоморна, К. О. "Розвиток механізмів відповідального правління як напрям конституційної реформи в Україні та постсоціалістичних державах–членах Європейського Союзу." (2015).

2. Шаповалова, В. В. *Врегулювання механізму притягнення народних депутатів України до конституційної відповідальності*. Diss. Сумський державний університет, 2013.

3. Майданник, О. О. "Вдосконалення правового регулювання відповідальності депутата парламенту України." *Порівняльне-аналітичне право* 2 (2017): 46-48.

Стамат Вікторія Михайлівна
Миколаївський національний аграрний університет, Україна
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу

Дяченко Анастасія Романівна
Миколаївський національний аграрний університет, Україна,
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

КОМУНІКАЦІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Співпраця органів державної влади та місцевого самоврядування в аграрному секторі стає вкрай важливою для формування ефективної системи управління виробництвом продукції рослинництва на аграрних підприємствах. Ця тема стосується не тільки забезпечення продовольчої безпеки країни, але й впливає на соціальний, економічний та екологічний аспекти сільськогосподарського сектору.

Управління в аграрному секторі потребує уважної координації і співпраці між різними рівнями влади. Державні органи відповідають за розробку та впровадження національних стратегій у сільському господарстві, встановлення нормативів та стандартів, а також надання підтримки інноваціям та науковим дослідженням у цій галузі. Вони також мають важливу роль у забезпеченні дотримання законодавства, контролі якості продукції та забезпеченні дотримання прав споживачів [1].

Однак місцеве самоврядування відіграє ключову роль у реалізації цих стратегій на практиці. Місцеві органи влади мають ближчий зв'язок з аграрними підприємствами і можуть ефективно вирішувати проблеми, які виникають на рівні села чи області. Вони визначають призначення земельних ділянок, регулюють водні ресурси, надають підтримку місцевим фермерам та селянам, сприяють розвитку сільськогосподарських кооперативів, та забезпечують розвиток інфраструктури, яка необхідна для сільськогосподарського виробництва.

Співпраця між цими двома рівнями влади дозволяє створити інтегровану систему управління, яка сприяє підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Ця співпраця дозволяє ефективно вирішувати проблеми, пов'язані з земельними питаннями, дотриманням стандартів якості, використанням сучасних технологій, а також підвищенням якості навколишнього середовища та забезпеченням стійкості сільських громад [2].

Одна з ключових особливостей полягає в тому, що органи державної влади встановлюють загальні стратегії та політику у галузі сільського господарства, розробляють правові норми, стандарти і вимоги до якості продукції. Вони також забезпечують фінансову підтримку для розвитку

аграрного сектору, надають субсидії та інші форми державної допомоги для сільських господарств.

З іншого боку, місцеві органи самоврядування доповнюють цей процес, враховуючи конкретні потреби та умови своєї місцевості. Вони здійснюють нагляд за виробництвом, враховуючи місцеві агрокліматичні та екологічні особливості. Місцеві органи влади визначають, які культури найбільше підходять для конкретних земельних ділянок, сприяють впровадженню новітніх технологій та методів обробки землі, розробляють програми підвищення кваліфікації фермерів та аграрних спеціалістів на місцях [3].

Ще однією важливою особливістю є забезпечення відкритості та прозорості в управлінні. Місцеві громади повинні мати можливість брати активну участь у процесах прийняття рішень, пов'язаних з розвитком сільськогосподарського сектору. Це може включати в себе проведення громадських слухань, консультації з місцевими жителями щодо вибору культур для вирощування, розробку планів виробництва та розподілу земельних ресурсів [4].

Узгоджена робота між державними та місцевими органами влади створює сприятливі умови для стійкого розвитку сільськогосподарського сектору. Ця взаємодія сприяє забезпеченню продовольчої безпеки, збільшенню виробництва та продуктивності сільськогосподарських підприємств, а також сприяє покращенню якості життя селянських громад.

Отже, комунікація органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері розвитку аграрних підприємств є ключовою для розвитку сільськогосподарського сектору. Ця співпраця відзначається особливостями, що включають в себе загальні стратегії та фінансову підтримку національного рівня, а також адаптацію їх до місцевих умов та потреб. Особливо важливою є відкритість та прозорість у управлінні, де активна участь громад сприяє справедливому прийняттю рішень і спільному вирішенню питань, пов'язаних із сільським розвитком. Ця спільна робота сприяє підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, забезпечує продовольчу безпеку та покращення якості життя населення в сільських регіонах.

Список використаних джерел:

1. Ходаківський Є. І., Ратошнюк Т.М., Капітула Л.Л., Плотнікова М.Ф. Формування системи розвитку сільських територій на засадах підприємництва, саморегулювання та державного управління. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. 2016. С.158-170. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZnpPdatu_2016_25_21
2. Комплексна програма інноваційного розвитку галузей рослинництва та тваринництва на рівнях сільських соціумів. 2015. 80 с.
3. Мазур К. В., Кубай О.Г. Менеджмент аграрного підприємства : навч. посіб. Вінниця: ТВОРИ, 2020. 284 с.
4. Піяга Н. О. Підвищення ефективності державного впливу на формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств Львівщини. 2015 С.35-39.

Стамат Вікторія Михайлівна
Миколаївський національний аграрний університет, Україна,
*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та
маркетингу*

Осипенко Катерина Василівна
Миколаївський національний аграрний університет, Україна,
*здобувач вищої освіти, ОС «Магістр»,
спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування*

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ КЕРІВНИКА В ОРГАНАХ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Механізм формування іміджу керівника органів виконавчої влади, як правило, передбачає поєднання різноманітних елементів, зокрема комплексу стимулів, засобів, важелів, регуляторних впливів і практичних заходів. Ці компоненти працюють разом, щоб сформувати сприйняття та репутацію керівника чи лідера в органах виконавчої влади.

Механізми в державному управлінні призначені для підтримки узгодженості та ефективності в управлінні державними справами та для представлення складних процесів і відносин у державному управлінні в структурований та організований спосіб [1].

Розвиток позитивного іміджу, як для окремих осіб, так і для організацій, спирається на різні технології та стратегії. Проаналізувавши найвідоміші технології створення іміджу керівника, ми вивели найефективніші з них для формування позитивного образу особи, що очолює орган державної влади [2,3,4]:

- взаємодія зі ЗМІ та експертами зі зв'язків з громадськістю для управління комунікацією, формування громадського сприйняття. Це включає прес-релізи, інтерв'ю для ЗМІ та присутність у соціальних мережах;
- створення та підтримка сильної присутності в Інтернеті за допомогою веб-сайтів, платформ соціальних мереж і блогів; ефективне використання соціальних мереж може підвищити видимість та залучити ширшу аудиторію;
- використання послуг імідж-консультантів, які спеціалізуються на особистому або організаційному брендингу, зовнішності та комунікаційних стратегіях;
- створення переконливих і пов'язаних історій, які зв'язуються з аудиторією та передають бажаний образ;
- розробка стратегій для ефективного подолання криз або негативних інцидентів і відновлення після них; це передбачає швидке реагування, прозорість і коригувальні дії;
- створення високоякісного контенту, такого як статті, відео та інфографіка, для інформування, навчання та залучення цільової аудиторії; узгодженої ідентичності бренду, включаючи логотипи, кольори та елементи дизайну, які підсилюють бажаний імідж.

- навички ефективної комунікації та презентації, які можуть допомогти лідерам налагодити зв'язок зі своєю аудиторією та переконливо донести своє повідомлення;
- побудова та підтримка стосунків із впливовими особами та організаціями для отримання їхньої підтримки та довіри; активна участь у громадських заходах, благодійності та ініціативах соціальної відповідальності, щоб продемонструвати відданість суспільному добробуту;
- наголошення на прозорості та підзвітності в процесі прийняття рішень і діяльності для зміцнення довіри та надійності.
- заохочення зворотного зв'язку від зацікавлених сторін та активне дослухання до їхніх проблем та пропозицій; використання даних та аналітики для розуміння поведінки та вподобань аудиторії, що може стати основою для стратегій створення іміджу;
- демонстрація прихильності до сталого розвитку та екологічно відповідальних практик, які відповідають сучасним суспільним цінностям;
- бути в курсі останніх технологічних досягнень та інновацій, щоб продемонструвати передовий та прогресивний імідж; стати лідером думок у певній галузі шляхом обміну досвідом та ідеями через лекції, публікації чи виступи;
- розвиток сильного емоційного інтелекту для спілкування та розуміння емоцій і потреб інших.

Ефективність цих технологій формування іміджу часто залежить від конкретних цілей, цільової аудиторії та характеру задіяної особи чи організації. Їх поєднання можна використовувати для створення переконливого та позитивного іміджу.

Отже, формування позитивного іміджу керівника виконавчої влади є динамічним і стратегічним процесом, який передбачає комунікацію, прозорість, брендинг і глибоке розуміння суспільного сприйняття. Це вимагає поєднання механізмів і стратегій, адаптованих до конкретного контексту та цілей лідера чи організації. Створення та підтримка позитивного іміджу – це постійна робота, яка може мати значний вплив на успіх керівництва та громадську підтримку.

Список використаних джерел:

1. Загороднюк С. Соціально-психологічні аспекти управлінського спілкування як фактор лідера. *Збірник наукових праць УАДУ*. 2012. Вип. 2. С. 297–304.
2. Коваленко С., Харченко І. Ефективні методи управління колективом – важлива складова лідерства. *Збірник наукових праць УАДУ*. 2014. Вип. 1. С.237–241.
3. Нестеренко Л. Соціально-психологічний тренінг як елемент удосконалення комунікації державних службовців. *Актуальні проблеми державного управління на новому етапі державотворення* : матеріали наук.-практ. конф. за міжнародною участю (Київ, 31 травня 2015 р.). Київ : Вид-во НАДУ, 2015. Т. 1. С. 294–296.
4. Свидрук І.І. Креативний менеджмент : навч. посібник. Київ : Вид-во ЦУЛ, 2012. 224 с.

Чикуркова Алла Дмитрівна
ЗВО «Подільський державний університет», Україна
*доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування*

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА В СИСТЕМІ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Основний Закон України закріпив низку важливих положень, що безпосередньо спрямовані на розвиток та самореалізацію кожної людини, яка в нашому суспільстві та державі визнана найвищою соціальною цінністю. Так, ст. 23 Конституції України проголосила, що кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості. Це положення зокрема знаходить свій прояв у тому, що кожна людина вільна реалізовувати свої здібності [1].

У літературі відзначено, що право на розвиток є невід'ємним правом людини, маючи яке кожна людина може брати участь у такому економічному, соціальному, політичному і культурному розвитку, де можуть бути повністю здійснені всі права людини та основні свободи, насамперед це вибір трьох важливих речей: вести здоровий спосіб життя та жити довго, набувати знань, мати ресурси, аби підтримувати належний життєвий рівень [2, с. 230-231]. Однією зі сфер такої вільної реалізації своїх здібностей є праця. Причому Конституція України наголошує в ст. 43 про те, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [2].

Держава створює умови для зайнятості працездатного населення, рівні можливості для громадян у виборі професії і роду трудової діяльності, здійснює програми професійно-технічного навчання і підготовки, перепрофілювання працівників відповідно до їх інтересів і потреб суспільства. Як бачимо, відповідна реалізація особою своїх здібностей певним чином залежить від держави, яка повинна забезпечити кожній особі умови для зайнятості, а також рівні можливості для всіх громадян у виборі професії і роду трудової діяльності. Значну роль у забезпеченні цих положень відіграє профорієнтаційна робота.

Водночас комплектування органів публічного адміністрування всіх рівнів висококваліфікованими кадрами буде неможливим, коли саме право особи важко реалізувати, оскільки особа про це не знає або вона не усвідомлює своїх можливостей та поклику реалізувати їх саме на державній службі. Тому можна стверджувати, що професійна орієнтація виступає тим засобом, що безпосередньо пов'язаний з формуванням кадрового потенціалу державної служби. Завдяки профорієнтаційній діяльності є можливість здійснювати управління процесами підготовки та добору робочої сили (майбутніх державних службовців), очікувати заздалегідь запланований результат щодо заповнення вакантних посад у органах публічної адміністрації, отримувати відповідних за фахом спеціалістів.

Вибір професії є не лише важливим для самої особи, це рішення має і значення для держави. Тут слід ураховувати два чинники: власні здібності та

уподобання особи, а також заінтересованість держави, тобто потреб сучасного ринку праці у тих або інших фахівцях, у тому числі й у державних службовцях. Профорієнтація - науково-практична система державних заходів щодо підготовки підростаючого покоління до усвідомленого вибору професії. Її необхідність очевидна, тому що:

- по-перше, профорієнтація забезпечує одне з невід'ємних прав людини – право на свободу професійного самовизначення відповідно до своїх інтересів, здатностей і потреб ринку праці;

- по-друге, профорієнтація може здійснити (за належної організації) вплив на зміну ситуації на ринку праці в кращий бік [3, с. 139].

У Рекомендації МОП щодо професійної орієнтації і професійної підготовки в галузі розвитку людських ресурсів (1975 р.), яка застосовується до орієнтації і підготовки молодих людей і дорослих в усіх галузях економічного, соціального і культурного життя та на всіх рівнях професійної кваліфікації і відповідальності, вказується, що політика і програми професійної орієнтації і професійної підготовки повинні мати на меті: забезпечення влаштування на таку продуктивну роботу, включаючи роботу за власний рахунок, яка відповідає індивідуальним здібностям і прагненням, і сприяння професійній мобільності; сприяння і розвиток творчості, динамізму та ініціативи з метою збереження або підвищення ефективності праці; захист працівників від безробіття або іншої втрати доходу чи здатності заробляти в результаті відсутності попиту на працівників їхньої кваліфікації, а також неповної зайнятості; захист працівників від фізичної або розумової напруги на робочому місці; захист працівників від небезпек на робочому місці шляхом високого рівня навчання правилам техніки безпеки і гігієни праці як складової частини підготовки осіб будь-якої професії чи спеціальності; надання допомоги працівникам в їхньому прагненні до одержання задоволення від роботи, до особистих досягнень і самовираження, до покращення їхньої долі власними силами, для покращення якості або зміни характеру свого внеску в економіку; забезпечення соціального, культурного та економічного прогресу і постійного пристосування до змін за участю всіх заінтересованих сторін в перегляді професійних вимог; забезпечення повної участі всіх груп суспільства в процесі розвитку і в розподілі пов'язаних з ним переваг [4].

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Основний закон України від 28 червня 1996р. № 254к/96-ВР. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-вр>.
2. Андрійко О. Ф. Органи державної влади як суб'єкти державного управління. *Судова апеляція*. 2019. № 2. С. 35-38.
3. Гончаренко О.В. Методичне та педагогічне забезпечення, як чинник удосконалення безперервної професійної освіти державних службовців (досвід Франції). *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. Вип. 41. С. 137-142.
4. Акімов О. Правові аспекти ротації кадрів на державній службі в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 3. С.213-225.

СЕКЦІЯ 2
ПРАВОВЕ, ОСВІТНЄ, НАУКОВЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Боринський Тарас Миколайович
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Україна
аспірант кафедри публічного управління та адміністрування

ІНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У контексті не так давно умовно завершеної реформи децентралізації влади, а особливо з огляду на умови і виклики воєнного стану в Україні, надзвичайно актуальною на цей час постає проблема інституційного розвитку місцевого самоврядування. Інституційний розвиток всупереч його понятійному розумінню, несе в собі не лише розвиваючу, а й захисну функцію, будучи в окремих випадках необхідною умовою або єдиною можливістю збереження місцевого самоврядування як інституту.

У розумінні Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до системи місцевого самоврядування входять територіальна громада, відповідні ради, їх посадові особи та виконавчі органи, а також органи самоорганізації населення [1].

З огляду на таке положення зазначеного нормативного акту питання інституційного розвитку місцевого самоврядування можливо одночасно розглядати як в контексті територіальних громад як жителів, об'єднаних проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, так і в контексті відповідних рад, посадових осіб та виконавчих органів відповідних адміністративно-територіальних одиниць (органів місцевого самоврядування).

Інституційний розвиток можна визначити як стійкий комплексний розвиток організації. При цьому комплексність передбачає не тільки оновлення власне організаційної структури, а й форм, методів, принципів, норм та правил її функціонування [4].

На думку науковців, до основних інституційних важелів розвитку територіальних громад доцільно віднести:

- формальні (внесення змін до чинного законодавства, інших нормативно-правових актів, удосконалення регуляторного середовища тощо);
- неформальні (еволюція «неписаних правил», поширення або усунення інституційних дисфункцій, зміна поведінкових стереотипів, традицій, звичаїв, ділової культури);
- організаційні (діяльність інститутів громадянського суспільства, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, навчальних закладів і наукових установ, судових інстанцій тощо [2]).

Метою інституційного розвитку є не тільки вдосконалення місцевого самоврядування та підвищення його спроможностей як інституту, а й підняття

рівня його впливу та ефективності. Сучасна наука пояснює інституційний розвиток як тривалий процес, що потребує достатніх ресурсів, в тому числі кадрових, інфраструктурних, фінансових.

За результатами окремих досліджень було встановлено, що інституційний розвиток місцевого самоврядування визначається переважно ресурсним середовищем та формуванням відповідної інфраструктури [3].

Разом з тим, в теперішніх умовах інституційний розвиток місцевого самоврядування можливий виключно за взаємодоповнюючої участі всіх елементів системи: територіальної громади та органів місцевого самоврядування.

В умовах наявності ресурсів, необхідного нормативного регулювання і достатньої мотивації жителів територіальної громади та керівників місцевих органів влади інституційний розвиток є закономірним та природнім явищем.

Список використаних джерел:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. №280/97-ВР: станом на 03.08.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 23.10.2023).
2. Борщевський В., Волошин В.І. Інституційні важелі розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації управління. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 2017. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-08/vazheli_rozvutku-a6b6a.pdf (дата звернення 24.10.2023).
3. Козюра І.В. Сучасний стан та перспективи інституційного розвитку місцевого самоврядування. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2013. № 9.
4. Мельниченко В.І. Інституційний розвиток на рівні регіону: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. К.: НАДУ. 2009.

Гоцуляк Катерина Іванівна

Івано-Франківський фаховий коледж Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Україна
кандидат педагогічних наук, викладач

АНАЛІЗ РЕФОРМ В ОСВІТІ, ЇХНІХ ПЛЮСІВ ТА МІНУСІВ, А ТАКОЖ ЕФЕКТИВНОСТІ НОВИХ ПІДХОДІВ

Аналіз реформ в освіті може бути складним завданням, після чого ці реформи можуть відрізнитися за своїм призначенням, обсягом та методами впровадження. Проте, я надам загальний огляд плюсів і мінусів реформ в освіті, а також їх ефективності нових підходів.

Плюси реформи в освіті:

Модернізація навчальних програм. Реформи можуть сприяти оновленню навчальних програм, враховуючи сучасні вимоги і технології. Це всі студентам набувати актуальні знання.

Підвищення якості освіти. Реформи можуть спрямовуватися на підвищення якості навчання, удосконалення методів викладання та оцінювання.

Доступність освіти. Деякі реформи спрямовані на підвищення доступності освіти для всіх шарів населення, зменшуючи бар'єри щодо вступу в учбові заклади.

Адаптація до змін. Реформи можуть допомогти освітній системі бути більш гнучкою і адаптуватися до змін у суспільстві та економіці.

Мінуси реформи в освіті:

Опір ініціаторам. Багато реформ здійснюється з опозицією з боку вчителів, батьків та інших учасників освітнього процесу, що може ускладнити їх впровадження.

Фінансування. Реформи часто потребують значних інвестицій для успішного впровадження, а недостатнє фінансування може обмежити їхню ефективність.

Затримки та невизначеність. Впровадження реформи може зайняти багато часу, і результати можуть бути неоднозначними. Також деякі реформи можуть бути внесені без визначення чітких цілей і способів оцінки їхньої ефективності.

Вплив на вчителів і студентів. Реформи можуть створити додатковий тиск на вчителів та студентів, що можна вплинути на їхній стан і результати навчання [3].

Ефективність нових підходів. Ефективність нових підходів в освіті може визначатися надзвичайно факторами, такими як контекст, цілі реформи і як їх впроваджують. Деякі підходи можуть призвести до покращення нових результатів навчання, підвищення мотивації учнів і створення більш гнучких умов для навчання. Проте, ефективність завжди повинна оцінюватися на підставі конкретних даних і показників успіху.

Узагальнюючи, реформи в освіті мають свої плюси та мінуси, і їх ефективність залежить від багатьох факторів [2].

Так, ефективність реформи в освіті справді залежить від численних факторів. Декілька ключових факторів, які можуть вплинути на успішність освітніх реформ, включають:

Цілі та визначеність. Реформа повинна мати чітко визначені цілі і завдання. Якщо цілі реформи не визначені чітко, це може призвести до невизначеності та плутанини в процесі впровадження.

Фінансування. Реформи в освіті часто потребують фінансових ресурсів для успішного впровадження. Недостатнє фінансування може стати серйозним обмеженням для ефективності реформ.

Підтримка вчителів та педагогічних кадрів. Вчителі і педагоги грають ключову роль у впровадженні будь-якої освітньої реформи. Надання їм необхідної підтримки, навчання та ресурсів може вплинути на успішність реформи.

Залучення стейкхолдерів. Важливо включити всіх зацікавлених стейкхолдерів, таких як батьки, студенти, спільноти та інші, у процес розробки та впровадження реформ. Це сприяє більшій підтримці та легітимності реформи.

Моніторинг та оцінка. Система моніторингу та оцінки результатів реформи є ключовою для визначення її успішності. Порівняльний аналіз даних до та після впровадження з'ясувати, як реформа впливає на результати навчання та якість освіти.

Співвідношення з реальними потребами суспільства. Реформа повинна відповідати сучасним та майбутнім потребам суспільства, враховуючи зміни в технологіях, економіці та культурному контексті [1].

Так, глибокий аналіз потрібен критичним чинником для успішності реформи в освіті. Цей аналіз розуміє, які конкретні проблеми та виклики проблеми в системі освіти, і спрямовує реформу на вирішення цих проблем.

Глибокий аналіз потребує бути на першому етапі у розробці реформи, оскільки таким чином забезпечено, що реформа буде спрямована на вирішення конкретних проблем і призведе до покращення якості освіти та результатів навчання.

Список використаних джерел:

1. Реформа освіти та науки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>
2. Освітні реформи: місія, дійсність рефлексія. URL: https://lib.iitta.gov.ua/711911/1/ukr_pol_monograf_478_06.pdf
3. Нова українська школа: як відновити реформу. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2023/04/11/253724/>

Гресько Андрій Михайлович

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна
магістрант спеціальності 051 Економіка (Прикладна економіка)

Ціжма Юрій Іванович

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

У зв'язку із глобальною цифровою революцією розвиток цифрових технологій в сучасному світі стає об'єктивно невідворотнім процесом, який торкається усіх сфер життєдіяльності держави та суспільства.

Після тривалого застою в Україні, спричиненого подіями 1990-х рр., держава увійшла із запізненням у процес діджиталізації. Україні довелося здійснювати революційні стрибки у даній галузі, яким сприяли: євроінтеграція, спрямованість державної політики та збільшення цифрових компетентностей і

цифрової грамотності населення. Водночас актуальними перепонами даного процесу залишилися політичні та економічні кризи в державі та російсько-українська війна.

Основою для реалізації процесів діджиталізації діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування є нормативно-правове забезпечення.

Чинне нормативне забезпечення діджиталізації складається з кількох десятків законодавчих та розпорядчих актів. Це спричиняє потребу кодифікації законів, які безпосередньо обумовлюють впровадження діджитал-процесів у суспільство та діяльність органів влади в Україні.

Законодавчим підґрунтям щодо державної політики інформатизації та діджиталізації органів влади в Україні є дія таких законів як: «Про Національну програму інформатизації», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист персональних даних», «Про державну таємницю», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронні довірчі послуги» «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України»[1].

Нормативно-правове забезпечення впровадження діджитал-процесів в формування електронних урядів та органів влади територіальних громад регламентовано постановами і розпорядженнями Кабміну: «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації»; «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні»; «Про схвалення концепції створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів»; «Положення про Міністерство цифрової трансформації України»; «Порядок використання електронних довірчих послуг в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах та організаціях державної форми власності»; «Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» [2] та ін. Міністерство цифрової трансформації України визнано органом влади, який при координації Кабміну формує і реалізовує політику цифровізації у державі. Запровадження діджиталізації у владні структури територіальних громад покликано підвищити ефективність їх роботи.

Новітнім інструментом діджиталізації органів влади може стати штучний інтелект (ШІ), тому на часі є прийняття окремого закону з нормативного регулювання застосування технологій ШІ в діяльності органів влади. Водночас Кабміном схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні; та затверджено План заходів з реалізації розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021–2024 роки. Міністерством цифрової трансформації розроблено «Дорожню карту з регулювання штучного інтелекту в Україні» [2]. При впровадженні ШІ в органи влади потрібно дотримувалися етичних аспектів, а саме: зробити алгоритми ШІ зрозумілими, донести, хто несе відповідальність за рішення ШІ у діяльності органів влади; підтримувати рівень конфіденційності та прозорості. Тому необхідно поетапне впровадження штучного інтелекту у владні структури

для оптимального створення функціональних інструментів та мінімізації ризиків[3].

Попри наявні труднощі в умовах війни та значні витрати на ВПК та загрози блекауту діджиталізація органів влади України і їх нормативне забезпечення буде продовжуватися. Нормативно-правове забезпечення діджиталізації органів влади та органів територіальних громад вже обумовлено базовими актами, які забезпечують функціонування діджитал-процесів в Україні. Вбачаємо, що необхідно кодифікувати чинне законодавство щодо регулювання діджиталізації в Україні.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (Дата звернення: 17.10.2023).
2. Офіційний сайт Кабінету міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-п#n12> (Дата звернення: 19.10.2023).
3. Требик, Л.П. Штучний інтелект для трансформаційних змін державних інституцій та розвитку цифрового суспільства. Вісник національного університету цивільного захисту України, Серія «Державне управління». Вип.1 (14), 2021. С. 372 – 380. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/13679> (Дата звернення: 20.10.2023).

Дармосюк Валентина Миколаївна

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри вищої та прикладної математики

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЛЕКСІВ НА ОСНОВІ МЕТОДІВ МАТЕМАТИЧНОЇ СТАТИСТИКИ В УПРАВЛІННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Управління соціально-економічним розвитком територіальних громад є багатогранним завданням, яке включає численні змінні та невизначеності. Особи, які приймають рішення, мають робити усвідомлений вибір, розподіляти ресурси та планувати майбутнє, зважаючи на добробут своїх виборців. У цьому відношенні незамінними стали програмні комплекси, що базуються на математичній статистиці, наприклад, SAS, SPSS, S-PLUS, тощо. Ці інструменти допомагають перетворювати необроблені дані в корисну інформацію, що дозволяє приймати більш обґрунтовані та керовані даними рішення.

Програмні комплекси використовують математичну статистику для аналізу даних з різних джерел, таких як опитування, адміністративні записи та датчики. Застосовуючи статистичні методи, ці інструменти можуть виявляти тенденції, кореляції та аномалії, які можуть бути неочевидними під час ручного аналізу. Візуалізації, такі як діаграми та графіки, покращують інтерпретацію даних і комунікацію.

Застосування програмних комплексів на основі математичної статистики має потенціал значно покращити управління соціально-економічним розвитком територіальних громад. Нижче перелічено деякі конкретні способи.

1. Математична статистика дозволяє програмним комплексам будувати моделі, які прогнозують майбутні тенденції та результати. Ці прогнози допомагають особам, які приймають рішення, розробляти політику та стратегії, які можуть пом'якшити потенційні виклики або використати можливості. Прогнозні моделі можуть служити системами раннього попередження, допомагаючи громадам підготуватися до потенційних викликів, таких як економічні спади, екологічні катастрофи або демографічні зміни.

2. Програмні комплекси за допомогою статистичного аналізу допомагають визначити сфери, які потребують інвестицій або втручання та ідентифікувати конкретні області в межах спільноти, які потребують уваги. Такий підхід забезпечує ефективний розподіл ресурсів, орієнтуючись на конкретні соціально-економічні проблеми чи можливості і дозволяє особам, які приймають рішення, розробляти цільові втручання та політику, які відповідають унікальним потребам різних регіонів або груп.

3. Особи, які приймають рішення, можуть покладатися на програмні комплекси, щодо надання інформації на основі фактів. Використовуючи точні статистичні методи, ці інструменти зменшують вплив упереджень та інтуїції на прийняття рішень. Це сприяє прозорості та підзвітності управління територіальними громадами.

4. Ці інструменти можна використовувати для відстеження прогресу та впливу ініціатив розвитку. Особи, які приймають рішення, можуть встановлювати орієнтири та оцінювати ефективність своїх стратегій, вносячи необхідні корективи.

5. Прийняття рішень на основі даних може сприяти більшій участі спільноти. Коли жителі бачать, що політика та інвестиції підкріплені даними, вони, швидше за все, довірятимуть процесу прийняття рішень і підтримуватимуть його.

Хоча комплекси програмного забезпечення, засновані на математичній статистиці, мають численні переваги, їх впровадження не позбавлене проблем.

1. Точність і повнота джерел даних є критично важливими для успіху таких програмних комплексів. У багатьох випадках дані можуть бути фрагментованими, непослідовними або застарілими. Особи, які приймають рішення, повинні вирішувати питання якості даних.

2. Робота з конфіденційними даними про мешканців і підприємства територіальних громад потребує суворих заходів безпеки. Особи, які приймають рішення, повинні надавати пріоритет конфіденційності та безпеці даних, щоб зміцнити довіру серед своїх виборців і дотримуватися правових норм.

3. Ефективне використання програмних комплексів вимагає певного рівня статистичної експертизи. Особи, які приймають рішення, та їхні команди повинні пройти навчання, щоб використовувати весь потенціал цих інструментів. 4. Інтеграція програмних комплексів у процес прийняття рішень

може бути складною. Особам, які приймають рішення, необхідно розробити основу для використання інформації, отриманої за допомогою цих інструментів.

Програмні комплекси на основі методів математичної статистики відіграють важливу роль в управлінні соціально-економічним розвитком територіальних громад. Ці інструменти пропонують низку переваг, від аналізу даних і візуалізації до прогнозного моделювання, що дозволяє особам, які приймають рішення, робити обґрунтований вибір, заснований на фактах. Оскільки технологія продовжує розвиватися, інтеграція програмних комплексів в управління територіальними громадами, ймовірно, стане ще більш необхідною для досягнення сталого та рівноправного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Інструментарій місцевого економічного розвитку: теорія, методологія, практика: монографія / А. І. Ковальов, Т. С. Корольова, Н. В. Сментина, Т. В. Павлова та ін.; за заг. ред. А. І. Ковальова; Одеський національний економічний університет. Київ: ФОП Гуляєва В.М., 2021. 413 с.

2. Статистичні методи оцінки регіонального розвитку: навчальний посібник / під ред. д-ра екон. наук, проф. Раєвньої О. В. Х.: ФОП Александрова К. М., 2016. 328 с.

Дупешко-Джус Юлія Іванівна,
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна
аспірантка II курсу

ДЕРЖАВНА СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ НА ПЕРІОД ДО 2030 РОКУ: КОНТЕКСТ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Гендерна політика є наскрізною сферою діяльності органів влади в Україні. У контексті адміністративно-територіальної реформи, децентралізації та широкомасштабного вторгнення росії на територію України, статусу України як кандидата в ЄС підвищується зона відповідальності органів місцевого самоврядування у напрямку досягнення гендерної рівності як умови досягнення соціальної справедливості, розвитку демократії, євроінтеграції української держави. Загальне декларування даної відповідальності відображено в ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні» (ст. 3,7,12,13,16,20,21⁷,21⁸) [1] та опосередковано в ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» (Глава 2. «Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад», ст. 27 - 39) [2].

У інституалізації органів місцевого самоврядування у напрямку реалізації гендерної політики на рівні територіальних громад особливо важливе значення має Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року, схвалена розпорядженням КМУ від

12.08 2022 року №752 –р [3]. Остання, на нашу думку, закладає фундамент системних дій у реалізації державної політики забезпечення гендерної рівності на місцевому рівні. Адже її абстрактна мета «зменшення фактичної нерівності жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства» [3], деталізується в подальшому в результатах на різних рівнях. Водночас узагальнення в даній Державній Стратегії вимог стандартів рівності (відображених у міжнародних та європейських законодавчих актах, ратифікованих Україною) є свідченням її універсального та комплексного характеру у сфері гендерної політики. До характеристик Стратегії, що відображають її значний потенціал у забезпеченні гендерної рівності на різних рівнях влади, досягнення гендерної доступності в суспільстві в довготривалій перспективі, на нашу думку, слід також віднести:

- врахування особливостей інтеграції гендерного підходу як у гуманітарні реагування, так і післявоєнну відбудову;
- забезпечення вагомої участі жінок в процесах прийняття рішень, відновленні, миробудуванні від рівня територіальної громади до національного рівня;
- посиленні спроможностей представників/ць органів влади різних рівнів у напрямку інтеграції гендерного підходу у владних рішеннях та політиках.

В преамбулі даної Стратегії подано комплексний детальний аналіз досягнень та викликів гендерної рівності у різних сферах життя в Україні, у тому числі на рівні місцевого самоврядування. Такий підхід, на нашу думку, дозволяє забезпечити подальші успішні трансформації у напрямку гендерно-орієнтованого врядування через вирішення 4х стратегічних цілей, які відображають також досягнення гендерної рівності й на місцевому рівні:

- «Національний механізм забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків функціонує ефективно та має спроможність підтримувати формування, впровадження, моніторинг та оцінювання політики гендерної рівності в різних сферах суспільного життя та на всіх рівнях» (розкрита через 2 оперативні цілі);

- «Жінки та чоловіки вільні від насильства, зокрема пов'язаними з воєнними діями та збройними конфліктами, мають рівний доступ до правосуддя та беруть рівну участь у розбудові миру та постконфліктному відновленні» (має 2 оперативні цілі);

- «Жінки та чоловіки користуються рівними можливостями людського розвитку у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури та спорту» (відображена в 5 оперативних цілях);

- «Жінки та чоловіки беруть участь рівну участь у різних сферах економічної діяльності, користуються результатами сталого економічного розвитку та мають рівний доступ до всіх видів економічних ресурсів» (розкривається через 2 оперативні цілі) [3].

У досягненні вище перелічених стратегічних цілей Державної стратегії органи місцевого самоврядування є не тільки суб'єктами гендерної політики, але й повинні перебувати у чіткій координації дій із центральними та місцевими органами виконавчої влади, інститутами громадянського суспільства, суб'єктами самоврядування [3].

Операційний план із реалізації даної Державної стратегії на 2022- 2024 роки [3] дозволяє органам місцевого самоврядування системно планувати та досягати результатів у напрямку гендерної рівності, корегуючи їх. Даний План потребує обов'язкового включення заходів із нього представниками громад при розробці та реалізації локальних політик розвитку, а також їх участь в обговоренні результатів виконання даного Плану на національному рівні.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#Text>

Кравченко Олена Іванівна

ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

Україна

*доктор педагогічних наук, професор кафедри публічної служби та
управління навчальними й соціальними закладами*

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ІЗ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження викликана необхідністю створення самодостатніх територіальних громад внаслідок встановлення партнерських відносин з університетами, які розташовані на певній території, використовуючи їхній інтелектуальний потенціал. Розвиток взаємодії територіальних громад із закладами вищої освіти потребує ретельного вивчення, оскільки така взаємодія дозволяє забезпечити співпрацю на взаємовигідних умовах. У зв'язку з цим актуалізується необхідність здійснення дослідження щодо напрямів розвитку територіальних громад (ТГ) із закладами вищої освіти (ЗВО).

Проблему взаємодії університету з органами публічної влади висвітлено у працях Н.Васиньової, Є.Хрикова та інших.

Питання розвитку взаємодії ТГ із ЗВО знаходиться в площині інноваційного управління, при якому враховуються інтереси громади та університету. Розвиток взаємодії ТГ із ЗВО визначає особливості вивчення соціальних і культурних потреб мешканців громади, що уможливується здійснити органами місцевого самоврядування спільно з університетом.

Н.Васиньова вважає, що працівникам закладів вищої освіти та територіальних громад, зокрема керівництву, необхідно усвідомлювати, що ефективною сьогодні є стратегія, яка базується на участі закладу освіти у

вирішенні актуальних проблем життєдіяльності ТГ, дієвість яких є головним напрямом розвитку держави [1, с.61].

Розвиток взаємодії ТГ із ЗВО вбачаємо в такому: визначення стратегічних цілей в стратегії розвитку територіальної громади та університету щодо розвитку взаємодії між ними; готовність посадових осіб органів місцевого самоврядування до взаємодії із ЗВО; наявність розробленого концептуального та інформаційного підґрунтя взаємодії органів місцевого самоврядування із ЗВО; створення умов для взаємодії ТГ із ЗВО різного профілю (створення інфраструктури, персонал, обладнання, програмне забезпечення, інформаційні ресурси).

Н.Васиньова зазначає: «... у ході війни та загрози територіальної цілісності України вбачаємо, що в діяльності як університетів, так і територіальних громад процеси демократизації наразі повинні висловлюватися у формуванні нових концептуальних підходів, які передбачають не тільки переорієнтацію покладених на них функцій, орієнтованих на інтереси суспільства, зокрема й інтереси конкретних громадян, а й здійснення партнерської співпраці з громадськими організаціями, бізнесом задля спільної перемоги» [2, с.216].

На нашу думку, основними напрямками розвитку взаємодії територіальних громад із ЗВО: упровадження різних форм взаємодії ТГ з університетами задля використання інтелектуального потенціалу ЗВО в діяльності органів місцевого самоврядування; покращення якості освіти в територіальній громаді шляхом надання консультативної та методичної допомоги з боку ЗВО у впровадженні інноваційних освітніх програм і технологій, підвищенні кваліфікації педагогічних працівників, організації позашкільної освіти та дозвілля дітей та молоді; створення нових робочих місць, розвитку підприємництва та інноваційної діяльності в регіоні; надання допомоги органам місцевого самоврядування з боку ЗВО у проведенні аналітичної роботи, розробки стратегій розвитку та проєктів бюджету тощо.

Для реалізації цих напрямів необхідно: забезпечити нормативно-правове забезпечення взаємодії територіальних громад із закладами вищої освіти; створити механізми фінансування такої взаємодії; провести інформаційну кампанію щодо популяризації взаємодії ТГ із ЗВО; створити робочі групи з питань взаємодії з представниками територіальних громад та закладів вищої освіти.

У ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», який двічі переміщений заклад вищої освіти, активно розробляється система взаємодії закладу вищої освіти з органами місцевого самоврядування; визначаються можливі форми взаємодії університету з органами місцевого самоврядування; здійснюються наукові дослідження у сфері взаємодії університету з територіальними громадами [3].

Висновки. Визначення напрямів розвитку взаємодії ТГ із ЗВО спрямовано на забезпечення спільної діяльності органів місцевого самоврядування з університетами різного профілю у процесах розв'язування актуальних проблем певної місцевості.

Список використаних джерел:

1. Васиньова Н.С. Управління налагодженням взаємодії закладів вищої освіти та територіальних громад у сучасних умовах. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*. №14. 2022. С. 56 – 63. URL: <https://ul-journal.org/index.php/journal/article/view/199>
2. Васиньова Н.С. Роль партнерської взаємодії закладів вищої освіти та територіальних громад в умовах війни в Україні. *Moderní aspekty vědy: XXIV. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.* 2022. str. 617. С. 211 – 222. URL: <http://perspectives.pp.ua/public/site/mono/mono-24.pdf>
3. Кравченко О. І. Напрями розвитку взаємодії органів місцевого самоврядування із закладами вищої освіти. Публічне адміністрування та національна безпека. 2022. №8. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/administration2022/8/8481>

Лешанич Світлана Євгеніївна

Івано-Франківський навчально-науковий юридичний інститут національного університету «Одеська юридична академія»
кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародного, конституційного та адміністративного права

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Для розвитку територіальних громад має значення економіко-правові аспекти, які розроблені законодавством та економічною політикою держави. Забезпечення економічної та правової стабільності територіальних громад є місцем для їх розвитку та забезпечення благополуччя мешканців. Врахування цих аспектів дозволяє створити сприятливе середовище для інвестицій, росту бізнесу та підвищення якості життя в територіальних громадах.

Розвиток територіальних громад в умовах війни в Україні має власні, особливі економіко-правові аспекти, які враховують особливості конфлікту та забезпечення економічної безпеки. Ось декілька ключових аспектів:

Фінансування та бюджетування. Забезпечення фінансування територіальних громад в умовах війни важливе для забезпечення функціонування місцевого самоврядування та реалізації соціальних та економічних програм. Держава може виділяти додаткові ресурси для тих громад, які перебувають у зоні конфлікту, і передбачати особливі фінансові механізми.

Права власності та земельні відносини. Забезпечення права власності та управління земельними ресурсами в умовах війни важливе для підтримки економічної діяльності та розвитку територіальних громад. Законодавство повинно передбачати захист власності та права на землю.

Податкова політика. В умовах війни важливо регулювати податкову політику так, щоб сприяти економічному відновленню та розвитку. Можливі

пільги та стимули для підприємств, які працюють в тих територіальних громадах, що перебувають в зоні конфлікту.

Залучення інвестицій. Крім того, в умовах конфлікту можуть існувати можливості для залучення інвестицій у розвиток територіальних громад. Законодавство може сприяти привабливості інвестиційного клімату та надавати пільги для інвесторів.

Господарська діяльність. Правові рамки повинні сприяти господарській діяльності в умовах війни, включаючи можливість здійснення зовнішньоекономічної діяльності та розширення ринків збуту.

Забезпечення безпеки. Важливий аспект – забезпечення безпеки підприємств та мешканців територіальних громад в умовах війни. Це включає в себе правові рамки для охорони підприємств, заходи кібербезпеки та захист від можливих загроз.

Соціальні аспекти. Розвиток територіальних громад повинен також забезпечувати соціальні потреби населення, включаючи освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та інші. Законодавство повинно передбачати заходи для задоволення цих потреб.

Міжнародна підтримка. У разі війни важлива підтримка та співпраця з міжнародними партнерами та організаціями. Правові рамки повинні сприяти взаємодії та отримувати допомогу.

Процес розвитку кожної громади залежить від підтримки підприємницьких ініціатив стейкхолдерами: владою, громадою та бізнесом [1, С.124].

Правові аспекти, відповідно до Постанови [2] п. 4. визначено критерії належності громади до території відновлення, якщо вона відповідає хоча б 1 з критеріїв:

- 1) «на території територіальної громади відбувалися бойові дії»;
- 2) «територія територіальної громади або її частина була тимчасово окупована»;
- 3) «на території територіальної громади наявні руйнування об'єктів критичної та соціальної інфраструктури, об'єктів житлового фонду внаслідок ведення бойових дій та/або обстрілів»;
- 4) «територія територіальної громади характеризується значним переміщенням населення до інших регіонів та/або інших держав та різким погіршенням рівня соціально-економічного розвитку за такими показниками»: чисельність населення, рівень безробіття, кількість ВПО, зменшення обсягу надходжень від сплати податків та зборів до загального фонду місцевого бюджету.

Віднесення до територій відновлення стає можливим, якщо територія такої ТГ не належить до територій активних бойових дій та тимчасово окупованих російською федерацією територій [2].

Перелічені нами аспекти вимагають розроблення правових механізмів та дотримання їх в умовах війни, щоб забезпечити стійкість та соціально-економічний розвиток територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Ємець О.І. Управління розвитком підприємницьких ініціатив в територіальних громадах II Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти» 9 червня 2022 р., Миколаїв-с.Коблеве., 2022. С.123-125.

2. Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2023 р. № 731 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 23.10.2023 р.).

Орлів Мар'яна Степанівна

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

*доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри євроінтеграційної політики*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Російська збройна агресія актуалізувала необхідність удосконалення підходів до державної регіональної політики України, відновлення одних територій та розвитку інших, адже вони опинились в різних умовах. Тому до Закону України «Про засади державної регіональної політики» (незмінного з 2015 року, незважаючи на потреби реалізації реформи децентралізації) у липні 2022 року Верховна Рада України внесла такі зміни [1]:

– до документів стратегічного планування державної регіональної політики включено стратегії розвитку територіальних громад (стаття 7);

– місцеві ради раніше могли, а тепер мають затверджувати стратегію розвитку територіальної громади протягом дванадцяти місяців з дня затвердження відповідної регіональної стратегії розвитку, а також забезпечувати її фінансування та реалізацію (стаття 16);

– розроблення регіональних стратегій здійснюється з урахуванням стратегій розвитку територіальних громад, якщо вони розроблені та затверджені

у встановленому порядку (стаття 10);

– документи стратегічного планування і реалізації державної регіональної політики повинні узгоджуватися з відповідною містобудівною документацією (стаття 7);

– перелік принципів державної регіональної політики доповнено принципами інтегрованого розвитку, інклюзивності, рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, уточнено зміст інших принципів, зокрема, субсидіарності, згуртованості, співробітництва та ін. (стаття 3);

– введено нові терміни, зокрема, «місцева програма розвитку», «проект місцевого розвитку», «функціональний тип території» та ін. (стаття 1);

– розділ II доповнено статтями 11¹ «Стратегії розвитку територіальних громад», 11² «Функціональні типи території», 11³ «Планування відновлення

регіонів та територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України»;

– інші зміни.

Ці нововведення передбачають цілісність та якісно новий рівень стратегічного планування державної регіональної політики, актуалізацію ролі місцевого самоврядування та стратегічного управління громадами, а також узгодження стратегічних планів за всією вертикаллю.

З метою методичного забезпечення розроблення і затвердження стратегій розвитку територіальних громад у грудні 2022 року Міністерство розвитку громад та територій України затвердило необхідні рекомендації [2], а Методичні рекомендації щодо формування і реалізації прогностичних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади [3] (реалізацію яких ускладнювала нечіткість трактування термінів, невідповідність періоду, на який розробляються програми соціально-економічного розвитку, та ін.) втратили чинність. У результаті аналізу змісту нових методичних рекомендацій робимо висновок, що вони передбачають впровадження у місцевому самоврядуванні концепції муніципального менеджменту на засадах безпекового і територіального-орієнтованого підходів, а також управління, орієнтованого на результат. Про зміщення акцентів з бюджетування на стратегування на засадах людиноцентризму, інклюзивності та залученням широкого кола стейкхолдерів свідчать додатки до методичних рекомендацій з формами щодо вивчення потреб бенефіціарів, переліку проектів місцевого розвитку (не обмежується проектами, що реалізуються в рамках місцевих програм розвитку), фінансового забезпечення реалізації Плану заходів з реалізації стратегії розвитку територіальної громади та ін.

Список використаних джерел:

1. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05 лютого 2015 року № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад: Наказ Міністерства розвитку громад та територій від 21 грудня 2022 р. № 265. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FN075720>

3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування і реалізації прогностичних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30 березня 2016 року № 75 (втратив чинність). URL: https://ips.ligazakon.net/document/FN020811?ed=2016_03_30

Пархоменко Олександр Юрійович

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
*кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри економічної
кібернетики, комп'ютерних наук та інформаційних технологій*

ПЕРСПЕКТИВНІ СФЕРИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Штучний інтелект став потужним інструментом, який може внести революційні зміни у різні аспекти суспільства, включаючи управління та розвиток громад. В Україні, як і в багатьох інших країнах, зростає інтерес до того, як штучний інтелект можна використовувати для підвищення добробуту територіальних громад. У цій доповіді досліджується можливий вплив штучного інтелекту на розвиток територіальних громад в Україні, розглядаються можливості і виклики, які він створює, обговорюються потенційні переваги штучного інтелекту в таких сферах, як управління, охорона здоров'я, освіта та інфраструктура, а також розглядаються питання, пов'язані з конфіденційністю, етикою та інклюзивністю.

Одним із найперспективніших сфер застосування штучного інтелекту в територіальних громадах є сфера управління. Він може оптимізувати адміністративні процеси, підвищити прозорість і оптимізувати розподіл ресурсів. Чат-боти та віртуальні помічники можуть покращити комунікацію між державними органами та громадянами, пропонуючи швидкі відповіді на запити та полегшуючи доступ до державних послуг. Крім того, штучний інтелект може допомогти проаналізувати величезні набори даних для підтримки політичних рішень на основі фактів, боротьби з корупцією та покращення загального управління.

Значну користь від впровадження технології штучного інтелекту може отримати сфера охорони здоров'я територіальних громад. Розширена медична діагностика, прогнозна аналітика та телемедицина можуть покращити якість медичних послуг. Алгоритми машинного навчання можуть аналізувати дані пацієнтів, щоб прогнозувати спалахи захворювань, оптимізувати роботу лікарні та покращити розподіл ресурсів. Крім того, штучний інтелект може сприяти віддаленому моніторингу пацієнтів, зменшуючи навантаження на заклади охорони здоров'я та забезпечуючи доступ до якісної медичної допомоги навіть у віддалених громадах.

Штучний інтелект може змінити освітній ландшафт у територіальних громадах шляхом персоналізації досвіду навчання та розширення доступу до освіти. Інтелектуальні системи навчання можуть адаптуватися до темпу та стилю навчання окремих учнів та студентів, роблячи навчання більш інклюзивним та ефективним. Віртуальні класи можуть подолати розрив між учнями в сільській місцевості, надаючи їм доступ до високоякісної освіти незалежно від їхнього місцезнаходження. Крім того, аналітика даних за допомогою штучного інтелекту може надати цінну інформацію для освітнього планування.

Розвиток інфраструктури та містобудування є критично важливими для зростання територіальної громади. Штучний інтелект може сприяти оптимізації управління трафіком, зменшенню споживання енергії та покращенню загальної якості життя. Розумні рішення, створені за допомогою штучного інтелекту, можуть допомогти покращити громадський транспорт, ефективніше управляти відходами та підвищити громадську безпеку. Крім того, штучний інтелект може відігравати ключову роль у боротьбі зі стихійними лихами та реагуванні на надзвичайні ситуації, допомагаючи громадам підготуватися до криз і ефективно реагувати на них.

Хоча потенційні переваги штучного інтелекту для територіальних громад є суттєвими, необхідно вирішити кілька проблем, щоб забезпечити його успішну інтеграцію:

- конфіденційність і безпека даних: використання штучного інтелекту передбачає збір і аналіз величезних обсягів даних., важливо встановити надійні заходи захисту даних для захисту конфіденційності та особистої інформації;

- етичні проблеми: забезпечення етичного використання штучного інтелекту має важливе значення, прозорість, справедливість і підзвітність мають бути основою систем штучного інтелекту в розвитку громади;

- доступ і інклюзивність: слід докладати зусиль для подолання цифрового розриву, гарантуючи, що всі члени спільноти можуть отримати доступ і скористатися послугами та можливостями, керованими штучним інтелектом;

- технічна інфраструктура: щоб використовувати потенціал штучного інтелекту, територіальні громади повинні мати технічну інфраструктуру, включаючи надійний доступ до Інтернету та кваліфікованих фахівців.

Вплив штучного інтелекту на розвиток територіальних громад в Україні є перспективним, оскільки пропонує інноваційні рішення складних завдань в управлінні, охороні здоров'я, освіті та інфраструктурі. Потенційні переваги включають покращення послуг, більшу прозорість і прийняття рішень на основі даних. Однак вкрай важливо, щоб ці можливості були реалізовані при вирішенні пов'язаних із цим проблем, таких як конфіденційність даних, етика та забезпечення інклюзивності. Ретельно орієнтуючись у цих питаннях, територіальні громади України можуть використовувати штучний інтелект для посилення свого розвитку, зрештою покращуючи життя своїх жителів.

Список використаних джерел:

1. Shevchenko A.Y., Kudin S.V., Kosilova O.I. The influence of artificial intelligence on the implementation of human and citizen rights and freedoms in Ukraine. *Legal Bulletin*. 2023. Vol. 84, no. 8. P. 65–74.

URL: <https://doi.org/10.31732/2708-339x-2023-08-65-74>.

2. Требик Л.П. Штучний інтелект для трансформаційних змін державних інституцій та розвитку цифрового суспільства. *Bulletin of the National University of Civil Protection of Ukraine. Series: Public Administration*. 2021. № 1(14)2021.

URL: <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2021-1-43>.

Поліщук Світлана Петрівна

Білоцерківський національний аграрний університет, Україна
*доцент кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки*

Білик Ольга Володимирівна

Білоцерківський національний аграрний університет, Україна
*доцент кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки*

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах воєнного стану країни особливо актуальним постає питання необхідності єдиної інформаційної політики, яка б передбачала заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки.

Основною метою державної політики з питань інформаційної безпеки є захист інформаційного суверенітету, збереження духовних і культурних цінностей Українського народу, розвиток його національної самоідентичності та цивілізаційної єдності, створення в Україні розвиненого інформаційного суспільства, національного інформаційного простору, перетворення України в інформаційно-розвинену державу і повноправного учасника життєдіяльності європейської та міжнародної спільноти [1].

Враховуючи необхідність протидії інформаційним операціям держави-агресора, спрямованих на підрив державного суверенітету та територіальної цілісності України, була розроблена Стратегія інформаційної безпеки України. Даний документ було затверджено Указом Президента України 28 грудня 2021 р. У документі зазначені основні стратегічні цілі у сфері інформаційної безпеки України, однією з яких є протидія дезінформації та інформаційним операціям, насамперед держави-агресора, спрямованим на ліквідацію незалежності України, повалення конституційного ладу, порушення суверенітету та територіальної цілісності держави, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання національної, міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі та ненависті, проведення терористичних актів, посягання на права та свободи людини [2].

Ураховуючи пряму військову агресію з боку росії, активне поширення державою-агресором дезінформації, викривлення відомостей, а також виправдовування або заперечення збройної агресії росії проти України, з метою донесення правди про війну, забезпечення єдиної інформаційної політики в період дії в Україні правового режиму воєнного стану Президент України підписав Указ № 152/2022, яким увів у дію Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану» [3].

Основною метою забезпечення інформаційної безпеки є підвищення рівня медіакультури та медіаграмотності суспільства. В умовах інформаційної війни поширюється багато фейків та неправдивої інформації, тому важливо,

щоб суспільство мало певний рівень медіакультури та медіаграмотності. Часто зустрічаються випадки, коли громадяни публікують у соціальних мережах фото та відео ворожих обстрілів, пересування військової техніки чи позиції військових, не розуміючи те, що цим несвідомо допомагають ворогові та створюють загрозу для військових та цивільного населення. Враховуючи це, органи влади та інститути громадянського суспільства зобов'язані через засоби масової інформації проводити роз'яснювальну роботу серед населення, щоб припинити такі дії.

Виникає необхідність гарантування ефективної інформаційної взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суспільством з питань кризових ситуацій. Вирішення цього завдання передбачається при створенні ефективної системи стратегічних комунікацій, як систему внутрішніх і зовнішніх комунікацій, а зв'язки з громадськістю – є одним зі складників стратегічних комунікацій.

Саме за допомогою зовнішніх та внутрішніх комунікацій формується імідж України, що має значний вплив на політичний, економічний та культурний розвиток країни. Особлива роль у формуванні ефективної інформаційної діяльності належить органам влади, які відповідають за комунікаційні зв'язки, ЗМІ та іншим структурам громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про засади інформаційної безпеки України". URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JG3TH00A>

2. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069>

3. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1522022-41761>

Потривасва Наталя Володимирівна

Миколаївський національний аграрний університет,
Україна

*доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і
оподаткування*

Палєєв Артем Андрійович

Миколаївський національний аграрний університет,
Україна

аспірант

РОЛЬ АУТСОРСИНГУ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Питання ролі аутсорсингу в підвищенні ефективності надання публічних послуг на рівні територіальних громад стає дуже актуальним у сучасному світі.

Зростання вимог до якості та доступності послуг, обмежені бюджети та необхідність оптимізації ресурсів змушують державні органи та громадські організації розглядати альтернативні стратегії надання послуг. Аутсорсинг у цьому контексті є важливим для вдосконалення системи надання публічних послуг та задоволення потреб громадян.

Підвищення ефективності публічного управління сприяє удосконаленню організаційної культури. Важливим аспектом в цьому контексті є активна роль публічної влади у встановленні зв'язків з громадськістю та ініціювання нових форм комунікації. Найкращі результати в управлінській діяльності досягаються в тих громадах, де існує висока взаємодовіра між бізнесом, державними органами, місцевими органами самоврядування та мешканцями території. Значущим є також збільшення економічної автономії територіальних громад, підтримка їх економічного розвитку та активізація їх економічної діяльності. Для цього ефективним є використання аутсорсингу [1, с. 223].

Однією з найбільш розповсюджених практик для впровадження громадських проєктів з мобілізації людських ресурсів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій є використання технологій аутсорсингу. Термін «аутсорсинг» (outsourcing) означає делегування певної частини завдань або процесів організації стороннім виконавцям на умовах субпідряду. Аутсорсингові ресурси можуть бути задіяні в різних сферах, таких як набір персоналу, надання юридичних, бухгалтерських, логістичних або ІТ-послуг, тощо [2, с. 67].

Глобальні корпорації, підприємства та громади постійно проводять аналіз використання практики аутсорсингу і виділяють основні переваги цього підходу. Також, ці аспекти можна застосувати і до територіальних громад. Зокрема, до цих переваг відносяться:

1. Заощадження фінансових ресурсів та оптимізація витрат, яке може призвести до зменшення витрат на персонал на 70%, зокрема, на виплати заробітної плати та організацію робочого місця.
2. Диверсифікація діяльності територіальної громади, що надає можливість здійснювати співпрацю з фахівцями з різних куточків світу.
3. Більше уваги приділяється основним функціям громади, без відволікання на додаткову спеціалізацію.
4. Створення основної команди персоналу для виконання операційних завдань або допоміжних груп підтримки клієнтів, що сприяє підвищенню ефективності громади.
5. Здійснення зовнішньої експертизи, що дозволяє здобути досвід в різних сферах, таких як продажі, маркетинг, технології та управління, що полегшує управління під час кризових ситуацій.

Важливо відзначити також ефективність аутсорсингу в організації діяльності на рівні територіальних громад, зокрема документуванні фактів господарського життя. Через зменшення ризиків виникнення помилок в обліку та фінансовій звітності, а також завдяки діючій системі контролю якості в аутсорсингових компаніях, знижуються ризики фінансових втрат та підвищується фінансова стабільність. Завдяки аутсорсингу забезпечується

доступ до сучасних технологій та програмного забезпечення, які підвищують ефективність та точність бухгалтерських операцій, спрощується доступ до фінансової звітності та інших фінансових документів, корисних для прийняття управлінських рішень [3, с. 21].

Отже, аутсорсинг відіграє важливу роль у підвищенні ефективності надання публічних послуг на рівні територіальних громад. Він допомагає заощадити фінансові ресурси, розширює можливості співпраці, покращує управління та забезпечує більш точний облік і фінансову стабільність. Аутсорсинг є важливим інструментом для оптимізації публічного управління та підвищення задоволення потреб громадян.

Список використаних джерел:

1. Шульський І. Публічне управління розвитком територіальних громад. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. №7 (13). URL: DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-7\(13\)](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-7(13)) (дата звернення: 24.10.2023 р.)
2. Ільїн О. А., Нагаєв В. М. Переваги використання аутсорсингу та краудсорсингу за умов цифровізації публічного управління. Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти: Збірник матеріалів Міжнародної наукової-практичної конференції. 2022. 420 с. URL: <https://osau.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/Zbirnyk-2022-4524.pdf#page=66> (дата звернення: 24.10.2023 р.)
3. Potryvaieva N., Palieiev A. Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 2023. № 27(3). p. 18-30. URL: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18> (дата звернення: 24.10.2023 р.)

Превисокова Наталія Володимирівна

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна
кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри комп'ютерних наук та інформаційних систем

АНАЛІЗ ВЕБСАЙТІВ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ МІСТА ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

Одним із найважливіших завдань органів місцевого самоврядування є забезпечення комфортного проживання мешканців територіальної громади, раціональне використанні рухомого й нерухомого майна, земельних ділянок та інших ресурсів, що перебувають у комунальній власності. Орган місцевого самоврядування може прийняти рішення про створення комунального підприємства, яке буде діяти на основі комунальної власності територіальної громади. Управління комунальними підприємствами визначається суспільною та політичною обстановкою, стратегічними аспектами упорядкування житлово-комунального господарства і орієнтуються на забезпечення потреб споживачів комунальних послуг. У сучасних умовах однією з невирішених проблем в

Україні залишається низька ефективність комунальних підприємств, що є об'єктами права власності територіальної громади [1].

Для підприємств в сучасних умовах інтеграції економіки, інформаційне забезпечення відіграє важливу роль. У цьому контексті сайт підприємства набуває значення документально-інформаційної системи, стає глобальною комунікативною платформою для вирішення ряду основних завдань управління.

Вебресурс підприємства (або комунального підприємства) – це складна багатокомпонентна система, якій необхідно забезпечити ефективну взаємодію з користувачем, бути максимально корисним та комфортним, працювати цілодобово. Створення вебсайту також спрямоване на досягнення поставлених цілей, таких як позиціонування компанії, інформування, збільшення продажів товарів і послуг, просування продукції. Це зумовлює актуальність задачі систематизації вимог до функціоналу та складових вебсайтів комунальних підприємств.

Метою статті є дослідження стану вебсайтів комунальних підприємств громади міста Івано-Франківська та аналіз їх недоліків в комунікаційному аспекті.

Типова структура сайту комунального підприємства повинна містити наступні складові:

- інформацію про компанію, її історію, керівництво, статут, структуру, фахівців, вакансії, принцип співпраці, пріоритети;
- каталог – відомості про товар, послуги, тарифи, переваги;
- наявність кабінету споживача, забезпечення можливості реєстрації і перереєстрації споживача, входу, зручна форма замовлення продукту;
- інформаційна підтримка відвідувачів та новини, анонси, графіки додаткова корисна інформація, спрямована на вирішення проблемних питань;
- звітність, державні закупівлі, плани, проекти, публічна інформація, дозвільна документація, ліцензії, сертифікати та інші дозвільні документи;
- онлайн-зв'язок, форми подання заяв, контактні дані, гостьова книга, графіки прийому громадян та інше.

Крім основних вимог до функціоналу сайту також формулюють додаткові вимоги: дотримання конфіденційності, виконання вимоги законодавчих правил України у сфері захисту персональних даних, дотримання законодавства щодо державної мови, коректне відображення інформації в усіх доступних браузерах і при роботі з різних пристроїв, сайт повинен бути робочим та ін.

За кількістю розв'язаних завдань та функцій вебсайт підприємства є комплексним засобом. Основні функції сайту та завдання, які можна вирішувати з його допомогою [1]: вебсайт підприємства, як головний носій інформації, динамічно змінний засіб комунікації, мультиаудиторний та інтерактивний засіб комунікації, який дозволяє отримувати зворотну інформацію тощо.

Здійснено аналіз сайтів комунальних підприємств м. Івано-Франківська, серед яких: Державне міське підприємство «Івано-Франківськтеплокомуненерго» — провідне теплогенеруюче підприємство

Прикарпаття, що надає теплову енергію та гаряче водозабезпечення (<https://tke.if.ua/>); “Івано-Франківськводокотехпром” — підприємство забезпечує постачання води для Івано-Франківська (<https://new.vodokanal.if.ua/>); «ЕлектроАвтоТранс» — підприємство, яке відповідає за комунальний транспорт у Франківській територіальній громаді (<http://eat.if.ua/>); “Комфортний дім” — житлово-комунальна компанія, яка обслуговує житлові будинки міста (<https://www.dimif.if.ua/about.php>); “АТП-0928” — підприємство, яке займається збором і вивозом твердих побутових відходів та ін.

Аналіз сайтів комунальних підприємств м. Івано-Франківська свідчить, що основний функціонал виконується і дотримана структура сайтів. Водночас не всі можливості сайтів, як інструменту комунікацій використовується або використовуються не достатньо. Серед основних функцій [2] досліджених сайтів комунальних підприємств, виокремлено аспекти, які потребують покращення.

Проведення такого дослідження дозволяє сформулювати пропозиції щодо побудови структури вебсайту як документально-інформаційної системи, змістовного наповнення та функціоналу, що дозволить підвищити рівень виконання комунальними підприємствами головних завдань.

Список використаних джерел:

1. Мамонова В.В. Корпоративний підхід в управлінні комунальними підприємствами / В.В. Мамонова, О.В. Ольшанский // Теорія та практика державного управління. — 2009. — Вип. 3. — С. 130— 135.
2. Н. В. Івашова, Л. Ю. Сагер, Ю. М. Мельник. Аналіз основних недоліків сайтів, як інструменту комунікацій промислових підприємств. Ефективна економіка № 12, 2017. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5995>.

Рибачук Ігор Володимирович

Миколаївський національний аграрний університет,
Україна
аспірант

Науковий керівник:

Полторак Анастасія Сергіївна

Миколаївський національний аграрний університет,
Україна
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та маркетингу

УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ БІЗНЕСОМ – ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

В сучасному світі, умови розвитку агропідприємств стають все складнішими та змінюються під впливом багатьох факторів, включаючи глобальні зміни клімату, екологічні проблеми, зростання населення і зміну

суспільних вимог до продуктів харчування. У цьому контексті, управління агропідприємствами стає важливою та актуальною темою, зважаючи на ключову роль сільських територій у забезпеченні продовольчої безпеки та життєвого рівня значної кількості людей.

Ефективний розвиток підприємств аграрної сфери має вирішальне значення, сприяючи збереженню природних ресурсів, зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище та покращенню якості життя в сільських районах. Досягнення цієї мети потребує комплексного та інноваційного підходу до управління діяльністю агропідприємствами.

Для досягнення сталого розвитку сільських територій та забезпечення успішного розвитку агропідприємств, державне управління повинно враховувати необхідність створення прозорих та єдиних нормативів для аграрного бізнесу, створення стабільної системи податкового законодавства, сприяння умовам для мобілізації як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій у розвиток галузі, забезпечення правового захисту власності інвесторів, доступ до фінансових ресурсів, а також підтримку чесної конкуренції на ринку товарів і послуг. Стратегія розвитку підприємств аграрної сфери повинна бути розроблена з урахуванням цих вимог та слугувати основою для розроблення довгострокових інвестиційних програм для суб'єктів господарювання, що займаються виробництвом, зберіганням, переробкою та реалізацією сільськогосподарської продукції [1, с. 303]. Переробка в агропідприємствах є важливою складовою сільськогосподарського виробництва, що передбачає конвертацію сировини та продуктів сільського господарства в готові споживчі товари. Цей процес додає значну економічну цінність, збільшує тривалість зберігання продуктів і розширює їх ринкову доступність, сприяючи розвитку аграрного бізнесу та галузі харчової промисловості зокрема.

В контексті управління агропідприємствами з метою сталого розвитку сільських територій вважаємо за доцільне акцентувати увагу на ролі та важливості економічної структури, господарського комплексу та фінансової системи на рівні держави та регіону. Основною складовою успішного сталого розвитку сільських територій є розвиток їх господарського комплексу та ефективна взаємодія між різними галузями, зокрема сільським, лісовим та рибним господарствами, переробною промисловістю та сільським туризмом.

Під час переходу сільських територій на шлях сталого розвитку та їх інноваційного забезпечення виникають різні виклики, які потребують негайного вирішення. Серед таких проблем можна виділити:

- екологічні проблеми, пов'язані з сільським господарством;
- потреба у власному енергозабезпеченні та використанні енергозберігаючих технологій;
- знижена продуктивність сільськогосподарського виробництва;
- негативні демографічні зміни на сільських територіях;
- недостатній рівень життя та соціальної інфраструктури;
- інтенсивна міжнародна конкуренція та питання продовольчої безпеки.

В умовах сьогодення важливого значення набуває перехід сільських територій на модель сталого розвитку, що відображає сутність цивілізованої демократичної держави. Однією з ключових аспектів такого розвитку є впровадження зелених технологій для виробництва енергії, враховуючи великий біоенергетичний потенціал України та ефективне використання ресурсів у рамках єдиної державної чи регіональної енергетичної стратегії [2, с. 68].

Отже, управління агропідприємствами має вирішальне значення в контексті сталого розвитку сільських територій у сучасному світі. Зміни в умовах розвитку агропідприємств вимагають інноваційного підходу та уваги до численних проблем, включаючи екологічні та енергетичні аспекти, продуктивність сільськогосподарського виробництва, демографічні зміни та розвиток інфраструктури. Розвиток господарського комплексу та ефективна взаємодія між галузями, а також впровадження зелених технологій для енергетичного виробництва, є ключовими складовими сталого розвитку сільських територій.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук В. В. Стратегічне управління як основа сталого розвитку національного агропромислового виробництва. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2020. 474 с. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b76df44f-1573-4009-8750-7ab96cce3526/content> (дата звернення: 25.10.2023 р.)
2. Дудар А. Сталий розвиток сільських територій регіону. Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неоіндустріального суспільства. Волинський національний університет ім. Лесі Українки. 2020. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/18930/1/45-47.pdf> (дата звернення: 25.10.2023 р.)

Сніжко Дмитро Віталійович

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна
аспірант кафедри публічної політики

РОЛЬ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ

Сучасне українське суспільство, не зважаючи на глобальні виклики та загрози, нині в умовах євроінтеграційних процесів консолідувало зусилля всіх інститутів громадянського суспільства, влади та населення на боротьбу із запеклим зовнішнім ворогом – країною-агресоркою росією, й перебуває на стадії стрімкого розвитку. За таких тенденцій та умов, що характерні процесу

реформації, вивчення проблеми та значення правосвідомості публічних службовців територіальних громад України є дуже актуальним. Швидка трансформація європейських підходів, принципів, технологій належного публічного врядування, що невпинно має здійснюватися в публічному управлінні, сприяє впливу інституційного забезпечення на зміну правосвідомості публічних службовців. Таким чином зростає роль тих ідеалів у публічному управлінні та адмініструванні територіальних громад (далі – ПУА), прагнути до яких закликає світова громада.

Прагнення до адміністративного ідеалу завжди було характерною рисою правової свідомості українців. Під поняттям «правовий ідеал» слід розуміти цілісний зразок правової системи в реалізації публічного управління та адміністрування, який міг би вважатися доскональним. Для досягнення правового ідеалу слід розуміти роль самих правових норм в цьому процесі розвитку правової свідомості, адже публічне право – основна складова реформації публічного управління. [1, с. 152].

Аналізуючи проблеми інституціонального механізму у забезпеченні розвитку правосвідомості публічних службовців територіальних громад, ми зазначимо, що сучасний стан інституційної бази не відповідає новим викликам суспільних трансформацій, спричинених глобалізаційними тенденціями, війною в Україні через наявність системних суперечностей, інертність інтеграції в сучасні інституціональні об'єднання та недооцінку рівня впливу неформальних інститутів, таких як традиції, звичаї та стереотипи поведінки.

Розвиток правової свідомості кожного індивіда поширюватиметься і впливатиме на все суспільство, та навпаки, принципи розвитку правосвідомості всього суспільства можуть впливати на окрему людину. З цього твердження випливає такий чинник – *бажання держави створювати умови для підвищення рівня правової свідомості населення* нерозривно пов'язане з умовами розвитку професійної правової свідомості публічних службовців. Для реалізації цих умов необхідне встановлення довіри з боку народу до вітчизняних публічних службовців, які, реалізуючи публічну політику в територіальних громадах України, надають якісні публічні послуги населенню [2, с. 141]. Цей процес є дуже складним, адже потребує зусиль не тільки з боку органів влади, а й з боку всіх інших складових держави та суспільства: інститутів громадянського суспільства, підприємств, установ, кожної людини окремо. Налагодження функціонування нормативно-правової системи у сфері публічного управління неможливе без якісно працюючої системи громадянського суспільства.

Результати соціологічного дослідження МБФ «Планета Взаємодопомоги» свідчить, що 40 % українців бажать та вважають за необхідне підвищити свої знання у сфері права та правового регулювання. В деякому сенсі рівень правової свідомості залежить від політичної еліти, бо саме вона в законному порядку вирішує, які ідеї, в якій мірі треба доносити до громади. Отже, забезпечення інтересів населення можливе тільки за дотримання в суворому порядку демократичних принципів політичною елітою в процесі функціонування демократичної системи врядування.

Гринь О. та Донченко О. також стверджують про значний вплив професійної правосвідомості публічних службовців на якість надання адміністративних послуг населенню територіальних громад, зростання правової культури у всіх суб'єктів публічного управління. Цим пояснюється специфічна риса правосвідомості як складової частини інституціонального механізму, роль якої не обмежена будь-якою однією стадією (фазою), вона присутня на всіх етапах реалізації механізму [3, с. 8–9].

Водночас на ефективність публічного управління впливають як базові, так і небазові інститути, як формальні, так і неформальні інституції, а інституціональний механізм має забезпечити вирішення поставлених завдань і реалізацію програм з формування та ефективного функціонування політики розвитку правосвідомості публічних службовців у територіальних громадах України. Щоб виокремити основні фактори внутрішнього середовища інституціонального механізму на забезпечення розвитку правосвідомості публічних службовців звернемося до нашого SWOT- та PEST-аналіз впливу внутрішнього середовища на їх розвиток.

Таблиця 1

Результати проведеного SWOT- та PEST-аналіз впливу внутрішнього середовища на розвиток правосвідомості публічних службовців

Сильні сторони	Слабкі сторони
Державна підтримка розвитку професіоналізації публічних службовців в контексті реалізації концепції про професійний розвиток ДС та ПОМС, що може позитивно вплинути на розвиток їх правосвідомості	Нав'язування невірних правових понять, які негативно впливають на розвиток понятійного поля в ПУА
Високий потенціал провайдерів, які забезпечують професійний розвиток державних службовців та посадових осіб МС	Недосконалість нормативно-правової бази та правової культури з розвитку правосвідомості публічних службовців
Стрімкий зріст правової свідомості населення та публічних службовців України в умовах війни, євроінтеграційних процесів в Україні	Відсутність функціонування ціннісно-правового механізму підтримки провайдерів та стейкхолдерів
Підвищення якості надання адміністративних послуг населенню в умовах воєнного стану в Україні засобами е-урядування	Високий рівень соціальної нестабільності в сфері ПУА, зниження контролю за дотриманням правових норм
Створення сприятливого середовища для розвитку трансформаційних змін інституціональному механізму з орієнтованістю на європейське майбутнє	Принципи правової ідеології в ПУА відповідають застарілим тенденціям розвитку суспільства, спостерігається фактор спрямованості популяризації сучасної правової ідеології переважно на молодь
Підвищення конкурентоспроможності між публічними службовцями, провайдерами, які готують магістрів та підвищують професійний розвиток публічних службовців, що може стати елементами інститутів контролю, аудиту та наукових досліджень у розвитку правосвідомості публічних службовців	Відсутність актуальності впроваджуваних інституціонально-правових змін для більшої частини публічних службовців
Наявність ціннісно-правової та ціннісно-мотиваційної складових у демократичних	Невизначеність соціального та правового ідеалу – характерна риса українського

цінностях суспільства, що може стати базовою основою у розвитку правосвідомості публічних службовців	менталітету.
Активізація роботи ІГС з розвитку правосвідомості публічних службовців в контексті реалізації євроінтеграційних підходів	Недосконалість інституціоналізації неформальних і неправових типів соціальних взаємодій
Наявність у змісті розвитку професійної правосвідомості публічних службовців духовної складової, традицій українського народу, його історичних цінностей(менталітету)	Слабкість протестного потенціалу агентів соціальних змін, які зіткнулися з порушенням формальних правил службових відносин на державній службі

Як бачимо з таблиці серед основних чинників, які відображають сильні сторони інституціонального механізму забезпечення розвитку правосвідомості публічних службовців, нами виділені високий рівень підтримки керівниками територіальних громад професійного розвитку публічних службовців [3, 4, 5].

До можливостей ми відносимо підвищення якості надання публічних послуг у сфері публічного управління та адміністрування засобами електронного врядування, підвищення конкурентоспроможності між публічними службовцями, провайдерами, які готують магістрів та підвищують професійний розвиток правосвідомості публічних службовців, що є елементами інститутів контролю, науки та ін. і створюють середовище можливостей для розвитку трансформаційних змін інституціональному механізму.

За результатами проведеного SWOT-інституціонального механізму можна зробити висновок, що сукупність наявних формальних і неформальних інститутів в територіальних громадах України потребують значного реформування й удосконалення, оскільки мають забезпечувати стимулювання, конкурентоспроможність наданих послуг як на внутрішньому, так і на зовнішньому середовищах, доступність публічних послуг для всього населення України.

Список використаних джерел:

1. Барабаш О. Правосвідомість та її вплив на поведінку людини. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2017. № 861. С. 68–72.
2. Гринь О. Д., Донченко О. І. Питання сучасного стану правосвідомості: особливості формування та проблеми вдосконалення. Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство. 2014. Т. 19, Вип. 3. С. 7–16.
3. Ларіна Наталія, Ларін Станіслав. Професіоналізація публічних службовців як напрям захисту національних цінностей в публічному управлінні. *Аспекти публічного управління*. 2022. Т. 10. № 6. С. 95-101. DOI: <https://doi.org/10.15421/152249>
4. Муж В. Громадянське суспільство як форма вираження колективної правосвідомості. *Вісник НУ «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2015. № 827. С. 169-173/
5. Сніжко Д. В. Роль інституції у забезпеченні розвитку правосвідомості публічних службовців. *Професіоналізація державної служби*:

вітчизняні виклики та європейські орієнтири : матеріали Міжнар. круглого столу до Дня державної служби. (Київ, 20 черв. 2023 р.) / за заг. ред. Л.Г. Комахи, Н.М. Корчак, Н.Б. Ларіної. Київ : Навч.-наук. ін-т публ. упр. та держ. служби Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2023.

Тищенко Світлана Іванівна

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики,
комп'ютерних наук та інформаційних технологій*

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

За останні роки в Україні відбулися значні зміни в структурі управління, особливо на місцевому рівні. Реформа децентралізації, яка розпочалася у 2014 році, передала значні повноваження та відповідальність територіальним громадам. З цим новим рівнем автономії виникає необхідність ефективного управління соціально-економічним розвитком. Сучасні інформаційно-аналітичні системи стали незамінними інструментами в цій справі. У доповіді досліджено роль цих систем у активізації соціально-економічного розвитку територіальних громад України.

Сучасні інформаційно-аналітичні системи стали незамінними інструментами для підтримки прийняття рішень та управління на місцевому рівні. Ці системи охоплюють широкий спектр технологій, включаючи геоінформаційні системи (ГІС), аналітику даних і платформи електронного урядування, які дозволяють територіальним громадам збирати, аналізувати та поширювати дані, важливі для їх розвитку.

Одним із фундаментальних аспектів ефективного управління є прийняття рішень на основі даних. Інформаційно-аналітичні системи дозволяють територіальним громадам збирати та обробляти дані щодо різноманітних соціально-економічних показників, зокрема демографії населення, економічної діяльності, інфраструктури та комунальних послуг. Ці дані дають змогу місцевій владі визначати тенденції, потреби та сфери покращення, сприяючи більш обґрунтованому та цілеспрямованому підходу до планування розвитку.

ГІС-технології, наприклад, платформи EOSDA Crop Monitoring, SYNERGYMAP або «Геоінформаційна система міста» (МістоГІС), відіграють ключову роль в управлінні територіальними громадами. Вони дозволяють візуалізувати та аналізувати просторові дані, такі як землекористування, інфраструктура та умови навколишнього середовища. За допомогою ГІС місцева влада може приймати обґрунтовані рішення щодо міського планування, розподілу ресурсів і готовності до стихійних лих, таким чином сприяючи загальному добробуту громади.

Платформи електронного урядування, наприклад e-Gov 2.0, сприяють спілкуванню між місцевою владою та мешканцями, підвищуючи прозорість та

участь у процесах прийняття рішень. Ці системи надають онлайн-послуги для громадян, дозволяючи їм отримувати доступ до інформації, подавати документи на отримання дозволів і спілкуватися з місцевою владою, не виходячи з дому. Крім того, платформи електронного урядування підвищують адміністративну ефективність за рахунок зменшення паперової роботи та спрощення бюрократичних процесів.

Інформаційно-аналітичні системи також відіграють вирішальну роль у моніторингу та оцінці прогресу ініціатив соціально-економічного розвитку. Встановлюючи чіткі показники ефективності та орієнтири, місцеві органи влади можуть оцінити вплив своєї політики та проєктів. Це дає їм змогу внести необхідні корективи та забезпечити ефективний розподіл ресурсів.

Незважаючи на те, що інформаційно-аналітичні системи пропонують величезний потенціал для покращення соціально-економічного розвитку територіальних громад в Україні, необхідно розглянути кілька проблем:

- цифровий розрив: забезпечення рівного доступу всіх мешканців до цифрових ресурсів і послуг має важливе значення для запобігання загостренню соціально-економічної нерівності;

- конфіденційність і безпека даних: мають бути вжиті відповідні заходи для захисту конфіденційних даних і конфіденційності окремих осіб;

- розбудова потенціалу: місцеві органи влади та члени громади потребують навчання та підтримки, щоб повністю використовувати потенціал цих систем;

- фінансування: інвестиції в сучасні інформаційно-аналітичні системи потребують фінансових ресурсів, що може створити проблеми для громад.

- основи політики: мають бути встановлені чіткі законодавчі та нормативні рамки для регулювання збору, зберігання та використання даних, і ці рамки мають бути прозорими і відповідати міжнародним стандартам.

Реформа децентралізації в Україні започаткувала нову еру місцевої автономії, коли територіальні громади отримали значні повноваження в управлінні своїм соціально-економічним розвитком. Щоб успішно виконувати ці нові обов'язки, сучасні інформаційні та аналітичні системи стали незамінними. Ці системи дозволяють приймати рішення на основі даних, підвищують прозорість і участь, а також полегшують моніторинг і оцінку ініціатив розвитку. Оскільки Україна продовжує свій шлях до місцевого самоврядування та соціально-економічного прогресу, ефективне використання інформаційно-аналітичних систем відіграватиме ключову роль у формуванні майбутнього її територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Попов С. А., Панченко Г. О. Інноваційний розвиток системи органів публічної влади: стратегічний підхід: навч. посіб. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2018. 220 с. URL : <http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/29.03.2019.pdf>

2. Булуй О. Г., Якобчук В. П., Плотнікова М. Ф., Булуй В. Г. Інноваційно-інформаційні технології управління соціально-економічним розвитком територіальних громад. Державне управління: удосконалення та розвиток.

Хилько Іван Іванович

Миколаївський національний аграрний університет,
Україна
*старший викладач кафедри економічної кібернетики,
комп'ютерних наук та інформаційних технологій*

ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Соціально-економічний розвиток конкретної території (країни, регіону), його внутрішня стабільність і конкурентоспроможність, зовнішнє позиціонування тісно пов'язані із правильно прогнозованою тенденцією розвитку, конкретністю поставлених цілей та вибором методів їх досягнення.

Враховуючи існуючий довготривалий інтерес в питаннях тенденцій майбутнього розвитку, практичний світовий досвід прогнозування соціально-економічного розвитку територій є досить широким і різноманітним.

Прогнозом світових тенденцій і позиціонуванням конкретних країн в різних сферах суспільної діяльності займаються потужні міжнародні організації: Світовий банк, Міжнародний Валютний Фонд, Організація економічного співробітництва і розвитку, ООН та інші.

Результативність, оперативність і дієвість сучасного досвіду економічно розвинутих країн світу досягається за рахунок одночасного використання двох форм прогнозування: централізованого і децентралізованого [1].

Поряд з функцією прогнозування ефективність управління світовою системою господарювання досягається за допомогою активного використання системи планування, що представляє собою заздалегідь намічені визначені дії, які впливають на процес підготовки та прийняття управлінських рішень для досягнення певної мети.

У практичному застосуванні розрізняють:

Макропланування – державний рівень для досягнення бажаного стану національної економіки;

Мезопланування – планування галузей, підгалузей, територіально-виробничих комплексів, промислових вузлів, що походять від «метакорпорацій», до яких належать міжгалузеві, міжрегіональні і міжнародні фінансово-промислові групи;

Територіальне планування – прогнози, бюджетні плани і програми регіональної і місцевої влади;

Мікропланування – на рівні підприємства [2].

На сучасному етапі розвитку перевага надається індикативному, або рекомендованому плануванню, характер якого еволюціонував у часі від кон'юнктурного – коли сукупність умов і факторів формально визначають соціально-економічну ситуацію; через структурний – коли увага приділяється територіальному розрізу з акцентом на галузевий і секторальний аналіз

економіки з урахуванням взаємоузгодженості інтересів підприємств та держави; до стратегічного – коли перевага надається довготерміновим пріоритетам розвитку економіки, головна роль в реалізації яких належить державі.

За періодом дії використовують довготермінове (10 і більше років), середньотермінове (тривалістю від 3 до 5 років) і поточне (річне) планування.

На державному рівні питаннями планування займаються відповідні державні структури. Прогнозування і планування спирається на розвинутий математично-статистичний інструментарій на основі значної кількості моделей і розрахунків, широко застосовуються методи оптимального програмування і дослідження операцій [3, 4].

Таким чином, практично всі високо розвинуті країни та країни з економікою, що розвивається, регулярно проводять прогнозні розробки в різних сферах розвитку. Регулярно розробляються національні та міжнародні цільові програми по різних науково-технологічних напрямках, та по вирішенню значних соціально-економічних проблем. Горизонт стратегічних прогнозів розширюється від поточних до 25, 50, 100 і більше років. Використання методів макроекономічного індикативного планування для розробки планів соціально-економічного розвитку носить постійний системний характер.

Отже, прогнозування, планування і програмування є важливими етапами в здійсненні державних функцій управління і регулювання соціально-економічних процесів. Організаторами і замовниками в цій роботі виступає керівництво країн, участь беруть різні державні та приватні корпорації, суспільні організації, значна роль належить міжнародним організаціям, особливо в частині розробки глобальних прогнозів і проектів міжнародних програм розвитку.

Список використаних джерел:

1. Сухоруков А. І., Харазішвілі Ю. М. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України : монографія. Київ : НІСД, 2012. 368 с.

2. Филюк Г.М. Економічна теорія і економічна політика в Україні: відносна відособленість. *Економіка. Серія : Економіка і право*. 2015. № 27. С. [3-11](#).

3. Хилько І. І. Прогнозування зареєстрованого безробіття на основі аналітичних показників рядів динаміки. *Математичне моделювання процесів в економіці та управлінні проектами і програмами (ММП-2020)*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 14–18 верес. 2020 р. Харків, 2020. С. 128–132.

4. Хилько І.І. Прогнозування соціально-економічних процесів методами екстраполяції тенденції. *Сучасні інформаційні технології та системи в управлінні* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів і студентів, 20-21 квітня 2023 р., Київ : ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2023.

Юсіфбейлі Рашид Расул Огли
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
аспірант на здобуття доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

До перших нормативно-правових актів щодо впровадження технологій електронного урядування Уряд України були Закони України «Про електронні документи та електронний документообіг» [1] та Закон України «Про електронний цифровий підпис» [2]. У 2007 році в Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [3] за матеріалами Женевської декларації принципів було сформульовано визначення «інформаційні суспільство», а саме: «суспільство, орієнтоване на людей, інклюзивне та орієнтоване на розвиток, у якому кожен може створювати, збирати, вільно отримувати, використовувати та обмінюватися інформацією та знаннями, щоб кожна особа могла повністю реалізувати свій потенціал, роблячи внесок у розвиток соціального та особистого та покращення якості життя».

Незважаючи на те, що запровадження електронного урядування в Україні регулюється багатьма законами, указами Президента та постановами уряду, цей пакет документів є неповним, фрагментарним, а в деяких випадках суперечить сам собі. До поточних періодичних документів належать насамперед завдання трирічної Національної програми інформатизації та річної Програми інформатизації, щорічна доповідь уряду про стан комп'ютеризації України до парламенту та ряд інших документів, поява яких пов'язаний із суттєвими змінами в нових ІКТ-технологіях, які суттєво вплинули на політику та державне управління, а також призвели до необхідності адаптації державного управління до нових умов, формулювання нових стратегічних цілей, пріоритетів і завдань.

Механізми Національної програми комп'ютеризації, яка була створена у 1998 році, лише частково відповідали вимогам розвитку інформаційного суспільства, задали парадигму державного управління, яка орієнтована насамперед на комп'ютеризацію органів державної влади з метою підвищення ефективності їх діяльності. Тому сьогодні залишається актуальною проблема реалізації Закону України «Про розвиток інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [3], а Національна програма інформатизації ще не стала ефективним механізмом її реалізації.

Відповідно до Плану заходів щодо реалізації завдань Закону «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» здійснено низку заходів щодо впровадження електронного урядування, а

саме: розроблення та впровадження гармонізованих з ЄС нормативних та нормативно-технічних документів, створення типових проектів «Електронне міністерство», «Електронний регіон» з наданням інформаційних та адміністративних послуг правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування органами державної влади через мережу Інтернет. Наприклад, до кінця 2009 року всі органи управління повинні були перейти на електронний документообіг на основі електронного цифрового підпису. Водночас незавершеність конституційної та адміністративної реформ, постійні зміни структури та функцій влади, відсутність конкретних та детальних планів переходу до надання пріоритетних державних електронних послуг та узгодження стандартів обліку та ідентифікації даних у наданні державних електронних послуг, недостатня зацікавленість у здійсненні державних послуг в електронній формі з органами влади та комп'ютерними навичками посадових осіб і населення. Відсутня технічна готовність всіх громадян до користування державними послугами в електронній формі (ЕКС, електронні ідентифікатори громадянина), що є недостатнім для ефективної організації, координації та контролю прав. Комітет з питань комп'ютеризації та розвитку інформаційного суспільства обмежений темпами впровадження електронного адміністрування в країні.

Виокремлено внутрішні та зовнішні проблеми впровадження «електронного уряду» в Україні. Серед останніх особливе місце посідають такі глобальні тенденції як глобалізація та її наслідки у вигляді світової фінансово-економічної кризи, воєнна агресія росії в Україну у 2014 році, повномасштабна війна в Україні, ініційована країною-агресоркою росією з 24 лютого 2022 року.

До внутрішніх належать незавершеність конституційної та адміністративної реформ, постійні зміни структури та функцій влади, відсутність конкретних та детальних планів переходу до надання пріоритетних державних електронних послуг та узгодження стандартів обліку та ідентифікації даних у наданні державних електронних послуг, недостатня зацікавленість у здійсненні державних послуг в електронній формі з органами влади та комп'ютерними навичками посадових осіб і населення. Відсутня технічна готовність громадян до користування державними послугами в електронній формі (ЕКС, електронні ідентифікатори громадянина), що є недостатнім для ефективної організації, координації та контролю прав. Комітет з питань комп'ютеризації та розвитку інформаційного суспільства обмежений темпами впровадження електронного адміністрування в країні.

У 2020 році Україна вперше була представлена в європейському рейтингу відкритості даних – 17 місце з 35 серед країн, що швидко розвиваються. Україна набрала 2180 балів із 2600 можливих: державна політика (відповідність законодавства міжнародним стандартам, стратегія розвитку простору відкритих даних) – 554 бали, Єдиний державний інтернет-портал відкритих даних – 569 балів, вплив відкритих даних на різні сфери (економічну, соціальні, екологічні тощо) – 550 балів, якість опублікованих на порталі даних – 492 бали. Перше місце в рейтингу відкритості даних у 2020 році посіла Данія, останнє – Ліхтенштейн.

З 2018 року Україна з'являється в рейтингу кібербезпеки. Естонська академія електронного уряду, яка є відповідальною за аналіз та контроль, аналізує законодавство країн у сфері кібербезпеки, забезпечення захисту сервісів, а також захисту персональних даних, заходів реагування на кібератаки та боротьби з кіберзлочинністю. У 2018 році Україна посіла 29 місце зі 160 у рейтингу, а у 2020 році – 25 місце. Першою дісталася Греція, останньою у списку – Південний Судан.

Міністерство цифрової трансформації України (далі – Мінцифри) є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, інновації, електронний уряд та електронна демократія, розвиток інформаційного суспільства, комп'ютеризація; з розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян; у сферах відкритих даних, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та взаємодії, розвитку інфраструктури ширококутвого доступу до Інтернету та телекомунікацій, електронної комерції та бізнесу; у наданні електронних та адміністративних послуг; у сфері електронної довіри та послуг електронної ідентифікації; розвиток ІТ-галузі (п. 1 Положення).

Отже, можна зробити висновок, що в цілому електронне урядування спрямоване на подолання низки державно-правових проблем в Україні. Основні проблеми є традиційними для українського суспільства: подолання проявів корупції, підвищення соціальних стандартів і соціальної стабільності, забезпечення прозорості функціонування органів державного управління, створення максимально прозорих і зрозумілих стандартів законодавчого регулювання суспільно-політичних і соціально-економічних питань в Україні. Проте останнім часом дедалі частіше постають нові завдання, пов'язані з інтеграційними прагненнями України до європейської спільноти та вирішенням проблеми територіальної цілісності в умовах збройної агресії Росії проти України. В усіх вищезазначених сферах електронний уряд є дієвим механізмом вирішення проблеми, адже «без належного правового, організаційного та фінансового забезпечення реалізація будь-якого політичного напрямку Української держави буде не тільки неефективною, але навіть неможливою». [6, 7]. Тому електронний уряд може стати ефективним механізмом оновлення діяльності держави та влади на основі конституційних принципів рівності, свободи, демократії та верховенства права.

Список використаних джерел:

1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення 14. 01. 2023).
2. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003 р. № 852-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/852-15#Text> (дата звернення 14. 01. 2023).
3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : Закон України : прийнятий 9 січня 2007 р. № 537-V - URL :

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text> (дата звернення 14. 01. 2023).

4. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 797-р. *Офіційний вісник України*. 2017. № 92. Ст. 2803.

5. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР. URL : <https://osvita.ua/legislation/law/3163/> (дата звернення 14. 01. 2023).

6. Федоров М. Цифровізація України: до, під час та після повномасштабної війни. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/05/27/7348844/> (дата звернення: 16.10.2023)

7. Федоров М. презентував Міністерство цифрової трансформації: які його завдання та мета. URL: https://tech.24tv.ua/fedorov_prezentuvav_ministerstvo_tsifrovoyi_transformatsiyi_yaki_yogo_zavdannya_ta_meta_n1211601 (дата звернення: 01.10.2023)

СЕКЦІЯ 3
ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ
ФІНАНСОВИХ, ЗЕМЕЛЬНИХ, МАЙНОВИХ ТА ІНШИХ РЕСУРСІВ
ГРОМАД

Radionov V. S.

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv
graduate student of the Department of Management and Public Administration,

EFFECTIVE USE OF DEMOGRAPHIC RESOURCES OF UNITED
TERRITORIAL COMMUNITIES

Among the modern concepts that confirming the importance of the constructive role of citizens as full-fledged political actors in policy making, the theory of participatory democracy is standing out, followers of which actively looking for channels of effective involvement of citizens in the process of development and adoption government management decisions outside the electoral process. One of the reasons for managing a city in conditions of decentralization of power is a participativeness. It is important to mention that besides the obvious problem of participation of residents (end users), this means the involvement of all participants to the process, such as administrations, business representatives and specialists from all sectors of territorial community economy.

The essence of this principle is that, at the earliest stage, all participants of the process have to be familiarize with the thoughts and values of each other. Otherwise, any project that is implemented territorial community environment, which is practically all modern projects are, will be doomed to obstruction from the part of residents who do not trust either the purposes of the administration or the business objectives. It also allows to include in the project at the earliest stage important features for residents that will make the project necessary and as a consequence financially and socially sustainable in the long run.

One of the most important features of participatory designing is the possibility of a differentiated approach. Its essence is to refuse from the focusing on an abstract average user, since as a result, such a user turns out to be not like any living person.

It allows you to design places and spaces for different social groups without leading them to conflicts between themselves and giving each group the chance to realize their needs in territorial community with comfort and security.

In this context, the theory of generations works effectively. The theory of generations is a new, intensively developing and practically applicable teaching.

In this research, we will understand the generation like peers with similar values that are formed in a certain historical period under the influence of certain events and actions of similar social norms. Thus, in addition except of demographic, historical, chronological and symbolic determinants, an axiological approach to the differentiation of generations will be included. In this context, the theory of generations was considered by American scientists Neil Howe and William Strauss. The basis of this theory is the values of people, the values themselves and their

similarities, and not the age that forms and determines the generation. Distinguish: "silent" generation (1923-1943 years of birth), generation of "baby boomers" (1943-1963 birth), generation X (1963-1983), generation Y (1983-2000) and generation Z (2000-2020) [1].

Socio-cultural environment of inter-age relations or reduces the distance between generations, or leads to total distancing that leads to a crisis. An attempt to avoid these extremes pushed philosophers to the justification of the "ethics of discourse", that is, the doctrine of morality, which is about the problem of communication and discourse.

It is the "ethics of discourse" that orients representatives of different generations not towards struggle and degradation, but towards unity, responsibility, consent, and communication. It's about collaboration. For example, baby boomers want to look and feel athletic and fit. Their goal is to radiate health and receive emotions that prove it all. How might this affect the management of territorial communities?

First, the representatives of this generation massively want to try themselves in new kind of sports. Secondly, many of them regularly visit the gyms and keep themselves in a great shape. For the market, it has a huge number of new inquiries: personal trainers, instructors who can work with this age audience, adapting programs to the physiological and psychological features of baby boomers, while treating them as active people.

It also creates a request for sportswear for different sports that is adapted to the age category. Thirdly, the requests for a variety of healthy, dietary, delicious food is intensified. Doctors recommend baby boomers pay attention to nutrition, so they have requests for it. In supermarkets, of course, the choice of healthy foods exists, but they are either expensive or do not fit dietary restrictions for the baby boomers .

For example, in the range of dairy products is not enough choice of products without the addition of sugar. But this is a huge potential market for goods. There are many baby boomers who have received a technical education. This means that the representatives of this generation understand the technical principles and know how to use the equipment. Moreover, already in their mature years, many of them have been got an experience working with computers and gadgets. So how does it affect on the markets for goods and services territorial community?

Now, in the twenty-first century, they want to talk about it, share their experiences, perform as representatives for young people. They are ready for this. The question is, territorial community ready to include the baby boomers in their work? After all, they can even work on retirement as volunteers, as well as collect business history of enterprises, make excursions to historic places and to teach young people. On the example of only one generation of baby boomers, which is the generation that makes up a large part of the population of today's territorial community of Ukraine, we see that it is impossible to ignore this potential management.

Almost every sixth resident of the Kharkiv region is the elderly: 23.3% of the population fell under the age group older than 60. Children (0-14 years) in the region were 13.8%, people aged 15-64 - 69.5%, people aged 65+ accounted for 16.7% [2].

References:

1. Generation theory: how it affects marketing tools URL : <https://braintank.ua/en/stories/generation-theory-how-does-it-affect-marketing-tools/>
2. Population statistics of Kharkov [Electronic resource] URL : <https://kh.vgorode.ua/news/sobytyia/367352-potomu-cho-na-desiat-devchonok-v-kharkove-pereschytaly-muzhchyn-y-zhenschyn>

Борисова – Ярига Аліна Миколаївна
Миколаївський національний аграрний університет, Україна
аспірантка

УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ ПОТЕНЦІАЛОМ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ГРОМАДИ

Управління людським потенціалом є важливим елементом розвитку туристичного бізнесу громади, тобто успіх будь-якої туристичної організації залежить від здатності керівництва ефективно управляти персоналом та розвивати його потенціал. Забезпечуючи належне мотивування та заохочення працівників.

Основні принципи, необхідні для управління людським потенціалом:

- розуміння потреб та очікувань працівників: керівництво повинно знати, які потреби та очікування мають працівники , щоб забезпечити їхнє задоволення та мотивацію;

- ефективне використання ресурсів. Управління людським потенціалом дозволяє організації максимально використовувати знання, навички та таланти своїх працівників, що позитивно впливає на продуктивність та результативність діяльності;

- розвиток працівників. Управління людським потенціалом допомагає організації забезпечувати належний розвиток своїх працівників, що, у свою чергу сприяє підвищенню їхньої кваліфікації та компетентності;

- мотивації працівників. Управління людським потенціалом дозволяє організації створювати належні умови для мотивації працівників, що забезпечує їхнє задоволення від роботи та позитивний настрій;

- розвиток організації. Управління людським потенціалом допомагає організації розвиватися та адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, що є важливим фактором успіху будь-якої компанії;

- оцінка результатів: керівництво повинно забезпечувати оцінку результатів роботи працівників, щоб вони могли бачити свої успіхи та отримати відповідну винагороду.

Управління людським потенціалом також повинно включати планування кадрів, розробку стратегій залучення та утримання персоналу, а також організацію командної роботи та сприяння розвитку лідерських якостей серед працівників.

Основною ціллю управління кадрами є поєднання ефективного навчання персоналу, підвищення кваліфікації й трудової мотивації працівників для

розвитку їх спроможностей і ефективного рішення будь-яких завдань, зумовлених вимогами туристичного ринку [1, с. 265].

Так як ринки праці стали конкурентоспроможнішими, фахівці у сфері людського потенціалу на цей час покликані забезпечити методи роботи управління людьми, які не лише підтримують пріоритети установи, а й забезпечують успіх у конкурентній боротьбі на світовому ринку.

У сучасній економіці покладаються на людей, щоб генерувати, розвивати та реалізовувати ідеї, адже функції людського потенціалу відіграє важливу роль у забезпеченні того, що установи повинні надавати людям можливість досягати стратегічних цілей.

Людський потенціал включає працівників організації, окреслених у плані їхнього навчання, досвіду, судження, інтелекту, взаємозв'язку і розуміння – характеристику працівника, який може додати економічної цінності організації. Управління людським потенціалом сприяє таким базовим мірам успіху організації, як якість, прибутковість і задоволення клієнтів.

Отже, управління людським потенціалом є необхідним для забезпечення ефективної діяльності організації та досягнення її стратегічних цілей.

Успішне управління людським потенціалом може забезпечити ефективність та стабільність роботи туристичної організації, що, у свою чергу, сприятиме розвитку туризму в громаді та збільшенню доходів.

Список використаних джерел:

1. Марченко О.А. Трансформації та удосконалення регіональної структури туристичної галузі: монографія. Херсон: Айлант, 2014. 344 с.

Гвоздєй Наталія Іванівна

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
Україна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Питання фінансового забезпечення є невід'ємною складовою будь-якого суб'єкта підприємництва, так як характеризує рівень стабільності грошових надходжень і прибутковості; формування фінансових ресурсів для започаткування, ведення поточної операційної, фінансової та інвестиційної діяльності; забезпечує виконання фінансових зобов'язань перед діловими партнерами, бюджетом і цільовими фондами.

Головні завдання фінансового забезпечення полягають у мобілізації та спрямуванні грошових ресурсів, їх еквівалентів та майнових активів на фінансування поточної і перспективної діяльності підприємця, у виборі форм фінансування та гарантуванні повернення кредиторам залучених до підприємницького обороту грошових ресурсів. Інакше кажучи, фінансове

забезпечення є комплексом заходів, що забезпечують мобілізацію фінансових ресурсів у обсягах, достатніх для фінансування місцевого самоврядування [1].

Правове регулювання фінансових відносин, які виникають при фінансуванні діяльності органів місцевого самоврядування, є однією з форм управління з боку держави економічним і соціальним розвитком адміністративно-територіальної одиниці, що відобразатиметься на ефективності, результативності фінансового забезпечення місцевих органів влади. Тому дії органів влади місцевого рівня у сфері їх фінансового забезпечення повинні ґрунтуватися на правових актах, котрим притаманні такі основні функції:

1) визначають перелік установ, організацій, фізичних і юридичних осіб, на які впродовж певного часу поширюється дія правової норми;

2) регламентують права й обов'язки органів місцевого самоврядування щодо наповнення та використання місцевих бюджетів;

3) є підґрунтям для вживання відповідних заходів щодо виконання чи невиконання правових норм органами місцевого самоврядування;

4) усі фінансово-правові відносини органів місцевого самоврядування з суб'єктами господарювання виникають і припиняються на законодавчій основі;

5) наявність якісних законодавчих та інших нормативних документів створює умови ефективного витрачання цільових грошових фондів органів місцевого самоврядування, а також досягнення високих кінцевих результатів їх впливу на рівень соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці та суспільства загалом;

б) правові норми, що регулюють фінансові відносини органів місцевого самоврядування, є системою фінансового права, яка ґрунтується на Конституції держави;

7) норми чинного законодавства повинні чітко окреслювати функції місцевого самоврядування й, відповідно до них, джерела фінансових ресурсів, які становитимуть фінансове забезпечення цих функцій[2].

Відзначимо, що зміст останньої функції отримав своє відображення також і в нормах міжнародного законодавства. Основні положення 9 статті «Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування» Європейської Хартії про місцеве самоврядування регламентують: місцеве самоврядування повинно наділятися фінансовими ресурсами відповідно до його концепції, передбаченої конституцією та законом; цих ресурсів повинно бути достатньо, у межах загальної економічної політики ними можна вільно розпоряджатися; частина фінансових ресурсів повинна формуватися за рахунок місцевих податків і зборів, ставки яких визначаються місцевим самоврядуванням у межах закону [3].

Нормами цього нормативно-правового акта не встановлено частки фінансових ресурсів, що формуються за рахунок місцевих податків і зборів, оскільки таке питання повинно вирішуватися кожною країною окремо з огляду на її економічні й фінансові умови. Проте вказано, що при цьому завжди повинна бути відповідність між сплаченими податками та одержаними послугами платником податків від держави; джерела фінансових ресурсів

повинні бути різними й гнучкими для уникнення впливу інфляції; обов'язковим елементом фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування повинно бути фінансове вирівнювання, тобто перерозподіл фінансових ресурсів на користь економічно слабших органів самоврядування[4].

Так, вирівнювання повинно здійснюватися урядом без обмеження свободи дій органів місцевого самоврядування; надання субсидій місцевому самоврядуванню не повинно бути пов'язане з фінансуванням певних витрат. Одержання субсидій не повинно обмежувати свободу дій місцевого самоврядування у сфері його компетенції; доступ до ринку позикового капіталу - обов'язкова умова фінансового забезпечення місцевого самоврядування й особливо для здійснення інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Русін В. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення місцевого самоврядування. *Світ фінансів*. 2009. №4(21). С. 83-89.
2. Стефанюк І.Б. Удосконалення механізму фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування. *Фінанси України*. 2013. №2. С. 71-82.
3. Європейська Хартія місцевого самоврядування ; [пер. з англ. Є. М. Вишневського]. - Страсбург : Вид-во Ради Європи, 1990. 9 с.
4. Вовна Н. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування. *Схід*. 2010. № 4 (104). С. 17-24

Ємець Ольга Іванівна

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Україна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Використання інструментів бізнес-аналітики може значно полегшити розвиток підприємств у територіальних громадах та зробити цей процес більш ефективним. Програмні інструменти бізнес-аналітики допомагають аналізувати свої набори даних для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [1, С. 82], цифрові технології, ШІ та великі дані мають потенціал для стимулювання інновацій [2, С. 75].

На нашу думку корисними можуть бути такі інструменти бізнес-аналітики: аналіз даних про споживачів, аналіз конкуренції, прогнозування попиту, управління запасами, фінансовий аналіз, ефективність маркетингу, моніторинг та прогнозування змін в законодавстві, оцінка ризиків.

Аналіз даних про споживачів. Вивчення та аналіз даних про споживачів може допомогти підприємствам краще розуміти потреби своїх клієнтів у конкретних територіальних громадах. Це дозволяє розробляти товари та послуги, які відмовляються від попиту та підвищувати задоволеність клієнтів.

Аналіз конкуренції. Інструменти бізнес-аналітики допомагають вивчити конкурентну ситуацію в громаді. Ви можете проаналізувати діяльність конкурентів, їх цінові стратегії, асортимент товарів та інші параметри, щоб розробити стратегію, яка дозволить вам виокремитися на ринку.

Прогнозування попиту. Використання аналітики для прогнозування попиту на ваші товари та послуги допоможе оптимізувати запаси, спланувати виробництво та програмне забезпечення, яке є найбільш популярним у громаді.

Управління запасами. Аналіз даних про оборот товарів та інвентар може допомогти підприємствам ефективніше управляти запасами, зменшити витрати та забезпечити належний рівень обслуговування клієнтів.

Фінансовий аналіз. Використання інструментів бізнес-аналітики для аналізу фінансової діяльності підприємства допоможе визначити його фінансовий стан та розробити стратегії для покращення рентабельності.

Ефективність маркетингу. Аналіз результатів маркетингових умов на ринку, які намагаються найбільше сприяти збільшенню обсягів продажів та як можна оптимізувати рекламні витрати.

Моніторинг та прогнозування змін у законодавстві. Слідкувати за змінами в законодавстві, які можуть вплинути на діяльність підприємств, що здійснюють діяльність в територіальних громадах. Використання аналітики для моніторингу та прогнозування цих змін дозволяє керівництву підприємства своєчасно реагувати та зменшувати правові ризики.

Оцінка ризиків. Аналіз даних може допомогти ідентифікувати ризики, пов'язані з діяльністю підприємства в конкретній територіальній громаді, і розробити стратегії управління ними.

Застосування інструментів бізнес-аналітики допоможе підприємствам у територіальних громадах оптимізувати свою діяльність, підвищити продуктивність та досягти сталого розвитку.

Використання інструментів бізнес-аналітики для розвитку територіальних громад може бути дуже корисним. Бізнес-аналітика доповнює збір, аналіз та використання даних для прийняття обґрунтованих рішень, тому в контексті розвитку територіальних громад це може включати наступні аспекти:

1) аналіз соціальних потреб – збір та аналіз даних щодо соціальних потреб громади, таких як освіта, охорона здоров'я, житлова політика, зайнятість та ін. Це залежить від оптимальних напрямків розвитку кожної територіальної громади та обсягу виділених ресурсів.

2) економічний аналіз – вивчення економічних показників громади, таких як рівень безробіття, обсяги виробництва, податкові надходження та ін. Це розширення економічних можливостей для підприємств та пошук шляхів для стимулювання розвитку місцевої економіки.

3) земельне планування – використання геоданих та географічних інформаційних систем для оптимізації земельного планування та розташування інфраструктури. Воно може включити в себе вибір місць для інфраструктурних об'єктів, доріг, лісів, парків тощо.

4) прогнозування – використання аналітичних моделей для прогнозування тенденцій та розвитку громади в майбутньому. Це допоможе громадам

створювати стратегії майбутнього розвитку місцевих підприємств та використовувати можливості сценаріїв.

5) звітність та комунікація – використання інструментів бізнес-аналітики для створення звітів та візуалізації даних, що дозволяє легше розуміти інформацію та спілкуватися з громадянами та іншими зацікавленими сторонами.

б) інноваційні рішення – використання інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання, аналіз великих даних та інші, для виявлення нових можливостей та покращення управлінських рішень.

Застосування інструментів бізнес-аналітики допоможе громадам ефективніше вирішувати проблеми та планувати розвиток підприємств на основі об'єктивних даних та аналізу. Це сприятиме підвищенню якості життя громадян та створенню сталої та конкурентоспроможної територіальної громади.

Список використаних джерел:

1. Ліщинська Л. Б., Добровольська Н. В. Перспективні програмні інструменти для аналізу даних у бізнесі. // Вісник Хмельницького національного університету. № 1 (305): 78-83. (2022).

2. Кваша Т., Андрощук Г. Аналітика інтелектуальної власності як інструмент бізнес-аналітики // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес-аналітика: моделі, інструменти та технології». 1-3 бер. 2023. – К.: НАУ, 2023. – С.71-77.

Клиновий Дмитро Віталійович

*Інститут демографії та проблем якості життя НАН України, Україна
кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, доцент,
провідний науковий співробітник відділу методології сталого розвитку*

Петровська Ірина Олегівна

*Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, Україна
кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, доцент,
завідувачка кафедри індустрії гостинності та сталого розвитку*

АКТИВ-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ГРОМАД

В останній час активізувалися дослідження, пов'язані із формуванням актив-орієнтованого підходу до розвитку територіальних громад, як пріоритетного. Подібний підхід дослідниками характеризується як такий, що полягає в розвитку громади на основі її активів (англ. «asset-based community development»). Головна ідея актив-орієнтованого підходу до територіального розвитку полягає у зростанні потенціалу громади для створення, посилення і капіталізації її активів, до яких належать: природно-ресурсні, людські, виробничі, фінансові та інші активи, необхідні для забезпечення розвитку територіальних громад [1, с. 65].

За таким підходом розташовані на території громади природні ресурси –

земельні та лісові масиви, водні джерела, корисні копалини тощо – необхідно розглядати як природно-ресурсні активи. Останні являють собою активну складову природного багатства, уречевлену в матеріальній (тіла та сили природи) та нематеріальній (права використання, права інтелектуальної власності, особливий правовий статус та ін.) формах, інституціоналізовану в господарський процес, яка несе в собі мінову та споживчу вартість й, у результаті залучення якої суб'єктами господарювання в економічну діяльність, породжується додана вартість й одержуються потоки вигод від прямого та опосередкованого використання природних ресурсів у господарському обігу, у якості товарних продуктів, засобів та факторів виробництва.

Виходячи зі сказаного, можна розглянути структурно-логічний алгоритм використання природних активів у системі господарських відносин громади, яка забезпечує її просторовий розвиток та високу якість життя населення.

Основа для формування природного багатства територіального утворення формує сукупність природних ресурсів та умов, що представляють інтерес для людини, як компоненти природних продуктивних сил, наявних у його господарському просторі, у якості котрого в умовах країни, наприклад, виступає національний, а регіону та громади – регіональний та муніципальний господарський простір, відповідно.

У свою чергу, природно-ресурсний потенціал, яким володіє відповідна територія, формує емерджентне, тобто таке, що створює комплекс системних ефектів від сполучення різних видів природних ресурсів і умов, середовище життєдіяльності людини, яке дозволяє потенційно використовувати продуктивні сили природи для задоволення потреб людей.

В умовах організації економічних відносин з'являється можливість залучення природних умов та ресурсів як капіталу – до господарського обігу, при цьому у природних об'єктів, окрім фізичного продуктивного потенціалу, з'являються ознаки товару і капіталу, тобто споживча та мінова вартість, а також здатність створювати нову вартість, тобто капіталізуватися.

У результаті та частина природного капіталу, яка володіє актуальним потенціалом безпосереднього використання у виробництві в системі національної економіки, переходить у категорію природного багатства, яка в своїй основі несе природні продуктивні сили матеріального, тобто сировинно-енергетичного характеру, або ж набуває екологічного чи нематеріального значення, створює специфічне високоякісне середовище буття людини, її проживання, продуктивної діяльності, відпочинку, забезпечує її якість життя.

У кінцевому підсумку природний об'єкт, який набув ознак капіталу і багатства та став власністю конкретного власника (користувача), будучи повноцінно інтегрованим до господарського обігу та залученим в економічну діяльність, приймає активну участь у суспільному виробництві як матеріальний або нематеріальний актив, приносить потік вигод (доходів) для конкретного суб'єкта господарської діяльності, а також і для суспільства.

Головну роль у перетворенні природного ресурсу на природний капітал відіграють економічні відносини, а, у свою чергу, в перетворенні природного капіталу на багатство і активи – їх інклюзія в інституціональні відносини,

набуття ними власників та користувачів і капіталізація природних ресурсів в системі фінансово-економічних відносин, включаючи, зокрема, залучення інвестицій у природно-господарську сферу через механізми концесії, фондовий ринок, акціонування, кредитування, лізинг, іпотеку, інші форми запозичення тощо. У результаті, за допомогою природно-ресурсних активів, створюється нова вартість і генеруються потоки доходів у просторі громади.

Передусім перетворення природних ресурсів на активи стосується надання прав суб'єктам господарювання використовувати їх у господарській діяльності та отримувати вигоди. Це вимагає, у свою чергу, розширення прав громад у розпорядженні місцевими ресурсами з використанням механізмів публічно-приватного партнерства та реалізації спільних з бізнесом проєктів. Таким чином, залучення природного капіталу як активу до господарського процесу, за допомогою відповідних правових, організаційних, економічних та фінансових механізмів, здатне значним чином посприяти реконструктивному просторовому розвитку країни, її регіонів та громад у післявоєнному періоді.

Список використаних джерел:

1. Шпильова Ю.Б., Ільїна М.В. Формування актив-орієнтованого підходу до розвитку територіальних громад // Бізнес-навігатор. 2018. Вип. 1 (2). С. 63-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2018_1%282%29__13 (дата звернення 14.10.2023).

Ключник Альона Володимирівна,

*Миколаївський національний аграрний університет, Україна
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування і міжнародної економіки*

Andrii Skomorovskyi,

*Академія прикладних наук-вища школа управління та адміністрації в
Ополе, Польща
mgs*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННІ ЛІДЕРСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Майже весь зарубіжний досвід управління людськими ресурсами направлений на розвиток та всебічну самореалізацію персоналу, мотивацію на добросовісну та ефективну роботу та на встановлення кращої організаційної структури та єдиної корпоративної культури [4, с. 2]. Не дивлячись на те, що в усіх країнах, різні по типу і назві документи та компетенції, але головні підходи та опис компетентностей має схожу характеристику.

В європейських країнах розвиток лідерства досліджується в рамках визнання і підтримки державної служби як кращого, привілейованого та конкурентоспроможного місця праці, де працюють лише найкращі та кваліфіковані працівники. Цим зумовлені й їх основні підходи до управління людськими ресурсами державної служби. Пріоритетним завданням управління людськими ресурсами - це формування управлінців, які мають лідерські

компетентності та можуть впевнено і вільно реалізувати інноваційні ідеї. Тобто формування нового типу керівника, який впевнено веде за собою свою команду, відданий справі та державі [5].

Деякі країни, для розвитку лідерства, навіть утворили спеціальні заклади, наприклад, у Швеції – Національна Рада з питань якості та розвитку, а в Канаді в Школі державної служби ввели лідерство вже в існуючі програми та розробили тренінги для вищого управлінського корпусу.

В кожній країні визначений свій персональний підхід та напрямок розвитку лідерських компетентностей у публічному секторі (рис) [2, 6, 3, 1].

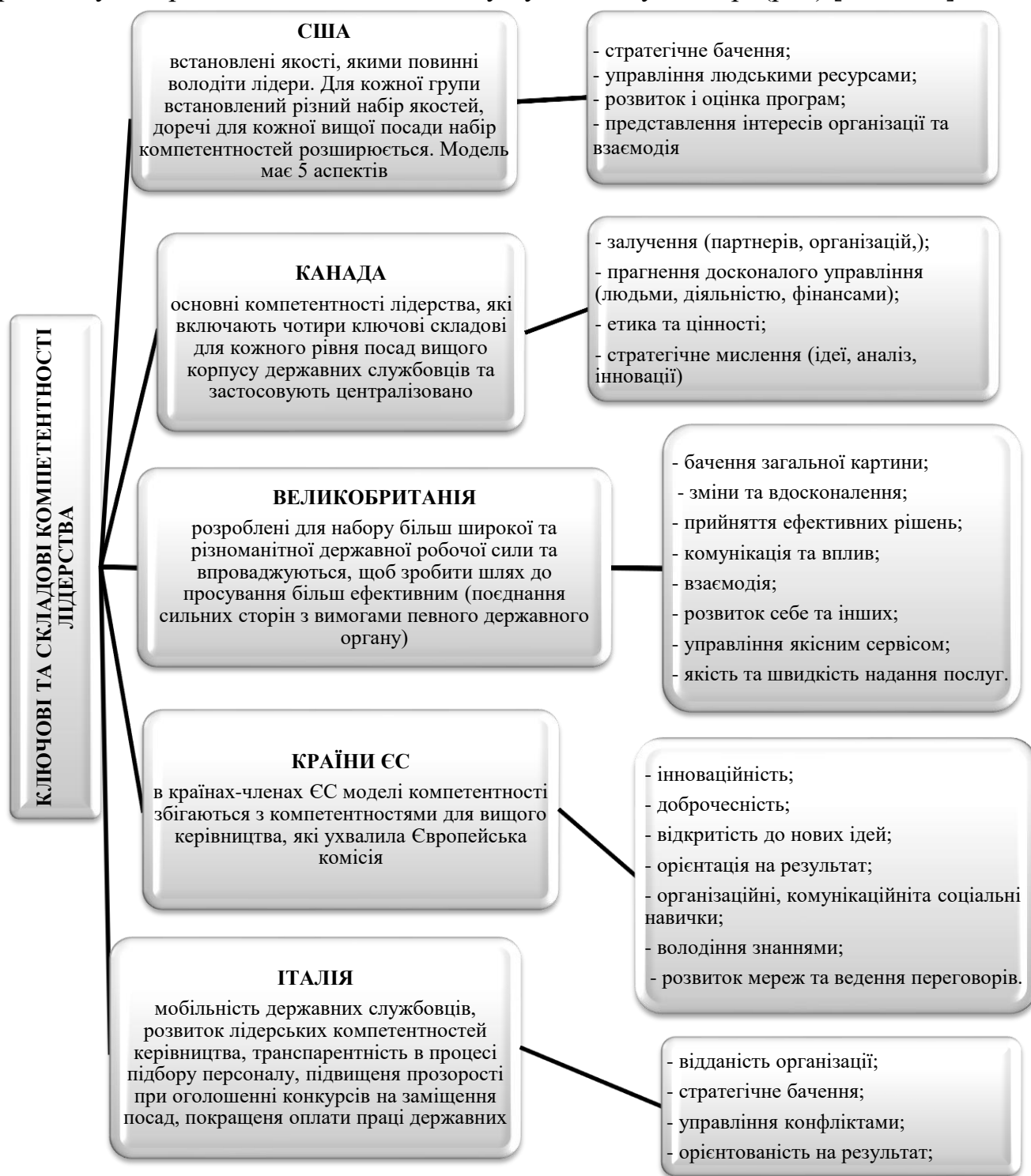

Рис.1 – Ключові та складові компетентності лідерства

Провівши аналіз щодо основних підходів до компетентностей лідерства, які повинні бути у керівників в галузі публічного управління в зарубіжних країнах, можна зробити висновок, що є спільні напрями, моделі та складові, але в той же час вони відрізняються через різний менталітет та національні особливості, пріоритети держави, специфіки діяльності тієї чи іншої державної установи. Зрозуміло, що єдиних вимог міжнародного рівня до лідерських компетентностей не існує, кожна країна сама визначає свої пріоритетні вимоги, але ціль у всіх одна – ефективно та результативно виконання функцій та завдань державної установи. Практично всі, розглянуті країни, здійснюють прийняття на посаду публічних службовців винятково на конкурсній основі та із врахуванням компетентностей претендентів. Також у більшості країн ЄС та країн – членів документально затверджені та визначені компетентності державних службовців, наприклад у Бельгії, Великій Британії, Голландії, Естонії, Ірландії, Італії, Німеччині, Польщі, скандинавських країнах, Франції. В цих країнах лідерські компетентності розробляються із потреб уряду, які ґрунтуються виключно на діагностуванні, враховуючи культуру публічної сфери, національну специфіку та власні пріоритети. Майже в усіх цих країнах ідентифікатором органів влади виступає результат їх діяльності, який безпосередньо пов'язаний із задоволенням «публічної зацікавленості» при наданні якісних економічних та соціальних послуг – це підвищує рівень прозорості сфери державного управління.

Загалом розвиток лідерських компетентностей в кожній країні реалізується на власний розсуд, але при цьому враховуються ментальність, економічна і політична ситуація, а також фактори, що можуть вплинути на формування та розвиток лідерства в публічній службі

Отже, розглянувши досвід зарубіжних країн, ми дійшли висновку, що одним із головних пріоритетів управління персоналом публічної служби – це забезпечення розвитку лідерства і це основне для зайняття державних посад, також зарубіжна державна служба має чітко та якісно сформовану та затверджену державну систему на законодавчому рівні.

Відповідно до Угоди з Європейським Союзом, яким Україну визнали європейською державою, яка стрімко розпочала реформування та модернізацію сфери державного управління, роблячи акцент на розвиток людських ресурсів – впроваджено саме європейський досвід підвищення рівня професійних та персональних компетентностей публічних службовців, надаючи перевагу саме процесу удосконалення їх якостей. Для втілення в життя реформ було створено певне нормативно-правове підґрунтя, за якими встановлено вимоги до лідерських компетентностей публічних службовців та визначено, що лідерство – це не лише складова профілю компетентностей посад, а особлива та пріоритетна ознака вдалого керівника. Проаналізувавши досвід країн Європейського союзу ми впевнено можемо стверджувати, що напрями модернізації в публічній сфері в Україні подібні процесам розвитку державної сфери цих держав, а враховуючи наш менталітет та національні особливості ми не лише енергійно наближаємось до стандартів та принципів цих країн, а й в

майбутньому їх переженемо і вже наш досвід буде братись за приклад закордоном.

Список використаних джерел:

1. Баумейстер А. 2021 «Лідерство – це хвороба чи дар?»//Forbes.ua
2. Підлісна Т. В. Лідерство в державній службі України: теоретичні основи: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2012. 16 с.
3. Сердюк О., Мирна О., Шупта І. Місце доброчесності в моделі компетенцій державних службовців та системі цінностей особистості при запобіганні корупції. Державне управління: удосконалення та розвиток.
4. Синицина Н. Світова практика управління людськими ресурсами та актуальні проблеми інституту державної служби в Україні / Н. Синицина // Державне будівництво: наук. фахове вид. ХарРІДУ 191 НАДУ при Президентові України. – 2011. – № 1.
5. Толкованов В. В. Розвиток лідерства на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування як один із пріоритетних напрямів адміністративної реформи в Україні // «Лідерство в державному управлінні», щорічні Рішельєвські академічні читання Одеса Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», 2012 . – С. 3 – 8
6. Хаїтов П. О. Концептуальні засади розвитку лідерства на державній службі. Кадрова політика та публічна служба. 2016. № 6-7 (32-33). С. 49-52.

Колєдіна Катерина Олександрівна

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна
кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і маркетингу

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Особливістю сучасного етапу економічного розвитку країни є усвідомлення значення розвитку кожного регіону, кожної територіальної громади. У цьому контексті важливу роль відіграють органи місцевого самоврядування, наділені конституційними гарантіями виконання власних і делегованих повноважень. Первинний обов'язок місцевих органів управління полягає у забезпеченні в повній мірі надання публічних послуг жителям територіальних громад, що в результаті підвищить рівень добробуту та якість життя на території адміністративно-територіального утворення [1, с. 118-125]. При цьому визначальним у цьому процесі є рівень фінансового забезпечення кожного адміністративно-територіального утворення, наявність достатньої кількості фінансових ресурсів та ефективного управління ними, що актуалізує обрану тему дослідження.

Вивченням проблематики управління фінансовими ресурсами територіальних громад займалася велика кількість вітчизняних вчених-економістів, серед яких варто відзначити таких, як: Бліщук К., Горин В., Кириленко О., Козак І., Котов-Дарті С., Крайник О., Малиняк Б., Матвіїшин Є., Нема О., Письменний В., Сторонянська І., Семенко М., Федорчак О. Шибанова-

Роєнко О. та багато інших. Однак, незважаючи на значний науковий доробок з цієї тематики, питання управління фінансовими ресурсами на місцевому рівні потребують подальших досліджень.

Дослідження концептуальних основ управління фінансовими ресурсами територіальних громад показало, що таке управління повинно ґрунтуватися на принципах публічного управління, що охоплює державне управління, місцеве самоврядування, управління з боку структур суспільства, а також містить елементи корпоративного управління [2, с. 76]. Державне управління реалізується за допомогою місцевого самоврядування, яке здійснює владний вплив в межах своїх повноважень, а також за допомогою функціонування фінансових органів. Важливу роль відіграє менеджмент, оскільки територіальні громади виступають власником значної частини економічних активів, які відносяться до комунального сектору економіки. Чи не найбільшу вагомість має суспільне управління, яке реалізується на рівні територіальних громад максимально ефективно внаслідок близькості органів самоврядування до громадянина та завдяки дієвості демократичних механізмів на децентралізованому рівні. Це забезпечується діяльністю місцевих рад, громадських обговорень, функціонуванням місцевих осередків політичних партій і громадських організацій тощо [3, с. 24].

Треба наголосити, що важливою складовою в управлінні місцевими фінансами є вирішенні питання фінансового забезпечення місцевих органів влади, здатність пошуку різноманітних джерел їх акумуляції, розподілу та використання, а також створення умов, що сприяють ефективній реалізації економічних процесів, вирішенню соціальних програм та попередженню і усуненню порушень при їх використанні. При цьому необхідно чітко розуміти, що система управління фінансами територіальних громад у глибинному сенсі визначається тим, хто реально, а не номінально, впливає на розробку та реалізацію управлінських рішень і має фактичні важелі впливу на неї. Отже, надання реальних важелів впливу місцевих органів влади на забезпечення розвитку територіальних громад, досягнення їх самостійності та самодостатності є однією з умов входження України до європейського співтовариства, що визначено як ключові цілі державної політики у сфері децентралізації, згідно зі стратегією сталого розвитку України.

Таким чином, лише за умови формування ефективної системи управління фінансовими ресурсами територіальних громад, що враховувати особливості розвитку конкретної території, відмінностей у їх ресурсних можливостях, стану виробничої та соціальної інфраструктури, можливий активний вплив на соціально-економічний розвиток цих територій.

Список використаних джерел:

1. Крайник О., Федорчак О. Фінансування розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Том2 (43). С. 118-125.

2. Шибанова-Роєнко О., Котов-Дарті С. Проблемні домінанти публічного управління в аспектах антикризового знання. *Публічне управління: теорія та практика*. Харків: Вид-во «ДокНаукДержУпр», 2013. С. 76.

3. Кириленко О., Малиняк Б., Письменний В., Горин В. *Управління фінансами територіальних громад: теорія і практика / за заг. ред. О. Кириленко*. Тернопіль: Економічна думка, 2019. С. 24.

Кузнєцова Наталія Ігорівна,

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна
студентка заочної форми навчання

Науковий керівник:

Наталія Борисівна Ларіна,

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна
доцент кафедри публічної політики

РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Розвиток інформаційних технологій, новітніх медичних практик, наукових досягнень та майже миттєвий доступ до обміну інформацією також суттєво впливає на функціонування системи охорони здоров'я в сучасних умовах. Враховуючи зазначене вище, основним засобом для досягнення високого рівня функціонування системи, стає шлях підвищення ефективності роботи персоналу, чого неможливо досягти без формування системи розвитку персоналу. Це в свою чергу, доводить, що розвиток персоналу стає провідним чинником успіху системи охорони здоров'я.

Для розроблення концептуальних і теоретико-методологічних засад означеної проблеми важливим є ґрунтовний аналіз сучасного стану її дослідженості у філософському, психолого-педагогічному та соціально-економічному доробках вітчизняних і зарубіжних науковців. Дослідженням питань, що стосуються розвитку персоналу у медичній сфері присвячені праці вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як Вороненко Ю.В., Савченко В.А., Свінцицька О.М., Дмитрук О.В., Клименко П.М., Грабовський В.А., Борщ В.І., Грішнова А.О., Латишев Є.Є., Беккер Г., Вебер В., та ін. В їх роботах багато уваги було зосереджено на аналізі та розробці понятійного апарату, дефініції напрямів та сфери розвитку персоналу. Особливу увагу було приділено обґрунтуванню актуальності управління розвитком персоналу в умовах сьогодення та майбутнього. Але досить багато теоретичних та практичних питань розвитку

Проведений аналіз джерел дозволяє стверджувати, що єдиного визначення поняття розвитку персоналу немає. Вчені, в залежності від мети та завдань дослідження по-різному підходять до його трактування. Автори аналізують це поняття переважно з позицій категоріального апарату економіки,

менеджменту, управління персоналом. У наукових та практичних роботах основна увага приділяється саме професійному розвитку персоналу. Бо саме він має на меті підвищення та розкриття професійного потенціалу персоналу.

Професійний потенціал (як елемент людського) є сукупною здатністю фізичних та духовних властивостей окремого працівника досягати, у заданих умовах, певних результатів виробничої діяльності, його здатність удосконалюватися у процесі праці, вирішувати нові завдання. Професійний потенціал має свою структуру, а саме:

– кваліфікаційний потенціал – це «обсяг та глибина загальних та спеціальних знань, трудових навичок та умінь, що зумовлюють здатність працівника до праці певного змісту та складності [1];

– психофізіологічний потенціал – це «здібності та схильності людини, стан її здоров'я, працездатність, стійкість, тип нервової системи» [1];

– особистісний потенціал – це «рівень громадянської свідомості та соціальної зрілості, ступінь засвоєння норм ставлення до праці, ціннісні орієнтації, інтереси та потреби у сфері праці» [1].

На жаль, на даний час в організаціях другому та третьому елементу не приділяється достатньої уваги (як з погляду оцінки, так і з точки зору управління), що не сприяє повному розкриття потенціалу працівників, отже, досягненню максимального ефекту використання трудових ресурсів.

Управління персоналом організації – спрямована діяльність керівництва організації, керівників та спеціалістів підрозділів системи управління персоналом, що включає розробку концепції та стратегії кадрової політики, принципів та методів управління персоналом організації. Поняття «управління персоналом» має два основних аспекти: функціональний і організаційний. У функціональному відношенні під управлінням персоналом розуміється: наймання, відбір, прийом та звільнення персоналу; ділова оцінка персоналу при прийомі, атестації та відборі; профорієнтація і трудова адаптація; мотивація трудової діяльності; організація праці; навчання, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів; управління діловою кар'єрою; управління поведінкою персоналу в організації; управління соціальним розвитком; управління конфліктами і стресами. В організаційному відношенні управління персоналом охоплює всіх працівників і всі структурні підрозділи в організації, які несуть відповідальність за роботу з персоналом [1; 5].

Досить часто розвиток персоналу ототожнюють з його навчанням, тобто професійним розвитком, але це є невірним. В наукових роботах, насамперед, розглядається професійний розвиток, що є однією зі складових розвитку персоналу. У загальному випадку визначення розвитку персоналу це – комплекс організаційно-економічних заходів спрямованих на удосконалення матеріальних, духовних, професійних можливостей працівників.

Сучасна наукова концепція професійного розвитку персоналу являє собою орієнтовану на цілі розвитку організації систему взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів, таких як: цілі та завдання, стратегія та політика професійного розвитку персоналу організації, принципи, методи розвитку, технології розвитку, що забезпечують, з одного сторони, підтримку

відповідності якісного рівня персоналу вимогам організації/робочих місць, а з іншого – можливість задоволення потреб самих працівників у професійній самореалізації [2].

Для системи охорони здоров'я найбільш актуальна концепція безперервності освітніх процесів. Застаріла теза - освіта на все життя змінилася новою парадигмою - освіта крізь усе життя. Це пов'язано з тим, що, на думку експертів, зараз знання повністю оновлюються кожні 6 років. Сучасна система безперервної освіти покликана сприяти професійному та особистісному зростанню фахівця. На думку О. Мельник, до завдань системи безперервної медичної освіти обов'язково входять [3]:

- розвиток професійної компетентності і досягнення професійної зрілості;
- підготовка кваліфікованих кадрів для медичної науки і практики, що передбачає виконання ними нових функцій;
- забезпечення кадрового зростання та кар'єри фахівців і реалізація встановленого в законодавчому порядку зв'язку між призначенням на посаду, атестацією на кваліфікаційну категорію і рівнем оплати праці;
- усунення недоліків базової професійної підготовки;
- розвиток інноваційних процесів у професійній діяльності та готовності фахівців до творчої реалізації відкриттів і новацій у галузі передової науки і практики.

Таким чином, безперервний професійний розвиток фахівців у сфері охорони здоров'я – це безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття ними вищої освіти у сфері охорони здоров'я та післядипломної освіти в інтернатурі [3].

Встановлено, що професійний розвиток персоналу являє собою орієнтовану на цілі розвитку організації систему взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів, таких як: цілі та завдання, стратегія та політика професійного розвитку персоналу організації, принципи, методи розвитку, технології розвитку, що забезпечують, з одного боку, підтримку відповідності якісного рівня персоналу вимогам організації/робочих місць, а з іншого – можливість задоволення потреб самих працівників у професійній самореалізації.

Переважають наступні сучасні методи: рольова гра, навчання діям, баскетбольний метод. Універсальними методами навчання персоналу можуть бути: відеонавчання, дистанційне навчання, модульне навчання, кейс-навчання, тренінг, робоча гра, метафорична гра, мозковий штурм, поведінкове моделювання, навчання за методом «Shadowing», навчання за методом «Secondment» (окрім керівників вищого рівня), навчання за методикою «Buddying» (окрім керівників вищого рівня) [4; 5]. Метод «Сторпінг» переважно використовується для навчання щойно прийнятих на роботу працівників або кандидатів на вакантні посади.

Список використаних джерел:

1. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом: навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Кондор, 2009. 308 с.
2. Мельник О. Інноваційні технології професійного розвитку персоналу закладу охорони здоров'я. Інноваційні технології в менеджменті та публічному управлінні : матеріали доповідей Наукової інтернет-конференції студентів та молодих вчених кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу. Тернопіль, 25 листопада 2021 року, 2021. С. 202-204.
3. Мельник О. Кейс-метод як інноваційна форма професійного навчання працівників закладів охорони здоров'я. Актуальні проблеми економіки, підприємництва та управління на сучасному етапі : матеріали доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Тернопіль, 28 травня 2021 року. Тернопіль, 2021.
4. Модернізація менеджменту та публічного управління в системі охорони здоров'я: кол. монографія за науковою ред. д.е.н. Шкільняка М.М., д.е.н. Желюк Т.Л. Тернопіль, Крок, 2020. 560 с.
5. Романовська О., Бандурян В. Методика використання інноваційних технологій навчання при підвищенні кваліфікації лікарів. Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. 2020. № 3. С. 30-47.
6. Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2018 року № 302. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2018-%D0%BF#Text>

Куліш Інна Михайлівна

ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН

України»,

Україна

*кандидат наук з державного управління, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу регіональної екологічної політики та
природокористування*

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Збройні конфлікти завдають шкоди навколишньому середовищу, людям та екосистемам. Це означає, що для захисту цивільних осіб у першу чергу потрібно захистити навколишнє середовище, від якого вони залежать [1].

Наслідки від бойових дій можуть бути прямі і опосередковані (табл. 1).

Вплив збройних конфліктів

Прямі впливи	Опосередковані впливи
Забруднення повітря Забруднення ґрунтів Забруднення води Деградація дикої природи, вимирання видів Вирубубвання лісів, знищення заповідників	Погіршення здоров'я людей Скорочення поголів'я худоби Зменшення засобів до існування Збільшення кількості біженців та внутрішньо переміщених осіб Культурно-етнічні втрати

Джерело: за матеріалами [2]

Від здвоєного негативного впливу особливо страждає сільське господарство:

- 1) фізичні та матеріальні втрати;
- 2) спричинена війною невизначеність.

У першому випадку після припинення війни шкоду можна досить точно підрахувати, у другому – ситуація складніша і у певному сенсі небезпечніша. На сьогодні складно спрогнозувати обсяги збитків, очікувані внаслідок російської військової агресії, так само складно передбачити наскільки довготривалим буде вплив. З цієї точки зору дуже корисним є вивчення досвіду країн, на території яких військові дії велись із застосуванням зброї, близької за своїми технічними характеристиками до тієї, що застосовується Російською Федерацією проти України.

Серед таких країн, наприклад, В'єтнам, де бойові дії велись за допомогою вогнепальної зброї та гармат майже такого самого рівня, що й в теперішній війні, однак, є певні відмінності – авіація використовується менше, більше ударів завдають реактивні системи залпового вогню та крилаті ракети.

Досвід В'єтнаму свідчить, що, навіть через багато років, після припинення негативного впливу на сільське господарство і вжиття чисельних заходів з відновлення, його загальна продуктивність продовжує залишатись меншою, ніж у довоєнні періоди (майже на чотири відсотки) [3, с. 18], а врожайність основного продукту харчування – рису знизилась до 2,11 т/га [4, с. 6]. Така ситуація стала результатом бойових дій на території В'єтнаму, тому до сьогодні не відновлене біорізноманіття, ліси та землі деградовані, вода та повітря забруднені.

Війна 2011 р. значно порушила налагоджену у Сирії систему зрошувального землеробства, обсяги якого зменшились на 15-30 % [5, с. 446].

Непоправних втрат сільському господарству завдає тривала громадянська війна у Колумбії, крім руйнування інфраструктури та фізичного знищення людського капіталу, суттєво змінилась структура виробництва: фермери почали вирощувати набагато менше багаторічних культур, таких як кава, віддаючи перевагу сезонним, що пов'язане із меншими ризиками, хоч і менш прибуткове. Тому фермери Колумбії почали відводити щораз більші частки своєї землі під вирощування незаконних культур, таких як кока [6]. З часом фермерські господарства країни звикають до життя в умовах постійного конфлікту, однак

слід констатувати, що дуже багато родючих земель залишаються необробленими [7].

Внаслідок тривалих воєнних дій (1977-1992 рр. – майже 30 років з малими перервами) значною мірою постраждали сільські території Мозамбіку. За оцінками ЮНІСЕФ, станом на 2010 р., майже через 20 років, валовий внутрішній продукт цієї країни складав лише половину від того, що було б без війни; 500 з 1195 сільських медичних закладів було знищено; зруйновано або закрито 60% початкових шкіл; 3000 сільських об'єктів торгівлі припинили своє існування [8, с. 77].

Світовий досвід показує, що сільськогосподарське виробництво в умовах війни занепадає, зростає відсоток нераціональних рішень, руйнуються ринкові зв'язки, а загальним клімат для агробізнесу суттєво погіршується. Відповідно відновлення завжди довготривале та вимагає великих матеріальних вкладень.

Точно визначити шкоду від бойових для території можна лише після їх припинення і за умови наявності максимально повної інформації щодо: площі території, на якій вони велись; інтенсивності (кількість випущених по території боєприпасів); типу (використовуване озброєння); тривалість; наявність достовірних даних.

Список використаних джерел:

1. How does war damage the environment? 2020. URL: <https://ceobs.org/how-does-war-damage-the-environment/>
2. Protection of the Natural Environment in Armed Conflict. An empirical study. Report by International Law and Policy Institute. Oslo. 12/2014. 68 p.
3. Appau S., Churchill S. A., Smyth R., Trinh T-A. (2021). The long-term impact of the Vietnam War on agricultural productivity. *World Development*, 146, 5-35.
4. Thanh, Ph. L., Tran, T. A. 2020. Highly hazardous pesticides in Vietnam: a situational analysis. Report. International Pollutants Elimination Network. 38 p.
5. Jaafar, H. H., Zurayk, R., King, C., Ahmad F., & Al-Outa, R. 2015. Impact of the Syrian conflict on irrigated agriculture in the Orontes Basin. *International Journal of Water Resources Development*, 31(3), 436-449.
6. Bischler, J., Parra-Peña, S. R. I. 2015. How violence affects farmers in Colombia and beyond. OCHA. URL: <https://reliefweb.int/report/colombia/how-violence-affects-farmers-colombia-and-beyond>
7. Arias, M. A., Ibáñez, A. M., & Zambrano, A. 2019. Agricultural production amid conflict: Separating the effects of conflict into shocks and uncertainty. *World Development*, 119, 165-184.
8. Hanlon, J. 2010. Mozambique: «the war ended 17 years ago, but we are still poor». *Conflict, Security & Development*, 10(1), 77-102.

Максимів Юлія Василівна
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Україна
кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування

Хандога Юрій Васильович
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Україна
аспірант кафедри управління та бізнес-адміністрування

РОЛЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

З моменту прийняття Цілей сталого розвитку Організації об'єднаних націй у 2015 році, які стали загальним орієнтиром стратегічного сталого розвитку для всього світу, територіальні громади мають чітко визначити та усвідомити свої можливості й обов'язок бути залученими у їх досягнення. 17 Цілей сталого розвитку взаємодоповнюють одна одну: дії в одній сфері також впливають на результати в інших, тому в розвитку мають бути збалансовані соціальна, економічна та екологічна складові. Країни зобов'язалися визначити пріоритетність прогресу для тих країн і спільнот, які найбільше відстають. Для досягнення Цілей сталого розвитку у кожному контексті необхідні творчі підходи, ноу-хау, технології та фінансові ресурси всього суспільства [1]. Тобто неможливо досягнути таких цілей без людини, і особливу роль в цьому відіграють посадові особи органів місцевого самоврядування.

Згідно Закону України “Про службу в органах місцевого самоврядування” посадовою особою місцевого самоврядування є особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження щодо здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету [2]. Виходячи із такого визначення можна стверджувати, що повноваження таких осіб дають змогу впливати на розвиток територіальних громад, забезпечувати економічну стабільність, соціальний розвиток і раціональне використання природних ресурсів. Вони повинні діяти в інтересах громади та сприяти досягненню Цілей сталого розвитку як на етапі формування Стратегії розвитку громади, так і на етапі її реалізації. Так, на посадових осіб органів місцевого самоврядування покладено забезпечення ефективного використання природних ресурсів шляхом попереднього розгляду відповідних планів, а також підготовка пропозицій щодо розміщення, спеціалізації та розвитку підприємств і організацій незалежно від форм власності, які опікуються цими питаннями на відповідній території [3, с. 6].

Вважається, що серед усіх Цілей сталого розвитку найбільше відношення до територіальних громад має ЦСР 11 “Забезпечення відкритості, безпечності, життєстійкості та екологічної сталості міст та інших населених пунктів”, яка

передбачає визнання трансформаційного внеску урбанізації у справу розвитку, а також ролі міських лідерів у стимулюванні глобальних змін знизу догори.

Роль посадових осіб органів місцевого самоврядування у виконанні Порядку денного виходить далеко за рамки Цілі 11 “Забезпечення відкритості, безпечності, життєстійкості та екологічної сталості міст та інших населених пунктів”. В усіх ЦСР є завдання, що прямо чи опосередковано пов’язані з повсякденною роботою органів місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування – розробники політики, каталізатори змін, це той рівень влади, що має найкращі можливості встановлення зв’язку між глобальними цілями та місцевими громадами [4].

Посадові особи органів місцевого самоврядування відіграють важливу роль в досягненні Цілей сталого розвитку, оскільки вони мають повноваження забезпечити їх реалізацію по таких напрямках:

1) економічна складова: посадові особи органів місцевого самоврядування можуть сприяти розвитку місцевої економіки та підтримувати підприємництво в межах територіальної громади, налагоджуючи партнерські соціально відповідальні відносини.

2) соціальна складова: посадові особи органів місцевого самоврядування можуть забезпечувати розвиток інфраструктури, охорону здоров’я, соціальну підтримку населення, та впроваджувати програми націлені на соціальну адаптацію вразливих груп населення.

3) екологічна складова: посадові особи органів місцевого самоврядування можуть розробляти механізми управління відходами громади, здійснювати моніторинг за станом довкілля, здійснювати контроль за джерелами забруднення та впроваджувати різні заходи щодо збереження природних ресурсів.

Отже, сталий розвиток територіальних громад великою мірою залежить від компетентності, управлінських якостей та соціально відповідальної поведінки окремих посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Програма розвитку ООН в Україні. Цілі сталого розвитку. Офіційний сайт. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine>.

2. Закону України “Про службу в органах місцевого самоврядування” від 07.06.2001 № 2493-III (із змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>.

3. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю. Ф., Ігнатенко О. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф., Юзефович В. В. Ресурсне забезпечення об’єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. К. : 2017. 107 с.

4. Програма розвитку ООН в Україні. Цілі сталого розвитку: Що треба знати органам місцевого самоврядування. 13 April 2018. <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications>.

Олійник Наталія Миколаївна

Херсонський національний технічний університет, Україна
кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри
економіки, підприємництва та економічної безпеки

Годунов Сергій Євгенович

Херсонський національний технічний університет, Україна
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (PhD)
спеціальності 051 «Економіка»

Олійник Олександр Миколайович

Херсонський національний технічний університет, Україна
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (PhD)
спеціальності 051 «Економіка»

ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ РИЗИКІВ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ЗАГРОЗ

Вивчення питань розвитку територіальних громад неможливе без дослідження їх фінансової спроможності. Особливо це актуально в умовах ризиків та економічних загроз.

Ризик – невід’ємна складова частина людського життя. Він породжується невизначеністю, відсутністю достатньо повної інформації про подію чи явище, та неможливістю прогнозувати розвиток подій [1]. Повномасштабна збройна агресія РФ проти України спричинила велику загрозу для нашої держави.

Для визначення категорії «фінансової спроможності територіальної громади» звернемося до доробку вчених. В таблиці 1 наведено трактування поняття «фінансова спроможність територіальної громади» різними вітчизняними науковцями та експертами з питань розвитку місцевого самоврядування, децентралізації державного і місцевих бюджетів.

Таблиця 1

Підходи авторів щодо трактування поняття «фінансова спроможність територіальної громади»

Автор	Позиції авторів щодо трактування поняття «фінансова спроможність територіальної громади»
Баб'юк І., Чепель О. [2]	У широкому розумінні показник фінансової спроможності територіальної громади складається з бюджетної спроможності, фінансової спроможності домогосподарств, фінансової спроможності суб'єктів господарювання та залежить від доходів, які акумулюються в бюджеті громади для забезпечення належного рівня життя мешканців та здатності вирішувати свої проблеми.
Сембер С., Чубарь О., Машіко К. [3]	В основу фінансової спроможності покладено забезпеченість територіальних громад фінансовими ресурсами, які включають бюджети громад, а також кошти домогосподарств і суб'єктів господарювання, що територіально розміщені у межах громади. Комплексний показник фінансової

	спроможності територіальної громади має забезпечити адекватне оцінювання здатності територіальних громад як до фінансування поточної діяльності, так і до сталого розвитку в довгостроковій перспективі, не обмежуючи її лише коштами місцевих бюджетів.
Сторчай Н., Симоненко Л., Довженко В. [4]	Фінансова спроможність бюджетів об'єднаних територіальних громад (ОТГ) полягає у вмінні використовувати надані фінансові ресурси. Найвагомими з ресурсів визначено: податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), акцизний податок з роздрібної торгівлі та з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального, єдиний податок, податок на майно (нерухомість, земля, транспорт), міжбюджетні трансферти.

Забезпечення фінансової спроможності та економічної безпеки територіальної громади є неможливим без активізації інвестиційної діяльності та кардинального збільшення інвестицій у реальний сектор економіки [5]. Залучення іноземних інвестицій в економіку регіону дозволить створити не лише нові робочі місця, забезпечити соціальну справедливість, збільшити обсяги надходжень податків та зборів до бюджетів всіх рівнів, а й сприятиме розвитку суміжних соціальних сфер [6]. Отже, фінансова спроможність є однією з основних засад функціонування спроможних територіальних громад, які впливають на рівень економічної безпеки регіону та країни загалом.

Список використаних джерел:

1. Макаренко С. М., Олійник Н. М. Бізнес-планування : навч.-метод. посіб. Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. 224 с.
2. Баб'юк І., Чепель О. Основні аспекти формування спроможних територіальних громад. *Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування*. URL: <http://surl.li/msfjr> (дата звернення: 24.10.2023).
3. Сембер С. В., Чубарь О. Г., Машіко К. С. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади. *Регіональна економіка*. 2015. № 3. С. 81-90.
4. Сторчай Н. М., Симоненко Л. І., Довженко В. А. Фінансова спроможність бюджетів об'єднаних територіальних громад в умовах реалізації адміністративно-територіальної реформи. *Економіка та держава*. 2020. № 2. С. 104-109.
5. Олійник Н. М., Корчевська Л. О., Макаренко С. М. Оцінка інвестиційної складової економічної безпеки Херсонського регіону з метою залучення міжнародних проектів. *Вісник Хмельницького національного університету : Економічні науки*. 2017. № 1. С. 130-134.
6. Макаренко С. М., Олійник Н. М., Рибачок С. А. Удосконалення державної інвестиційної політики як основи впровадження інноваційних технологій на вітчизняних підприємствах. *Економічні інновації : Збірник наукових праць*. 2019. Т. 21. Вип. 3 (72). С. 62-70.

Пилипів Надія Іванівна

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
*доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри підприємництва, торгівлі
та прикладної економіки*

Сологуб Святослав Ігорович

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
аспірант

ОЦІНКА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Реалізація стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад (ТГ) передбачає не тільки розробку обґрунтованих заходів задля досягнення поставленої мети, але ще й застосування прийомів щодо оцінки її ефективності, котрі необхідні для встановлення ступеня відповідності досягнення бажаних результатів у громаді та можливості внесення коректив задля успішного функціонування.

Вважаємо, що дієвим інструментом для оцінки реалізації стратегії соціально-економічного розвитку ТГ є впровадження і застосування системи Balanced ScoreCard (BSC). І хоча її розроблено для застосування на підприємствах, переконані, що її загальні прийоми можна застосовувати і щодо реалізації стратегії соціально-економічного розвитку ТГ.

Так, BSC, або в перекладі Система збалансованих показників (СЗП) являє собою потужний інструмент управління стратегією підприємства, який розглядає його діяльність у декількох перспективах та продукує моніторинг ефективності не тільки за фінансовими показниками, але й за якістю роботи з клієнтами, персоналом, інформаційними технологіями, виробничими процесами та ін.

Вважаємо цілком правомірним твердження науковців Малярець Л. М. та Штереверя А. В. [1, с. 56], що основним призначенням системи збалансованих показників є забезпечення функцій збору, систематизації й аналізу інформації, що є необхідною для ухвалення управлінських рішень та посилення стратегії розвитку, її формалізації, забезпечення моніторингу й зворотного зв'язку з метою відстеження й генерації організаційних ініціатив усередині не тільки на нижчому рівні – підприємства, але й є правомірним також для стратегії вищого рівня, на якому є ТГ.

Важливість застосування складових системи збалансованих показників пояснюється тим, що їх використовують не тільки для цілей стратегічного управління, а й для здійснення оцінки реалізації стратегії соціально-економічного розвитку ТГ, зокрема у частині рівня досягнення стратегічних та оперативних цілей з метою забезпечення сталого розвитку громади. Тому нами адаптована така система до умов функціонування ТГ із виокремленням в ній окремих блоків, які в сукупності формують її структуру.

Традиційно у системі BSC, яка використовується на рівні підприємств, виділяють чотири блоки: внутрішньогосподарських процесів, фінансовий, навчання та зростання (персонал), клієнти. Однак, структура системи BSC на рівні ТГ буде відрізнятися від вищенаведеної. Це пояснюється тим, що центральне місце у стратегії соціально-економічного розвитку громади, займає людина, яка виступає у двох ролях (позиціях):

1) як член громади – споживач послуг (за аналогією на рівні соціальної відповідальності бізнесу – як клієнт);

2) як член (представник) ТГ – постачальник послуг (за аналогією на рівні соціальної відповідальності бізнесу – як працівник).

Тому вважаємо за необхідне, у контексті реалізації стратегії соціально-економічного розвитку ТГ на засадах підвищення інвестиційного потенціалу, сформувані наступні блоки BSC: внутрішні процеси (бізнес-процеси), фінансовий, постачальники послуг, споживачі послуг, навколишнє середовище, співробітництво.

Список використаних джерел:

1. Малярець Л. М., Штереверя А. В. Збалансована система показників в оцінці діяльності підприємства : наукове видання. Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. 188 с.

Сидорук Діана Віталіївна

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
здобувачка вищої освіти групи МЕН 3/2

Кушнірук Віктор Степанович

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Сьогодні більшість територіальних громад в Україні мають право вирішувати місцеві проблеми але не можуть цього робити через брак коштів старіння та відсутність інфраструктури (необхідних будівель споруд доріг тощо) а також брак кваліфікованих кадрів. Як наслідок багато важливих місцевих проблем не вирішуються належним чином [1].

Правове, освітнє, наукове та інформаційне забезпечення територіальних громад є важливими аспектами розвитку суспільства. Ці аспекти допомагають забезпечити належну організацію територіальних громад, їх правову захищеність, розвиток освіти та науки, а також доступ до інформації.

Правове забезпечення територіальних громад передбачає створення та виконання законів, які регулюють права та обов'язки громадян, організацій та владних структур на території громади. Це включає в себе розробку місцевих нормативно-правових актів, забезпечення доступу до правосуддя та захисту прав громадян.

Освітнє забезпечення територіальних громад означає створення належних умов для отримання якісної освіти громадянами. Це включає розвиток та підтримку освітніх закладів, забезпечення доступу до освіти для всіх верств населення, розробку інноваційних програм та методик навчання. Наукове забезпечення територіальних громад передбачає розвиток наукових досліджень та інноваційних проєктів на території громади. Це включає сприяння розвитку наукових установ, фінансування досліджень, підтримку наукових конференцій та заходів, сприяння комунікації між науковцями та громадою.

Інформаційне забезпечення територіальних громад означає забезпечення доступу до інформації для всіх громадян. Це включає створення та підтримку інформаційних центрів, розробку та публікацію відкритих даних, забезпечення доступу до інформації про діяльність органів влади та інших організацій на території громади.

Всі ці аспекти забезпечення територіальних громад взаємопов'язані та важливі для створення сприятливих умов для розвитку суспільства. Вони сприяють підвищенню якості життя громадян, розвитку економіки та підтримці демократичних цінностей [2].

Першим кроком є створення реєстру місцевих ресурсів з метою повного зарахування до бюджету 60% податку на доходи фізичних осіб. В рамках реформи місцеві ради отримують власний земельний податок, ставку якого кожна рада встановлюватиме самостійно в межах своєї території.

Однак забезпечення більшості існуючих малих територіальних громад не гарантує їх спроможності. Для забезпечення їхньої спроможності необхідно створити відповідні умови. У таких громадах надлишок ресурсів і надалі витрататиметься на утримання адміністративних структур, залишаючи недостатньо коштів для реалізації серйозних проєктів місцевого розвитку. Тому реформа місцевого самоврядування визначається з урахуванням позитивного європейського прикладу та власного історичного досвіду [2].

Спроможна громада - це громада, джерела доходів місцевого бюджету, інфраструктура та людські ресурси якої є достатніми для задоволення інтересів її мешканців.

Ресурсний потенціал об'єднаних громад характеризується наявними ресурсами (просторовими), земельними та фінансовими ресурсами. Спроможність об'єднаних громад значною мірою залежить від того, наскільки ефективно вони використовують свої ресурси. Ресурсний потенціал є джерелом і засобом відтворення громади та відіграє важливу роль у визначенні функції, напряму та рушійної сили розвитку громади.

Територіальні громади мають наступні права та можливості в процесі планування своїх територій. Зокрема вони мають право на: отримання інформації про територіальні плани об'єднаної територіальної громади та їх наслідки; подавати позиції та думки щодо планування територій; брати участь в обговоренні питань планування територій у тому числі територіального планування сусідніх адміністративно-територіальних одиниць.

Отже, оперативне ситуаційне управління територіальною громадою, по-перше, це засіб з'ясування актуальних ситуаційних потреб (попиту) на послуги

муніципальної влади та реагування на них, по-друге, є каналом зворотного зв'язку між громадою та органом місцевого самоврядування, по-третє, є критерієм оцінки результативності та ефективності (адаптивності) вирішення оперативної управлінської ситуації й сили можливостей використання публічної влади (пропозиції) та її впливу на розвиток територіальної громади.

Щоб інфраструктурна ринкова економіка працювала, об'єднані громади повинні вирішувати складні завдання управління потенційними ресурсами, включаючи здатність максимально використовувати потенційні можливості та швидко адаптуватися до мінливих ринкових умов.

Список використаних джерел:

1. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 9 червня 2022 р., Миколаїв с. Коблеве. Миколаїв: МНАУ, 2022. 246 с.

2. В. Мягоход, Ю. Вернигор, О. Чепель, М. Баран Формування спроможних територіальних громад : практичний посібник. Проект USAID ПУЛЬС. URL: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/otgbook3new_obgortka_i_blok.pdf (дата звернення: 24.10.2023).

3. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю .Ф., Ігнатенко О. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф., Юзефович В. В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг : навчальний посібник. К. : 2017. 107 с.

Стаценко Владислав Олегович

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
аспірант

Кушнірук Віктор Степанович

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ КЕРІВНИЦТВА ОТГ

Об'єднані територіальні громади в Україні утворилися внаслідок реформи децентралізації 2014-2020 рр., але на 2023 рік ще не всі вони мають доступ до повної та правдивої інформації про фактичні земельні ресурси. Додаткові повноваження у розпорядженні землями, отримані територіальними громадами, мають бути застосовані продуктивно з огляду на інтереси ОТГ.

Інвентаризація земель – це ефективний інструмент збирання інформації про наявні земельні ресурси громади та має здійснюватися з метою формулювання кількості земель, їхніх характеристик, меж та площ, а також з метою ухвалення рішень щодо їх використання та передавання у власність чи користування (оренди, суборенди). Згідно з тим, що основоположним джерелом

надходження до бюджету Дорошівської сільської територіальної громади за I квартал 2023 року є саме надходження від плати за землю (758,451 тис. грн. або питома вага від всіх надходжень - 98,10%), проведення моніторингу земельних ресурсів громади слугуватиме наповненню місцевого бюджету за рахунок сплати земельного податку та/або орендної плати за користування земельними ділянками [1].

Основні проблеми інвентаризації земель Дорошівської сільської територіальної громади наведено на рис. 1.

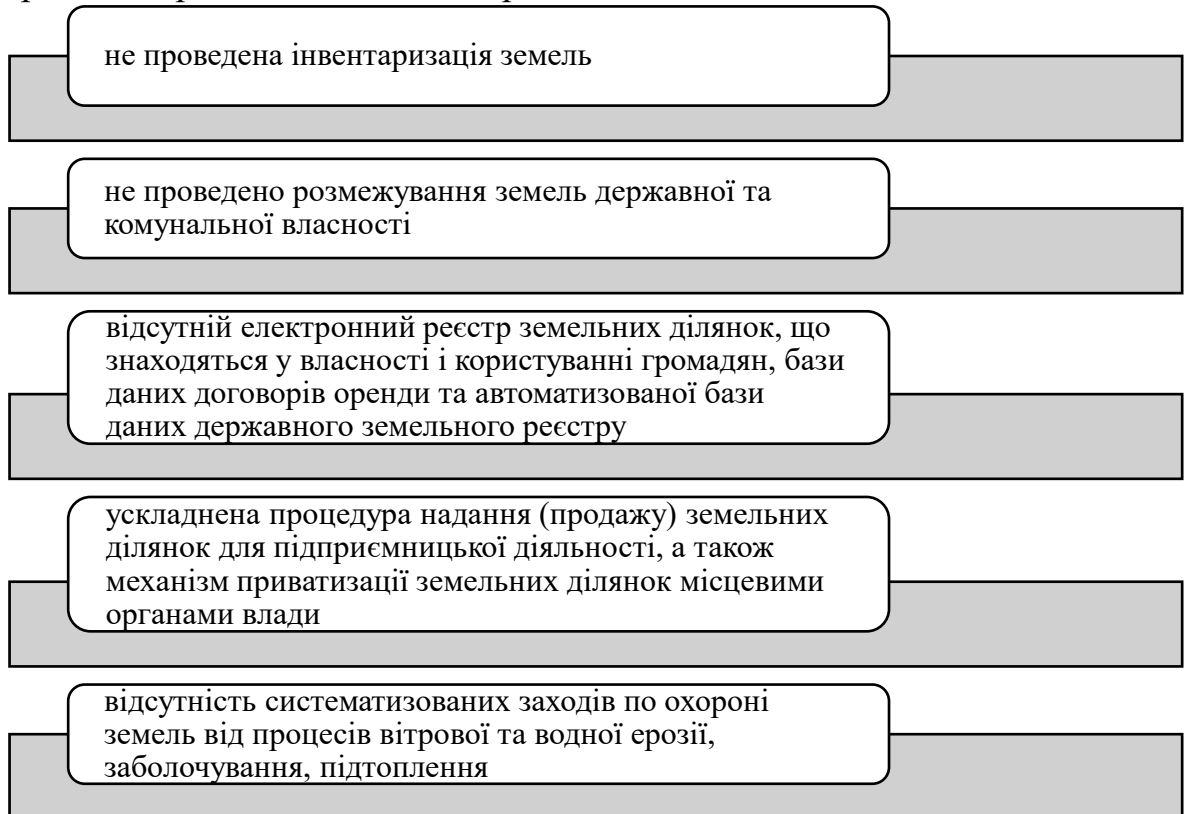

Рис. 1 – Основні проблеми інвентаризації земельних ділянок Дорошівської ОТГ (розроблено авторами на основі джерела [2]).

Тому даній територіальній громаді для гарантування майбутнього розвитку земельних відносин, створення умов для раціонального користування та охорони земель, отримання достовірної інформації та будування інформаційної бази потрібно провести інвентаризацію земельних ділянок та вжити обов'язкових заходів у сфері земельних відносин, а саме:

- 1) Ввести локальний ДЗК;
- 2) Розробити документацію із землеустрою (інвентаризація, проекти відведення, проекти сивозмін, тощо);
- 3) Розробити зонування території;
- 4) Забезпечити прозорість прав на землю;
- 5) Провести моніторинг використання земельних ресурсів;
- 6) Забезпечити землеохоронні заходи [3-5].

Отже, завершення робіт з перевірки земельних ресурсів, а також впровадження автоматизованої системи управління державним земельним кадастром, сприятиме ефективному контролю за землекористуванням,

своєчасному збору платежів за землю, забезпеченню охорони земельних ресурсів, а отож, і ефективному керівництву ОТГ. Реалізація цієї мети також підтримуватиметься ширококомасштабними роботами з землеустрою та встановленням меж населених пунктів на основі нового планово-картографічного матеріалу.

Список використаних джерел:

1. Звіт про виконання бюджету Дорошівської сільської територіальної громади за I квартал 2023 року. URL: <https://doroshivska-gromada.gov.ua/zvit%2%A0%2%A0-pro-vironannya%2%A0bjudzhetu-%2%A0doroshivskoi-silskoi-teritorialnoi-gromadi-za-%2%A0i-kvartal-2023-roku-09-14-13-04-05-2023/> (дата звернення: 24.10.2023).

2. Про затвердження Програми «Земельні відносини на території Дорошівської сільської ради об'єднаної територіальної громади» від 16 травня 2019 року № 4 XXXI позачергова сесія 7 скликання. 2019. №4. URL: <https://doroshivska-gromada.gov.ua/rishennya-%24-pro-zatverdzhennya-programi-zemelni-vidnosini-na-teritorii-doroshivskoi-silskoi-radi-ob%27ednanoi-teritorialnoi-gromadi-14-30-05-20-05-2019/> (дата звернення: 24.10.2023).

3. Земельний кодекс України. Відомості Верховної Ради України, 2002, № 3-4, с. 27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 24.10.2023).

4. Ступень Р.М., Дудич Г.М., Дудич Л.В. Землеустрій: організація та впорядкування сільськогосподарських угідь: навч. посіб. Львів: Вид-во Галицька видавнича спілка, 2020. С. 243.

5. Про охорону земель: Закон України 962-IV від 19.06.2003 р., за ред. від 18.05.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text> (дата звернення: 25.10.2023).

Федоренко Тетяна Валеріївна

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
*культурологізатор ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж
Миколаївського НАУ*

ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Бюджет територіальної громади – це головний інструмент здійснення місцевою радою соціально-економічної політики в інтересах громади. Найкращим є варіант, коли бюджетна політика повністю сприяє сталому й ефективному розвитку територіальної громади. Депутати місцевих рад наділенні повноваженнями розпоряджатися бюджетом. [1, ст.33]

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері управління фінансами територіальних громад реалізуються переважно через ухвалення рішень про затвердження місцевих бюджетів. [1, ст.34]

Методичні підходи до формування, розподілу і використання фінансових ресурсів соціально-економічного розвитку висвітлювали вчені: О.Д.Василик та К.В. Павлюк, які є провідними науковцями в бюджетній сфері, ними розроблено бюджетні концепції і теорії, зокрема, значну увагу вони приділяють вивченню соціальної спрямованості місцевих бюджетів. [2, ст. 217]

Бюджетні ресурси — це кошти бюджетів міст і бюджетів вищих рівнів, спрямовувані на фінансування потреб МЕР, спільною ознакою яких є відсутність боргових зобов'язань. Вони використовують для фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації, а також різноманітних молодіжних програм, видатків з упорядкування населених пунктів. Забезпечення успішного МЕР у сучасній глобальній економіці потребує від місцевих громад модернізації транспортних і комунікаційних мереж, інших об'єктів інфраструктури, розвитку людського капіталу, на що й використовують бюджетні ресурси. [3, ст. 7]

На використання бюджетних інструментів впливають обмеженість обсягів коштів, затверджених у місцевому (місцеві цільові програми, муніципальне замовлення тощо) і державному (субвенції, державні цільові програми) бюджетах на відповідний рік, цільовий характер і конкурсність проектів (субвенції), тимчасовий характер, ризик безповоротних втрат у коротко та довгостроковій перспективі (пільгове оподаткування чи субвенції), законодавчі обмеження, фаховий рівень посадових осіб місцевого самоврядування. [3, ст. 7]

Інвестиційні фінансові ресурси місцевого економічного розвитку охоплюють ресурси, залучені до місцевої економіки заради створення нових активів. Особливістю інвестицій як фінансового ресурсу місцевого економічного розвитку є те, що вони спрямовані на реалізацію певного проекту безпосередньо, а не через місцевий бюджет. Інвестиційні ресурси можуть перебувати як у приватній власності, так і повністю або частково в комунальній. [4, ст. 53]

Для фінансування місцевого економічного розвитку місцеві органи влади також можуть залучати кредитні ресурси. Водночас кредитні кошти можуть залучати: безпосередньо муніципалітети (залучені кошти спрямовують до бюджету органу місцевого самоврядування й розподіляють у межах його видатків), комунальні підприємства (самостійно отримують фінансові ресурси, розпоряджаються ними, здійснюють обслуговування та погашення боргу) або приватні суб'єкти господарювання (муніципалітет може надавати гарантії за кредитами). [4, ст 53]

Окремим видом фінансових ресурсів МЕР є грантові кошти, які надаються для фінансування потреб місцевого економічного розвитку у вигляді міжнародної технічної допомоги, грантів міжнародних донорських організацій, благодійних внесків і добровільних пожертв. [5]

Грант – це грошові кошти у національній чи іноземній валюті, які виділяються донором на безповоротній основі, для забезпечення виконання завдань проектів (програм). Зважаючи на вкорінений стереотип, що грантодавцями виступають лише міжнародні фонди, важливо підкреслити, що

проекти, фінансовані з бюджетів, - це теж грантові програми, які за своєю суттю нічим не відрізняються від грантових програм міжнародних фондів. [5]

Можна зробити такі висновки, що фінансування інновацій спостерігається незначний розвиток сектору економіки. Ефективному використанню перешкоджає як несприятливе законодавство країни, так і відсутність комерційного інтересу через наявність високих ризиків. Інструменти фінансування ризикових інноваційних проектів, що сформувалися у світовій практиці, на жаль, в Україні не забезпечують належним чином інноваційні процеси. Запровадження такого виду фінансового посередництва, як фінансові кластери, може стати ефективним інструментом фінансування учасників інноваційного процесу регіону, забезпечити залучення та ефективний перерозподіл фінансових та інвестиційних ресурсів для стійкого економічного зростання. [6, ст 158].

Список використаних джерел:

1. Навчальний посібник для депутатів місцевих рад об'єднаних територіальних громад. Т.М. Дерун. м.Київ / 2017 рік / ст. 34-35
<https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/bookslobderun2018web1.pdf>
2. Розвиток регіональної економіки/Місцевий економічний розвиток та механізми його фінансування/В.В.Круговий / 2014 рік/ ст. 217
<file:///C:/Users/%D0%A2%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F%D0%BD%D0%B0/Downloads/mistseviy-ekonomichniy-rozvitok-mer-ta-mehanizmi-yogo-finansuvannya.pdf>
3. Практичний посібник «Місцевий економічний розвиток: Бюджетні інструменти фінансування МЕР».
https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/602/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_2.pdf
4. СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ: МОЖЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ, ЗАГРОЗИ/ Т.Подвірна/м.Тернопіль
https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/32981/2/FMZKPNES_2020_Podvirna_T-Financial_resources_of_local_52-54.pdf
5. Практичний посібник «Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування» підготовлено Центром громадської експертизи на замовлення проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який упроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади.
URL:https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/601/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_1.pdf
6. Науковий вісник Ужгородського національного університету/Яремко Л. А/ст. 158
http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/39_2021ua/29.pdf

Шебанін В'ячеслав Сергійович,
Миколаївський національний аграрний університет, Україна
доктор технічних наук, професор, ректор
Решетілов Георгій Олександрович,
Миколаївський національний аграрний університет, Україна
*доктор філософії, доцент кафедри публічного управління та
адміністрування і міжнародної економіки*

Nina Orzech,
Академія прикладних наук-вища школа управління та адміністрації в
Ополе, Польща
PhD in Economics

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Циркулярна економіка – це спосіб економічного розвитку, де цінність продуктів, матеріалів і ресурсів зберігається якомога довше, а відходи значно зменшуються або навіть виключаються.

Фактично у більшості Стратегій розвитку регіонів в структурі стратегічних і оперативних цілей є окрема стратегічна ціль, яка включає оперативні цілі щодо дбайливого використання ресурсів, зберігання, управління відходами, поліпшення екологічного стану тощо. Основними екологічними проблемами регіонів України є: застарілі системи водопостачання і водовідведення, підтоплення земель і населених пунктів регіону; забруднення атмосферного повітря, водних об'єктів і питної води; проблема поводження з промисловими та побутовими відходами; проблеми природно-заповідного фонду і біорізноманіття. Також слід зазначити, що і війна суттєво впливає на екологічну ситуацію в Україні.

Інструментами реалізації Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року є регіональні плани управління відходами, що наразі розробляються в областях та громадах України. З метою розробки дієвих планів, які відповідають сучасним викликам та з врахування відсутності досвіду у більшості громад вважаємо за доцільне: створити регіональний освітній хаб при Миколаївському національному аграрному університеті, метою якого є задоволення освітніх та професійних потреби населення; надання консультаційних послуг органам місцевого самоврядування щодо формування управлінських систем для гарантування соціально-економічної безпеки громад; розробити навчальні курси та проводити відповідні тренінги, які містять напрями покращення екологічного менеджменту та партнерства громад, ефективної співпраці місцевого самоврядування, органів державної влади та бізнесу, залучення стейкхолдерів до модифікації управління в територіальних громадах, підвищення рівня залученості в громадах.

В Україні розпочата робота з картування відходів (Waste Mapping) у громадах в рамках компоненту «Циркулярна економіка та нові можливості зростання» програми «Європейський Союз для довкілля» (EU4Environment), що

фінансується Європейським Союзом, виконавцем якої є Центр ресурсоефективного та чистого виробництва (Центр РЕЧВ) в Україні. Головною метою картування відходів є виявлення, оцінка та картування потоків відходів виробничих підприємств в обраних пілотних громадах/територіях для розробки заходів з підвищення ефективності використання ресурсів, застосовуючи практики циркулярної економіки. Вважаємо, що картування відходів є актуальним у плані ліквідації наслідків військової агресії.

Вважаємо, що розв'язання побутових проблем, пов'язаних з відходами у громадах можливо вирішити на основі міжмуніципального їх співробітництва. Основним перевагами останнього є: можливість для ОМС об'єднувати свої ресурси, якщо це допомагає їм покращити ефективність своєї роботи. Разом ОМС можуть зробити те, чого вони ніколи не змогли б досягти поодиночі; можливість для ОМС надавати нові послуги або підвищити якість послуг, які вже надаються ними громадянам. В окремих країнах навіть існують законодавчі вимоги щодо надання певних послуг (наприклад, утилізація відходів, водопостачання, транспорт та економічний розвиток) саме у форматі ММС.

З метою популяризації культури поводження з відходами серед жителів громад при виконавчому комітеті, вважаємо за доцільне, створити «Зелену раду», до складу якої мають входити представники громадських організацій, бізнес структур, працівники сфери охорони здоров'я, профільних комітетів органів влади, депутати та активні громадяни. Основні завдання «Зеленої ради»: сприяння охороні навколишнього природного середовища громади; забезпечення врахування думки громадськості в процесі підготовки та прийняття, реалізації та контролю виконання місцевих нормативно-правових управлінських рішень, спрямованих на охорону та раціональне використання навколишнього природного середовища; сприяння формуванню системної екологічної та правової свідомості населення; сприяння громадянам у реалізації конституційного права на вільний доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища, на захист у суді у разі порушення їхніх прав; сприяння вдосконаленню механізму діалогу між суб'єктами екологічної безпеки, конструктивної взаємодії і співпраці громадськості з органами державної влади, місцевого самоврядування, науковими та освітніми організаціями, засобами масової інформації, промисловими та іншими підприємствами, установами та організаціями, діяльність яких пов'язана з охороною або використанням навколишнього природного середовища.

Відкрита агресія РФ проти України, що переросла у тотальну війну, призвела до масштабних руйнувань міст та сіл, знищення критичної інфраструктури у багатьох громадах та регіонах, мільйонів вимушених переселенців, суттєвих зсувів у демографічній ситуації в різних регіонах. Тому кожна громада сьогодні потребує формування нової системи управління, яка має бути направлена на їх відбудову та інтеграцію до Європейського співтовариства на засадах сталого розвитку, які направлені на відновлення критичної інфраструктури, забезпечення енергетичної безпеки. Вважаємо, що цього можна досягти шляхом розробки проекту Стратегії зеленої відбудови

територій відновлення на засадах субсидіарності та з урахуванням Європейського зеленого курсу, що є запорукою виконання Копенгагенських критеріїв вступу до ЄС. Зазначена стратегія має відповідати Цілям Сталого Розвитку України до 2030 року та базуватися на трирівневій системі планування: *державна стратегія – регіональна стратегія – стратегії громад*.

Аналізуючи спільності та відмінності між вітчизняним та зарубіжним досвідом, можливостями та реальним економічним середовищем, теоретичним максималізмом та прогнозованою жорсткістю умов післявоєнного періоду, в реаліях сьогодення нами визначені пріоритетні напрями розвитку екологічного страхування в системі розвитку циркулярної економіки.

Вважаємо, що першочерговим при впровадженні екологічного страхування є визначення можливості врегулювання механізму відшкодування збитків у разі відсутності договору страхування чи неможливості сплати підприємством-забруднювачем. Для цього варто вдосконалити та розвинути започатковану у існуючих в Україні правових документах ідею створення гарантійного резервного фонду фінансування як додаткового інструменту регулювання ризиків. Успішне створення такого фінансового важелю управління дасть ефективний захист як інтересів учасників страхового ринку (до прикладу, стабільність фінансування в разі скорочення впливу на природне середовище або впровадження енергоефективних ресурсозберігаючих технологій), так і інтересів держави (наприклад, унеможливлення ситуації несплати збитків підприємствами-банкрутами через вищезгадані новостворені резервні фонди в системі екологічного страхування).

Вважаємо, що одним із пріоритетів розвитку екологічного страхування в Україні в системі розвитку циркулярної економіки є забезпечення цільового використання страхових виплат для регенерації навколишнього середовища після негативного впливу та ліквідації шкоди, завданої довкіллю. В екологічному страхуванні цільове використання коштів має базуватись на принципі превентивності. Акцент має зміститись на розробку та впровадження саме попереджувальних мір та заходів, а не ліквідації негативних наслідків. Цей аспект має тісно компонуватись із стимулюванням впровадження еколого ефективних та ресурсозберігаючих технологій. Незайвою буде державна підтримка у стимулюванні «озеленення» економіки та безпосередня участь державного управлінського інструментарію у забезпеченні цільового використання страхових виплат.

Запровадження екологічного страхування, яке буде належним чином спланований та добре функціонуватиме матиме переваги як для самих підприємців, так і для населення. В результаті розвиток такого напрямку страхування принесе користь і державі.

Необхідно усвідомлювати, що основою ефективного функціонування системи екологічного страхування в Україні має стати реальний економічний прибуток через мінімізацію екологічних наслідків здійснення господарської діяльності. Із врахуванням паралельного вектору розвитку післявоєнної економіки, що передбачає перехід від вичерпаної лінійної економічної моделі до циркулярної, можна сподіватись на розвиток та стимулювання створення

нових ефективних ніш у галузі екологічного страхування, зростання інвестиційної привабливості сектору, залучення нових бізнес-моделей. В Україні наразі є всі шанси стати новим східноєвропейським хабом в післявоєнній реальності, з можливістю реалізації найсучасніших технологічних інновацій, ефективного фінансового інструментарію та цільового стимулювання, а також повного переформатування шаблонів та утвердження нових пріоритетів розвитку діяльності.

Запровадження в практику перелічених розробок і рекомендацій сприятиме активізації розвитку циркулярної економіки регіонів України.

Список використаних джерел:

1.Шебанін В. С., Решетілов Г. О. Циркулярна економіка регіону: теоретичний аспект. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2021. Вип. 4 (112). С. 4-13. DOI: 10.31521/2313-092X/2021-4(112)-13.

2.Решетілов Г. О. Фінансування циркулярної економіки: європейський погляд. *Modern Economics*. 2022. № 32(2022). С. 84-91. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V32\(2022\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V32(2022)-11).

3.Georgiy Reshetilov Local Economic Development in Territorial Communities. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science* Vol. 26, No. 1(2022). С. 69-78. DOI: 10.56407/2313-092X/2022-26(1)-7

4Shebanin V., Shebanina O., Kormyshkin Y., Kliuchnyk A., Umanska V., Reshetilov G.. Quality of local economic and regional development. *The european union cohesion policy international journal for quality research* 16 (3). с. 777–788 (2022). doi: 10.24874/ijqr16.03-08

СЕКЦІЯ 4 ІННОВІНГ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ГРОМАД

Жук Микола Васильович

Подільський державний університет, Україна
*доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування*

Пацарнюк Олексій Васильович

Подільський державний університет, Україна
*доктор філософії (PhD), асистент кафедри менеджменту, публічного
управління та адміністрування*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Необхідність створення дієвого механізму стимулювання праці на підприємстві потребує, в свою чергу, глибокого методологічного обґрунтування підходів та інструментів стимулювання праці у сфері інноваційної діяльності. Тому доцільно з'ясувати змістовну складову та функціональні аспекти стимулювання праці у сфері інноваційної діяльності.

Першим кроком на шляху визначення сутності категорії «стимулювання» є осмислення основних понять, нерозривно пов'язаних із нею та необхідних для розуміння цієї самої категорії.

Ми розділяємо аргументацію А.М. Колота, який в функціональному аспекті розглядає мотивацію як сферу фахової та практичної діяльності, що має на меті вироблення методів, засобів впливу на поведінку людини в організації задля досягнення особистих її цілей і цілей організації в цілому [1, 2].

Проте мотивацію не можна розглядати тільки як сукупність спонукальних сил, чинників, це швидше процес формування мотиваційної структури людини, як сукупності мотивів, під впливом комплексу мотивоутворюючих чинників, що спонукають її, як суб'єкта праці до цілеспрямованої поведінки і здобуття певного результату. Співвідношення різних мотивів, що зумовлюють поведінку людини, утворює його мотиваційну структуру. У процесі формування мотиваційної структури людини існує зв'язок із потребами, інтересами, очікуваннями людини, як суб'єкта праці, та результатами праці у сфері інноваційної діяльності.

У кожного суб'єкта праці мотиваційна структура індивідуальна й обумовлюється безліччю факторів: рівнем добробуту, соціальним статусом, кваліфікацією; посадою, ціннісними орієнтаціями та ін. Внутрішня мотивація визначає пріоритети ділової активності, посилює бажану поведінку людини.

Якщо людина виконує певну роботу лише з метою отримання засобів для існування, її зусилля необхідно підкріплювати стимулами. Суб'єкт управління може їх змінювати з метою посилення керівного впливу на підлеглого, якщо попередні стимули втратили силу. Використання певних стимулів протягом

тривалого часу, їх періодична зміна та оновлення формують у працівників такі стереотипи поведінки, що потрібні підприємству для нормального функціонування та досягнення поставлених цілей.

Стимулювання праці у сфері інноваційної діяльності, безумовно, повинно розглядатися як процес, що постійно реалізується, може бути представлений у вигляді сукупності взаємопов'язаних елементів, зумовлених один одним, і в цілому, є складовою мотиваційного механізму інноваційної діяльності.

Таким чином, стимулювання персоналу до інноваційної діяльності – це цілеспрямований вплив на його мотивацію за допомогою сукупності економічних, організаційних і соціальних інструментів стимулювання праці, що повинен реалізуватися за відповідними правилами та нормами, з дотриманням організаційних стандартів управління процесами й відносинами у сфері стимулювання інноваційної діяльності для досягнення певного рівня інноваційної активності персоналу та конкурентних переваг підприємства.

На західних підприємствах, що впроваджують інновації [3, 4] працівників винагороджують не тільки за результат, одержаний від упровадження нововведень, а й за зусилля, докладені для його одержання.

З огляду на це, стимулювання праці у сфері інноваційної діяльності повинно спиратися не лише на матеріальні, а й на нематеріальні (соціально-психологічні) форми стимулювання, зорієнтовані на задоволення потреб вищого рівня.

Крім того, необхідно, щоб процес стимулювання інноваційної діяльності був постійним, а застосовувані методи та інструменти стимулювання збагачувалися відповідно до зміни мотиваційних преференцій виконавців.

Лише за цих умов інноваційна активність персоналу буде високою, що розширюватиме інноваційні можливості підприємства.

Розробка досконалого механізму стимулювання праці у сфері інноваційної діяльності передбачає органічне та оптимальне поєднання різноманітних форм, методів і відповідних інструментів стимулювання праці з урахуванням організаційних аспектів.

Однак, не менш важливо розвивати креативні здібності працівників, заохочувати їхню активність у пошуку нових знань та ідей, стимулювати прийняття нестандартних рішень, підтримувати атмосферу творчості в колективі. Це створює сприятливі умови для інноваційної діяльності, підвищує кількість інноваційних ідей, що можуть бути корисними для організації за умов їх упровадження.

Список використаних джерел:

1. Осовська Г. В. Управління трудовими ресурсами[Текст]: навчальний посібник/ Г.В. Осовська, О. В. Крушельницька. - К.: Кондор, 2003.-224с.
2. Пілецький В.С. Комунікативна природа професійної вузівської підготовки майбутніх менеджерів/В.С.Пілецький//Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Вид-во „Плай” Прикарпатського ун-ту, 2003. – Вип.8. – Ч.1. – с. 219-231.

3. Drucker P. Managing the non-profit organization: Principles and practices / P. Drucker. -New York: Harper Business, 7-14

4. 116. Isom C. J. Innovations in small business: drivers of change and value [Electronic resource] / C. J. Isom, D. R. Jarczyk. - Ceteris, Inc. - 2009.

Кормишкіна Ірина Валеріївна,

Миколаївський національний аграрний університет, Україна

доктор філософії

Marek Janicki,

Академія прикладних наук-вища школа управління та адміністрації в

Ополе, Польща

PhD in Economics

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ У СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

У сучасних реаліях України все більшого значення набувають проблеми розвитку регіонів. Світова практика показує, що стійкість і життєздатність держави багато в чому залежить від рівня соціально-економічної безпеки її адміністративно-територіальних одиниць. Сьогодні функціонування регіонів характеризується наявністю ризиків та загроз, що спричиняють ряд економічних та соціальних проблем, а важливість проблеми профілактики та усунення кризових ситуацій в економіках регіонів зумовлює необхідність пошуку нових підходів до розробки заходів щодо забезпечення їх ефективного поступального розвитку. Одним із найбільш перспективних інструментів запобігання та нейтралізації загроз соціально-економічній безпеці регіону та створення умов сталого функціонування регіональної економіки є розвиток страхування.

Дослідження різних наукових поглядів на соціально-економічну безпеку дало змогу сформуванню власне бачення цієї категорії. Соціально-економічну безпеку регіону запропоновано розглядати як комплекс умов і факторів регіональної економічної системи, які забезпечують стабільний і ефективний соціально-економічний розвиток, раціональне використання економічного потенціалу регіону та досягнення інтересів території в межах національної економіки. На нашу думку, соціально-економічна безпека регіону проявляється в двох взаємозалежних аспектах: соціальному та економічному.

Страховання слугує інструментом захисту фізичних та юридичних осіб на комерційній основі, що формує основу капіталовкладень. Удосконалено концептуальну модель формування страхового ринку в сучасних умовах, яка базується на врахуванні реалізації інтересів всіх груп стейкхолдерів: держави (в частині регулювання та контролю), регіону (в частині впливу на соціально-економічну безпеку), громадян (в частині якості отримуваних страхових послуг та забезпечення захисту прав страхувальників) та бізнесу (в частині розширення діяльності страхових компаній), використанні технологічних інновацій та застосуванні інформаційних технологій з метою досягнення синергетичного ефекту.

В умовах глобалізації та трансформаційних змін основними чинниками розвитку страхового ринку є економічна нестабільність, підвищення нормативних вимог, природні ризики та зниження прибутку від інвестицій. Встановлено, що переорієнтація страхового ринку на цифрові технології є визначальною вимогою трансформаційного світу. Аналізуючи обсяги інвестицій сфери InsurTech у всьому світі було встановлено, що протягом 2017-2020 рр. в InsurTech було інвестовано близько \$ 8,53 млрд. Разом з тим, процеси цифровізації сприяють виходу страхового ринку на новий сучасний етап розвитку, дозволяють страховикам і страхувальникам використовувати інноваційні світові технології та отримувати широкий спектр переваг.

Доведено, що для подальшого розвитку страхування необхідним є побудова ієрархічної структури протидії страховому шахрайству, яка охоплюватиме весь ринок і буде провадитися на державному рівні та на рівні страхової компанії. Основною метою запропонованої системи є запобігання випадкам страхового шахрайства, обмін інформацією про факти фальсифікації страхових подій та контроль за дотриманням відповідного законодавства. Вважаємо, що така система буде сприяти захисту прав та економічних інтересів суб'єктів страхового ринку та зростання довіри до нього.

Вважаємо, що варто посилювати роль інституцій, які займаються альтернативним вирішенням спорів між споживачами та страховими компаніями, активізувати діяльність страхового омбудсмена. Існування такого інституту є поширеною практикою. Запровадження інституту страхового омбудсмена в Україні як альтернативної платформи для розгляду скарг буде мати переваги для всіх учасників страхового ринку.

Переконані, що створення в Україні інституту альтернативного вирішення страхових спорів у формі страхового омбудсмена покращить якість регулювання страхового ринку, підвищить рівень довіри населення до страхових компаній, посилить фінансову дисципліну, зменшить навантаження на судові органи, підвищить прозорість і відкритість страхового ринку.

Вирішення основних проблем поточного і перспективного характеру, дадуть поштовх динамічному розвитку ринку страхування, що сприятиме формуванню соціально-економічної безпеки регіону.

Список використаних джерел:

1.Аллахвердієва І. В. Тенденції розвитку страхового ринку в умовах трансформаційних змін (English). *Modern Economics*. 2022. № 31(2022). С. 135-141 DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V31\(2022\)-18](https://doi.org/10.31521/modecon.V31(2022)-18)

2.Allahverdiyeva, I., (2022). Introduction of the ombudsman institute in the insurance market of Ukraine. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 26(3), 77-86. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(3\)-7](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(3)-7)

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ПОДІЙ

Формування системи економічної безпеки підприємства в умовах військових подій є складним завданням, яке виконується для забезпечення стійкості та неперервності діяльності. На основі аналізу інформаційного джерела [1-2] нами запропоновані наступні кроки, які можна ввести для створення такої системи.

Аналіз ризиків. Визначення можливих ризиків, пов'язаних з військовими подіями, таких як переривання постачання, зниження попиту, збитки від конфлікту та ін. Ретельний аналіз можливих загроз дозволить краще ними управляти.

Планування надзвичайних ситуацій. Розробка детальних планів дій для відповіді на можливість військових подій. Ці плани повинні включати процедури евакуації, забезпечення безпеки персоналу та майна, а також відновлення діяльності після завершення конфлікту.

Захист інформаційних систем. Забезпечення надійності інформаційних систем підприємства, включаючи заходи з кібербезпеки. Важливо забезпечити безпеку даних та мережі.

Створення кризового центру. Створення центру управління кризовими ситуаціями, де приймаються рішення та координуються дії під час військових подій.

Управління резервами та запасами. Забезпечення наявності запасів сировини, матеріалів та обладнання, які можуть стати критичними в умовах війни.

Евакуаційні плани. Розробка планів щодо евакуації персоналу та важливого обладнання у випадку загострення військових подій.

Співпраця з органами влади. Розвиток партнерств з органами влади для забезпечення безпеки підприємства та обмін повідомленнями у разі виникнення загроз.

Навчання персоналу. Підготовка персоналу до можливих надзвичайних ситуацій, включаючи навички реагування на військові загрози.

Адаптація стратегії. Гнучка зміни стратегії та бізнес-моделі у відповідь на зміни в економічних та політичних умовах під час військових подій.

Захист персоналу: забезпечення безпеки працівників та їхніх сімей в умовах загострення військових подій.

Ці кроки для будь-якого досліджуваного підприємства, що розташоване в територіальній громаді дозволить підвищити свою економічну безпеку в умовах військових подій та зменшити додаткові збитки. Важливо, щоб ця

система була гнучкою та оновлювалася відповідно до регулярних змін у ситуації.

В сучасних умовах запропоновано використовувати інноваційне безпеко орієнтоване управління розвитком громад. Під яким будемо розуміти підхід до управління, яке завдяки інноваціям та заходам безпеки сприятиме підвищенню стійкості та якості розвитку громади. Основні аспекти цього підходу включають наступні рішення.

Розробка стратегій економічної безпеки. Розвиток громади повинен обґрунтовуватися на стратегіях забезпечення економічної безпеки. Ці стратегії мають ефективні загрози та ризики та передбачати заходи для їх запобігання та ліквідації.

Інноваційні рішення для безпеки. Використання інноваційних технологій та методів для підвищення рівня безпеки. Наприклад, впровадження системи моніторингу та аналізу для виявлення можливих загроз та тимчасової реакції на них.

Партнерство і співпраця. Спільнота з іншими громадами, місцевими органами влади, неурядовими організаціями та бізнесом для спільного розвитку та впровадження інноваційних проектів, спрямованих на підвищення безпеки та розвиток громад.

Освіта та підвищення обізнаності. Проведення навчальних заходів та інформування громадян про можливості загрози та шляхи їхнього уникнення. Розуміння громадою питань безпеки може сприяти більш ефективному управлінню ризиками.

Інфраструктура безпеки. Розвиток інфраструктури, яка забезпечує безпеку громади, включаючи системи пожежної безпеки, захисту від стихійних лих, системи медичної допомоги тощо.

Залучення до прийняття рішень. Залучення громадян до процесу прийняття рішень щодо розвитку та безпеки громади. Це може бути здійснене через місцеві референдуми, громадське слухання та інші засоби.

Моніторинг та оцінка. Постійний моніторинг рівня безпеки та результатів інноваційних заходів. Це дозволяє своєчасно реагувати на зміни в ситуації та коригувати стратегії.

Інноваційне безпекоорієнтоване управління розвитком громади може сприяти створенню стійкої та процвітаючої громади, яка ефективно реагує на виклики та загрози, забезпечуючи високий рівень безпеки та комфорту для її головних стейкхолдерів: підприємств та мешканців.

Список використаних джерел:

1. Biloshkurskyi, M., Slatvinskyi, M., Korniienko, T., Shchur, R., & Yemets, O. (2021). Methodology for ranking old industrial regions in the context of sustainable development security. et al.(2021). Financial and security policies for sustainable development, 36-64.

2. Курепін В. М. Нормативно-правове забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад. // Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., Розвиток

територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти: 9 червня 2022 р., Миколаїв-с.Коблеве. – Миколаїв: МНАУ, 2022. – С.41-43.

Курепін Вячеслав Миколайович
Миколаївський національний аграрний університет, Україна
*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
методики професійного навчання*

БЕЗПЕКОВІ ПОСЛУГИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

В умовах війни питання безпеки, особливо внутрішньої, громадянами України подекуди сприймається як таке, щось неособливе. На часі, як міркують деякі питання євроінтеграції та політичні й економічні реформи – настане мир, буде вам безпека

Але ми розуміємо, незважаючи на жахіття війни, відчуття безпеки у громадян повинно тільки зростати [1]. Тому місцева влада вже зараз чимало робить можливого й неможливого для відчуття повної безпеки мешканців територіальних громад. Форми посилення безпеки громади шукають самостійно, все залежить від коштів місцевих бюджетів. Для підвищення рівня безпеки громадяни кооперуються/створюють місцеві громадські формування з поліцією, пожежниками, центрами безпеки тощо.

На початку 2022 року, в умовах війни до списку різноманітних формувань з охорони громадського порядку на місцевому рівнях долучилися й добровольчі формування територіальної громади – ДФТГ (Закон України «Про основи національного спротиву»). Мета безпеки об'єднує всіх, доречі: 1) на своїй території громада бажає мати більше безпеки; 2) на всі безпекові ініціативи місцева влада готова витратити кошти місцевих бюджетів.

Допомога самих громадян у впровадженні більше безпекових ініціатив - не виняток, а необхідність мінливих умов сьогодення [2]. Тому і виникають на місцях поруч з централізованою структурою, національної поліцією, громадські формування – муніципальна варта, добровольчі пожежні формування тощо. Слід зауважити, у питаннях громадської безпеки є правові проблеми. Зокрема, правове регулювання вищезгаданих суб'єктів є несистемним, містить багато прогалин і загалом не відповідає потребам часу. Всі форми участі громадян у безпекових формуваннях повинні мати чіткі визначення порядку їхнього утворення, повноважень, підзвітності, відповідальності. У повному вимірі, їх немає [3]. Тож наразі це питання стоїть гостро, особливо починаючи з 2022 року.

МВС та Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України у 2022 році напрацювали проєкт Національної концепції «Безпечна громада». У проєкті до безпекових заходів було віднесено превенцію та протидію правопорушенням, також громадам було наділено виконання широкого кола соціальних, економічних, технічних та інших питань. Іншими словами безпечна громада це, безпечний громадський простір, безпечне житло,

інфраструктурна безпека тощо, яка гарантує фізичну безпеку силами органів правопорядку та громадських формувань.

Водночас Концепція мала і слабку сторону - незначна конкретизація безпекових послуг для територіальних громад. До того ж в умовах війни діяльність місцевого самоврядування істотно обмежена [4]. Від центральних органів виконавчої влади очікують таких документів у яких будуть чіткі алгоритми дій [5].

Отже, чи на часі концепція безпеки громади? Безперечно. В громадах є запит на збільшення безпеки. До того ж перехід до муніципальної моделі надання безпекових послуг вже відбувся. Потрібно тільки унормування та систематизація організаційно-правових форм діяльності та форм участі в охороні громадського порядку, визначення складників безпеки в громадах у законодавстві України.

Список використаних джерел:

1. Петровських А. Д. Планувальні рішення комплексного плану, основа розвитку територій об'єднаних громад // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 37-40. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12075>.

2. Іваненко В. С., Курепін В. М. Органи місцевого самоврядування в умовах воєнного стану // Моделювання соціально-економічного розвитку в системі забезпечення продовольчої безпеки : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 10-11 трав.2023р.). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 41-44. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13902>.

3. Піндера М. В. Захист населення і територій під час надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру громад // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 40-43. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12077>.

4. Іваненко В.С., Курепін В. М. Місцеві органи влади в умовах воєнного стану: повноваження та співпраця військових адміністрацій з органами місцевого самоврядування // Правові засади організації та здійснення публічної влади : V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 17 червня 2022 р. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 148-150. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11869>.

5. Буга Р. Р. Реформування місцевого самоврядування з питань захисту населення і територій від негативних наслідків надзвичайних ситуацій, як гарантована безпека людині // Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Миколаїв, 23-24 червня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 14-17. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9819>.

Лівандовська Олена Артемівна
Миколаївський національний аграрний університет,
Україна
асистент кафедри менеджменту та маркетингу
Гаман Анна Сергіївна
Миколаївський національний аграрний університет,
Україна
здобувач вищої освіти

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ - ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ ГРОМАД

У сучасних умовах господарювання, конкуренція на ринку гострішається, а вимоги споживачів постійно зростають, підприємствам доводиться ставити перед собою завдання підвищення своєї конкурентоспроможності, щоб бути здатними адаптуватися до змін на ринку і утримувати своє лідерство. Особливо актуальною ця проблема стала для України після підписання угоди з ЄС, оскільки це призвело до збільшення конкуренції на українському ринку. З цією метою підприємства розробляють стратегії на довгостроковий період, спрямовані на впровадження інновацій у свою діяльність.

Ключовою умовою для забезпечення інноваційного розвитку підприємства є наявність інноваційного потенціалу. Зазвичай виділяють чотири типи інноваційного потенціалу підприємств: високий, середній, низький та нульовий рівні можливості впровадження інновацій. Кожен із цих типів відрізняється за рівнем власних ресурсів, доступних для покриття витрат на впровадження інновацій [1].

Дослідивши інноваційну діяльність сучасних українських підприємств, нами визначено, що рівень впровадження радикальних продуктових інновацій залишається досить низьким: серед продукції домінують продукти, які не вважаються новими на зовнішніх ринках [3].

Практика інновацій, з одного боку, свідчить про те, що на їх шляху є ще чимало перепон, які суттєво стримують інноваційний розвиток у державі; з іншого – що інноваційний розвиток стає, а подекуди вже утвердився як стратегічний для розвитку галузей та регіонів. Проте ці кроки вимагають конкретного наповнення, від організації підготовки кадрів до практичної реалізації масштабних інноваційних проектів та програм [2].

Сьогодні Україна знаходиться в умовах воєнного стану, який призводить до економічного регресу, що не сприяє розвитку малого та середнього бізнесу, крім того відсутня державна підтримка, що в цілому створює перешкоди на шляху інноваційного розвитку підприємств: додаткові ризики, неможливість формування стратегічних планів, зниження конкурентоспроможності продукції, недостатній рівень кваліфікації персоналу [1].

Інноваційний розвиток виробництва продукції підприємств є важливим інструментом відновлення економіки громад. Для того, щоб цей інструмент

працював ефективно, потрібно стимулювати інноваційний розвиток виробництва продукції підприємств та створити сприятливі умови для цього. До таких умов відносяться:

- фінансування інноваційної діяльності;
- підтримка інноваційних підприємств;
- розвиток інноваційної інфраструктури;

Забезпечення цих умов дозволить вітчизняним територіальним громадам підвищити конкурентоспроможність своїх підприємств, створення робочих місць та відновлення соціальної та критичної інфраструктури на світовому ринку та забезпечити сталий розвиток економіки громад.

Отже, інноваційний розвиток виробництва продукції сприяє відновленню економіки громад завдяки підвищенню конкурентоспроможності, створенню нових робочих місць та розвитку місцевої економіки. Інноваційна продукція та послуги, як правило, мають більш високу цінність на ринку, ніж традиційні, це дозволяє підприємству зацікавити покупця, та мати більший прибуток. Як правило, використання інновацій дозволяє спростити роботу. Підприємства часто співпрацюють з місцевими постачальниками. Це сприяє розвитку місцевої економіки та створенню нових робочих місць.

Список використаних джерел:

1. Інноваційний розвиток та потенціал підприємств в Україні. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/231791>
2. О. Р. Жидяк «Інноваційний розвиток підприємств аграрної сфери: регіональні аспекти» URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2012/No2/165-168.pdf>
Інновації на підприємстві для економічного розвитку та успішної діяльності. URL: <https://onlinebank.dp.ua/publications/279-innovatsiji-na-pidpriemstvi-dlya-ekonomichnogo-rozvitku-ta-uspishnoji-diyalnosti/>

Саркова Анастасія Миколаївна

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
здобувачка вищої освіти групи МЕН 3/2

Науковий керівник:

Кушнірук Віктор Степанович

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу

ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У РЕГІОНАЛЬНУ ПІДПРИЄМНИЦЬКУ СФЕРУ

В сучасному глобалізованому світі залучення іноземних інвестицій є важливою складовою економічного розвитку регіонів. Регіональні уряди та місцеві органи влади повинні розглядати інноваційні підходи та стратегії для

забезпечення стійкого економічного росту та зміцнення конкурентоспроможності своїх територій.

Модель інноваційного розвитку та спосіб регулювання інвестиційних процесів у кожному регіоні повинні бути сформовані з урахуванням особливостей розвитку самого регіону. Запровадження ретельно продуманої, науково обґрунтованої, цілеспрямованої інвестиційної політики може стати універсальним інструментом для ефективного використання потенціалу та досягнення конкурентних переваг як на національному, так і на міжнародному рівнях [1].

Далі пропоную розглянути загальні інноваційні підходи:

1) Створення інвестиційних партнерств. Один із ключових шляхів привернення іноземних інвестицій полягає у співпраці регіональних влад із іноземними інвесторами для спільного створення інвестиційних партнерств. В цьому разі, функціонування органів державної влади у сфері цієї діяльності має бути спрямована на досягнення позитивних результатів від здійснення інвестиційної діяльності до створення сприятливих умов на всіх її етапах.

2) Розвиток інфраструктури. Покращення регіональної інфраструктури є важливим фактором, який робить регіон більш привабливим для іноземних інвесторів. Вдосконалення транспортних мереж, енергетичних систем, телекомунікацій та іншої інфраструктури покращує доступність та ефективність бізнесу.

3) Підтримка інноваційних стартапів. Регіональні уряди можуть створити програми та інкубатори для підтримки інноваційних стартапів. Це допомагає привернути увагу іноземних інвесторів до перспективних технологічних рішень та підприємницьких проектів.

4) Упрощення бюрократичних процедур. Зменшення адміністративних та правових бар'єрів для реєстрації бізнесу та отримання дозволів сприяє привертанню іноземних інвесторів.

5) Розробка інвестиційних стратегій. Регіональні уряди повинні активно розробляти інвестиційні стратегії, визначати пріоритетні галузі та проекти для інвестування.

6) Фінансові стимули. Використання різних фінансових інструментів, таких як податкові пільги, гранти або кредити, може стимулювати іноземних інвесторів до вкладення коштів у регіон.

Ефективність розглянутих вище методів залежить від виваженого планування і активного впровадження, а також від регулювання інвестиційних процесів. Найбільші обсяги *round tripping* інвестування надходили до підприємств реального сектору на рівні 28% від прямих іноземних інвестицій.

Рис. 1. Вплив операцій round tripping на обсяги прямих іноземних інвестицій в Україні

Отже, залучення іноземних інвестицій є важливою стратегічною складовою регіонального економічного розвитку. Іноземні інвестиції сприяють створенню нових робочих місць, розвитку інфраструктури та підвищенню конкурентоспроможності регіону. Регіональні уряди та місцеві органи влади повинні активно працювати над створенням сприятливого інвестиційного клімату шляхом розвитку інвестиційних партнерств, поліпшення інфраструктури, підтримки інноваційних стартапів, спрощення бюрократичних процедур, розробки інвестиційних стратегій, промоції регіону, вивчення кращих практик та використання фінансових стимулів. Ефективна робота в цих напрямках сприятиме підвищенню іноземних інвестицій та сприятиме сталому економічному росту регіонів.

Список використаних джерел:

1. Д. Бабич, В. Бабич, Т. Шлома Механізм залучення ефективності залучення інвестицій в економіку України. Ефективна економіка. ХНУ ім. Каразіна. 2018 р. С. 88-90.
2. Оцінка обсягів прямих іноземних інвестицій, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент (round tripping) за 2010–2022 роки. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FDI_round_trippping_ICL-DFS_pr.pdf?v=4
3. Люткіна Т.Є., Кушнірук В.С. Проблеми інвестиційної привабливості аграрного сектору України та пропозиції щодо їх вирішення // Інноваційно-інвестиційний розвиток аграрної сфери – запорука продовольчої безпеки країни : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 26-28 травня 2022 р. м. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 106-109. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14085/1/106-109.pdf>
4. Радько Д., Кушнірук В. Інвестиційна діяльність в Україні // Тренди розвитку менеджменту, фінансів та бізнес-технологій в умовах формування сучасної економіки та суспільства: збірник тез доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (30 листопада 2022 року). Київ : Міжнародний європейський університет, 2022. С. 220-223. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15611>

СЕКЦІЯ 5
ПІДПРИЄМНИЦЬКА ТА МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, ЇХ ТРАНСКОРДОННЕ,
МІЖМУНІЦИПАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ
ПАРТНЕРСТВО

Olesia Demianyshyna

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
Ukraine

*PhD in Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Finance, Accounting and Economic Security.*

Stanislav Atamanenko

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
Ukraine

Master's degree

**RURAL GREEN TOURISM AS A PRIORITY DIRECTION FOR THE
DEVELOPMENT OF RURAL COMMUNITIES**

The systemic crisis in the area of socio-economic development of territories is a consequence of the lack of a modern mechanism for managing the development of territorial communities based on relevant development programmes. In the economies of most countries, the tourism industry allows to stimulate not only economic and social development of the regions, and also plays a significant role in increasing revenues of the state and local budgets.

Researchers believe that for the successful development of rural green tourism, the region should have the following features: clean environment, low level of urbanisation environment, low level of urbanisation and industrialisation, limited intensity of agricultural and forestry activities, favourable agricultural structure, harmonious agricultural landscape, low incomes of people, free resources of premises [1].

Ukraine has a high tourism and recreational potential. Its territory is home to unique natural and recreational resources, national and global cultural and historical heritage sites, and is the site of important economic, cultural and social events. Many regions offer a wide range of potentially attractive tourist facilities and complexes that are very popular with domestic and foreign tourists. The availability of various tourist and recreational resources of the country allows for the development of almost all types of tourism, including recreational, cultural, business, active, health and environmental tourism, as well as rural tourism, etc.

Today, society is beginning to realise that the state of the country's economic development directly depends on the ability and interest of communities to engage in local development in their territory. Territorial communities should transform from an object of management to a subject of management and form their own capacity.

No territory today is an economic island. Countries, regions, cities and villages are located in a single space and belong to the global economic system. Effective

management of local development is associated with understanding global trends and using the laws of the global economy for the benefit of community development [2].

Ukraine has great potential for the development of various types of tourism. of different types of tourism. However, unfortunately, the development of unfortunately, the development is very slow and not systematically. One of the priority types of tourism that should be that should be emphasised in the process of development of this industry and attracting additional more tourists (including foreign ones), is rural tourism. For Ukraine, this area can become one of the most important sources of income for rural areas. of income for rural areas and a market niche for many rural niche market for many rural entrepreneurs [1].

It is advisable to finance the process of developing territorial development programmes through the established nationwide network of state information and advisory services, which will ensure the effectiveness and transparency of this process in the context of financial decentralisation and the creation of amalgamated territorial communities in Ukraine [3].

The development of rural territorial communities is considered as a process of forming the organizational and territorial environment of interaction of its elements, one of which is agricultural enterprises that conduct economic activities in their territory. In this context, citizens' opinion about the role of the agricultural enterprises in their United Territorial Communities is of particular importance [4].

The economic function of rural green tourism contributes to increasing the income of residents of rural communities. Thanks to agrarian tourism, agritourists have a holiday at affordable prices, and the community has the opportunity to sell its own agricultural products and develop its own business [5].

In the current economic environment rural tourism serves as a stabilising factor that factor that will contribute not only to maintaining the normal the standard of living of rural residents, but also the development of service infrastructure, consumer services, and social and social services infrastructure. This circumstance allows us to consider national peculiarities and traditions of the population as an important resource of tourism activity, and for this purpose it is necessary to objectively assess the crafts, trades and national craftsmanship of Ukrainians in general.

Список використаних джерел:

1. Папп В. В. Сільський зелений туризм як пріоритетний напрям розвитку сільських територій України. АГРОСВІТ. 2015. № 18. С. 17 – 22.
2. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с. URL:<https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/1plangrweb>
3. Demianyshyna O. A., Nedbalyuk, O. P., & Stanislavchuk, N. O. (2018). Financial aspects of the program of innovation development of territories in conditions of decentralization. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(26), 151–161. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i26.144378>
4. Balaniuk I., Kozak I., Balaniuk S., Kozak-Balaniuk I., Sas L., Shelenko D.

The role of united territorial communities in the functioning of agricultural enterprises. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development* 2021. Vol. 43. No. 1: 52-66. Article DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2021.05> eISSN 2345-0355.

5. Нещадим Л. Розвиток зеленого туризму як фактора покращення соціальної сфери Черкаського регіону. *Журнал Європейської економіки*. 2015. Грудень. С. 400 – 407.

Арбузова Тетяна Василівна

Білоцерківський національний аграрний університет,
Україна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки

Дробович Олександр Юрійович

Білоцерківський національний аграрний університет,
Україна

магістрант ОП «Публічне управління та адміністрування»

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СФЕРИ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

В українській діловій практиці державно-приватне партнерство (ДПП) набуло актуальності, оскільки забезпечення та розширення надання галузями інфраструктури якісних суспільно необхідних послуг громадянам країни є незаперечним суспільним пріоритетом і в мирний, і у воєнний час. Розвиток національної економіки в цілому, її територіальних громад обумовлений, зокрема, інструментами ДПП через потребу в значних інвестиційних ресурсах, інноваційних рішеннях для забезпечення ефективного функціонування суспільно значущих об'єктів, до яких належать і підприємства комунальної сфери, в тому числі водопровідно-каналізаційного господарства. Співпраця має взаємну вигоду, адже ґрунтується на поєднанні комерційних прагнень ділових структур з вирішенням вагомих національних, регіональних, місцевих завдань.

У сфері централізованого водопостачання та централізованого водовідведення склалися об'єктивні передумови впровадження партнерства між приватним бізнесом та державою, органами місцевого самоврядування, які полягають в тому, що, по-перше, підприємства цієї галузі ЖКГ є природними монополістами з гарантованими ринками збуту, які не потрібно завойовувати, наділені суттєвою перевагою порівняно з іншими об'єктами інвестування через значні обсяги реалізації своїх послуг. По-друге, підприємства водопровідно-каналізаційного господарства мають вагомий потенціал для скорочення операційних витрат з надання послуг шляхом впровадження ресурсозберігаючих та енергоощадних технологій, зменшення непродуктивних витрат ресурсів.

Серед чинних форм здійснення ДПП, задекларованих законодавством держави, як-то концесійний договір, договір управління майном, договір про спільну діяльність, інші договори [1], у сфері централізованого постачання води та централізованого відведення стоків однією із найпоширеніших форм залучення приватного капіталу виявилася концесія. Концесіонер, незалежно від наслідків господарської діяльності, має вносити концесійний платіж, який зараховується до державного / місцевого бюджету, обов'язково фінансувати інноваційні технології з метою зниження собівартості послуг, соціальні проекти.

ТОВ «Білоцерківвода» є першим водоканалом в Україні, що перебував у комунальній власності Білоцерківської громади, успішно переданим у концесію. Товариство надає послуги централізованого водопостачання та централізованого водовідведення м. Біла Церква Київської області, забезпечує питною водою м. Умань (Черкаська обл.), с. Мала Вільшанка (Київська обл.) [2]. Протягом 2016-2021 рр. підприємство майже в 3,6 рази збільшило обсяги чистого прибутку, при цьому, зокрема, провівши реконструкцію водопровідних очисних споруд з автоматизацією керування технологічними процесами, каналізаційних мереж, каналізаційних насосних станцій, технічне переоснащення реагентного господарства, капітальні ремонти компресорних установок тощо, про що звітувало Білоцерківській міській територіальній громаді щодо виконання умов концесійного договору [2]. У 2022 р. ТОВ «Білоцерківвода» стикнулося з серйозними викликами: через розпочату РФ війну м. Біла Церква та район прийняли значну кількість переміщених осіб, це створило значне навантаження на системи водопостачання та водовідведення; руйнування енергетичної інфраструктури й перебої з електропостачанням призвели значних поломок обладнання; неплатежі населення суттєво погіршили фінансові результати діяльності підприємства т. і. На нашу думку, наявність концесійного договору ДПП слугувало однією з підстав зацікавлення міжнародних організацій в наданні допомоги ТОВ «Білоцерківвода» щодо подолання наслідків збройної агресії й недопущення різкого зниження якості забезпечення суспільно значущими послугами централізованого водопостачання та водовідведення мешканців громади й інших споживачів приватного підприємства. Йдеться про Міжнародну організацію з міграції та Товариство Червоного Хреста. Зокрема, МОМ було надано безоплатну допомогу у виконанні ремонтних робіт насосних агрегатів, каналізаційних насосних станцій, очисних споруд [3]. Білоцерківська міська рада також долучилася до підтримки підприємства, придбавши восени 2023 р. генератори для забезпечення аварійного водопостачання, роботи каналізаційних насосних станцій і передавши їх у відповідальне зберігання товариству [4].

Отже, ДПП є дієвим інструментом забезпечення повноцінності та ефективності функціонування суспільно важливої сфери централізованого водопостачання та водовідведення територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 1 липня 2010 р.
№ 2404-VI. Дата оновлення: 03.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 10.10.2023).
2. ТОВ «Білоцерківвода» : офіційний сайт. URL: <https://bcvoda.com.ua> (дата звернення: 18.10.2023).
3. Співпраця «Білоцерківвода» та Міжнародної організації з міграції. 31.10.2022 р. URL: <https://bcvoda.com.ua/news /cpivpratsya-bilotserkivvoda-ta-mizhnarodnoyi-organizatsiyi-z-migratsiyi> (дата звернення: 12.10.2023).
4. Обґрунтування технічних та якісних характеристик предмета закупівлі, його очікуваної вартості та розміру бюджетного призначення : БМР. 18.10.2023 р. URL: <https://new.bc-rada.gov.ua/search.html?q=резервне+живлення>

Беляк Ілля Олександрович

Верховна Рада України

помічник-консультант народного депутата України

ПОВОЄННІ ПРІОРИТЕТИ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПРИМОРСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ УКРАЇНИ

Повномасштабне вторгнення в Україну щодня приносить нові втрати та шкоду, які кожен з приморських регіонів відчув безпосередньо, через окупацію, фронтіві зіткнення або регулярні обстріли. Хоча прогнозувати дату завершення активних бойових дій і відновлення мирного життя наразі складно, готуватися до повоєнного відновлення власної громади та всієї держави необхідно вже зараз. Одним з основних рушіїв такого відновлення експерти та урядовці справедливо називають міжнародні інвестиції.

Причорноморські та приазовські громади протягом усієї сучасної економічної історії України характеризувалися високим інвестиційним потенціалом і систематичністю залучення та розміщення закордонних фінансових і матеріально-технічних засобів. Такому становищу сприяло вигідне географічне положення та унікальне природно-ресурсне становище. Ефективність використання цих передумов і дієвість інституційних механізмів міжнародного співробітництва приморських громад у довоєнні часи є предметом окремого дослідження. Проте, натеper актуальним науково-практичним завданням є формування належних інвестиційних стратегій, здатних не лише замінити понесені втрати господарських потужностей та інфраструктури, а й надати потужного імпульсу до швидкого та фундаментального економічного зростання в найближчому майбутньому.

Події останніх 20 місяців, серед іншого, показали критичну важливість одних ланок локальної економіки та надмірне обтяження проблемами інших. Зокрема, стало зрозумілим, що дорожня та енергетична інфраструктура є критично важливою умовою нормального функціонування бізнес-середовища: якщо підприємства сфери послуг в змозі самостійно організувати альтернативні

джерела енергопостачання та прокласти нові логістичні маршрути, то сучасні виробничі комплекси та надавачі промислових послуг надто сильно залежать як від безперебійного забезпечення енергоресурсами, так і від пропускну здатності магістральних шляхів сполучення.

Іншим фокусом уваги приморських агломерацій під час укладання повоєнних інвестиційних стратегій має стати збалансування галузевої структури регіонального господарського комплексу. Хоча специфікою саме таких громад є спеціалізація, переважно, на логістичних (морських) послугах, туристичній і готельно-ресторанній діяльності, що дійсно створює масштабний фіскальний ефект (у т.ч. і за рахунок митних платежів), ці ж особливості породжують негативні галузеві перекоси, витісняючи первинні галузі (промисловість, сільське господарство) на периферію, роздмухуючи «бум» сфери послуг, а отже – підвищуючи чутливість локальної економіки до криз. Війна також показала й неефективність звичного ланцюжка генерації вартості в приморських регіонах України: «сировина – логістика – експорт». В умовах значного обмеження транспортних можливостей зовнішньої торгівлі стала очевидною «вузькість» маржинального коридору цін на аграрну або металургійну сировинну продукцію, якого все частіше не вистачає для покриття логістичних витрат усіх учасників експортного процесу. Логічним виходом з цього становища є заохочення до реалізації інвестиційних проєктів зі створення припортових переробних підприємств. Створювана ними додана вартість до-експортної обробки сировини дозволила б компенсувати підвищений рівень збутових витрат в умовах продовження морської блокади.

Отже, пріоритизація міжнародного інвестиційного співробітництва приморських агломерацій України має спиратися на набутий під час війни досвід стратегічної важливості провідних галузей та прагматичне ставлення до повоєнних умов функціонування вітчизняної економіки.

Гоцуляк Віолета Артемівна

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Україна

*Студентка 3 курсу економічного факультету
спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»*

ТОРГОВЕЛЬНІ ВІЙНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ГЛОБАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

Світові торгові війни тісно пов'язані з міжнародною торгівлею, яка є невід'ємною частиною міжнародних економічних відносин. Але міжнародну торгівлю можна використовувати не лише для обміну, а й як засіб політичного та економічного тиску. Торгова війна починається, коли одна країна оцінює, що економічна політика іншої країни їй не вигідна, і вживає відповідних заходів.

Економічна (торгова) війна — це низка економічних, правових, адміністративних та інших дій, які здійснюються проти економічної системи та господарської діяльності іншого суб'єкта [1].

Торговельні війни представляють собою конфлікти між країнами або торговельними блоками, коли одна або декілька сторін застосовують мита, тарифи та інші обмежувальні заходи щодо імпорту товарів та послуг інших країн.

Вплив торговельних війн на глобальну економіку може бути значним і має різні аспекти:

Зменшення світового торгового обсягу: Введення мит і тарифів призводить до скорочення міжнародної торгівлі, що може негативно вплинути на економічний зріст та розвиток країн.

Збільшення витрат для підприємств: Підприємства, що опираються на імпорт сировини чи інших компонентів для виробництва, можуть стикатися зі збільшенням витрат через введення мит та інших обмежень на торгівлю.

Негативний вплив на світову інвестиційну активність: Торговельні війни можуть спровокувати негативний вплив на світовий інвестиційний клімат.

Збільшення невизначеності: Торговельні війни створюють невизначеність для бізнесу і фінансових ринків. Небезпека введення нових мит і тарифів може призвести до коливань на фінансових ринках і погіршити інвестиційний клімат.

Загальний вплив торговельних війн на глобальну економіку залежить від багатьох факторів, таких як тривалість конфлікту, інтенсивність застосованих обмежень і відповідей на них, а також сильності та резервам економічних систем [3, с. 123-128].

Торговельні війни мають як позитивні, так і негативні сторони, і їх вплив може бути комплексним. Ось деякі з них:

Позитивні сторони торговельних війн:

Захист внутрішнього ринку: Торговельні війни можуть використовуватися для захисту внутрішнього ринку від дешевого імпорту, що може призвести до зниження цін та стимулювання виробництва внутрішніх товарів.

Збільшення виробництва внутрішніх товарів: Введення мит і тарифів на імпорتنі товари може стимулювати виробництво внутрішніх товарів та збільшити зайнятість в цьому секторі.

Захист інтелектуальної власності: Торговельні війни можуть бути спрямовані на захист прав інтелектуальної власності.

Переговори та укладення нових угод: Торговельні війни можуть викликати необхідність для переговорів та укладення нових торговельних угод, які можуть бути більш вигідними для всіх сторін [4].

Негативні сторони торговельних війн:

Зменшення світового торгового обсягу: Введення мит і тарифів зазвичай призводить до скорочення міжнародної торгівлі.

Збільшення витрат для підприємств та споживачів: Введення мит і тарифів може підвищити витрати для підприємств.

Загроза розриву глобальних ланцюгів постачань: Глобальне виробництво сьогодні часто базується на складних ланцюгах постачань, і торговельні війни можуть спричинити розрив цих ланцюгів, ускладнюючи виробництво.

Економічна нестабільність: Торговельні війни можуть призвести до нестабільності на фінансових ринках.

Зменшення інвестицій: Торговельні війни можуть призвести до зменшення іноземних інвестицій через невизначеність і ризики [2; 5].

Торговельні війни є складним і суперечливим явищем, і їх вплив на глобальну економіку має як позитивні, так і негативні аспекти. Захист внутрішнього ринку та стимулювання виробництва внутрішніх товарів можуть бути позитивними результатами введення торговельних обмежень.

Економічна нестабільність і політичні наслідки можуть також призвести до загрози міжнародній стабільності та відносинам між країнами.

У цьому контексті важливо враховувати комплексний характер торговельних війн і намагатися знаходити баланс між захистом внутрішніх інтересів та сприянням глобальній торгівлі та співпраці.

Список використаних джерел:

1. Міжнародні торговельні суперечки у сучасній регулятивній парадигмі. URL: http://iepjournals.com/journals/19/2013_5_Gordeeva.pdf
2. СВІТОВІ ТОРГОВЕЛЬНІ ВІЙНИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4153>
3. Торговельні війни сучасності та їх вплив на економічне зростання і розвиток у світі та Україні. / Наук. ред. В.Юрчишин. – Київ: Заповіт, 2019. – 190 с.
4. Торговельні війни сучасності та їх вплив на економічне зростання і розвиток у світі та Україні. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_trade_wars.pdf
5. Юрчишин В. Виклики і ризики розгортання кризових процесів в Україні та напрями економічної політики їх запобігання. – Київ, 2017, 156 с.

Кривко Олег Васильович

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
аспірант

Скворцов Дмитро Олександрович,

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
аспірант

УПРАВЛІННЯ ТУРИЗМОМ У ГРОМАДІ

Управління туризмом в громаді виконує ключову роль у розвитку та просуванні туристичного потенціалу. Це комплексний процес, який охоплює різноманітні функції та завдання (рис 1).

Рис. 1. Функції та завдання громади у розвитку та просуванні туристичного потенціалу

Джерело: сформовано автором на основі даних [1]

Аналіз світового досвіду управління туризмом у громаді розкриває багато прикладів країн з найефективнішими моделями управління туризмом. Ці країни впроваджують стратегічні підходи та інноваційні практики, щоб сприяти сталому розвитку туризму та забезпечити максимальну вигоду для громади, місцевих жителів і туристів.

Нова Зеландія відома своїм успішним підходом до управління туризмом, особливо в контексті збереження природного середовища. Країна активно розвиває екологічний туризм та впроваджує строгі політики збереження природних резерватів. Управління туризмом в Новій Зеландії зосереджене на партнерстві з місцевими громадами, стейкхолдерами та індустрією, сприяючи розумному розподілу туристичного потоку та збалансованому розвитку.

Сінгапур визначається своїм інноваційним підходом до управління туризмом. Країна ретельно планує інфраструктуру та туристичні об'єкти, привертає велику кількість туристів, вкладаючи одночасно у розвиток громад та підтримку місцевих підприємств. Ключовими елементами успіху Сінгапуру є стратегічне маркетингове планування, розвиток культурних івентів та екскурсійних програм, а також поєднання сучасного дизайну з використанням технологій.

Управління туризмом в Австралії базується на дослідженнях та аналізі потреб і поведінки туристів. Країна активно співпрацює з місцевими громадами та індустрією для розробки іммерсивних туристичних пропозицій та продуктів. Управління туризмом в Австралії також покликане підтримувати розвиток індустрії та стимулювати попит на місцеві послуги та продукти.

Швейцарія визначається своїм підходом до розвитку туризму на основі сталого розвитку та збереження культурної спадщини. Управління туризмом в Швейцарії спрямоване на розвиток регіональних продуктів та унікального

туристичного досвіду, зосереджуючись на збереженні історичних місць, культурних традицій та природних резерватів. Країна також активно просуває свою туристичну пропозицію на міжнародному рівні.

Ці приклади країн з найефективнішими моделями управління туризмом показують, що успіх залежить від комплексного підходу, включаючи стратегічне планування, партнерство зі зацікавленими сторонами, розробку унікальних туристичних продуктів та збереження природи та культурної спадщини.

Аналіз світового досвіду управління туризмом дозволяє виділити численні успішні проекти та програми, які сприяють розвитку туризму та мають позитивний вплив на громаду, місцевих жителів та туристів.

Беліз є однією з лідерів у розвитку еко-туризму. Програма "Еко-туризм у Белізі" спрямована на збереження природного середовища та природних резерватів, одночасно забезпечуючи економічний розвиток громад. Ця програма передбачає створення еко-лоджів, екскурсійних маршрутів та інтерактивних програм для туристів, залучення місцевих жителів до роботи в туристичній галузі та збереження біорізноманіття.

Швеція успішно реалізовує проект "Туризм у сільській місцевості", спрямований на розвиток сільського туризму та залучення туристів до віддалених районів країни. Проект передбачає створення агротуристичних ферм, дегустаційних турів, екскурсій в сільські господарства та організацію ремісничих майстерень. Це сприяє розвитку сільської економіки, збереженню традиційного сільськогосподарського способу життя та підвищенню якості життя місцевих жителів.

Іспанія є прикладом успішного розвитку культурного туризму. Програма "Культурний туризм у Іспанії" спрямована на збереження культурної спадщини та просування культурних об'єктів як основних туристичних атракцій. Вона включає реставрацію історичних пам'яток, організацію культурних заходів, музейних експозицій та фестивалів. Програма сприяє зростанню туристичного попиту, розвитку культурної індустрії та стимулює економіку країни.

Камбоджа реалізує проект "Туризм та спільноти", який сприяє розвитку справедливого туризму та залученню місцевих спільнот до туристичної індустрії. Проект передбачає створення громадських кооперативів, розвиток місцевих ремесел та майстерень, організацію туристичних програм, в яких туристи можуть взаємодіяти з місцевими жителями. Це сприяє зростанню доходів місцевих спільнот, збереженню традицій та культурної спадщини, а також збалансованому розподілу користей від туризму.

Розглянуті приклади успішних проектів та програм управління туризмом демонструють важливість стратегічного планування, партнерства зі зацікавленими сторонами, залучення місцевих жителів та збереження культурної та природної спадщини. Вони служать прикладом для інших країн та громад, як можна ефективно розвивати туризм, максимізувати його соціально-економічні переваги та забезпечити стале благополуччя для всіх зацікавлених сторін.

Загальною метою управління туризмом у громаді є збалансований та сталий розвиток туристичного сектора, який приносить користь місцевим жителям, зберігає природні та культурні ресурси та забезпечує якісний туристичний досвід. І хоча проблеми можуть бути складними, ефективне управління туризмом може допомогти громадам вирішувати ці виклики та досягати позитивних результатів у розвитку туристичного сектору.

Впровадження ефективного управління туризмом у громаді вимагає комплексного підходу та використання світового досвіду. На рисунку 2 визначені напрями розвитку та впровадження ефективного управління туризмом у громаді.

Рис. 2 – Напрями розвитку та впровадження ефективного управління туризмом у громаді

Джерело: створено автором на основі даних [2]

Для покращення системи управління туризмом у громаді та використання світового досвіду необхідно враховувати наступні шляхи:

Збільшення співпраці та обмін досвідом: Громадам слід активно взаємодіяти з іншими туристичними місцями, національними та міжнародними організаціями, щоб обмінюватися досвідом та навичками. Важливо створити механізми для обміну кращими практиками, проведення взаємних навчань та стажувань.

Впровадження інноваційних підходів: Громади повинні бути відкритими до впровадження інновацій у сфері туризму. Це можуть бути нові технології, які полегшують бронювання та обслуговування туристів, використання віртуальної реальності для просування туристичних місць, розробка електронних платформ для інформування туристів.

Розвиток сталого туризму: Громади повинні спрямувати свої зусилля на розвиток сталого туризму, що враховує екологічні, соціальні та економічні аспекти. Це може включати збереження природи, використання відновлювальних джерел енергії, підтримку місцевої культури та традицій.

Аналіз та дослідження попиту: Громадам слід проводити аналіз та дослідження попиту туристів, щоб зрозуміти їхні потреби, побажання та переваги. Це допоможе визначити найбільш привабливі туристичні продукти та послуги, які слід розвивати.

Розвиток кадрів: Важливо забезпечити належну підготовку та розвиток кадрів в сфері туризму. Громади можуть співпрацювати з освітніми установами та туристичними організаціями, щоб навчати місцевих жителів та молодь професійним навичкам, необхідним для розвитку туристичного сектору.

Прогнозування та перспективи розвитку управління туризмом у громаді залежать від ряду факторів, таких як місцевий потенціал, конкурентне середовище, туристичні тренди та зміни відвідувачів. Ключових пунктів, які можуть вплинути на розвиток управління туризмом у громаді:

Розвиток технологій: Швидкі темпи розвитку технологій впливають на туристичну індустрію та спосіб, яким туристи шукають та бронюють свої подорожі. Розвиток мобільних додатків, штучного інтелекту, блокчейну та інших інновацій можуть змінити спосіб управління туризмом у громаді.

Зміни у смаках та поведінці туристів: Туристи стають більш свідомими та вимогливими щодо своїх подорожей. Вони шукають непересічних та аутентичних досвідів, стало більш популярними екологічно чисті туристичні напрями та місця. Громадам слід адаптуватися до цих змін та пропонувати унікальні туристичні пропозиції.

Розвиток смарт-туризму: Смарт-туризм орієнтується на використання інформаційних технологій та залучення туристів до активної участі у процесах планування та управління своїми подорожами. Це може включати використання мобільних додатків, платформ онлайн-бронювання, електронних путівок тощо. Розвиток смарт-туризму може полегшити та покращити управління туризмом у громаді.

Конкуренція та партнерство: Туристичний ринок є досить конкурентним, тому громадам важливо розуміти свої конкурентні переваги та розвивати стратегії просування. Однак також важливо будувати партнерські відносини з іншими громадами, туристичними організаціями та підприємствами, щоб спільно розвивати туризм у регіоні та обмінюватися ресурсами та ідеями.

Залучення громадськості та місцевих жителів: Управління туризмом у громаді має бути відкритим та включати місцевих жителів. Громади можуть організувати консультації, громадські збори, запроваджувати механізми зворотного зв'язку, щоб враховувати думки та інтереси місцевих жителів у плануванні та управлінні туризмом.

Використання світового досвіду управління туризмом у громаді може сприяти сталому розвитку туризму, просуванню громади як туристичного напрямку та підвищенню якості життя місцевих жителів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про туризм» від 15.09.2020 № 1076-ІХ.. Інтернет ресурс. Режим доступу // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Литвин, О. В. (2015). Публічне управління: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури.
3. Указ Президента України "Про стратегію розвитку українського туризму на період до 2023 року" від 28.06.2017 № 195/2017.

Магар Дар'я Євгенівна

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
здобувач вищої освіти

Шишпанова Наталія Олександрівна

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖМУНІЦИПАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

У сучасних умовах глобалізації та розвитку демократії міжмуніципальне співробітництво стає одним із ключових інструментів у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад. Україна, яка переживає процес децентралізації та реформування місцевого самоврядування, активно розвиває міжмуніципальне співробітництво для оптимізації ресурсів та забезпечення якісних послуг мешканцям.

Правову основу міжмуніципального співробітництва територіальних громад становить Закон України «Про співробітництво територіальних громад», прийнятий у 2014 році. В ньому зазначено, що співробітництво територіальних громад – це відносини між двома або більше територіальними громадами, що здійснюються на договірних засадах у визначених законом формах [1].

Згідно з даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, кількість громад, які використовують механізм міжмуніципального співробітництва, в Україні є стабільно невисокою: станом на 1 липня 2023 року 476 громад уклали 315 договорів про міжмуніципальне співробітництво. Найчастіше громади співпрацюють між собою у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту [2].

На сьогоднішній день можна вважати недостатнім рівень розвиненості співробітництва територіальних громад в Україні. На нашу думку, він може бути спричинений наступними чинниками:

- політична нестабільність: політичні зміни та нестабільність влади можуть призвести до змін у стратегіях розвитку громад та зупинки наявних проектів співпраці.

- економічні обмеження: обмежені фінансові ресурси можуть ускладнювати можливості громад для розвитку інфраструктури та впровадження спільних проектів.

- відсутність взаємодії: бракування відкритості до співпраці, непорозуміння між лідерами громад та відсутність культури взаємодії можуть сприяти відокремленості громад.

Міжмуніципальне співробітництво виступає важливим інструментом об'єднання ресурсів і знань для вирішення спільних проблем і досягнення спільних цілей. Це сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів, поліпшенню інфраструктури та розвитку економіки.

Основними напрямками розвитку міжмуніципального співробітництва в Україні є економічне, соціальне та культурне співробітництво. Розвиток міжмуніципального співробітництва в зазначених сферах може сприяти оптимізації ресурсів та покращенню якості життя мешканців територіальних громад.

Для подальшого розвитку економічного співробітництва громад варто розглянути такі шляхи співпраці як створення спільних підприємств і бізнес-інкубаторів, розвиток малих і середніх підприємств та розвиток інвестиційних проектів. Розвиток соціального співробітництва можливий у форматі обміну досвідом у сфері освіти та науки, розробки спільних програм здоров'я та соціальної підтримки, вирішення житлово-комунальних питань. Культурне співробітництво розвиватиметься в організації спільних культурних заходів та сумісному розвитку туризму.

Розвиток цих напрямків співробітництва територіальних громад України допоможе зміцнити соціальну та економічну стабільність громад, що сприятиме більш глибокому та згуртованому розвитку територіальних громад в Україні.

Отже, співробітництво між територіальними громадами має великий потенціал для розвитку українських регіонів. Це можливість об'єднати зусилля у вирішенні спільних проблем, оптимізувати використання ресурсів та надати якісні послуги мешканцям. Особливо важливою є потреба в розвитку економічного співробітництва, що може сприяти залученню інвестицій, створенню нових робочих місць і загальному економічному зростанню регіонів.

Зазначені перспективи розвитку міжмуніципального співробітництва в Україні потребують відданості та підтримки як з боку місцевих влад, так і з боку центрального уряду. Сприяючи цьому співробітництву, можна створити стабільні, процвітаючі громади, які здатні впроваджувати сучасні рішення та забезпечувати якісний рівень життя для своїх мешканців.

Список використаних джерел:

1. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 черв. 2014. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (дата звернення 23.10. 2023 р.)
2. Міжнародне і міжмуніципальне співробітництво громад: дані моніторингу реформи від Мінінфраструктури. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/16923> (дата звернення 23.10. 2023 р.)

Макаров Олег Олександрович

Київський національний університет імені Т.Г. Шевченка,
Україна
аспірант кафедри публічного управління та адміністрування

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛОБІЗМУ В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ

Лобізм має велике значення в контексті української політики та публічної служби, оскільки Україна, як і інші країни, стикається з численними викликами та завданнями, які потребують вдосконалення механізмів взаємодії між урядом, громадянським суспільством та бізнесом.

Важливість дослідження зарубіжного досвіду полягає у тому, що він надає можливість переглянути різні підходи та моделі регулювання лобізму, оцінити їхню ефективність та адаптувати найкращі практики для українського контексту. Вивчення зарубіжного досвіду може служити основою для створення національної стратегії щодо лобізму в публічній службі, а також розроблення законодавства, що регулює цю діяльність.

Лобізм, або лобіювання, визначається як систематичний процес взаємодії різних груп, організацій та осіб з офіційними урядовими та публічними структурами з метою впливу на прийняття рішень та формування політики.

США вважаються однією з країн, де лобізм має довгу та стійку історію. Тут лобісти мають правовий статус та обов'язково реєструються в органах уряду. Кожний штат має власне законодавство щодо лобіювання.

Лобісти в США активно співпрацюють з конгресменами та сенаторами для впливу на ухвалення законів. Вони надають інформацію, проводять лобістські кампанії та зустрічі для підтримки чи впровадження конкретних законодавчих ініціатив [3, с. 735].

У цій системі лобізму важливим є баланс між правом на вираження інтересів та запобіганням корупції та недобросовісним практикам. Регулювання лобіювання та вимоги до прозорості створюють умови для ефективного взаємодії між громадськістю, урядом та лобістами.

Європейський Союз (ЄС) встановив ряд правил та структур для регулювання лобіювання в контексті європейської інтеграції. ЄС має власні правила та структури для регулювання лобіювання. Лобісти, які працюють в інституціях ЄС, повинні реєструватися та дотримуватися кодексу поведінки.

Прозорість та доступ до рішень ЄС важливі для забезпечення впливу громадян та груп інтересів.

Важливою особливістю лобіювання в ЄС є бажання забезпечити відкритий та доступний процес прийняття рішень для громадян та груп інтересів. Ця система регулювання сприяє високим стандартам етики та прозорості в лобіюванні в ЄС [2, с. 55].

У Швейцарії лобізм регулюється суворими законами та правилами, які мають за мету забезпечити прозорість та відкритість в процесі взаємодії між лобістами та урядовими органами. Лобісти повинні декларувати свої інтереси, включаючи інформацію про те, за які питання вони вступають у взаємодію з урядовцями. Це може включати інформацію про конкретні законодавчі акти чи регулювання, що цікавлять лобіста. Ця система регулювання лобізму в Швейцарії сприяє високим стандартам етики, прозорості та відкритості у взаємодії між лобістами та урядовими структурами, сприяючи довірі громадськості до політичного процесу.

Організація та функціонування лобістських організацій - це ключовий аспект лобізму, який передбачає діяльність та стратегії, що дозволяють групам інтересів впливати на прийняття рішень у громадських інституціях.

Лобістські організації можуть мати різну структуру, включаючи лобістські фірми, асоціації, неприбуткові організації, торгові спілки тощо. Вони можуть об'єднувати індивідуальних лобістів чи представляти групи інтересів. Основною метою лобістських організацій є представлення інтересів їхніх клієнтів або членів перед урядом чи іншими приймаючими рішення структурами.

Організація та функціонування лобістських організацій грають важливу роль у політичному процесі, дозволяючи різним інтересам висловлювати свої погляди та впливати на ухвалення рішень. Важливо, щоб ця діяльність відбувалася в рамках закону і етичних стандартів [1, с. 47].

Отже, розглядаючи досвід країн, таких як Сполучені Штати Америки, Європейський Союз та Швейцарія, видно, що лобізм є важливою складовою політичного процесу. Він дозволяє різним групам інтересів висловлювати свої погляди та впливати на прийняття рішень у публічній сфері.

Загальною тенденцією є поступове розширення ролі лобізму та його впливу на суспільство та політичні процеси, тому важливо забезпечити ефективний та етичний розвиток цієї сфери діяльності, збалансований між інтересами різних груп інтересів та загальними потребами суспільства.

Список використаних джерел:

1. Малявін Є. В. Лоббізм у політичній системі суспільства: плюси та мінуси / Є. В. Малявін // Гілея: науковий вісник = Hileya: scientific herald : зб. наук. пр. – Київ : Гілея, 2019. – Вип. 143 (№ 4), ч. 3: Політичні науки. – С. 46-49.
2. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід [Електронний ресурс] : монографія / ред. С. Чернов, В. Воронкова, В. Банах, та ін. ; ЗДІА. - Запоріжжя : ЗДІА, 2017. - 603 с.

3. Вітвіцький С. С., Южека Р. С. Міжнародний досвід розвитку інституту лобізму та проблема його легалізації в Україні. Молодий вчений. 61 2015. № 2(6). С. 734–737.

Масленніков Євген Іванович

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Україна
доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та інновацій

Філатова Марія Олександрівна

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Україна
студентка магістратури спеціальності «Менеджмент»

УПРАВЛІННЯ ПРИЧИНАМИ НЕРЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЇ КОМАНДИ

Сучасні глобальні виклики створили ґрунтовні передумови для формування міжкультурних команд на підприємствах різних рівнів. Сьогодні навіть малий та середній бізнес поповнює власні трудові ресурси іноземними спеціалістами, залучаючи їх як на умовах аутсорсингу, так і традиційного трудового договору. Тому аспект міжкультурної команди та кросс-культурного менеджменту є важливим для забезпечення сталого розвитку світового економічного середовища.

Процеси глобалізації перетворили із можливості у необхідність активну діяльність багатьох підприємств на міжнародній арені. До того ж спостерігається тенденція до міграції населення, яка призвела до змішування різних культур та мов у всіх сферах життя громадян різних країн. Міграція є результатом географічних відмінностей у пропозиції робочої сили та попиту на неї [1]. Внаслідок того, що представники різних культур мають власні індивідуальні особливості, які впливають на їх відношення до роботи, здатність працювати та взаємодіяти з колегами різних рівнів ієрархії, виникають певні перешкоди на шляху до досягнення ефекту синергії у міжкультурних командах. Мовний бар'єр та різниця робочих стилів є одними із найважливіших проблем результативного функціонування міжкультурних команд.

Мовний бар'єр – це перешкода при обміні інформацією між представниками різних мовних груп, що ускладнює або унеможливорює достовірне інтерпретування переданої інформації. Причини виникнення лінгвістичного бар'єра на підприємстві ґрунтуються на недостатньому знанні теоретичних, граматичних, а також лексичних норм мови [2]. Через це в мультикультурній команді можуть виникати такі проблеми:

1. Відчуття відчуженості та ізольованості у працівників, що представляють культурну меншість.

2. Збільшення робочого навантаження на працівників, для яких мова більшості є рідною. Крім того, що їм можуть доручати завдання, які інші працівники не можуть виконати через недосконалість у знанні мови, їх також можуть назначати мовними коучами для даних працівників.

3. Збільшення витрат часу на виконання завдань працівниками, що досконало не володіють робочою мовою.

4. Напруга та відсутність або мінімізація неформальних комунікацій всередині команди.

5. Потенціал працівників з мовними обмеженнями може бути розкритим неповністю або зовсім нерозкритим.

Всі перелічені проблеми, пов'язані з мовним бар'єром, негативно впливають на загальну продуктивність та результативність команди. Як результат, члени мультикультурної команди працюють індивідуально, або створюють невеликі неформальні групи.

Іншою проблемою ефективної діяльності міжкультурної команди є різниця робочого стилю, який мають представники різних культур. Не дивлячись на те, що сучасне світове бізнес-середовище вимагає гнучкості та адаптивності від підприємств, досить сталими залишаються моделі робочої поведінки працівників різних регіонів світу.

Наприклад, японський робочий стиль передбачає високе відчуття приналежності працівника до компанії, його високий рівень пунктуальності, адже японці приходять на роботу не пізніше, ніж за півгодини до початку та достатньо довго працюють, легко витримуючи робоче навантаження. Якщо взяти італійський робочий стиль, то для нього характерне довге та важке прийняття рішень, емоційність у процесі комунікацій, для італійців є важливою обідня перерва і вони не залишаються на роботі у понаднормовий час.

Тобто можна побачити, що представникам цих двох культур буде доволі важко працювати в одному робочому середовищі з однаковими умовами. Тому для управлінців важливо знайти оптимальні умови праці для представників різних культур та створити для них комфортне робоче середовище для досягнення ефекту синергії. Щоб обрати стратегію управління міжкультурною командою, необхідно розглянути різні рівні наявності даних двох проблем у робочому середовищі, варіанти яких представлені на рис.1.

Рис.1. Матриця «мовний бар'єр – різниця робочих стилів»

Джерело: розроблено авторами.

Відповідно до наведених видів робочого середовища можна виділити чотири стратегії управління міжкультурним робочим середовищем, що має певний рівень мовного бар'єру та різниці робочого стилю:

1. Управління «самодостатнім міжкультурним робочим середовищем». Команда, що працює у даному середовищі має достатньо низький рівень двох наведених проблем, тому для створення комфортних умов праці та підвищення результативності необхідно забезпечити періодичні мовні практики між членами команди та задовільнити індивідуальні вимоги до умов праці меншості.

2. Управління «гальмівним робочим середовищем». Даний вид робочого середовища передбачає високий рівень як мовного бар'єру, так і різниці робочих стилів, тому працівники, що працюють у цьому середовищі, разом мають нижчі показники результативності, ніж кожний окремо. Отже, дану команду краще розформувати на менші підгрупи, або працювати із кожним працівником індивідуально.

3. Управління «полілінгвістичним робочим середовищем». Команда, що працює у даному середовищі має достатньо високий рівень мовного бар'єру та низьку різницю робочих стилів. Тому, в цьому випадку, треба обрати робочу мову, яка буде зручною для більшості, а для інших організувати процес навчання обраній мові за умови часткового зниження їх робочого навантаження. При цьому необхідно оцінити початковий рівень володіння робочою мовою даних працівників, щоб оцінити раціональність проведення навчання.

4. Управління «гетерогенним міжкультурним середовищем». Даний вид робочого середовища має високий рівень різниці робочих стилів та низький мовний бар'єр, тому тут легше наладити комунікації між членами команди, проте складно знайти компроміс у робочих умовах. Для цього необхідно зібрати особливі умови роботи кожного працівника і провести аналіз, які умови можна об'єднати для представників різних культур і зробити загальними, а які треба забезпечувати на індивідуальному рівні.

Отже, ефективне управління міжкультурною командою сьогодні є одним із фактором конкурентоспроможності підприємства. Його метою є забезпечення високої результативності діяльності команди та отримання ефекту синергії. Для цього управлінці мають проаналізувати наявні проблеми у робочому середовищі, пов'язані з культурними особливостями працівників. Найбільш популярними є проблеми мовного бар'єру та різниці робочих стилів, які у різній мірі проявляються у команді з представниками різних культур. Відповідно до цього управлінці можуть обрати різні стратегії управління робочим середовищем міжкультурної команди.

Список використаних джерел:

1. Sadchenko O. Visegrad Countries in the current conditions of the migration crisis in the EU. (Chapter 9). Visegrad Group: a form of establishment and development of European integration: collective monograph / edited by A. Krysovatyu, T. Shengelia. - Tbilisi: TSU. 2021. С. 181-206.

2. Романов А.Д., Яковчук А. М. Мовно-культурний бар'єр в управлінні персоналом виробничих підприємств. Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, 2022. С. 248-250.

Михайлів Галина Василівна

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Україна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і маркетингу

СУТНІСТЬ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВОМ

В сучасних умовах, а саме умовах підвищеної конкуренції, на зміну функціональному приходиться процесно-орієнтоване управління.

Однак протиставлення процесного і функціонального підходу принципово невірно. Функції, так само, як і процеси, є рівнозначними поняттями управлінської діяльності, і не можуть існувати у відриві один від одного. При цьому результатом і функціонального, і процесного підходів є проектування одночасно організаційної структури (тобто функціональних областей) і порядку взаємодії в її рамках (тобто процесів). Різниця тільки в початкових точках проектування: чи розподіляти функціональні обов'язки на основі процесів або проектувати процеси взаємодії між функціональними областями [1].

Процесний підхід заснований на наступних принципах:

1. Діяльність компанії розглядається як сукупність бізнес-процесів. Принцип визначає бачення діяльності компанії як сукупності бізнес-процесів. Саме він визначає нову культуру сприйняття організації при процесному підході.

2. Виконання бізнес-процесів підлягає обов'язковій регламентації або формальному опису. Регламент бізнес-процесу – це документ, що описує послідовність операцій, відповідальність, порядок взаємодії виконавців, порядок прийняття рішень щодо поліпшення бізнес-процесу.

3. У кожного бізнес-процесу є внутрішній або зовнішній клієнт і власник (особа, яка відповідає за результат бізнес-процесу). Виділення бізнес-процесу завжди пов'язане з виявленням клієнта або споживача результату процесу, що має для нього певну вартість. Крім клієнта кожен бізнес-процес має власника – посадова особа, яка має в своєму розпорядженні необхідні ресурси, управляє ходом бізнес-процесів і несе відповідальність за результати і ефективність бізнес-процесів.

4. Кожен бізнес-процес характеризується ключовими показниками, що описують його виконання, результат або вплив на результат діяльності організації в цілому.

Процесно-орієнтоване управління дозволяє якісно змінити діяльність організації на операційному, міжфункціональному та міжорганізаційному рівнях [2].

При створенні моделі бізнес-процесів організації бізнес-аналітику завжди доводиться вирішувати задачу виділення окремих бізнес-процесів. Для вирішення цього завдання використовуються різні методи, вибір методу диктується досвідом і знаннями аналітика, а також метою моделювання.

При моделюванні використовуються два основних шляхи: взяти за основу існуючу модель бізнес-процесів аналогічної організації (так звану референтну модель) або виділяти бізнес-процеси «з нуля». Використання референтних моделей доцільно при дослідженні типових комерційних організацій: це істотно знижує витрати на створення бізнес-моделі. Додаткова перевага референтних моделей полягає в можливості придбати їх разом з системою бізнес-моделювання, і весь проєкт моделювання буде зведений до розгортання системи моделювання та доопрацювання в ній референтної моделі. Якщо досліджується нетипова організація (комерційна з нетрадиційною моделлю бізнесу; некомерційна; державна; організація-монополіст), то застосування референтних моделей утруднене, краще будувати модель процесів «з нуля» [3].

Перевагою такого підходу є його простота: процеси виділяються на основі побудови ієрархічного довідника продуктів і послуг, а на нижньому рівні – на основі аналізу технології створення елементарного продукту / послуги. Але якщо уважно придивитися до отриманої структури процесів, зауважимо ряд істотних недоліків:

- велика кількість рівнів ієрархії довідника процесів;
- не виділяються наскрізні процеси;
- в моделі не простежується ланцюг створення цінності, на якому тримається весь бізнес;
- можливе дублювання;
- при впровадженні нових продуктів / послуг доведеться перекроювати всю систему процесів [4].

Таким чином, суть процесного підходу полягає в тому, що кожен співробітник забезпечує життєдіяльність конкретних бізнес-процесів, безпосередньо беручи участь в них. Обов'язки, область відповідальності, критерії успішної діяльності для кожного співробітника сформульовані і мають сенс лише в контексті конкретного завдання або процесу.

Список використаних джерел:

1. Денисенко Л. О., Шацька С. Є. Концептуальні засади класифікації бізнес-процесів, як основи формування бізнес-системи організації. *Ефективна економіка*. 2012. № 11. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/efek_2012_11_34.pdf

2. Козир С.В., Слесарев В.В., Ус С.А. Моделювання та реінжиніринг бізнес-процесів. Дніпро : НТУ "ДП", 2022. 164 с.

3. Колесников С. О. Особливості оптимізації бізнес-процесів на підприємствах України. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 2 (56). С. 162–169.

4. Тур О. В. Управління бізнес-процесами на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2018. № 6. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2018/59.pdf.

Пікуль Євген Васильович

Київський військовий ліцей імені Івана Богуна, Україна

полковник

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПІДХОДИ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДРОЗДІЛІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Поряд з ресурсним потенціалом об'єднаної територіальної громади в умовах війни вагоме місце займає розвиток потенціалу підрозділів територіальної оборони. Розвиток, а в подальшому використання потенціалу підрозділів територіальної оборони на місцевому рівні може бути забезпечений шляхом застосування різноманітних шляхів та можливостей. За результатами веб-пошуку, ось деякі з них: збільшення фінансування та забезпечення територіальних сил оборони сучасною зброєю, технікою та комунікаційними системами, посилення підготовки та підвищення рівня професіоналізму територіальних оборонних сил, використовуючи досвід та стандарти НАТО та інших країн-партнерів.

Виходячи з цього, розвиток потенціалу підрозділів територіальної оборони передбачає комплексний підхід, який включає як теоретичну так і практичну складові. Поряд з теоретичним та практичним підходами, вважаю за потрібне виокремити системний, структурний та організаційний підходи.

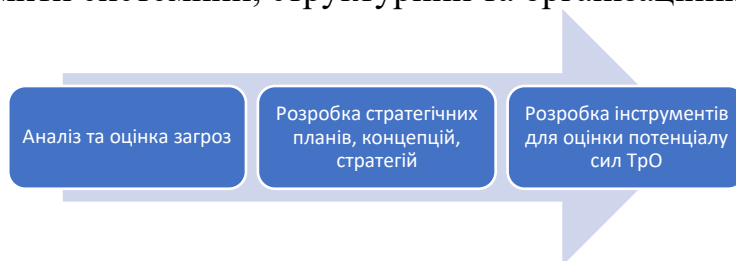

Рис. 1. Теоретичні підходи щодо розвитку потенціалу підрозділів територіальної оборони.

Системний підхід є методологією, яка допомагає розглядати об'єкт або проблему як складну систему, що складається з взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів. У випадку розвитку потенціалу сил територіальної оборони, системний підхід означає розгляд територіальної оборони як єдину інтегровану систему, яка включає в себе різні аспекти та компоненти, такі як структура, організаційна схема, ресурсне забезпечення, технології, людський потенціал та інше.

Головні принципи системного підходу до розвитку потенціалу сил територіальної оборони включають:

- ✓ Розуміння взаємодії елементів.
- ✓ Врахування контексту.
- ✓ Орієнтація на цілі та результати.
- ✓ Аналіз ризиків та вразливостей.

Структурний підхід щодо розвитку потенціалу сил територіальної оборони полягає в організації та побудові сил територіальної оборони відповідно до конкретної структури, яка враховує географічні, соціокультурні, економічні та інші особливості території. Цей підхід передбачає створення і підтримку локальних, регіональних та національних сил, які забезпечують оборону та безпеку відповідних територій.

Рис. 2. Структурний підхід щодо розвитку потенціалу підрозділів територіальної оборони.

Таким чином, структурний підхід зосереджений на створенні та організації оптимальної структури сил територіальної оборони, розподілі завдань та обов'язків між підрозділами для ефективного функціонування системи територіальної оборони. Організаційний підхід фокусується на вдосконаленні організаційної структури, процесів та керівництва силами територіальної оборони. Системний підхід визначає територіальну оборону як складну систему з взаємопов'язаними елементами. Цей підхід сприяє глибокому розумінню впливу різних факторів на ефективність системи. Практичний підхід спрямований на впровадження конкретних заходів для покращення потенціалу сил територіальної оборони, що включає в себе проведення тренувань та навчань, модернізацію зброї та обладнання тощо. Теоретичний підхід щодо розвитку потенціалу підрозділів територіальної оборони передбачає розробку концепцій, теорій і принципів, що ґрунтуються на наукових дослідженнях та аналізі, що сприятиме розвитку потенціалу сил територіальної оборони.

Ці підходи можуть застосовуватися окремо або комбінуватися для досягнення оптимальних результатів у розвитку потенціалу територіальної оборони. Важливо враховувати особливості кожного регіону, його геополітичне положення, специфіку загроз для розробки належних стратегій та планів.

Список використаних джерел:

4. Нестеренко О. В. Поняття та рівні територіальної оборони України. Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття. Харків, 2020. С.104
5. Ребкало В., Тертичка В. Державна політика: аналіз і впровадження в Україні. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Rebkalo_Valerii/Derzhavna_polityka_a_naliz_ta_vprovadzhennia_v_Ukraini.pdf?;
6. Лобко М. М. Територіальна оборона України як фактор посилення обороноздатності держави. Наука і оборона 2. 2018. С. 29-39.

Покотило Оксана Василівна

Управління Державної охорони, Україна
підполковник

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ З МЕТОЮ РОЗКРИТТЯ ТА РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ СИЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ

У сучасному світі останнім часом величезне значення набуло розкриття та розвиток потенціалу сили територіальної оборони, в тому числі за допомогою державної політики. В умовах сьогодення стає зрозуміло, що процеси забезпечення національної безпеки потребують різних сфер впливу та залежить від багатьох чинників. Водночас, на мою думку, використання сучасного інструментарію уможливить розкриття та розвиток потенціалу сил територіальної оборони.

Таким чином, метою розвитку потенціалу сил територіальної оборони є забезпечення ефективності та готовності територіальних оборонних сил в захисті своєї країни або території в разі загрози зовнішньої агресії, конфлікту або інших небезпечних ситуацій.

Загалом, для розкриття та розвитку потенціалу сил територіальної оборони через державну політику можуть бути вжиті наступні кроки:

1. Стратегічне планування
2. Фінансування і бюджетування
3. Навчання та підготовка
4. Технологічний розвиток
5. Науково-дослідна діяльність
6. Співпраця з іншими секторами
7. Залучення громадського суспільства
8. Законодавча база
9. Зовнішня співпраця

Варто наголосити, що дані кроки не є сталими і можуть змінюватися з плином часового фактору. Умовно можна виділити дві категорії факторів, здатних вплинути на національну безпеку – об'єктивні і суб'єктивні.

До категорії об'єктивних факторів, які впливають на здатність країни ефективно захищати свою територію та національну безпеку можна віднести:

географічні особливості країни, розташування країни в контексті регіональних політичних та військових відносин, географічне положення, економічний стан, науково-технічний потенціал, демографічні чинники, загрози та виклики, політична стабільність, зовнішній вплив, соціокультурний контекст. Розвиток потенціалу територіальної оборони визначається численними об'єктивними факторами. Розглянемо детальніше кожен з факторів:

Ці фактори не вичерпують всього спектру впливів, але вони наголошують на тому, як різноманітні обставини можуть впливати на розвиток потенціалу територіальної оборони країни.

Суб'єктивні фактори – це ті, які визначаються внутрішніми аспектами, особистісними переконаннями та діями людей, які впливають на розвиток потенціалу територіальної оборони. Представлені суб'єктивні фактори враховують людський елемент і їхні внутрішні стани, які можуть визначати, як ефективно використовується потенціал територіальної оборони.

Умови війни вимагають зосередження на найбільш ефективних та життєво важливих інструментах, щоб забезпечити успішну оборону та мінімізувати втрати. Ключове значення має стратегія та тактика. Розробка добре обдуманого та адаптованого до конкретних умов стратегії може вирішально вплинути на вихід конфлікту. Ефективна стратегія визначає загальний план дій на весь період конфлікту. Це означає обрання найбільш об'єктивних цілей, ресурсів, тактичних підходів та способів взаємодії з різними ворожими елементами. Вона повинна враховувати геополітичну, технічну, економічну та людську сторони конфлікту. В умовах війни, ефективна тактика є ключем до успішного ведення бойових дій на рівні відділень, підрозділів та окремих військових одиниць. Це включає в себе правильне розташування сил, вибір оптимальних маршрутів та методів бойової діяльності, а також врахування факторів ризику та безпеки.

Найважливішим інструментом для розкриття потенціалу сил територіальної оборони в умовах війни є професійна підготовка та навчання. Цей інструмент є основою для досягнення ефективності та успіху в будь-якому військовому конфлікті. Якісна підготовка та навчання допомагають збільшити рівень знань, навичок та вмінь особового складу територіальної оборони. Професійна підготовка сприяє розвитку дисципліни та відданості завданню, що є важливим для ефективного функціонування в умовах війни. Навчання допомагає виявити і розвинути лідерські якості серед керівників і рядового особового складу, що важливо для координації дій та взаємодії.

Хочу наголосити, що в умовах війни є важливою характеристикою будь-якого інструменту його адаптованість та гнучкість. Ситуація в бойових умовах може змінюватися швидко, тому важливо мати інструменти, які можна швидко модифікувати та адаптувати до нових обставин.

Таким чином, за логікою даного вивчення, професійна підготовка та навчання є найважливішим інструментом для розкриття потенціалу сил територіальної оборони в умовах війни і сприяє створенню компетентного та дисциплінованого особового складу, який може ефективно протистояти викликам та загрозам.

Список використаних джерел:

1. Кримець Л. В. Збройні сили України як відкрита система: аксіологічні засади та інтерсуб'єктивний механізм реалізації. Вісник Національного університету оборони України¹ (71). 2023. Ст. 99-106.
2. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 № 1932-ХІІ / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1932-12>.
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР

Прогонюк Людмила Юріївна

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки

Прогонюк Сергій Сергійович

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
аспірант кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В СИСТЕМІ МІЖМУНІЦИПАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Особливість економічного, соціального, культурного середовища місцевих громад є основою, на якій необхідно розробляти плани розвитку держави в межах територіальних утворень. Напрямки децентралізації передбачають надання місцевим громадам більшої самостійності: розширення повноважень та рівня відповідальності власної територіальної громади. Усталені підходи до формування власного розвитку громад за рахунок виробничих потужностей та територіального розміщення поступово переформатовуються в сучасну парадигму модернізації регіональної політики, яка базується на інноваційності, мережевому управлінні, партнерських відносинах та об'єднаннях, що дозволяють розвивати інфраструктуру. В умовах дефіциту ресурсів раціональним рішенням для майбутнього розвитку територіальних утворень, налагодження ефективного державного управління та зростання конкурентних переваг місцевих територій є розширення процесу децентралізації та стимулювання міжтериторіального співробітництва.

Відомо, що Україна має доволі успішний досвід реалізації угод у сфері міжмуніципального співробітництва, але вказана практика є не досить широко розповсюдженою, враховуючи інституційну нерозвиненість цього способу взаємодії. Іншим чинником, як відмічає Круглов В.В. залишається недостатнє використання місцевими органами влади в територіальному розвитку моделей державно-приватного співробітництва [1, с. 223].

Міжмуніципальне співробітництво є відносинами між кількома органами базового рівня місцевого самоврядування, які перебувають у статусі юридичних осіб і мають певну політичну, юридичну та фінансову автономію [2,

с. 117]. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» [3] передбачає такі форми співробітництва між територіальними громадами, як делегування, реалізація спільних проєктів, спільне фінансування інфраструктурних об'єктів суб'єктами співробітництва підприємств, установ, організацій, що мають комунальну форму власності, створення суб'єктів співробітництва (спільних комунальних підприємств). Конституція України (ст.142) теж визначає можливості територіальних громад об'єднуватися для спільних проєктів або для спільного фінансування підприємств комунальної форми власності.

Основними характеристиками міжмуніципального співробітництва є [4]: наявність двох або більше органів місцевого самоврядування, які взаємодіють між собою; домовленість про спільні дії, залучення окремих ресурсів для отримання взаємної вигоди, яка була б недосяжною при самотійних діях; спільна діяльність, спрямована на одну або декілька галузей, що належать до встановленої компетенції органів місцевого самоврядування; витрати сторін (зусилля, фінансування), спільне використання ресурсів (персонал, земельні ділянки, обладнання, будівлі тощо); переваги для партнерів (забезпечення надання послуг, недоступних малим громадам, зменшення витрат при наданні послуг, підвищення якості послуг, покращення координації планування майбутнього розвитку); визначений строк співпраці, передбачений укладеним договором без зазначення дати закінчення; відсутність постійної передачі повноважень органів місцевого самоврядування зі збереженням опосередкованого контролю місцевих органів за рішеннями та послугами, що виникають у результаті співпраці.

За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на 01.01.2023 на умовах ДПП укладено 193 договори, з яких реалізується 18 договорів (9 - концесійних договорів, 5 - договорів про спільну діяльність, 4 - інші договори), 162 договори не реалізується (116 - не виконується, 46 - розірвані / закінчився термін дії), 13 призупинені у зв'язку зі збройною агресією російської федерації.

Станом на 01.01.2019 р. шляхом ДПП в Україні укладено 189 проєктів [5]. Переважним чином проєкти ДПП реалізуються у сфері збирання, очищення та розподілу води, на відміну від тренду країн, що розвиваються (сфера виробництва електроенергії). Також актуальною залишається сфера виробництва та транспортування газу.

Співпраця держави у формі органів місцевого самоврядування (асоціацій на основі договорів про ГМК) та приватного бізнесу у сферах житлово-комунального господарства, агропромислового комплексу, інфраструктурних збільшенню сприятимуть соціально важливі проєкти, туризм і рекреація створить конкурентоспроможність підприємств, що входять до кластеру позитивний інвестиційний клімат та забезпечить подальше залучення інвесторів у проєкти ДПП.

Список використаних джерел:

1. Круглов В.В. Механізми державного регулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні : дис. ... д-ра наук з держ. управ.: 25.00.02 / Харків. регіон. інститут держ. управ. Харків, 2020. 479 с.
2. Розвиток міжмуніципального співробітництва: вітчизняний та зарубіжний досвід : посібник. / під ред. В. В. Толкованова. Київ : Крамар, 2011, 249 с.
3. Про співробітництво територіальних громад. Закон України від 17.06.2014. № 1508-VII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1508-18>
4. Демчишин В., Толкованов В. Про деякі аспекти розвитку міжмуніципального співробітництва як інноваційного інструменту в реалізації державної регіональної політики в Україні. Віче : журн. Верховної Ради України. 2010. № 24, грудень. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/2326/>.
5. Стан здійснення ДПП в Україні <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk- &isSpecial=True&id=9fc90c5e-f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini>

Птахіна Ольга Миколаївна

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
Україна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри публічної служби та управління навчальними і соціальними закладами

СПІВРОБІТНИЦТВО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Процес децентралізації влади є одним із пріоритетних напрямів адміністративної реформи в Україні і передбачає збільшення ролі регіональних органів державної влади та місцевого самоврядування в здійсненні економічних та структурних реформ. Стратегічним пріоритетом становлення України як соціально орієнтованої європейської держави є розвиток системи місцевого самоврядування, без реформування якої у напрямі децентралізації владних повноважень на місцях неможливо досягти гармонійного та зрівноваженого розвитку територіальних громад. Децентралізація відкриває значні перспективи для забезпечення спроможності місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання місцевого життя, зокрема підвищення ролі громадян, їхнього впливу на процес прийняття і втілення рішень щодо забезпечення умов соціального та економічного розвитку суспільства [1, с. 125]. Важливою складовою децентралізації є те, що вона спирається на такі основні принципи, як: незалежність від форми державного устрою; чітке розмежування функцій і повноважень між різними рівнями управління; планомірний розвиток розгалуженої системи місцевого самоврядування; невтручання держави в суверенні права областей, регіонів (суверенітет народу); фінансова самодостатність органів місцевого самоврядування; фінансова допомога з боку

держави, законодавче врегулювання взаємовідносин у сфері соціального управління [4, с. 7].

Сьогодні територіальні громади, крім зростання власних фінансових можливостей, у результаті децентралізації мають й інші інструменти забезпечення економічного розвитку – здійснення зовнішніх запозичень, самостійне обрання установ з обслуговування коштів місцевих бюджетів відносно розвитку та власних надходжень бюджетних установ. Територіальна громада є основним суб'єктом і носієм функцій та повноважень у системі місцевого самоврядування. Посилення функціональності громад у процесах співробітництва є глобальним трендом демократизації суспільства і децентралізації влади. Для забезпечення регульованості цього аспекту на рівні держави було затверджено низку нормативно-правових документів, які в основній своїй частині регламентують: необхідність та переваги співробітництва територіальних громад; цільові аспекти співробітництва територіальних громад – мету, завдання, цілі, напрямки, сфери, принципи; організаційні форми співробітництва територіальних громад, рівні їх інтеграції; ресурсне забезпечення співробітництва територіальних громад – бюджетно-фінансове, майнове, кадрово-професійне, інформаційне та ін.; узгодження можливостей співробітництва територіальних громад на рівні регіонів, держав та інтеграційних утворень; документальний супровід співробітництва територіальних громад (укладення договорів та угод, статутів, інших нормативів) [2].

«Європейська хартія місцевого самоврядування» вже понад три десятиліття визначає право громад на співпрацю як на внутрішньому (мініципальному), так і на міжнародному рівнях. В європейських громадах активно реалізуються різні форми горизонтальної взаємодії органів місцевого самоврядування – «Intermunicipal cooperation» (міжмуніципальне співробітництво), а також «Inter-Municipal Collaboration» (міжмуніципальна консолідація, що полягає в об'єднанні адміністративних ресурсів сусідніх громад з метою економії видатків, створення єдиних виконавчих структур громад у процесі їх укрупнення) [2]. Використання можливостей співробітництва дає можливість територіальній громаді приймати участь у різних програмах ЄС та активізувати співробітництво з європейськими інститутами, не порушуючи при цьому норм чинного законодавства України.

В «Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [5] у главі 27 «Транскордонне та регіональне співробітництво» [3] визначено вагомість, територіальні пріоритети, інституційні вектори, сфери співробітництва на рівні територіальних громад з акцентом, в основному, на можливості транскордонного співробітництва.

Для забезпечення ефективного функціонування територіальної організації місцевого самоврядування та процесів децентралізації необхідно не лише удосконалювати нормативно-правове забезпечення територіальної організації місцевого самоврядування в Україні, а й використовувати всі існуючі засоби та механізми, які забезпечують подальший розвиток територіальних громад для

формування сприятливих передумов міжтериторіальних взаємодій. У свою чергу територіальні громади та органи місцевого самоврядування повинні використовувати всі наявні можливості співробітництва, активно включатись у процеси взаємодії для отримання можливості всестороннього розвитку.

Список використаних джерел:

1. Василенко Л., Добровінський М. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 3. С. 125.-131.
2. Глазов О.М. Нормативно-правове співробітництво територіальних громад України: глобальний вимір. *Innovation and Sustainability*. № 2. 2022. С. 184-190.
3. Європейська рамкова конвенцію про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_106#Text (дата звернення 25.08.2023)
4. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень : навч. посіб. Київ : Інститут громадянського суспільства, 2017. 110 с.
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Редакція від 25.10.2022 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (Дата звернення 15.06.2023)

Ткач Олег Володимирович

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Україна

доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту і маркетингу

НЕОБХІДНІ ПЕРЕДУМОВИ ВРАХУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КОНВЕРГЕНТНИХ ПРОЦЕСІВ СТОСОВНО УСПІШНОЇ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Успішне проведення підприємствами та організаціями зовнішньоекономічної діяльності є один із складових елементів успіху держави на зовнішніх ринках. Констатуючим елементом зовнішньоекономічної діяльності є міжнародний контракт. Особливістю укладення міжнародного контракту є те, що він являє собою документально оформлені результати проведення переговорів між зацікавленими сторонами. Кожна із сторін являє собою окрему взятую країну з власною внутрішньою системою регулювання міжнародних торговельних операцій та певними звичаями, які в деяких випадках можуть не відповідати вимогам внутрішнього законодавства партнера. Це викликало необхідність пошуку нових, міжнародних уніфікованих, більш адекватних методів та засобів регулювання

зовнішньоекономічних операцій особливо це загострюється в умовах Євроінтеграційних процесах.

Сьогодні невідповідність та суперечливість внутрішнього українського законодавства щодо норм міжнародного права, міжнародних звичаїв, які стосуються міжнародного торговельного обміну стає вагомою перешкодою на шляху не тільки успішного проведення підприємствами України своєї міжнародної торгівельної діяльності, але негативно впливає на конкурентні переваги українського бізнесу в глобальному середовищі, а також зводить на до нуля шанси українських підприємств отримати перемогу в арбітражних процедурах, за умови, якщо останні мають місце поза територією України [1].

Під уніфікацією в галузі міжнародної торгівлі мається на увазі створення загальних матеріально-правових норм в національних правових системах шляхом укладання міжнародних договорів, дякуючи чому знімається необхідність в застосуванні так званого колізійного методу в даній сфері.

На відміну від уніфікації гармонізація передбачає використання не тільки міжнародних договорів, але також і інших інструментів: торгових звичаїв, модельних законів, типових контрактів для досягнення визначеної ступені єдності норм, які регулюють міжнародну торгівлю. Тобто, іншими словами, термін «гармонізація» має більш широке значення, ніж термін «уніфікація», оскільки гармонізація логічно включає в себе уніфікацію як один із методів.

Ініціатором уніфікації є держава, вона направлена на досягнення кінцевого результату в рамках національного права. Наглядним прикладом на сучасному етапі є намагання України стати членом Європейського Союзу (ЄС) та уніфікація власного законодавства з вимогами членів цієї організації [2].

Ініціатором гармонізації поза державою поза державою виступають інші суб'єкти міжнародних торгових відносин, включаючи фізичні та юридичні особи, які приймають участь в міжнародній торгівлі. Разом з тим гармонізація, що знову ж таки лобіюється підприємствами, намагається заповнити пробіли, залишені уніфікацією, її кінцева мета – створення нормативного масиву матеріальних правил поведінки в сфері всіх учасників ЄС.

У зв'язку з цим, слід зазначити, що європейські компанії ті інші учасники світового торговельного обороту, керуючись чисто прагматичними намірами, почали самостійний пошук альтернативних засобів регулювання їхніх взаємних стосунків. Результатом такого пошуку в другій половині ХХ століття починається спонтанне формування нового способу регулювання зовнішньоекономічних операцій – *lex mercatoria* [3].

Ця концепція *lex mercatoria* в даний час є повною протиріччю, яка обумовлена головним чином недостатньою визначеністю. Ця невизначеність пояснюється в-першу чергу тим, що це відносно нове явище знаходиться в стані становлення під впливом змін та швидкості розвитку світової економіки.

Створення системи єдиних норм, що визначають порядок укладання, дій і умов терміну дійсності міжнародних комерційних контрактів є важливою передумовою нормального функціонування міжнародних торгово-економічних зв'язків.

В цьому змісті основною сферою функціонування *lex mercatoria* можна рахувати сукупність норм, що регулюють питання укладання, дії і розірвання міжнародних комерційних контрактів.

Необхідно зазначити, що застосування Віденської конвенції не веде до єдино значного застосування Конвенції, а також дозволяє сторонам контракту взагалі запобігти застосуванню її положень. Так стаття шоста Конвенції надає сторонам контракту право виключити застосування цієї Конвенції, чи відступити від будь-якого з її положень, чи змінити його дію [4].

Список використаних джерел:

1. Особливості зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/18_3_2018ua/4.pdf.
2. Аналіз зовнішньої торгівлі товарами та послугами України з країнами європейського союзу URL: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/11.pdf>
3. Гуцал С. А. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки, завдання та перспективи / С. А. Гуцал // Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.niss.gov.ua/articles/1500>
- 4.Ткач О. управління контрактною діяльністю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в умовах розвитку просторо-економічних систем. Вісник Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України. – м. Дніпро, 2022 р. С.19-26 <http://e-visnyk.dniprondise.in.ua/uk/1-05-2022>

СЕКЦІЯ 6
СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ КОМПЛЕКСНОГО ВІДНОВЛЕННЯ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА РОЗВИТКУ ЇХ ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ

Grynchuk N.M.

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service, Ukraine

Prokopchuk M.M.

Taras Shevchenko National University of Kyiv, student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service, Ukraine

МІСЦЕВА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА І
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ
LOCAL ECONOMIC POLICY AND COMPETITIVENESS

Вплив місцевої влади на місцеве господарство в більшості країн обмежений, і можливості безпосередньої підтримки економіки і місцевих підприємств не дуже великі. Це пояснюється захистом принципів вільної конкуренції, цілями запобігання корупції і свавілля місцевих чиновників. Закон, як правило, не дозволяє різко варіювати податкові ставки. У Німеччині, наприклад, заборонено звільняти підприємства, частково або повністю, від податку на виробництво. Тому сприяння економіці повинне обмежуватися певними послугами. Завдання місцевої влади - зробити ці послуги настільки корисними, щоб підприємства захотіли розміститися на їх території і загальна економічна активність підвищувалася.

Сприяння розвитку економіки займає все більш важливе місце в діяльності місцевої влади всіх країн. Влада усвідомлює постійну необхідність поліпшення економічної структури, оскільки динамічна економіка висуває все нові вимоги до структури господарства тієї або іншої території. Основна увага при цьому приділяється поліпшенню інфраструктури і якості життя.

На першому плані стоїть завдання надання добре освоєних виробничих площ і сприяння підприємствам в справі максимально швидкого отримання необхідних дозволів на будівництво. Зрозуміло, величезне значення має і загальний стан інфраструктури, її переваги відносно інших громад. Враховуються і місцеві чинники якості життя, наприклад, широкий вибір шкіл, можливостей для відпочинку, культурного і спортивного життя, дозвілля тощо.

У центрі уваги місцевої економічної політики знаходяться такі завдання, як сприяння зайнятості, збереження наявних робочих місць. При цьому важливо враховувати як вимоги виробництва, так і можливості населення. Тому зусилля слід направляти одночасно за двома напрямками - на навчання працівників і на залучення підприємств галузей з відповідною структурою

потреб в трудових ресурсах. Різноманіття ж крупних, середніх і малих підприємств є якнайкращим гарантом створення і збереження збалансованої економічної структури в місті чи регіоні [1].

При виборі напрямів розвитку і відповідних заходів місцевої економічної політики в Україні необхідна адекватна оцінка місця розташування громади та перспектив повоєнного розвитку, врахування логістичних зв'язків (залізничних, автомобільних, водних і повітряних), інвентаризація можливостей інфраструктури, якості земельних ділянок після розмінування, систем водопостачання і каналізації, енергопостачання і багатьох інших чинників, зокрема, і перспектив розвитку країни в цілому і пріоритетів регіону, де розташована громада.

При цьому слід враховувати, що населені пункти, громади, як і підприємства, змагаються, конкурують між собою. Відмінність лише в тому, що перші пропонують середовище виробництва, а не товари для населення або основні засоби виробництва. Успішність місцевої економічної політики у кінцевому підсумку означає успіх в цій конкурентній боротьбі.

Поняття конкурентоспроможності здавна є ключовим для місцевої економічної політики. Конкурентоспроможність - той з основних чинників, що знаходяться під впливом місцевої влади також і вирішальним чином впливає на тривалість відновлення і майбутнього підйому економіки. І конкурентоспроможність розуміється тут двояко: і як здатність окремого підприємства успішно існувати на своєму ринку, і як здатність бізнес-клімату, що створюється владою міста (регіону) підтримувати і прискорювати зростання конкурентноздатних підприємств. Але звичайно частина чинників конкурентоспроможності знаходиться поза впливом місцевої влади - перш за все це безпека на території, загальний стан національної і світової економіки.

Націленість місцевої економічної політики на зростання конкурентоспроможності вимагає чіткого уявлення про те, яка ж вона - конкурентноздатна місцева економіка. Основні її риси, що були визнані у науковій літературі: високий життєвий стандарт, заснований на високій продуктивності праці; зростання зайнятості на основі відкриття нових ринків, створення нових продуктів і компаній; гнучкість і диверсифікованість, висока якість життя – зараз складно досяжні в Україні. Як і неекономічні елементи якості життя, що важливі для конкурентоспроможності, оскільки роблять місто (населений пункт) привабливішим для кваліфікованих працівників і менеджерів, що приймають рішення про розміщення виробництва. Водночас необхідно боротися за економічну конкурентоспроможність, визначати пріоритети, масштабувати бізнес (мова про релокований бізнес, який все ж таки повернеться на своє попереднє місце розташування, а його філіали мають залишитися в громадах прихистку), зберігати і повертати працівників, залучати їх на створені робочі місця, застосовувати нові інструменти (індустріальні парки, публічно-приватне партнерство, цифровізацію) що у кінцевому підсумку допоможе сформувати позаекономічні елементи якості життя. Місцева економічна політика повинна враховувати ці аспекти та їх взаємовпливи.

Список використаних джерел:

1. Балдич Н. Гринчук Н. Ходько Н. Чорній Л. Глібішук Я. Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування. МЕР: сучасні концепції, моделі, та ресурси. Практичний посібник, частина 1. 2020. 102 с. URL: <http://pleddg.org.ua/ua/praktichniy-posibnik-misceviy-ekono/>

Nadia Konoshuk,
student of the Department of Regional Policy
Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko
National University of Kyiv

ВИКЛИКИ ЩОДО ДОТРИМАННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ CHALLENGES IN MAINTAINING THE TRANSPARENCY OF LOCAL BUDGETS UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Підзвітність громадськості є однією з основ демократичного устрою. Експерти наголошують, що: «Особливо важливими в умовах воєнного стану під час планування і виконання місцевих бюджетів є принципи:

- цільового використання бюджетних коштів відповідно до визначених першочергових потреб громади;
- ефективності та результативності, що дасть можливість раціонального витрачання коштів для забезпечення життєдіяльності громад;
- публічності та прозорості, адже відкритість цілей витрачання бюджетних коштів дає можливість сформувати довіру і позитивні очікування в суспільстві» [1].

Прикінцеві та перехідні положення Бюджетного Кодексу України (ч.1 п.22), визначають, що в умовах воєнного стану не застосовуються вимоги частини 5 статті 28 Бюджетного кодексу [2]. Відповідно, під час дії воєнного стану головні розпорядники коштів місцевих бюджетів можуть:

не оприлюднювати паспорти бюджетних програм на поточний бюджетний період (включаючи зміни до них),

не оприлюднювати звіти про виконання паспортів бюджетних програм за звітний бюджетний період,

не проводити публічне представлення інформації про виконання місцевих програм до 15 березня та щодо представлення інформації про виконання бюджету за рік до 20 березня,

не оприлюднювати результати оцінки ефективності бюджетних програм за звітний бюджетний період.

Проте слід зазначити, що ці обмеження – можуть – стосуються лише оприлюднення документів, по суті обов'язок щодо їх складання та подання звітності не відмінено.

Вважаємо, що органи місцевого самоврядування (за виключенням окупованих територій чи тих, які в зоні бойових дій) не повинні зменшувати рівень прозорості, і, особливо, що стосується бюджетних питань, які

традиційно є надчутливими.

Саме відповідно до статті 7 пункту 10 Бюджетного кодексу України щодо принципу публічності та прозорості - інформування громадськості з питань бюджетної політики, складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів Оболонською районною в місті Києві державною адміністрацією проводиться робота по формуванню прогнозу бюджету міста Києва на 2024 – 2026 роки.

Пропозиції щодо пріоритетності заходів, які планується включити до прогнозу бюджету міста Києва на 2024 – 2026 роки Оболонської районної в місті Києві державної адміністрації запропоновано надсилати до Фінансового управління Оболонської РДА на електронну пошту.

Такі консультації з громадськістю щодо визначення пріоритетності заходів, які планується включити до прогнозу бюджету м. Києва на 2024-2026 роки Оболонської райдержадміністрації, на нашу думку, є дуже вагомими і дозволяють зрозуміти потреби і очікування жителів району, зробити бюджет більш відкритим.

Важливо також пояснювати, інформувати населення щодо викликів складання проєктів місцевих бюджетів на 2024 рік та їх виконання, що полягають у тому що:

- висока ймовірність втрати динаміки місцевого економічного розвитку, а відтак і доходів місцевих бюджетів;

- можливий перерозподіл джерел надходжень до державного і місцевих бюджетів у частині податків і зборів, і як наслідок – зменшення (дестабілізація) і дефіцит фінансового ресурсу для повного забезпечення реалізації функцій місцевого самоврядування;

- неузгодженість (відсутність окремих) стратегічних, програмних та бюджетних документів на національному, регіональному та місцевому рівнях; місцевих цільових програм з програмами соціально-економічного розвитку територіальної громади;

- системні ризики бюджетного процесу в умовах прогнозованої невизначеності (норма про відновлення прогнозування місцевих бюджетів вступить у силу лише у 2024 році) та інші.

Найбільший виклик - війна. Тому всі сили, всі ресурси мають бути спрямовані на захист і оборону, підтримку ЗСУ.

Список використаних джерел:

1. Особливості складання проєктів місцевих бюджетів на 2024 рік. /Проект USAID «Підвищення ефективності роботи і підзвітності органів місцевого самоврядування» («ГОВЕРЛА») URL.: [https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/1313/](https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/1313/Експертний_опис_Особливості__планування_бюджету_2024_ред.pdf)

Експертний_опис_Особливості__планування_бюджету_2024_ред.pdf

2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI (редакція від 14.05.2017) // Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50-51. 572 ст. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

Галунець Наталія Іванівна
Миколаївський національний аграрний університет,
Україна
*старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування і
міжнародної економіки*

Лесік Максим Анатолійович
Миколаївський національний аграрний університет,
Україна
здобувач вищої освіти

РОЛЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ У ВІДНОВЛЕННІ ТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Діджиталізація процес, який передбачає використання цифрових технологій та інформаційних систем для поліпшення якості життя та ефективності управління на місцевому рівні. Вона стала невід'ємною частиною сучасного суспільства і має значний вплив на розвиток місцевих громад. У світлі глобальних викликів, таких як зміни клімату, демографічні зміни, економічна нестабільність, пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення росії в Україну, цифрові інструменти стають ключовими для ефективного відновлення та стійкого розвитку громад.

Варто відзначити, що в Україні спостерігається швидкий розвиток системи надання публічних електронних сервісів та електронної ідентифікації. Цей процес суттєво підвищує якість життя, прискорює процеси отримання та обробки інформації й збільшує рівень довіри населення до державних органів. Тому не може бути жодних сумнівів, що головними користувачами цифрових технологій є держава, громадяни та представники бізнесу [1; 2].

Однією з головних ролей діджиталізації є забезпечення доступу громадян до цифрових технологій. Це означає створення інфраструктури, яка дозволить усім мешканцям територіальних громад мати можливість використовувати Інтернет, користуватися електронними громадськими послугами та освідчуватись в онлайн-форматі. Це стає ключовою передумовою для залучення громадського суспільства та рівних можливостей.

Діджиталізація також допомагає покращити якість місцевого управління. Електронні системи управління, відкриті дані та інші цифрові інструменти дозволяють громадам більш ефективно планувати та впроваджувати проекти, використовуючи дані та аналітику для прийняття найкращих рішень. Вона також створює можливості для створення цифрових інноваційних екосистем, які привертають стартапи та підприємства, що працюють в галузі інформаційних технологій. Це може стимулювати економічний розвиток та створення робочих місць в громадах. Ось декілька способів, як діджиталізація може вплинути на розвиток та видбудову територіальних громад:

1. Електронне управління: Впровадження електронних систем для управління місцевими справами дозволяє громадам більш ефективно

координувати роботу, взаємодіяти з громадянами та вирішувати питання, пов'язані з наданням послуг.

2. Відкриті дані: Публічний доступ до даних про бюджет, витрати та інші аспекти управління допомагає громадянам бути більш обізнаними та брати активну участь у прийнятті рішень.

3. Електронна освіта та здоров'я: Впровадження онлайн-навчання та телемедицини дозволяє гарантувати доступ до освіти та медичних послуг на віддаленому підході, що особливо важливо в сільських районах.

4. Електронна демократія: Цифрові інструменти дозволяють громадянам брати участь у процесах прийняття рішень, голосуванні та обговоренні важливих питань через онлайн-платформи.

5. Ефективне управління ресурсами: Використання цифрових технологій для моніторингу ресурсів, таких як вода, енергія та відходи, допомагає зменшити витрати та сприяє сталому розвитку.

6. Розвиток цифрових інфраструктур: Забезпечення доступу до швидкого Інтернету та інших цифрових інфраструктур допомагає привернути інвестиції та розвивати бізнес на місцевому рівні.

Після повномасштабного вторгнення, територіальні громади зазнали значних руйнувань. Процеси діджиталізації можуть відігравати важливу роль у їх відбудові, зокрема може покращити ефективність управління, сприяти економічному зростанню та підвищити якість життя громадян у територіальних громадах.

Отже, діджиталізація має важливу роль у відновленні та розвитку територіальних громад. Вона дозволяє підвищити доступність цифрових технологій, поліпшити місцеве управління, розширити можливості громадських послуг та створити інноваційні екосистеми, прискорити процеси отримання та обробки інформації та збільшити рівень довіри до державних органів, зокрема територіальних громад. Розвинуті процеси діджиталізації є запорукою стійкого розвитку територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Лесік М. А. *Jcyjdyс* Основні аспекти діджиталпідприємництва. Сучасні інформаційні технології та системи в управлінні. IV Міжнар. науково-практ. конф. молодих вчен., аспірантів і студентів (Інтернет-конф.), м. Київ, 20 квіт. 2023 р. С. 200–201. URL: https://drive.google.com/file/d/1nXsz3PKslv9Cyuedls1JYdcvdYeNtMaT/view?usp=share_link.

2. Бондарчук, Н. В. Взаємодія органів публічної влади та громадянського суспільства в умовах цифровізації. 2022 URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/6406/1/2.pdf>

3. Євсюкова О. В. Цифрова спроможність територіальних громад в Україні: проблеми та перспективи. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 6. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2084>

Квасній Зеновій Васильович
Прикарпатський інститут імені Михайла Грушевського ПрАТ «ВНЗ
«МАУП», Україна
*кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту організацій,
економіки та підприємництва*

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В ПЕРІОД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Сучасна концепція розвитку територіальних громад в Україні базується на принципах децентралізації, стимулюванні регіонального розвитку, підвищенні ефективності місцевого самоврядування та забезпеченні сталого розвитку всіх територій країни. Основні напрями такої концепції включають:

- Децентралізацію та делегування повноважень на основі забезпечення передачі влади та повноважень від центрального рівня до місцевих громад, з метою збільшення їхньої автономії та відповідальності;

- Регіональний розвиток, який передбачає створення сприятливих умов для розвитку всіх регіонів країни шляхом забезпечення доступу до ресурсів, інфраструктури та інвестицій з врахуванням особливостей кожного регіону та підтримка розвитку його потенціалу.

- Підвищення ефективності місцевого самоврядування на основі забезпечення здатності місцевих громад ефективно управляти своїми ресурсами та вирішувати місцеві проблеми;

- Сталість та екологічна збалансованість шляхом забезпечення збалансованого розвитку, що враховує стимулювання зеленого розвитку, енергоефективності, розвитку екологічно чистих технологій та сталого використання природних ресурсів;

- Залучення громадськості шляхом пропагування активної участі громадян у прийнятті рішень та розвитку своїх територій; створення механізмів для залучення громадськості до планування та реалізації проектів, проведення консультацій з місцевим населенням;

- Розвиток економіки та підтримка підприємництва на основі створення умов для розвитку місцевих підприємств та підтримки підприємницької активності. Актуальними питаннями є залучення інвестицій, сприяння створенню робочих місць та розвитку інноваційних галузей.

Важливо враховувати специфіку кожного регіону та забезпечити широку участь громадян у прийнятті рішень, що стосуються їх місцевого середовища.

Науковці наголошують, що «війна між Україною та Росією може стати однією з найбільш кровопролитних у сучасній історії – масштаби втрат з обох сторін уже значно вищі, ніж у типовій війні сучасної доби» [1]. Після війни з Росією, розвиток територіальних громад західного регіону України (на прикладі Дрогобицької територіальної громади) може проходити в таких напрямках:

- Відновлення інфраструктури – пріоритетним завданням буде відновлення пошкоджених інфраструктурних об'єктів, таких як дороги, мости, електромережі, водопостачання та інші комунальні служби.

- Економічний розвиток – після війни важливо стимулювати економіку громади, залучаючи інвестиції та розвиваючи промислові та сільськогосподарські сектори.

- Соціальне відродження: Дрогобицька територіальна громада повинна приділити увагу соціальному відродженню, забезпечуючи доступ до освіти, охорони здоров'я, соціальних послуг та житла.

- Екологічна сталість: Пріоритетами мають стати заходи щодо зменшення викидів шкідливих речовин, підтримки відновлюваних джерел енергії, збільшення зелених зон та збереження біорізноманіття.

- Регіональна співпраця: Обмін досвідом, партнерство у проектах та спільне розв'язання проблем можуть допомогти реалізувати потенціал розвитку громади.

Ці концепції можуть слугувати основою для розвитку Дрогобицької територіальної громади після війни з Росією. «Осмислення напрямів змін у контексті повоєнного відновлення економіки на регіональному та місцевому рівнях є запорукою вдалого та ефективного відновлення та відбудови всього соціально-економічного механізму України»[2, с. 69]. Варто також залучити громадськість, місцеві органи влади та фахівців для формування конкретних інноваційних стратегій та планів дій з урахуванням потреб та можливостей громади. Інноваційні стратегії розвитку територіальних громад у період після війни та відновлення можуть змінити ключову роль у відновленні та підвищенні життєздатності громад. Інноваційні стратегії можуть формуватися з врахуванням таких елементів:

- Створення інноваційних центрів;
- Розробка інфраструктури для технологічних інновацій;
- Сприяння розвитку освіти та підвищення кваліфікації;
- Підтримка місцевих малих підприємств;
- Залучення інвестицій;
- Збереження та відновлення природних ресурсів;
- Розвиток туризму.

Ці інноваційні стратегії можуть варіюватись у залежності від конкретних потреб і ресурсів кожної територіальної громади. Важливо також залучати місцеве населення, створювати партнерські відносини з органами влади, бізнесом та громадськими організаціями для успішної реалізації інноваційних стратегій розвитку.

Список використаних джерел:

1. Миронюк І., Слабкий Г. URL: Концептуальні підходи до розвитку територіальних громад...<https://dspace.uzhnu.edu.ua/>

2.Ємець В. Економічний розвиток у повоєнний період в Україні: регіональний та місцевий аспекти. *Економіка та держава*. 2022. № 5. С. 68–72.

Квасній Любов Григорівна

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
Україна
кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри математики та економіки

Сенах Петро Степанович

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
Україна
здобувач третього рівня освіти ОП «Економіка»

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ

Фінансово-економічний потенціал ТГ – це «наявність суспільних відносин, об'єктів, кадрів, зв'язків, явищ та ресурсів, а також можливостей їх використання для забезпечення всебічного розвитку та спроможності відповідної ТГ»[1].

Фінансово-економічний потенціал територіальних громад в Україні відіграє важливу роль у становленні та розвитку країни. Науковці зауважують, що «значна частка створених громад спрямована радше на отримання відповідних преференцій та додаткових фінансових ресурсів на місцевий рівень. При цьому нівелюється питання стратегічного бачення розвитку ТГ». [2, с.30]. Післявоєнне відродження передбачає відновлення економіки та інфраструктури після воєнного конфлікту, реформи та побудови нового соціально-економічного ландшафту.

Територіальні громади забезпечуються бюджетними коштами з різних джерел, включаючи дотації від державного бюджету, місцеві податки та збори, а також витрати з міжнародної допомоги. Тому важливо забезпечити ефективне використання цих коштів для відновлення та розвитку території. Науковці наголошують, що «з прийняттям закону № 2259-ІХ від 12 травня 2022 р. «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» значно розширено одноосібні повноваження голів громад, зокрема, вони можуть ухвалювати рішення з таких питань:

- передача коштів з місцевого бюджету на потреби ЗСУ;
- створення установ для надання безоплатної первинної правової допомоги...»[3, с. 39-40].

Після війни важливо відновити інфраструктуру, включаючи дороги, комунікації, освіту, охорону здоров'я та житло. Територіальні громади повинні вирішити проблему інвестування та розвитку інфраструктури.

Підтримка малих і середніх підприємств, створення сприятливого бізнес-середовища та залучення інвестицій можуть допомогти створити робочі місця та забезпечити економічний розвиток. Освіта та підготовка робочої сили є ключовими аспектами післявоєнного відродження. Територіальні громади

мають інвестувати в освіту та навчання для забезпечення кваліфікованої робочої сили.

Регіональний розвиток важливий для забезпечення рівномірного розподілу ресурсів та можливостей усередині країни. Територіальні громади мають сприяти розвитку своїх регіонів та співпрацювати з іншими громадами та регіонами для досягнення спільних цілей.

Враховуючи викладені результати наукового дослідження фінансово-економічного потенціалу територіальних громад, вважаємо, що важливо створити ефективну систему управління на рівнях територіальних громад, забезпечити прозорість та відповідальність у витратах коштів та ресурсів.

Фінансово-економічний потенціал територіальних громад в Україні в умовах післявоєнного відродження є ключовим фактором у створенні стійкого майбутнього розвитку країни.

«В умовах воєнного стану надзвичайно важливо забезпечити оперативне, належне та безперервне виконання місцевих бюджетів, що забезпечить ефективний економічний розвиток ТГ»[1]. Ефективне використання ресурсів та розробка дієвої стратегії розвитку є першочерговими завданнями для українських територіальних громад у цих умовах.

Список використаних джерел:

1. Павлович-Сенета Я.П. Адміністративно-правові передумови для економічного розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах воєнного стану. URL: <http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/07/44.pdf>

2. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2020. 531 с.

3. Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу: аналіт. доп. / [В. Г. Потапенко, В. О. Баранник, Н. В. Бахур та ін.] ; за ред. В. Г. Потапенка.. Київ : НІСД, 2023. 54 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.02>

Кригін Володимир Вікторович

Сумський національний аграрний університет,

Україна

здобувач вищої освіти 2-го ОС (ОП «Економіка місцевого розвитку»)

факультет економіки і менеджменту,

кафедра економіки та підприємництва ім. І. М. Брюховецького

ФОРМУВАННЯ ПРОФІЛЮ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Розвиток територіальної громади в сучасних умовах, в першу чергу, залежить від наступних чинників: нормативно-правового забезпечення та регулювання відносин; формування ефективної структури апарату місцевого управління; здійснення стратегічного планування; визначення та раціональне

використання ресурсного потенціалу території; узгодженості інституційної, соціальної, економічної, екологічної та інформаційної сфер території. Починаючи з квітня 2014 року в Україні триває реформа децентралізації, результатом реалізації стало створення значної кількості об'єднаних територіальних громад, які започатковують нові підходи до місцевого економічного розвитку [1].

Накопичений світовий досвід дає підстави стверджувати, що для створення стійких умов соціально-економічного розвитку місцевих адміністративно-територіальних одиниць необхідною умовою є забезпечення ефективної організації роботи на засадах формування позитивної динаміки економіки території, яка виступає ключовим базисом її життєзабезпечення. Національні особливості розвитку системи місцевого самоврядування та практичного функціонування територіальних громад вказують на важливість побудови організаційно-управлінських та економічних моделей, відповідно до особливостей кожної окремої території та її специфічних умов існування [2].

Сучасна територіальна громада виступає центром економічного зростання в складі відповідного регіону та держави, в цілому. Як правило, у кожній громаді створений підрозділ (офіційний орган, робоча група чи ін.), функціями якого є пошук інструментів та визначення напрямків забезпечення ефективного економічного розвитку з обґрунтуванням доцільності їх реалізації. Прийнятність та ефективність застосування обраних інструментів реалізується завдяки належному, всебічному інформаційному забезпеченню складових потенціалу територіальної громади, що і здатен узагальнювати в собі цифровий аналітичний документ – економічний профіль територіальної громади [3].

Військова агресія росії зумовила надзвичайні виклики як для економіки, так і для всіх відносин, що відбуваються в країні. Було зруйновано і, на жаль, це продовжується, значна частина виробничої, транспортної інфраструктури та житлового фонду, а також установ і організацій соціально важливої та критичної інфраструктури. Ці проблеми, звичайно, позначилися на державному бюджеті та бюджетах місцевих. Суттєво зросли потреби у фінансуванні потреб, пов'язаних із забезпеченням обороноздатності та підтримкою населення й економіки. Відбулося значне зменшення доходів місцевих бюджетів у 2022 р. порівняно з 2021 р., особливо, в тимчасово окупованих, деокупованих та територіальних громадах, які перебувають у зоні активних бойових дій. Воєнний стан та його виклики зумовили для територіальних громад необхідність формувати нові програми соціально-економічного характеру, в залежності від першочергових потреб щодо підтримки та забезпечення ТРО, гарантування безпеки й обороноздатності, облаштування чи будівництво місць укриття, адресної фінансової підтримки військовослужбовців і членів їхніх сімей, а також виконання бюджетних програм з підтримки та забезпечення потреб ВПО [4].

За умов, що склалися, для територіальних громад стає актуальним питання мати об'єктивну інформацію щодо наявного потенціалу місцевої економіки, конкурентних позицій громади, перспектив та можливостей її розвитку, тощо. Згідно результатів дослідження [4], понад 40 % суб'єктів

місцевої влади зазначають, що для відновлення та розвитку економічної сфери не вистачає саме інформації про місцеву економіку.

Таким чином, за змістовним наповненням, економічний профіль громади має бути подібним до аналітичної частини стратегії місцевого розвитку та містити детальний опис основних тенденцій соціально-економічного розвитку території. За його даними мають бути забезпечені можливості для аналізу реального стану економіки територіальної громади, що будуть сприяти збільшенню надходжень від оренди нерухомості та за податковими зобов'язаннями, залученню бізнесу та інвесторів для відновлення/розвитку громади, відстежуванню динаміки, стану функціонування та міграції місцевого бізнесу та ін. Крім цього, для територіальної громади, актуальна узагальнююча інформація про її соціально-економічний стан, в формі економічного профілю, є важливим ресурсом для прийняття оперативних та ефективних управлінських рішень за результатами оцінювання різних складових потенціалу, з урахуванням виявлених негативних тенденцій чи визначених напрямків пріоритетних змін.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження КМУ від 01 квітня 2014 р. № 333. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>.

2. Сментина Н. В. Економічний профіль територіальної громади як інструмент активізації місцевого економічного розвитку. *Академічний огляд*. 2020. № 2 (53). С. 29-37. URL: DOI: 10.32342/2074-5354-2020-2-53-3.

3. Інструментарій місцевого економічного розвитку: теорія, методологія, практика: монографія / [Ковальов А. І., Корольова Т. С., Сментина Н. В., Павлова Т. В., Карпов В. А., Фіалковська А. А., Котова І. М.]; за заг. ред. А. І. Ковальова. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2021. 413 с.

4. Вплив війни на бюджети територіальних громад : дослідження Програми USAID DOBRE. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/17356>.

Осадчук Наталія Володимирівна

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ФІНАНСАМИ

Цифровізація – це процес використання технологій та інформаційних систем для поліпшення роботи та ефективності різних сфер життя. Цей процес є одним з ключових питань для забезпечення сталого розвитку загалом у світі та має значний вплив на сталий розвиток територіальних громад.

Через повномасштабне вторгнення росії та його наслідки зусилля з диджиталізації в Україні набули нового значення – цифрова трансформація з метою відновлення та відбудови.

Цифровізацію можна розглядати як інновацію державного управління, яка впроваджується в суспільну практику механізмами інформаційного суспільства і слугує опорною ланкою для загального комплексу публічних управлінських відносин.

У контексті фінансової децентралізації, диджиталізацію можна розглядати як механізм управління місцевими фінансами шляхом залучення населення до бізнес-середовища (державні та місцеві он-лайн закупівлі, муніципальні інфраструктурні проекти, муніципальні інвестиції тощо) та до фінансового планування.

Зміна технологічного середовища відкрила безліч можливостей для розвитку інфраструктури та підвищення ефективності процесів. Нові технології можуть допомогти громадам поліпшити доступність до інформації та забезпечити більш якісні та доступні послуги для мешканців. Цифрові інструменти, такі як веб-сайти та мобільні додатки, сприяють полегшенню комунікації між місцевим населенням та владними органами. У зв'язку з цим, цифровізація сприяє розвитку інформаційного суспільства в громадах, забезпечуючи мешканців інформацією, необхідною для прийняття обґрунтованих рішень [1].

Державні інституції роблять великий внесок у створенні можливостей для цифрової трансформації. Аби дослідити діяльність цифрових інноваторів у регіонах, Міністерство цифрової трансформації спільно з Фондом Східна Європа та компанією Deloitte розробили індекс цифрової трансформації регіонів.

Індекс містить 5 основних блоків:

- I. цифрова економіка,
- II. цифрова інфраструктура,
- III. розвиток цифрових навичок,
- IV. цифровізація публічних послуг,
- V. цифрова трансформація в органах місцевого самоврядування.

Кожний із компонентів передбачає індикатори, сума яких і визначає місце громади в рейтингу. Інструмент є повністю безкоштовним для використання кожною громадою України та дозволить зробити комплексну оцінку диджиталізації громади, зокрема стане й у нагоді як мешканцям і представникам органів влади, так і бізнесу, інвесторам і донорам [2].

Переваги цифровізації в управлінні територіальною громадою можна реалізувати лише за умови забезпечення доступності цифрових технологій і максимального залучення до них більшості людей. Коротко кажучи, органи місцевого самоврядування не зацікавлені у створенні цифрових спільнот, оскільки малі міста та сільські поселення мають низький рівень високошвидкісного ширококутного доступу до Інтернету. Можливим розв'язанням цієї проблеми є розширення мобільного доступу 4G до глобальних мереж.

Розв'язувати проблему цифрової нерівності можна за допомогою низки заходів:

- створення загальнонаціональної інфраструктури широкосмугового доступу до Інтернету;
- підвищення доступності сучасних послуг у сфері цифрових та телекомунікаційних технологій для населення та організацій;
- формування єдиного інформаційного простору;
- створення системи центрів загального доступу громадян до державних інформаційних ресурсів [3].

Цифрова трансформація територіальних громад має власну архітектуру, яка демонструє, що перший і найважливіший рівень у розвитку громади є відкриття, аналіз та захист даних. Саме завдяки даним можна побудувати якісні інформаційно-комунікаційні сервіси, що в кінцевому результаті забезпечить владі добре врядування, та стратегічне планування. Також цифровізація територіальних громад може керуватися і пірамідою партисипативності, де перший рівень – це відкрити інформацію. Коли існує відкрита інформація про діяльність органів місцевого самоврядування для громадян, потрібно переходити на другий рівень і почати побудувати комунікаційні майданчики з громадою. Далі формуєте цифрові технології для співпраці з громадою [4, С. 167].

Наслідки повномасштабного вторгнення росії спонукають територіальні громади оптимізувати свої процеси, налагоджувати зв'язок із мешканцями, бути більш ефективними в наданні послуг, захищати доступ до даних. Діджиталізація управління місцевими фінансами має важливе значення, оскільки має допомогти розвивати сучасні послуги в територіальній громаді, ставати більш зрозумілою, зручною та відкритою для жителів, громадськості, бізнесу, міжнародних партнерів.

Список використаних джерел:

1. Пасмор Ю. В. Цифрова трансформація науки – драйвер сталого розвитку. Сорокові економіко-правові дискусії : міжнар. наук.-практ. Інтернетконф., 24 верес. 2019 р. Львів, 2019. С. 54-57.
2. Діджиталізація українських громад: лідери цифрової трансформації обговорили можливості та перспективи. URL: https://u-lead.org.ua/news/161?fbclid=IwAR1f53hBvrOjtboJsGaD0aMcPCnccPqzh9CDTpnh8cO_M9ndMHIAt-znd-k (дата звернення: 28.10.2023).
3. Карпенко О. В. (ред). Цифрове врядування : монографія / О. В. Карпенко, Ж. З. Денисюк, В. В. Наместнік [та ін.]; за ред. О. В. Карпенка. Київ : ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. 336 с.
4. Костенюк Н.І. Впровадження основних елементів цифровізації територіальних громад. Наукові перспективи. 2021. №1(7). С. 164-172.

Остапенко Алла Михайлівна
Управління Південного офісу Держаудитслужби в Миколаївській області,
Україна
головний державний аудитор
відділу контролю в галузі оборони,
в правоохоронних органах та органах влади
Marcin Oleksiuk,
Академія прикладних наук-вища школа управління та адміністрації в
Ополе, Польща
mgs

ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Плануванню закупівель у громаді, зокрема вимогам до нього, на законодавчому рівні не приділяється значної уваги.

Однак, громадам для виконання покладених на них функцій перш за все необхідно спланувати свою діяльність в короткостроковій та довгостроковій перспективі з визначення потреби.

Короткострокове планування або планування на поточний рік необхідно пов'язати з відповідними показниками бюджетних розписів (кошторисів) структурних підрозділів територіальних громад установи або фінансового плану для суб'єктів господарювання на відповідний рік, проблемним питанням є відсутність законодавчо-нормативного регулювання відповідності річного плану закупівель та додатку до нього

Так, кошторис – це основний плановий фінансовий документ бюджетної установи, який на бюджетний період встановлює повноваження щодо отримання надходжень та розподілу бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань й здійснення платежів для виконання бюджетною установою власних функцій й досягнення результатів, котрі визначено у відповідності до бюджетних призначень [2].

Фінансовий план – є основним плановим документом, у відповідності до якого підприємство отримує доходи та здійснює видатки, визначає необхідні обсяги й спрямування коштів для виконання власних функцій протягом року у відповідності до установчих документів [3].

Тобто, в прийнятому бюджеті територіальної громади вже визначені суми коштів та напрямки їх спрямування.

Тому, на нашу думку, необхідно на законодавчому рівні в обов'язковій формі зобов'язати замовників оприлюднювати план закупівель протягом певного строку з моменту затвердження бюджету громади на відповідний рік (період) або внесення змін до нього.

Це сприятиме чіткому плануванню дій уповноваженій особі, замовнику та учаснику заздалегідь та в перспективі, зменшить ризик з поділу закупівлі. Крім того, уповноважені особи коли вносять зміни до плану закупівель: виключають одні закупівлі та затверджують інші, не зазначають підстав внесення змін, що призводить до маніпуляцій з бюджетними коштами громади.

Тому, на законодавчому рівні необхідно зобов'язати замовників визначати та оприлюднювати підстави змін.

Також, необхідно зобов'язати замовників у формі річного плану вказувати кількісні показники предмета закупівлі. Це сприятиме учасникам у визначенні обсягів потенційних замовлень.

У довгостроковій перспективі планування закупівель в громадах необхідно здійснювати відповідно до затверджених програм та стратегій.

Наприклад, стратегія розвитку Новобузької територіальної громади та Програма економічного і соціального розвитку Новобузької територіальної громади на 2021-2023 рр. містить різні заходи щодо розвитку громади один з них будівництво, реконструкція, капітальний та поточний ремонт доріг комунальної власності (будівництво об'їзної дороги).

На нашу думку, Замовнику необхідно підготувати ще й закупівельну стратегію та забезпечити її зв'язок із вищевказаними документами соціально-економічного розвитку.

В закупівельній стратегії потрібно визначити, як закупівлі сприятимуть виконанню його функцій, але і визначити переваги для громади, сприяння дотримання підрядниками та субпідрядниками зобов'язань у сфері безпеки праці та здоров'я та ін [4].

Публічні закупівлі можуть стати інструментом професійного навчання та працевлаштування населення (внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, людей, які повертаються з-за кордону та інших) для відбудови країни.

В територіальних громадах необхідно при проведенні високовартісних закупівель, враховувати екологічні, соціальні та економічні складові. Тому на стадії планування необхідно формувати вимоги до предмета закупівлі з урахуванням екологічних, соціальних та економічних переваг для громади.

Новобузька громада, яка також зазнала руйнувань від наслідків військової агресії «росії» потребує відновлення частини зруйнованих інфраструктурних об'єктів. Тому, при плануванні закупівель з її відновлення рекомендовано в тендерній документації встановлювати вимоги до ресурсо- та енергоефективності. Також, при плануванні закупівель, особливо високовартісних необхідно встановлювати в тендерній документації різні критерії оцінки, а не тільки економію коштів.

Зокрема, в технічній специфікації до тендерної документації необхідно встановити критерії для певних категорій товарів, які мають високий потенціал до повторного використання, продовження строку їх існування або переробки з метою забезпечення зручності роботи замовників під час організації закупівель.

Повторне використання товару, продовження строку його існування або перероби в літературних джерелах має назву «циркулярні закупівлі».

Саме «циркулярні закупівлі», займуть панівну позицію у досягненні глобальних Цілей сталого розвитку до 2030 року, до яких приєдналась і Україна, зокрема цілі 12 – відповідальне споживання та виробництво, яка серед завдань визначає розвиток сталих публічних закупівель [5].

Отже, відкритість та прозорість на всіх стадіях публічних закупівель в тому числі й плануванні зменшить корупційну складову та збільшить ефективність проведення закупівель.

Список використаних джерел:

Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 №922-VIII зі змінами;

Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon.rada.gov.ua.](http://zakon.rada.gov.ua;);

Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua.](https://zakon.rada.gov.ua;);

Пінькас Г. І. Система ефективного державного фінансового контролю і координації у сфері державних закупівель / Г. Пінькас // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 2. – С. 57-69.;

Веста Малолітнева. Відповідальне державне споживання. Як циркулярні закупівлі можуть врятувати світ <https://voxukraine.org//vidpovidalne-derzhavne-spozhivannya-yak-tsirkulyarni-zakupivli-mozhut-vryatuvati-svit>

Стефінін Володимир Володимирович

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Україна

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та прикладної економіки*

Яворський Сергій Анатолійович

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Україна

*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю
076 Підприємство та торгівля*

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Складність та невизначеність зовнішнього середовища можуть бути основними викликами при стратегічному плануванні розвитку територіальних громад. Важливо мати інший план від того, як планували розвиток у стабільних умовах. На нашу думку, можна визначити декілька векторів, які можуть допомогти вам у стратегічному плануванні в умовах невизначеності.

По-перше, важливо розуміти природу невизначеності саме у вашій територіальній громаді – це може бути: економічна нестабільність, зміни в законодавстві, безпека природних катастроф, соціокультурні зміни тощо. Саме це дасть можливість підготуватися до можливих викликів.

В умовах невизначеності корисно розробляти різні сценарії розвитку. Спробуйте передбачити різні варіанти та розгляньте, як ваша громада може реагувати на кожен з них. З цими сценаріями ви можете легше визначити, які кроки потрібно робити в різних ситуаціях.

Сутність стратегічного планування полягає в тому, що це процес, який націлений на формування та реалізацію стратегії розвитку середовища, в якому існує громада та пристосування його до певних змін оточення; процес, спрямований в майбутнє, який визначає цілі та напрямки розвитку, методи і способи досягнення цих цілей; процес, який програмує майбутні події, рівень розвитку, структуру територіальної громади, а також її місце в оточенні; циклічний процес, який містить в собі аналіз і коригування реалізації стратегічного плану на етапах його впровадження [1, с.200].

Стратегія розвитку повинна бути гнучкою і здатною адаптуватися до змін. Плани не повинні бути замкнутими, проте мають надавати можливість реагувати на незрозумілість.

Залучення громадян та стейкхолдерів до стратегічного планування, дозволяє краще впоратися з невизначеністю. Різні погляди та ідеї можуть призвести до кращих управлінських рішень.

Комунікація та інформація в сучасних умовах дозволить своєчасно та швидко виявити проблеми через використання механізму обміну інформацією і спілкування з громадянами та стейкхолдерами.

Аналізуючи Стратегію розвитку Івано-Франківської територіальної громади на основі принципу відкритості та прозорості слід зазначити, про можливість безперешкодного доступу до засідань робочої групи, будь-які верстви громадськості та підприємництва з метою партисипативного розроблення Стратегії [2].

Громада має потужні можливості для перетворення аграрного сектору економіки у високоефективний, експортоспроможний сегмент шляхом підвищення економічної активності населення, зростання його інвестиційної привабливості, кластеризації певних напрямів сільськогосподарського виробництва, використання інноваційних технологій у виробництві, а також виходу на нові ринки збуту, у тому числі розвитку зовнішньої торгівлі.

Необхідність залучення інвестиційного ресурсу, проведення політики стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу, сприяння розвитку експортних можливостей разом із підтримкою місцевого виробника на внутрішньому ринку є передумовами створення Індустріального парку на території громади.

Забезпечення соціально-економічного розвитку громади як і у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі – одне із ключових завдань уряду та інших державної влади та місцевого самоврядування. Адже соціально-економічний розвиток генерує нові робочі місця, призводить до зростання рівня доходу в суспільстві, сприяє розвитку інфраструктури та формує умови для багатшого та щасливішого життя суспільства загалом [3, С.73].

Незважаючи на військові події, збільшуються обсяги залучення міжнародної технічної допомоги завдяки участі громади у нових програмах фінансової допомоги розвитку територій та продовження реалізації діючих проєктів, розширення географії міжнародної міжрегіональної співпраці для реалізації спільних гуманітарних, соціальних та економічних проєктів.

Список використаних джерел:

1. Пастух К. Стратегічне планування розвитку територіальних громад. // Науковий вісник: Державне управління 1 (7) (2021): 195-215.
2. Стратегії розвитку Івано-Франківської територіальної громади на період до 2027 року URL: <https://if-gromada.gov.ua/strategii-rozvitku-ivanofrankivskoi-teritorialnoi-gromadi-na-period-do-2027-roku-ta-planu-zahodiv-na-2023-%E2%80%93-2024-roki-z-ii-realizacii-ta-z-16-20-24-11-04-2023/>.
3. Малишівський Т. В., Стефінін В. В. Управління економічним розвитком громади крізь призму концепції «місцевого економічного розвитку // НАУКОВИЙ ВІСНИК, 2021, С.66-75.

СЕКЦІЯ 7
ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ПРОФІЛЬ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

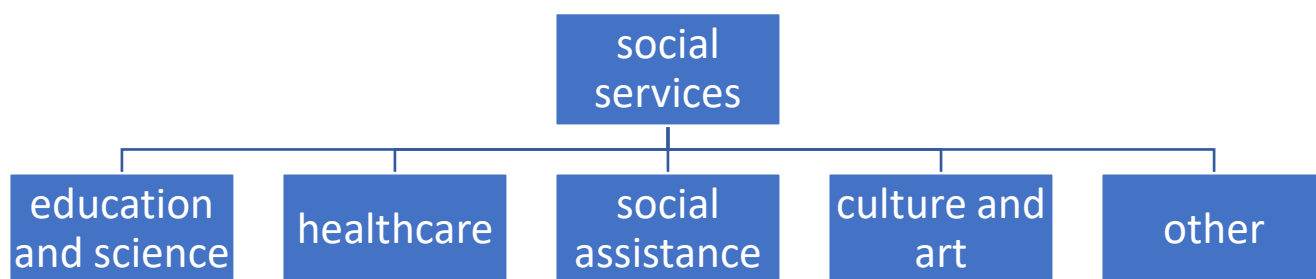
assoc. prof. Elżbieta Żywucka-Kozłowska
dr Rossana Broniecka

Department of Criminal Procedure and Executive Criminal Law
University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland

PROFILE OF SOCIAL SERVICES IN THE 21ST CENTURY

The term social services is not new in practice, much less in the literature on the subject. The definitions naturally have different wording, but these definitions contain common elements, such as the nature of accessibility rights, the type of entity providing services, sources of public financing, types of public tasks performed, public needs and interests met, and the method of provision [1]. For the sake of order, it is worth quoting several definitions of the title public services. According to the authors of the Little Economic Encyclopedia, social services are "activities used to satisfy human needs that do not find any embodiment in new material goods"[2]. Tadeusz Kotarbiński wrote about social services: "Whenever we talk about a service, we usually mean one of three things: either a service as an auxiliary activity for someone other than its perpetrator, or a service as an activity that meets someone's need directly, or a service as an action less or more fleeting as opposed to some more lasting persistent effort"[3]. Philip Kotler, citing other authors, defined the service as follows: "a service is any activity or benefit that can be provided by someone to someone else and is intangible and does not have any effects in the form of ownership of anything. Its production may or may not be linked to a physical product"[4]. Services are a large field in which there are those of a material nature (oriented towards production) and those that are of an intangible nature - this element is characteristic of social services.

Summary of social services [5].

The development of social services is a consequence of the development of societies. The literature on the subject emphasizes that these are benefits for people [6]. Ryszard Szarfenberg lists the goals and functions of these services, based on

many sources, including the EU Communication[5]. It is worth mentioning just a few of them here, namely:

“(...) person-oriented services designed to meet human life needs, especially the needs of weaker groups in society provide protection against general and specific life threats and assist in meeting personal challenges and crisis situations; are also provided to families, in the context of changing family patterns, supporting their role in caring for young and older family members, as well as for disabled people, and compensate for the possible breakdown of families; these are key instruments for the protection of fundamental human rights and human dignity; they play a preventive role and socially integrate all members of the population, regardless of their wealth or income; contribute to combating discrimination, ensuring gender equality, improving living conditions and creating equal opportunities for all, thereby increasing the ability of individuals to participate fully in society” [5]. Social services are not static, which means that they are subject to specific changes along with civilizational, economic, social and political progress [7]. Mirosław Grewiński emphasizes the distinctiveness of social and social services, which is important in the field of science [8]. The author clearly emphasizes that social services and social services share a common scope for social policy and the social economy. Social assistance and care support have a special place in social services. Social changes in many countries have created changes in society itself. On the one hand, it is a consumer society, and on the other, it is a society that requires support from the state. Tomasz Barszczewski and Arkadiusz Durasiewicz point out that "social services, due to their importance and functions, are largely provided by public sector entities. They are characterized by a high degree of financing by public funds"[9].

In difficult times, such as war, state social assistance is particularly important. This is an extremely difficult task, but not impossible. Support often comes from various entities, but is coordinated by the state. This support combines many elements characteristic of social services, including respect for human dignity, satisfaction of basic needs, teaching, and medical care. The literature emphasizes the important role of local governments in providing the services in question [10]. Marcin Miemieć believes that "local government units, specifically their bodies and local government organizational units, play an important role among public social welfare entities. Tasks in the field of social assistance are performed at every level of local government - by commune self-government, powiat self-government and voivodeship self-government" [11]. This solution was adopted not only in Poland, but also in other countries. This approach enables quick identification of needs and selection of assistance measures. Asbjørn Wahl believes that some social services were created during the economic development of the country. The author clearly emphasizes that "the international economic crisis of the 1930s played a special role: society began to demand political interventions within the market. Mass unemployment, rising poverty, fascism, and war have led to widespread demands for peace, social security, full employment, and political control of the economy." [12] It is difficult not to notice that people played an important role in shaping the services mentioned above. Today it is difficult to imagine a country without a social support

system. Services to members of society are therefore a reflection of its integration, development and maturity.

Bibliography:

1. Lissowski O., Usługi publiczne i usługi w interesie ogólnym – koncepcja i niektóre problemy instytucjonalne marketingowej modernizacji świadczenia usług publicznych w Unii Europejskiej. Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej. Organizacja i Zarządzanie 2017, nr (74).

2. Mała encyklopedia ekonomiczna, PWE, Warszawa 1962.

3. Kotarbiński T., Zagadnienie produktywności usług, Prakseologia 1969 nr 33.

4. Kotler P., za: B. Hollins, S. Shinkins, Managing Service Operations: Design and Implementation, SAGE publications, Thousand Oaks 2006.

5. Szarfenberg R., Standaryzacja usług społecznych. Publication issued as part of the project titled “Formation and Development of Norms for Social Integration and Assistance Services”. Warszawa 2011, WRZOS.

6. Elfring T., New Evidence on the Expansion of Service Employment in Advanced Economies, Review of Income and Wealth, seria 35, nr 45, 1989.

7. Janoś-Kresło M., Usługi społeczne w procesie przemian systemowych w Polsce. Monografie i Opracowania/Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2002.

8. Grewiński M., Usługi społeczne i socjalne jako wspólny obszar polityki i ekonomii społecznej. Ekonomia Społeczna 2013 (3).

9. Barszczewski T., Durasiewicz, A., Dylematy usług społecznych. o polityce aktywnej integracji, 2013, nr 32.

10. Denek E., Rola samorządu terytorialnego w świadczeniu usług społecznych. Zeszyty Naukowe/Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, 2003, nr (38).

11. Miemieć M., Centrum usług społecznych jako forma organizacyjna administracji świadczącej. Przegląd prawa i administracji 2020, nr 120.

12. Wahl A. Labour and development: What can be learnt from the Nordic Model?. Social Policy Issues. 2009; 12.

Husenko Anzhela Anatolyivna

Mykolaiv National Agrarian University

senior lecturer at the Department of Public Management, Administration and

International Economics

SOCIAL SERVICES FOR FAMILIES WITH CHILDREN IN TERRITORIAL COMMUNITIES

At the local level in Ukraine, the process of transformation of the social services system continues, paying special attention to services aimed at the prevention of vulnerability, early detection and intervention for effective assistance to children and their families, as well as youth in need. The decentralization reform strengthens the role of territorial communities in this process, local self-government bodies are responsible for ensuring the provision of basic social services, taking into account the needs of community residents.

The concept of social services is defined in the Law of Ukraine "On Social Services": "actions aimed at preventing difficult life circumstances, overcoming such circumstances or minimizing their negative consequences for individuals/families who are in them."

The importance of security development social services at the community level is emphasized next:

1. The powers of local municipality authority bodies to grant social services to the population are fixed legally. The inaction of implementation of these powers entails disciplinary, administrative, and in some cases criminal responsibility.

2. The provision of social support for persons/families who are in difficult circumstances, and protection of their rights increase confidence in the local municipality authority bodies. The above measures directly affect the quality of every community resident's life, increasing social well-being and safety.

3. The contribution to the development of social services has positive economic effects. A person/family receiving social support in solving difficult circumstances, may work and bring income to the community budget through paying taxes, minimising the number of community residents who are in difficult circumstances by granting them on-time support helps reduce manifestations of negative social phenomenon and prevents illegal behaviour of the population.

What are the main problems of communities regarding the development of social services?

- The new local government does not have experience in forming social policy priorities, and the employees do not have experience in working in social services;

- Rural territorial communities did not receive the "inherited" service infrastructure and have to start work from scratch.

- Difficulties in re-establishing relations with other state authorities;

- Only some newly created communities in the provision of services are guided by specific local needs, most of them took into account the previous experience of the district and are guided by budget restrictions.

A package of social services for families with children in territorial communities may include: daycare; early intervention service; support for families raising a child with developmental disabilities; support for families affected by domestic violence; training and support for the activities of foster carers; development of responsible parenting skills etc.

How do parents rate social services? Let's start with the problems: the level of provision of services from the need is 10-20%; lack of information for parents on how to get this or that service; geographical inaccessibility; administrative unavailability (by registration); a small number of qualified specialists, few specialists in general and drudgery on those who provide services; lack of interaction between structures, many references in different instances; impossibility of getting the service for free; advice on sending a child to a boarding school.

To solve the problems, parents make the following suggestions: create services closest to the place of residence, train specialists; complex centres in communities where there will be various services; train parents to provide care and support them; the possibility of leaving the child for a day or a certain time under the supervision of

specialists; psychological support in maternity hospitals; mobile teams of palliative care for children; social specialists in each settlement and social assistants for families raising children with severe disabilities, social transport.

Therefore, for the successful implementation of social services for families with children in territorial communities, it is necessary to take into account two components.

Firstly, it is educational and methodical support: training of specialists in case management; establishment of interdepartmental cooperation between structures/units in the community; assistance in the development and budgeting of social services; learning communication tools for social changes and forming demand for social services; documenting the best practices, developing recommendations for inclusive social services at the community level.

Secondly, it is material and technical support: the creation of a multi-functional centre for providing integrated social services; the purchase of the necessary equipment for the centre.

List of used sources:

1. Verkhovna Rada of Ukraine / Verkhovna Rada of Ukraine; Directorate of computerized systems. Kyiv : Verkhovna Rada of Ukraine : website. URL: <http://rada.gov.ua>

2. Development and maintenance granting social services at the community level: clarification for local municipality authority bodies following the current legislation. The Ministry of Social Policy of Ukraine in cooperation with the Initiative for the development of services in the community for children and families of the project "Government Reform Support in Ukraine" (SURGe). Kyiv, 2020.

Агібалов Ігор Володимирович

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
аспірант, спеціальність 231 Соціальна робота

ВІДНОВЛЕННЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В РЕЛОКОВАНИХ З МІСЦЬ ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Окупація частини територій Херсонської, Луганської, Донецької, Запорізької та Харківської областей призвела до часткового або повного блокування роботи органів місцевого самоврядування (далі - ОМС). Частка ОМС залишилась на окупованих територіях та в різних форматах намагається співпрацювати з населенням. Інша частка в терміновому порядку, не завжди організовано, покинула окуповані території. При цьому в частині випадків ОМС вдалось евакуювати певну кількість персоналу своїх установ та підприємств, а головне частку цивільного населення.

Ті ОМС, яким вдалось більш менш організовано вивести працівників та цивільне населення, розташувались в так званих «приймаючих громадах» та здійснюють спроби відновити надання послуг для мешканців своїх територіальних громад, які виїхали з тимчасово окупованих територій. Як правило, є приклади відновлення надання освітніх, медичних та соціальних

послуг. Ступінь охоплення населення та повнота послуг в різних випадках залежить від:

- Кількісного та якісного складу фахівців ОМС, що виїхали на підконтрольну територію;
- Наявності технічних засобів для ведення роботи;
- Наявності відповідних приміщень;
- Правових та фінансових питань організації роботи в кожному конкретному випадку.

В результаті на сьогодні маємо декілька основних сценаріїв продовження роботи в умовах, коли території їхньої громади частково або повністю захопили окупаційні війська.

Перший, найбільш негативний – перехід на сторону окупанта всією командою. Як це відбулось – за примусом або добровільно, будуть в кожному окремому випадку розбирати органи прокуратури після деокупації територій, взагалі цей варіант нас мало цікавить.

Другий – частина персоналу залишається на тимчасово окупованій території, проте керівний склад, або рядові працівники ОМС, виїжджають з території та намагаються підтримувати зв'язок із нею та мешканцями, що виїхали на підконтрольні Україні території.

Третій – керівництво ТГ своєчасно та в максимальному обсязі організувало виїзд посадових осіб та більшості мирного населення на підконтрольні Україні території.

В другому та третьому випадках, за наявною сьогодні інформацією, керівництво ТГ намагається відновити роботу установ соціальної та гуманітарної сфер. Особливо активно тут діють підрозділи соціального захисту, оскільки перше, чого потребували релоковані громадяни – елементарні речі – продуктові набори, матеріальна допомога в грошовому вигляді, відновлення документів та отримання статусу тимчасово переміщеної особи.

Враховуючи наше спільне бажання та усвідомлення невідворотності відновлення територіальної цілісності, відновлення роботи ОМС та їх установ, навіть в умовах відірваності від території вважається виправданим з огляду на підтримання впевненості громадян в майбутньому поверненні до мирного життя на власних територіях.

Інше питання – якими можуть бути механізми відновлення роботи соціальних служб в першу чергу з точки зору інтеграції з аналогічними структурами «приймаючих громад».

Найбільш простим тут вбачався би варіант повної передачі функцій соціальним службам «приймаючих громад», залишивши собі лише питання ідентифікації переміщеного з тимчасово окупованих територій населення. В такому варіанті ми отримаємо мінімальне фінансове та організаційне навантаження на релоковані ОМС. Іншою стороною тут є мінімальна підтримка з точки зору різноманітності послуг та підтримки ідентичності з базовою громадою.

Більш ефективним може бути варіант співпраці релокованої та «приймаючої» громад. Ідентифікація тимчасово переміщених осіб так і

залишається за релокованим ОМС, а «приймаюча громада» надає в оперативне користування свої приміщення і сервіси для розгортання соціальної роботи фахівцям служб релокованих ОМС. Одним з елементарних прикладів тут може бути створення «фронт-офісу» в відділі соціального забезпечення «приймаючої громади» з числа фахівців релокованого ОМС для зменшення навантаження першої, і тут обидві сторони у вигаді. Більш поглибленим варіантом співпраці може стати створення «модельних просторів релокованої громади», які по факту зараз іменуються як «гуманітарні ХАБи» з розширенням переліку послуг для тимчасово переміщених осіб від елементарної реєстрації і присвоєння статусу до впровадження спеціалізованих програм соціальної адаптації на «приймаючих територіях», працевлаштуванню (у співробітництві з Державною службою зайнятості) та інші.

Вінницька Оксана Анатоліївна

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
Україна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки

БЮДЖЕТ УЧАСТІ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВЗАЄМОДІЇ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ

Децентралізація в Україні значно збільшила надходження до місцевих бюджетів і водночас дала суспільству можливість активно залучати мешканців до бюджетного процесу через інструменти участі. Таким чином, громадяни можуть голосувати за місцеві ініціативи, які будуть фінансуватися протягом бюджетного року, пропонувати свої ідеї та активно впливати на формування бюджетної політики своєї громади. Проте участь громадськості в цьому механізмі ще недостатньо поширена. Це зумовлено як браком інформації, так і відсутністю практичних навичок реалізації механізмів громадського контролю за витрачанням бюджетних коштів. Водночас саме зараз, коли в громадах реалізовуватимуться масштабні проекти з відновлення зруйнованої війною інфраструктури, участь громадськості в цих процесах є надзвичайно важливою. Це і довіра мешканців до місцевої влади, і контроль, і врахування думки мешканців. Тому, бюджетна участь у громадах зараз є найбільш актуальною.

Під тиском різноманітних зовнішніх і внутрішніх факторів територіальні громади поступово усвідомлюють свою важливу роль у суспільстві [1]. Однією з форм залучення громадян до прийняття управлінських рішень є формування бюджету участі. Саме таке залучення покращує імідж органів місцевого самоврядування. Серед різноманітних форм демократії вітчизняні та зарубіжні дослідники виділяють так звану «партиципаторну демократію» – коли громадяни беруть участь (participatory, англ. – для участі) у процесі прийняття рішень, у тому числі на місцевому рівні.

Бюджет участі – це демократичний процес обговорення та прийняття рішень, у якому кожен член громади вирішує, як витратити частину бюджету

міста. Найчастіше цей метод формується шляхом використання таких інструментів, як визначення пріоритетів муніципальних витрат самими членами громади, відбір бюджетних делегатів, які представляють місцеві громади, технічна підтримка муніципальних рад для обговорення та голосування щодо пріоритетних видатків, а також реалізація ідей, які безпосередньо впливають на якість життя мешканців [3].

В Україні історія бюджету участі розпочався з 2015 року. В Україні обсяг коштів бюджету участі, які виділяють органи місцевого самоврядування на реалізацію проектів громади, зріс майже в 60 разів, а кількість людей, які проголосували за них, зросла майже в 100 разів. Представники влади та громадських структур підтримали цю програму взаємодії громадян та влади та готові розвивати її надалі.

Створення бюджету участі може бути використане для зміцнення авторитету в суспільстві та закріплення позитивного іміджу в місцевій владі [4].

Демократія участі на місцевому рівні має як переваги, так і недоліки (проблеми), які необхідно враховувати на практиці. Ключовими перевагами бюджетування є:

1. Іміджева перевага, яка є надзвичайно важливим елементом для підвищення авторитету як влади в цілому, так і окремих її представників.

2. Залучення громадян до вирішення найбільш актуальних питань розвитку відповідних територій. Сьогодні органи місцевого самоврядування мають дуже обмежені можливості щодо залучення висококваліфікованих спеціалістів для вирішення актуальних питань муніципального управління.

3. Побудова громадянського суспільства, що сприяє подоланню можливих негативних бар'єрів між державою та громадянами, наближенню влади до громадян.

4. Розподіл відповідальності за розвиток суспільства між відповідними органами або посадовими особами місцевого самоврядування, з одного боку, та громадянами, з іншого [2].

Отже, можна стверджувати, що бюджет участі є найефективнішим інструментом взаємодії місцевої влади та громадськості, який вдало поєднує принципи демократичності та прозорості. Безумовно, її впровадження дає значні переваги територіальним громадам: сприяння реалізації тих проектів, які дійсно потрібні громадянам; підвищення свідомості та обізнаності громадян щодо участі у бюджетному процесі; підвищення рівня довіри громадян до органів місцевого самоврядування, що в сукупності дає змогу успішно реалізовувати громадські проекти та забезпечувати сталий розвиток територіального суспільства.

Список використаних джерел:

1. Вінницька О. А., Чвортко Л. А. Діджиталізація місцевого самоврядування. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 23–24 березня 2023 р. / М-во освіти і науки України; Київ. ун-т культури, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2023, Част. 4. С. 20-23.

URL:

<https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/15508/1/%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%2003.23.pdf>

2. Круглякова В. В., Жовтяк К. В., Колісник М. І. Бюджет участі як дієвий інструмент розвитку територіальної громади на прикладі м. Львова. *Бізнес Інформ*. 2020. №4. С. 370–376. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-370-376>

3. Методика формування системи учасницького бюджетування та бюджету участі на рівні міст обласного значення і об'єднаних територіальних громад.. Всеукраїнська громадська організація “Асоціація сприяння самоорганізації населення” Проект: «Місцевий бюджет – з людьми і для людей». URL: <https://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2012/08/Metodika-Byudzhetu-uchasti-1.pdf>

4. У 20 громадах-партнерках Проекту USAID «ГОВЕРЛА» запровадять партисипативне бюджетування. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/17250>

Кормишкін Юрій Анатолійович

Миколаївський національний аграрний університет,
Україна

доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки

Москаль Ілля Валерійович

Миколаївський національний аграрний університет,
Україна
аспірант

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку України реформування галузі охорони здоров'я визнається пріоритетним завданням. Ця реформа включає перегляд ідеології надання медичної допомоги, реорганізацію фінансово-господарських механізмів на основі ринкових принципів у сфері охорони здоров'я та перетворення системи охорони здоров'я в цілому. Паралельно з цими трансформаціями необхідно впровадити нову систему управління медичними закладами та системою надання медичних послуг. Основною метою цієї системи є покращення якості життя населення територіальних громад. Отже, питання публічного управління системою надання медичних послуг в територіальних громадах є досить актуальною темою.

На сьогодні охорона здоров'я визнається однією з основних галузей у сфері надання послуг. В контексті нормативно-правових аспектів управління системою надання медичних послуг у територіальних громадах, закріплено право кожної особи на охорону здоров'я та медичну допомогу, включаючи право на медичні послуги [11]. Визначення сутності медичних послуг є

важливим аспектом, оскільки від їх ефективності залежить загальний рівень задоволеності якістю життя в суспільстві.

В сфері медицини спостерігається процес модернізації на рівні територіальних громад, який ґрунтується на концепції «До якості медичної допомоги через доступність». Ця концепція базується на трьох принципах доступності, а саме: іміджевого, територіального та медичного. Принцип іміджевої доступності передбачає створення сприятливих умов перебування у центрі первинної медико-санітарної допомоги, дотримання графіку роботи. Територіальна доступність передбачає створення сприятливих умов для надання та отримання медичної допомоги, підкреслення важливості взаємодії між лікарем і пацієнтом. Принцип медичної доступності включає в себе заходи щодо поліпшення кадрового забезпечення, впровадження Call-центру, впровадження системи електронної картки пацієнта та видачу електронного рецепта (з метою виконання Урядової програми «Доступні ліки»). Ця модель передбачає впровадження електронного рецепта в електронній системі охорони здоров'я.

Реформування системи надання медичних послуг в територіальних громадах, зокрема, першочергової медичної допомоги в сільських районах, націлена на забезпечення доступності та високої якості. Одним із ключових принципів цієї реформи полягає в наданні медичним практикам більшої автономії та самостійності в управлінні. Загальною метою цього процесу є забезпечення можливості лікарям у сільських районах надавати первинну медичну допомогу на такому ж рівні якості, як і їхнім колегам у міських районах. Відповідно до загальної ідеї медичної реформи, в Україні створюються госпітальні округи, щодо яких висунуто спеціальні вимоги, механізм управління, функціонування тощо [2].

У рамках госпітального округу реалізується комплекс заходів, спрямованих на досягнення наступних цілей в контексті нормативно-правових аспектів управління системою надання медичних послуг на територіальних громадах: втілення державної політики в галузі охорони здоров'я; систематична взаємодія між різними суб'єктами госпітального округу; поетапне формування стійкої мережі госпітального округу для забезпечення населення доступом до високоякісної медичної допомоги у встановлені терміни; раціональне використання ресурсів системи охорони здоров'я та інвестицій для розвитку стійкої мережі госпітального округу; забезпечення належної транспортної доступності до медичних закладів, які надають медичну допомогу; впровадження системи модернізації у наданні медичної допомоги.

Управління системою медичних послуг також передбачає створення госпітальних рад, до складу яких включають представників міст обласного підпорядкування, районів та територіальних громад. Учасники цих рад делеговані до них рішеннями відповідних органів місцевого самоврядування. Основними завданнями цих рад є координація заходів, розробка пропозицій і рекомендацій з питань впровадження державної політики у сфері охорони здоров'я на рівні госпітального округу, а також щодо організації та фінансування медичної допомоги в цьому окрузі. Враховуючи, що учасниками

госпітальної ради є представники органів місцевого самоврядування, це створює передумови для реалізації спроможними органами місцевого самоврядування своїх повноважень через забезпечення своєчасного та якісного надання спеціалізованої медичної допомоги громадянам.

За новою, вже реформованою системою, розмір фінансування буде корелювати з кількістю пацієнтів, які уклали декларації із сімейними лікарями амбулаторій. Впровадження такого підходу передбачає відомчу та фінансову самостійність державних та комунальних медичних установ. Для досягнення цієї мети медичні заклади перетворюють свій юридичний статус на той, що передбачає їхню комунальну некомерційну форму власності. Вважаємо, що ефективна система охорони здоров'я має надавати якісні послуги усім жителям громади. Задля досягнення цього необхідні певні умови, а саме: стійка система фінансування, кваліфікований та справедливо оплачуваний персонал, а також достовірна інформація, на основі якої приймаються рішення і розробляються відповідні стратегії та політики; належне функціонування закладів охорони здоров'я та забезпечення ефективного логістичного підходу для постачання високоякісних медикаментів та використання передових медичних технологій.

Отже, з організаційно-правового погляду, установи охорони здоров'я, які є комунальною власністю, можуть функціонувати як комунальні некомерційні підприємства або комунальні установи. Заклади охорони здоров'я у приватній власності мають волю у виборі організаційно-правової форми. Пріоритетним напрямком медичної сфери є надання якісних та своєчасних медичних послуг мешканцям громади. Узгодження усіх економічних та юридичних аспектів діяльності медичних закладів є запорукою покращення рівня життя населення у територіальних громадах.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 року №174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2023-%D0%BF#Text>

Ніколаєнко Ірина Володимирівна

Миколаївський національний аграрний університет,
Україна

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОФІЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

На сьогодні в кожній територіальній громаді є свій соціально-економічний профіль. Профіль сприяє місцевому економічному розвитку громади та підвищенню якості життя мешканців. Профіль громади є важливим

інструментом для ухвалення якісних та ефективних управлінських рішень, оцінки економічного потенціалу громади та створення стратегії.

Профіль громади - це документ, який відображає погляд на спільноту зсередини, в ньому відображається узагальнений аналіз, оцінка фактичного стану та тенденції розвитку території.

Профіль громади складається з набору даних, таблиць, графіків, діаграм та текстових коментарів. Важливим є те, що ПРОФІЛЬ повинен не просто вміщувати масу статистичного матеріалу, а бути структурованим, мати візуальне сприйняття, інформація має легко аналізуватися, бути порівнюваною і поєднуватися між собою логікою зв'язків.

Головним джерелом інформації для створення ПРОФІЛЮ є статистичне управління, а також Державна служба зайнятості, відповідні відділи виконкому чи обласної (районної) адміністрації, місцеві підприємства, користувачі і власники об'єктів інфраструктури. Разом з тим, треба розуміти, що у сукупності всі ці дані отримати складно, тому владі варто постійно співпрацювати та мати контакт з цими установами[1].

До соціального-економічного профілю громади входить:

- загальна характеристика громади;
- опис громади;
- інформація, щодо кількості населення громади;
- інформація про кількість підприємств на території громади;
- дані про навчальні заклади;
- дані про кількість медичних закладів;
- дані про кількість закладів культури та спорту;
- інформація про соціальні служби;
- дані, щодо кількості закладів для дозвілля дітей та молоді;
- інформація, щодо громадської безпеки;
- інформація про кількість громадських організацій;
- інформація про податки;
- інформація про природні ресурси на території громади;
- стратегія розвитку громади;
- дані про бюджет в громаді;
- SWOT-аналіз[2].

Мета аналітичного документа – надати відповіді на запитання: на якому етапі економічного розвитку перебуває громада; які вона має ресурси для досягнення стратегічної мети власного розвитку; які перспективи для підприємництва на території громади; чи цікава громада для потенційних інвесторів; чи є вона привабливою для донорських організацій[3].

Таким чином, можемо зробити висновок, що соціально-економічний профіль територіальної громади є важливим документом. Якісно виконаний профіль громади допоможе з'ясувати стан справ у громаді та прийняти правильне управлінське рішення.

Список використаних джерел:

1. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 256 с.

2. Економічний профіль Прибужанівської територіальної громади. Режим доступу: <https://pribuzhanivska-gromada.gov.ua/ekonomichnij-profil-pribuzhanivskoi-otg-1535952430/>

3. Економічний профіль територіальної громади як інструмент активізації місцевого економічного розвитку / Н. В. Сментина // Академічний огляд. - 2020. - № 2. - С. 29-38. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao_2020_2_4

Походенко Олександр,

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна
студент 2 курсу, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник:

Рачинський Анатолій Петрович,

Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна
доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ МЕДИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ ЩОДО ЯКОСТІ Й ДОСТУПНОСТІ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ THE MAIN PROBLEMS OF THE MEDICAL SPHERE OF UKRAINE REGARDING THE QUALITY AND AVAILABILITY OF MEDICAL CARE

Along with global technological and economic challenges, the domestic medical field faces challenges caused by internal health care problems.

First, the peculiarity of our country is the low involvement of the population in the protection and preservation of their own health, including through physical activity, the use of verified sources of network information, the use of personal health monitoring devices, etc.

Most citizens have little interest in health promotion and disease prevention.

Secondly, the aging of the population acts as a long-term factor of the complication of pathologies, the development of chronic diseases and the corresponding increase in the demand for medical services.

В зв'язку з глобальними технологічними і економічними викликами перед вітчизняною медичною сферою постійно стоять виклики, зумовлені внутрішніми проблемами охорони здоров'я. По-перше, особливістю нашої країни є низька залученість населення в охорону і збереження власного здоров'я, в тому числі за рахунок фізичної активності, використання

верифікованих джерел мережевої інформації, застосування персональних пристроїв моніторингу стану здоров'я і т.д.

Більшість громадян мають слабку зацікавленість у зміцненні здоров'я і профілактиці захворювань.

По-друге, старіння населення виступає в якості довгострокового фактора ускладнення патологій, розвитку хронічних захворювань і відповідного зростання попиту на медичні послуги.

Згідно з демографічними прогнозами, Україна, на відміну від більшості європейських держав, тільки входить в період прискореного зростання частки і чисельності літніх людей, і за період з 2011 по 2020 рік чисельність населення у віці старше працездатного збільшиться більше, ніж на півмільйона чоловік. А їх частка зростає з 21% до 24% (рис. 1).

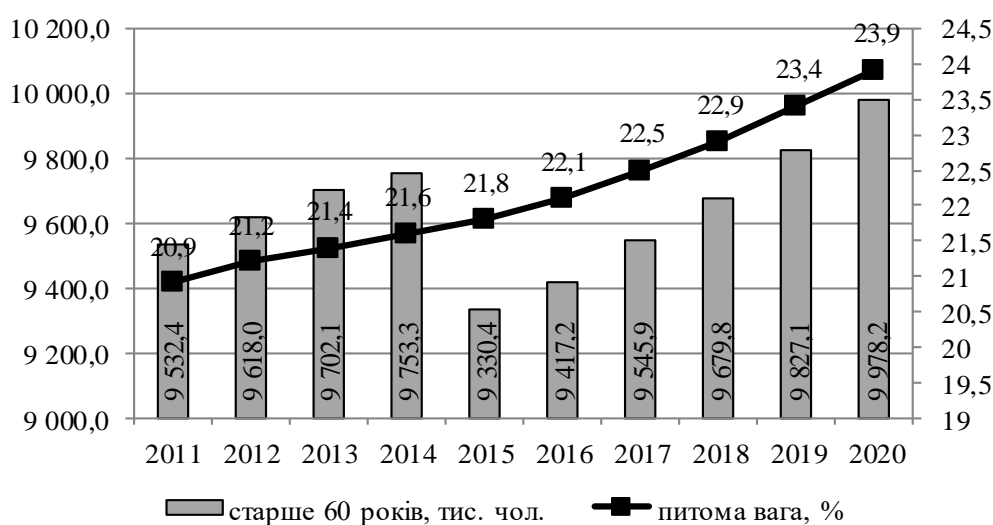

Рис. 1. Динаміка кількості населення старше працездатного віку, тис. чол., %

Джерело: розраховано і складено автором за даними [1, 2]

По-третє, головними перешкодами для адекватної відповіді української медицини на виклики, які перед нею стоять, є недостатність ресурсного забезпечення в поєднанні з нереалізованістю числених резервів підвищення ефективності використання наявних матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

В-четверте, формальні правила надання та фінансування медичної допомоги в значній мірі доповнюються неформальним ставленням і тіньовими потоками коштів. В сфері охорони здоров'я все ще широко представлені недостатньо чіткі правила розподілу ресурсів і забезпечення доступу до них пацієнтів. Навколо неформальних практик склалися досить стійкі конфігурації інтересів, що перешкоджають позитивним змінам.

Відсутні надійні стимули, які спонукали б більшість медиків до зацікавленості в реальній оцінці якості їх роботи, викоренню неформальних практик і забезпеченні повної прозорості фінансово-економічних відносин в галузі. Медичні організації і страховики слабо мотивовані до підвищення ефективності використання ресурсів.

Форми поєднання державного і приватного фінансування охорони здоров'я слабо сприяють залученню в цю сферу додаткових ресурсів і ефективного використання.

Добровільне медичне страхування (ДМС) виявилось недоступним для більшості середнього класу (їм охоплено всього 6% населення).

Так за 2021 рік частка медичного страхування у загальній структурі страхових премій складала 10,8% (рис. 2).

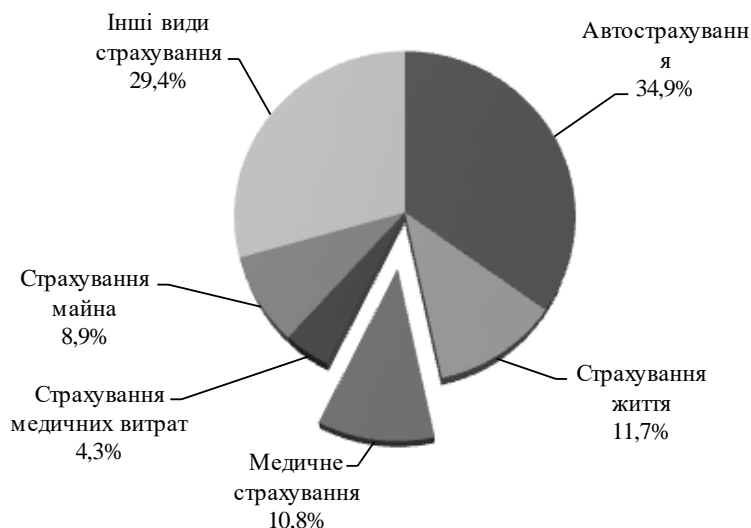

Рис. 2 Структура чистих страхових премій за видами страхування станом на 31.12.2021 року (у %). Джерело: складено автором на підставі [3]

Отже, з 2017 року в Україні було дано старт реформі, спрямованій на поліпшення медичної допомоги на первинному рівні. Ключовим завданням реформи в Україні стала оптимізація витрат: замість утримання лікарняної інфраструктури, предметом фінансування повинні стати надані медичні послуги.

Розвиток медико-санітарної допомоги на основі сімейної медицини визначено як стратегічний напрямок і першочергове завдання. В результаті держава планувала збільшити фінансування охорони здоров'я до рівня 5% від ВВП.

З квітня 2018 року нова система фінансування, так звана система «гроші ходять за пацієнтом», впроваджується повсюдно. Незважаючи на позитивні зміни, існує низка проблем української реформи охорони здоров'я, які в умовах воєнного стану в країні збільшилися (табл. 2).

Умови та проблематика української реформи охорони здоров'я

Умови	Проблематика
<ul style="list-style-type: none"> • Кожна людина буде мати державний гарантований пакет - перелік послуг і медикаментів, які вона може отримати від свого сімейного лікаря, на основі підписаного з ним договору • Первинна, екстрена та паліативна допомога буде безкоштовною для населення, так як плату за ці послуги лікар буде отримувати від держави за середнім тарифом - 370 гривень на рік за одного зареєстрованого пацієнта • Детальний перелік гарантованих послуг і ліків буде визначатися Кабінетом Міністрів України щорічно, так само, як і тарифи на платні послуги 	<ul style="list-style-type: none"> • Законодавчо не визначені обсяги, види і форми гарантованих державою послуг, так само як і вартість медичного обслуговування, що не входить в цей пакет • Населення буде підписувати договори на обслуговування в рамках сімейної медицини переважно з дільничними терапевтами, які не мають необхідної кваліфікації • Встановлений законодавством тариф оцінюється експертами як дуже низький для ефективної роботи лікаря і непривабливий для залучення в цей сегмент комерційних підприємств • Прийнята медична реформа не визначає статус приватних медичних установ в системі охорони здоров'я країни; також законодавчо не була прийнята поправка, яка дозволяє співфінансування приватних медичних послуг за допомогою державних тарифів і прямої оплати від пацієнтів

Ринок приватних медичних послуг в найближчі роки збереже позитивну динаміку, чому сприяє як нормалізація ситуації в країні, так і велика потенційна ємність в більшості сегментів послуг. Очікується, що ринок приватних медичних послуг буде збільшуватися в середньому на 30% щорічно, причому половину приросту складе подорожчання послуг [4; 5].

Збережеться тенденція до укрупнення гравців і розширенню як спектра послуг, що надаються, так і географії філій: мережеві клініки будуть прагнути освоювати ринки всіх великих міст України.

Впровадження обов'язкового і розвиток добровільного медичного страхування в перспективі посилять тенденцію до скорочення частки сегмента державної медицини, що сприятиме відкриттю приватних клінік у великих містах України з відносно високим рівнем доходів населення [6].

Можна виділити наступні фактори зовнішнього середовища, які сприятимуть успішності бізнесу з надання послуг сімейного лікаря в Україні [6;7]:

1. Зміни в державному секторі медицини, укрупнення установ і скорочення їх числа.
2. Збільшення фактичного середнього чека за отримані послуги в установах державного сектора.
3. Досягнення більшої визначеності з напрямком і змістом реформи, вдосконалення тарифної політики.

Здебільшого, успішність і перспективність надання послуг в сфері сімейної медицини найближчим часом буде залежати від того, наскільки держава послідовно втілюватиме реформу в життя, враховувати зворотний зв'язок від учасників ринку, а з боку уряду буде доопрацьована нормативно-правова база.

На правовому рівні багато чого залишається незрозумілим, що формує значні ризики для лікарської практики. Українське законодавство передбачає наявність диплома та сертифіката для ведення лікувальної практики, в той час як для ведення господарської діяльності необхідна наявність ліцензії.

Загальноєвропейські норми в цій сфері відрізняються: для ведення лікарської практики потрібна окрема, лікарська ліцензія, на додаток до диплому, для надання послуг - ліцензія іншого типу, господарська. Отримання таких ліцензій вимагає часу і накопичення досвіду, проте сама система прозора. Однак в Україні ж багато сімейних лікарів будуть уникати отримання ліцензії через непрозорі правил і слабкою прогнозованості ринку.

Список використаних джерел:

1. Офіційний web-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Офіційний web-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Підсумки діяльності страхових компаній за 2019 рік [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://ufu.org.ua/files/stat/SK_info2019.pdf
4. Офіційний web-сайт Агентства медичного маркетингу [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://amm.net.ua/>
5. Офіційний web-сайт КМІС - Київський міжнародний інститут соціології [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.kiis.com.ua/>
6. Медико-соціальні засади публічного врядування у сфері охорони здоров'я : монографія / [гол. авт. ; за заг. ред. М. М. Білинської. Н. О. Васюк. О. Д. Фірсової]. - Київ : НАДУ, 2018. - 416 с.
7. Центри передового досвіду первинної медичної допомоги. Посібник / Проект USAID «Підтримка реформи охорони здоров'я». Київ, 2020. - 154 с.

СЕКЦІЯ 8 МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА ТА ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ В ГРОМАДАХ

Iryna Honcharenko

Dr.proff.

Mykolaiv National Agrarian University

Dr.Yana Glazova *University of Opole*

LEADERSHIP COMPETENCIES OF PUBLIC SECTOR LEADERS DURING A CRISIS

Governments, communities, and organizations have been working in crisis mode in recent years and require heightened attention from their leaders. Social and economic systems are undergoing changes, and how leaders respond to a crisis can permanently alter the economic and social foundations of their communities. Some of the current leaders will withstand the challenges, while others will disappear. In other words, crisis times highlight leaders capable of helping systems and individuals overcome limitations, fears, and increase effectiveness. This work explores the issue of leadership competencies during times of crisis.

Research by the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) confirms that a successful response to complex challenges depends on effective management and leadership. Characteristics of leaders in public organizations have been identified, enabling effective responses to the challenges of the public sector:

Value-based leadership: A defining characteristic of leaders in public organizations is the ability to make decisions that create value for society. This can be achieved through the implementation of higher standards of transparency, accountability, integrity, and ethical conduct by the leaders themselves. The key challenge remains the ability to balance competing values, the most common of which are unbiased decision-making based on evidence/political ideology, bureaucracy/democracy, stability/innovation, accountability/willingness to take risks. It is important for leaders to identify the right strategy to reduce value conflicts and choose the most effective approach in a specific situation.

Open Inclusion: The work of public servants requires interaction with various target groups, including politicians, employees, and citizens in general. Encouraging diversity and developing an open and inclusive organizational environment contribute to the development of quality decisions and services and are important prerequisites for innovation. However, diversity can lead to conflicts. Therefore, leaders should not only create inclusive organizations but also be effective in conflict management.

Organizational Management: The tasks facing leaders of public organizations include transforming political goals into realistic and tangible results. Leaders influence by using various tools, including communication, rewards, sanctions, as well as the distribution of financial and other resources and the development of organizational capabilities. Leaders should involve people who can complement their skills and delegate authority. This requires a deep understanding of the skills and

knowledge required for the effective functioning of the organization and identifying competencies that are lacking. The next step is to build mutual understanding within the organization and develop trust-based relationships. This approach allows the creation of an organization where employees are motivated by the common achievement of goals, and they have enough autonomy to implement them.

Network Collaboration: The development and implementation of policies require cooperation between various ministries and other executive bodies, as well as involvement of representatives of the business and civil sectors. The development and implementation of policies typically affect numerous stakeholders. The task of leaders of state organizations is to be able to identify the groups affected by the decisions made and interact with them. Leaders establish network relationships in three directions: "down" within the organizational structure, "up" with other hierarchically superior bodies, and "outward" vertically beyond their organizations.

Our research conducted in Ukraine from March to September 2022 revealed the need for leaders to become more flexible during crises, provide support to employees, which will contribute to preservation and positively impact the organization's work during and after the crisis. Regular open communication with employees about the current situation is necessary. Positive reinforcement and performance assessment are essential to create loyalty and promote organizational commitment.

Many organizations face communication problems due to changes in the environment. Employees need more transparency, information about resources for emotional and psychological well-being in dealing with stress and anxiety, and a clearer acknowledgment of the complexity of the situation. Therefore, leaders are expected to show empathy, care, be visible, and set an example.

Nancy Koehn from Harvard Business Review identified four clear competencies valuable during a crisis: acknowledging fear, defining roles and goals, focusing on learning, and concentrating on energy and emotions.

Leadership must respond to changes, adjust their competencies quickly, comprehend the situation promptly, and rely on their instincts. Organizations will withstand crises under the leadership of a leader who ensures strong roles and goals, shares leadership, communicates, ensures employees' access to technology, prioritizes employees' emotional stability, supports the organization's financial condition, and fosters organizational stability.

List of sources:

- 1.OECD Working Papers on Public Governance No. 40 Leadership for a high performing civil service: Towards senior civil service systems in OECD countries Daniel Gerson <https://dx.doi.org/10.1787/ed8235c8-en>
- 2.Koehn, N. "Real Leaders are Forged in Crisis." Harvard Business Review, April 3, 2020.<https://hbr.org/2020/04/real-leaders-are-forged-in-crisis> [Google Scholar]

Ізбаш Валентина Миколаївна

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
здобувачка вищої освіти групи ЕК 3/1

Кушнірук Віктор Степанович

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанної
справи та організації бізнесу*

СТВОРЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ ДЛЯ МОЛОДІ НА РІВНІ ГРОМАД

Зміни в структурі суспільно-політичного устрою України і підвищення важливості ролі молоді в цьому процесі породжують питання щодо вирішення проблем, з якими стикається молодь. Основні акценти управління та організації молодіжної політики пересуваються на місцевий рівень, що надає актуальність необхідності розробки нових механізмів для формування та реалізації молодіжної політики.

Сучасна молодь представляє собою важливу соціальну групу, яка націлена на зміни і сприяє стабільності розвитку суспільства. Здатність молодих людей до активних дій і творчих перетворень грає ключову роль у формуванні майбутніх перспектив процесу державотворення. Саме тому одним із найважливіших стратегічних завдань кожної країни є створення та впровадження ефективної, збалансованої та спрямованої на соціальний розвиток молоді політики на рівні цілої країни і в межах територіальних громад, особливо в умовах процесу децентралізації.

З особливою актуальністю розглядається питання поліпшення механізму впровадження державної молодіжної політики на рівні місцевих громад і підвищення ефективності та інноваційності дій органів місцевого самоврядування в цьому контексті.

Спільна робота та реалізація молодіжної політики на рівні територіальної громади потребує об'єднаної адміністративної діяльності та конкретних ініціатив, що впроваджуються різними структурами, які належать до різних галузей та секторів (державний, громадський, приватний). Ця співпраця стає можливою завдяки узгодженню і координації взаємодії "адміністративних" та "практичних" аспектів роботи з молоддю на рівні територіальних громад. Молодіжна політика, робота з молоддю має стати одним із пріоритетних напрямів роботи місцевих органів виконавчої влади, оскільки створення умов життєзабезпечення та розвитку молоді є умовою збереження кадрового потенціалу, що, в свою чергу, є основою економічної спроможності та перспективою подальшого розвитку об'єднаної територіальної громади [2].

Сьогодні важливо не тільки забезпечувати координацію роботи з молоддю, а також активно залучати їх до життя місцевих громад через створення спеціальної інфраструктури для молоді. Враховуючи процес децентралізації, для більш ефективного розвитку молодіжної політики необхідно зменшити фінансове навантаження на бюджети, що

використовується на утримання комунальних закладів. Завдяки децентралізації відкриваються можливості для раціонального використання ресурсів та створення нової інфраструктури для молоді.

Важливо відзначити ряд переваг, які супроводжують залучення молоді до процесу формування молодіжної політики:

- покращення якості прийнятих рішень (активна участь молоді сприяє кращому виявленню їх реальних потреб і проблем, що дозволяє більш чітко визначити подальший напрямок діяльності);
- розвиток громадянської свідомості та активності (участь молоді спонукає їх до більш активного громадянського зацікавлення та допомагає усвідомити їхню роль у суспільстві);
- підвищення довіри до влади (залучення молоді в розробку політики сприяє збільшенню рівня довіри як до місцевих, так і до національних владних структур);
- розвиток лідерських якостей (участь в процесі формування молодіжної політики сприяє розвитку лідерських навичок, підвищенню рівня самосвідомості та можливості самореалізації для молодого покоління).

Таким чином, у зв'язку із сучасними модернізаційними процесами, стало видно якісно новий підхід до молодіжної політики та ролі молоді як одного з основних суб'єктів у ній. В Україні молодіжна політика проходить складні трансформації, викликані перебудовою політичної системи та закріпленням відповідних пріоритетів щодо зовнішніх відносин. Ця галузь вже належить до самостійних сфер суспільних відносин і потребує адекватного нормативного регулювання, оновлення механізмів формування та впровадження ефективних інструментів.

В цьому контексті, основною метою молодіжної політики повинно бути створення сприятливого середовища для життєдіяльності та розвитку молодого покоління, зокрема в їхніх власних громадах. Це можна досягти шляхом розвитку молодіжної участі та активного залучення молоді до процесів ухвалення та реалізації рішень, а також контролю за їх виконанням і оцінки результатів.

Список використаних джерел:

1. Національна молодіжна стратегія до 2030 року від 12 березня 2021 року № 94/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#n13> (дата звернення: 24.10.2023).

2. Ярема О.Й., Беляєва І.І., Комарова Н.М, Пеша І.В., Тілікіна Н.В., Ярошенко О.В. Молодіжна політика в умовах децентралізації. Методичні рекомендації для спеціалістів, які реалізують державну політику в молодіжній сфері / за ред. І.В. Пешої. 2-е вид. Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2019. 40 с.

3. Формування та реалізація державної молодіжної політики в умовах децентралізації. Тернопіль : ТОВ «Терно-граф», 2017. 100 с.

Лісков Олександр Сергійович
Миколаївський національний аграрний університет,
Україна
*здобувач вищої освіти спеціальності Публічне управління та
адміністрування ОС «Бакалавр» другого року навчання*

РОЛЬ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Упродовж років незалежності в Україні молодіжна політика стала складовою державної політики та являє собою цілісну систему заходів, спрямованих на створення необхідних умов для свідомого вибору молодими людьми свого життєвого шляху. Провідну роль у реалізації молодіжної політики на місцях виконують молодіжні організації, що мають не тільки дорадчий голос у міських, сільських та селищних радах, а й забезпечують розвиток громад.

Мета, завдання, основні засади, напрями та механізми реалізації молодіжної політики в Україні, гарантії участі молоді у її формуванні та реалізації, особливості організаційних і правових засад утворення та діяльності молодіжних та дитячих громадських об'єднань закладені в Законі України «Про основні засади молодіжної політики» від 27 квітня 2021 року.

На сьогоднішній день, існує багато молодіжних новітніх організацій, які намагаються внести свій внесок для покращення суспільства, але саме це діє скоріш на молодь. Багато людей підтримують ці організації, які допомагають суспільству волонтерством, збиранням сміття та ін.

Слід зазначити, що молодіжні організації активно допомагають ЗСУ та територіальним громадам, які постраждали через війну. Вони діють заради суспільства та мають заздалегідь конкретну ціль до розбудови та поновлення країни. Молодь має свої права до вирішення конкретних запитань.

Перша молодіжна організація, створена в Україні, називається "Просвіта". Вона була заснована у 1868 році і мала на меті підтримку освіти, культури та мовного розвитку українського народу. "Просвіта" стала важливим центром об'єднання молодих українців, які прагнули змінити політичну, соціальну та культурну ситуацію в Україні. Організація активно сприяла розвитку освіти, створювала бібліотеки, організовувала лекції, курси та інші освітні заходи. Вона також підтримувала національну свідомість та культурний розвиток молоді. "Просвіта" стала початком молодіжного руху в Україні і послужила важливим імпульсом для подальшого розвитку молодіжних організацій в країні.

Молодіжні організації цікавлять молодь, тому вони вступають до організацій за політичним, культурним, екологічним та іншими напрямками. Всі вони мають ціль, яку хочуть досягти за допомогою організацій, які також просувають таку ж ідею. Більшість молоді цікавиться розвитком молодіжних здібностей. Організації реалізують здібності молоді на практиці. Вони

намагаються просувати молодих людей до майбутніх професій в політиці, журналістиці, підприємстві та ін. Політики та законодавці поцікавлені в участі молоді в прийнятті рішень та реалізації проектів, тому активна підтримка та розвиток молодіжних організацій є одним із шляхів створення сприятливого середовища для розвитку молодіжної політики та підтримки молоді. Але також вони виставляють молодих майбутніх політиків для участі у написанні законів, представництво у громадських радах, міністерствах.

Молодіжні організації здатні надавати підтримку та сприяти самореалізації молодих людей. Вони допомагають у створенні умов для розвитку лідерських якостей, професійних навичок, соціальної активності, а також надають можливість брати участь у тренінгах, семінарах, конференціях та інших формах навчання та обміну досвідом.

Щодо регіональних особливостей предмета нашого дослідження, то хочемо відмітити, що у Миколаєві існує безліч молодіжних організацій, які грають важливу роль у розвитку молодіжної політики та підтримці молоді. Найвідомішими з них є:

1) Молодий Світ - організація, що сприяє розвитку молодіжного лідерства, самореалізації та соціальній активності молоді.

2) Патріотична молодь Миколаєва - організація, яка сприяє формуванню патріотичних цінностей серед молоді та підтримці національної ідеї.

3) Молодіжний центр "Актив" - це центр, який надає різноманітні можливості для саморозвитку та самореалізації молоді, організовує тренінги, семінари та інші заходи.

4) Студентське самоврядування - організація, що об'єднує студентський актив Миколаєва, сприяє захисту прав та інтересів студентів.

5) Молодіжний рух "Ми змінюємо світ" - активна молодіжна організація, яка займається розробкою імплементацією проектів у сфері освіти, культури, спорту та соціальної політики.

Це лише декілька прикладів організацій, які активно діють у молодіжному просторі Миколаєва та внесли свій внесок у розвиток молодіжного сектору та молодіжної політики міста. Молодіжні організації мають великий потенціал у навчанні та підтримці молоді, розвитку їхніх навичок та лідерських якостей.

Також молодіжні громадські організації відіграють важливу роль у формуванні та реалізації молодіжної політики територіальних громад. Їх вплив і значення полягають у наступних аспектах:

голос молоді: Молодіжні громадські організації є представниками та голосом молоді в громадському житті. Вони можуть об'єднувати і представляти інтереси різних молодіжних груп, а також висловлювати їхні потреби та проблеми перед місцевими владами та громадськістю;

експертна підтримка: Молодіжні організації можуть надавати експертну підтримку у розробці та впровадженні молодіжної політики. Вони мають знання та досвід у сферах, які стосуються молоді, і можуть допомогти визначити пріоритети та знаходити ефективні рішення для вирішення проблем;

розробка та впровадження програм: Молодіжні організації можуть брати активну участь у розробці програм та проектів, спрямованих на підтримку молоді. Вони можуть створювати ініціативи у сферах освіти, зайнятості, культури, спорту та інших аспектах молодіжного життя;

організація молоді: Молодіжні організації можуть організувати молодь для участі в громадському житті та розвитку громад. Вони можуть організовувати навчальні заходи, тренінги, кампанії та акції, що сприяють активізації молоді та їхньому залученню до різних ініціатив;

моніторинг та оцінка: Молодіжні організації можуть відслідковувати ефективність молодіжної політики та надавати зворотний зв'язок місцевій владі та громаді. Це сприяє постійному вдосконаленню політики та врахуванню потреб молоді;

партнерство: Молодіжні організації можуть бути важливими партнерами для місцевих влад, інших неприбуткових організацій і бізнесу у реалізації молодіжної політики. Спільні зусилля можуть призвести до більш успішних та комплексних ініціатив.

Загалом, молодіжні громадські організації грають ключову роль у визначенні, розробці та впровадженні молодіжної політики та сприяють активній участі молоді в громадському житті і розвитку територіальних громад. Молодіжні організації виконують важливу роль у розвитку молодіжної політики та підтримці молоді. Вони представляють інтереси молодих людей, розвивають їхні лідерські навички, залучають до політичного процесу та надають підтримку та послуги. Це сприяє активному громадянству, розвитку молодих лідерів та формуванню майбутнього суспільства.

Молодіжні організації виконують важливу роль у розвитку молодіжної політики та підтримці молоді. Вони представляють інтереси молодих людей, розвивають їхні лідерські навички, залучають до політичного процесу та надають підтримку та послуги. Це сприяє активному громадянству, розвитку молодих лідерів територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Аналітична записка. Роль молоді в молодіжній політиці України Автор: Олександр СОФІЙ

<http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2021/01/Rol-molodi-v-molodizhniy-polititsi-Ukrayini.pdf>

2. Інституціоналізація молодіжного руху України Володимир Барабаш, пошукач кафедри прикладної соціології Національного університету внутрішніх справ

<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11634/11-Barabash.pdf?sequence=1>

3. Павло ГОРІНОВ, Ростислав ДРАПУШКО, Наталія ДРАПУШКО, Олег ІЛЮК МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41069/Horinov_Drapushko_Drapushko_Piuk.pdf?sequence=1&isAllowed=y

4. МОЛОДІЖНИЙ РУХ В УКРАЇНІ : ЕТАПИ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ (80-ТІ - 90-ТІ РР. ХХ СТ.)

<http://politics.ellib.org.ua/pages-5107.html>

5. В. П. Коцур, М. В. Старченко МОЛОДІЖНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ: ІСТОРІОГРАФІЯ 1920–19306x pp.

https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/kotsur_molodizhni.pdf

6. Етапи формування молодіжного руху в світі та в Україні

<https://ua.kursoviks.com.ua/formuvannya-molodizhnogo-rukhu-v-sviti-ta-v-ukraini>

7. БАЗОВИЙ ТРЕНІНГ ЗА ПРОГРАМОЮ «МОЛОДІЖНИЙ ПРАЦІВНИК»

<https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/04f59ea10f97a532686775f9bba759c59de1a911ae7280a6eb87c390120b717c.pdf>

Стамат Вікторія Михайлівна

Миколаївський національний аграрний університет, Україна,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу

Брильова Марія Олександрівна

Миколаївський національний аграрний університет, Україна
здобувач вищої освіти, бакалавр факультету менеджменту спеціальності 073 Менеджмент

ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ДО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Актуальність теми полягає у визначенні впливу децентралізації на розвиток територіальних громад з точки зору залучення в нього молоді та її безпосередньої ролі в цьому процесі. Також важливим є аналіз ставлення молодих людей до міграції та визначенні її причин серед молодого населення України, а також виявлення можливих напрямків діяльності, в які доцільно було б залучати молодь у розвиток територіальних громад країни.

У 2021 році Центром аналізу та соціологічних досліджень (CISR) Міжнародного республіканського інституту (MPI) у рамках програми "Мріємо та діємо" було проведено опитування української молоді на різні теми. В опитування взяло участь 2503 людини віком від 10 до 35 років. Однією з цілей опитування було дізнатись міграційні настрої респондентів.

Результати опитування свідчать, що можливість міграції на постійній основі за кордон вбачають для себе 39% молодих українців та українок віком від 13 до 35 років. Більше половини опитуваних віком від 10 до 15 років також розглядають можливість міграції. А серед людей віком 16-35 років цей показник сягав 40% [1].

Дослідження дало можливість виявити аргументи на користь міграції населення України. З-поміж них можна виділити такі:

- брак дозвілля (для осіб віком 10-12 років);

- брак освітніх можливостей (для осіб віком 13-15 років);
- брак економічних перспектив (для осіб віком 16-35 років) [1, с. 53].

Результати опитування свідчать про те, що у суспільстві існують негативні тенденції серед молоді, особливо враховуючи результати попереднього подібного соціологічного дослідження «Молодь України – 2018», яке проводилось на замовлення Міністерства молоді та спорту, у якому відсоток бажаючих виїхати за кордон на постійне місце проживання становив лише 11,7% [2].

В цілому такі думки притаманні мешканцям малих міст та сільських населених пунктів, у яких дійсно є брак вакансій, брак дозвілля, а в деяких і значний брак освіти. На нашу думку, це обумовлено кризовими ситуаціями як в цілому у світі (пандемія коронавірусної хвороби Covid-19, яка сприяла обмеженню спілкування, активної діяльності протягом останніх двох років), так й негативним економічним станом у країні.

Молодь завжди була рушійною силою змін, вона є ключовим динамічним чинником для створення та розвитку стійких та процвітаючих спільнот. Тому постає проблема: що робити, якщо молоді люди не прагнуть бути цим "ключовим динамічним чинником" в Україні? На нашу думку, потрібно показати молоді, що її роль важлива, а участь вкрай бажана, і головне – дати можливість проявити себе.

За нашими дослідженнями наведемо напрями взаємодії молоді щодо розвитку територіальних громад:

- Інновації та технології. Сучасна молодь є основним джерелом інновацій та технологічного розвитку. Вона здатна внести свій свіжий погляд на наявні, або виявити приховані проблеми громади, а також впровадити технології для їх вирішення й відповідно, покращити рівень життя мешканців.

- Розвиток освіти і культури. Молодь може сприяти розвитку освіти та культури в своїй громаді, організовуючи навчальні та культурні заходи з залученням місцевих мешканців, а як наслідок – підвищувати їх рівень освіти та культури.

- Підтримка місцевого бізнесу. Молоді підприємці можуть створювати нові бізнеси, що буде позитивно сприяти економічному розвитку та створенню нових робочих місць в громаді.

- Волонтерство та соціальна активність. Молоді люди можуть брати участь у волонтерстві, покращуючи соціальний стан та допомагаючи тим, хто потребує допомоги у громаді.

Отже, залучення молоді є інвестицією у позитивний розвиток майбутнього територіальної громади. Їхні ідеї, погляди, активність та залучення до роботи в спільноті допомагають створювати та забезпечувати стійкість, активність, а головне процвітання громади у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний республіканський інститут. Мріємо та діємо. Опитування молоді. 2021. С. 45-53. URL :

https://iri.org.ua/sites/default/files/surveys/UNITY_Youth_Survey_UKR_Full_Deck_1.pdf

2. Мобільність та міграційні настрої української молоді. 2019. URL : <https://pon.org.ua/novyny/7240-moblnt-ta-mgracyn-nastroyi-ukrayinskoyi-molod.html>

3. Ткачук Ю., Репицький Т., Товстуха А. Активізація молоді та залучення до діяльності з розвитку громад. *Global Communities*. 2019. URL : https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/405/Youth_Engagement_Practices.pdf

СЕКЦІЯ 9 ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Берданова Ольга Володимирівна

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Україна,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики

Лендел Марія Дмитрівна

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Україна,

студентка магістерської програми «Публічне управління та адміністрування»

СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД НА ОСНОВІ ЛОГІСТИЧНИХ ПРОЄКТІВ

Сьогодні міста України живуть і розвиваються в непростих умовах - політичних, економічних, демографічних. За таких умов одним з основних завдань стає максимальна реалізація внутрішніх економічних можливостей територіальних громад і забезпечення їхнього сталого розвитку.

Органи місцевого самоврядування в Україні можуть скористатися певним набором інструментів місцевого економічного розвитку, апробованих в економічно успішних країнах. Чинне українське законодавство й адміністративна практика надають можливість впровадження більшості цих інструментів, у тому числі проектування місцевого розвитку.

Привабливість території стає рушійною силою для «народження» великих логістичних, чи то якірних, проєктів.

Розкрити детальніше цю тему хотілося б на реальному прикладі проєкту «Будівництво аеропорту «Міжнародний аеропорт «Мукачево» з будівництвом злітно-посадкової смуги та авіаційної інженерної інфраструктури».

Як зазначено у п. 2.1 Рішення 17 сесії 7 скликання Закарпатської обласної ради від 20.12.2019 р. № 1630 «Про Регіональну стратегію розвитку Закарпатської області на період 2021 - 2027 років», переваги географічного розташування регіону (прикордонного, транспортного) поряд із природними особливостями та трудовим потенціалом слід використовувати для ведення діалогу про реалізацію інвестиційних проєктів на території області, реалізацію транскордонних інфраструктурних проєктів для підвищення його економічного потенціалу та добробуту населення [1].

Наявний аеропорт Ужгороду має суттєві проблеми і може використовуватися виключно для малої авіації. Водночас повноцінний міжнародний аеропорт Закарпаттю вкрай потрібен для підвищення його туристичної та бізнес-привабливості.

Будівництво аеропорту, а особливо нового, на новому місці, взагалі за весь час незалежності в Україні не відбувалося. Але Мукачівська міська рада провела всі необхідні розрахунки та підписали у 2021 році чотиристоронній Меморандум про співпрацю щодо проектування та будівництва нового

аеропорту в Закарпатській області та будівництва цивільного летовища [2].

На розроблення детального плану території для проектування та будівництва аеропорту з місцевого бюджету було виділено 1 млн. грн. У вересні стартував обмін землею для будівництва аеропорту. На кінець 2021 року для будівництва аеропорту було передано 60 земельних ділянок сільськогосподарського призначення загальної площею 124 гектари та районну дорогу між селами Шенборн та Нижній Коропець [2]. Місце розташування майбутнього аеропорту погоджене з Державною авіаційною службою. Пасажиропотік на рік за оптимальних умов складатиме 1 млн. 400 тис. осіб. Довжина злітно-посадкової смуги 2800 метрів. Сідатимуть літаки класу С. [3]

Реалізація проекту матиме вагомні логістичні, економічні, соціальні, фінансові, іміджеві результати:

- діючий сучасний міжнародний пасажирський та вантажний аеропорт;
- створення нових робочих місць;
- зростання надходжень до бюджетів всіх рівнів;
- активізація економічної діяльності та розвитку міста та всього регіону;
- підвищення туристичної привабливості міста та Закарпаття в цілому;
- підвищення інвестиційної привабливості території [4].

Сьогодні багато говорять про післявоєнне відновлення України: коли починати, хто, як і за які гроші? На нашу думку, слід продовжувати впровадження подібних логістичних проєктів, які формують потужні центри економічного зростання, мають високий соціально-економічний ефект та є зацікавленість громад/інвесторів сприятиме їх швидкій реалізації.

Список використаних джерел:

1. Про Регіональну стратегію розвитку Закарпатської області на період 2021 - 2027 років: Рішення Закарпатської обласної ради від 20.12.2019 р. № 1630. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ZA190189>.
2. Мукачівська міська рада. Офіційний веб-портал. URL: <https://mukachevo-rada.gov.ua/>
3. Інтернет-ресурс «Укррудпром». URL: https://ukrrudprom.com/digest/Mi_znayshli_nove_mstse_dlya_aeroportu_na_Zakarpatt_golova_Ukrnfraproektu.html
4. Інтернет-газета «Економічна правда». URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/04/27/673381/>

Кучмійова Тетяна Сергіївна
Миколаївський національний аграрний університет,
Україна
*кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики,
комп'ютерних наук та інформаційних технологій*

Шиян Богдан Вікторович,
Миколаївський національний аграрний університет
Україна
здобувач вищої освіти 4-го курсу факультету менеджменту

ВПЛИВ МАРКЕТИНГУ НА УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ ТА ЧИННИКИ УСПІШНИХ ПРОЕКТІВ

Маркетинг у керуванні проектами прогресує важливу роль у досягненні успіху. Він визначає сприйняття проекту на ринку, умови його зменшення та реакцію цільової аудиторії.

Розглянемо маркетингове дослідження й аналіз ринку. Цей процес передбачає детальний огляд ринку, включаючи ідентифікацію ключових гравців, аналіз попиту та прогнозування тенденцій. Результат цього аналізу визначатиме, чи існує ринковий попит на продукт або послугу, яку проект планує впровадити. Цільова аудиторія, грає важливу роль у визначенні успіху проекту. Маркетинг визначає, для кого призначений продукт чи послуга, і спрямовує всі зусилля на залучення цієї аудиторії. Це включає в себе створення специфічних маркетингових повідомлень та стратегій, які привертають увагу та розуміння цільової групи.

Маркетинг в управлінні проектами допомагає створити стратегію, яка забезпечує залучення цільової аудиторії, популярність проекту на ринку та досягнення поставлених цілей. Він відіграє важливу роль у визначенні успіху проекту в умовах конкурентного бізнес-середовища. Встановлює позиціонування проекту на ринку, визначаючи його особливості з конкурентами та привабливість для цільової аудиторії. Грамотне позиціонування може створювати конкурентні переваги та сприяти привертанню клієнтів.

Важливу роль в успіху створення проекту грає брендування. Міцний бренд може забезпечити довготривалий успіх і надійність в очах споживачів. Він сприяє відрізненню проекту та його запам'ятовуванню для споживачів. Крім брендування, особливу важливість мають маркетингові комунікації, вони починають роботу, якою проект взаємодіє із залученням коштів та спілкуванням з аудиторією. Це може охоплювати рекламу, контент-маркетинг, соціальні медіа та інші інструменти для залучення та взаємодії з клієнтами.

Виділяють п'ять основних аспектів для створення проектів:

1. Маркетинговий план і бюджетування: впровадження маркетингової стратегії вимагає належного планування і бюджетування. Під час планування проекту, команда повинна визначити, які ресурси будуть виділені на маркетинг, включаючи рекламні кампанії, інтернет-маркетинг, PR та інші ініціативи.

Оптимальне розподілення бюджету може вплинути на ефективність маркетингу та загальний успіх проекту.

2. Вимірювання маркетингового впливу: для забезпечення ефективності маркетингу в управлінні проектами, важливо мати систему вимірювання маркетингового впливу. Це допомагає визначити, які маркетингові стратегії працюють і які потребують корекції. Метрики, такі як конверсія, ROI (повернення інвестицій) та залучені клієнти, допомагають оцінити результати маркетингових зусиль.

3. Спільна робота маркетингових та проектних команд: управління проектом вимагає спільної роботи між різними командами, включаючи маркетингову. Забезпечення ефективного спілкування і зрозуміння між цими командами є критично важливим для досягнення спільних цілей проекту.

4. Аналіз конкурентного середовища: дослідження конкурентів дозволяє виявити їхні сильні та слабкі сторони та можливості для проекту в контексті ринкової конкуренції.

5. Створення маркетингових повідомлень та кампаній: розробка ефективних маркетингових повідомлень та кампаній, які привертають увагу і залучають цільову аудиторію. Створення контенту, рекламу та інші матеріали, які передають цінність та унікальність проекту.

Досліджуючи думки різних експертів маркетингових досліджень, основна роль маркетингу в управлінні проектами полягає в створенні успішного маркетингового плану та стратегії, які забезпечують зростання і популярність проекту на ринку. Маркетинг визначає, як проект сприймається цільовою аудиторією, яким чином він відрізняється від конкурентів та як до нього ставляться клієнти. Визначає, які ресурси будуть виділені на рекламу, маркетингові ініціативи, канали комунікації будуть використані та які повідомлення будуть надіслані.

Отже, аналіз маркетингу та моніторинг результатів є найважливішими аспектами управління проектом у реальному часі. Це необхідно для вирішення можливих проблем під час виконання проекту та максимізації його успіху. В управлінських проектах важливо чітко виявити торговельні аспекти, щоб вдосконалити ефективність проекту в умовах конкурентного ринкового середовища. Орієнтація проекту на залучення клієнтів, створення конкурентних переваг та забезпечення постійного успішного ринкового позиціонування є ключовими аспектами.

Список використаних джерел:

1. Іванова, О.Р. Маркетинговий аналіз і стратегія управління проектами. *Управління проектами та програмами*. Т. 8, № 1, 2019, ст. 19-27.
2. Гарріс, Д. Маркетинговий вплив на успіх проектів. *Проектний менеджмент*, Т. 36, № 2, 2018, ст. 45-52.
4. Портер, М. Конкурентна перевага. / М. Портер // Київ. Видавництво "Наш формат", К: 2019. с.624

Мацола Михайло Михайлович
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Україна
*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі
та прикладної економіки*

Кульчицький Давид Анатолійович
*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю
076 Підприємництво та торгівля*

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

Територіальні громади зацікавлені створювати та підтримувати інноваційні проєкти для покращення інфраструктури, соціальних послуг, освіти, здоров'я та інших сфер. Впровадження нових проєктів в територіальних громадах (ТГ) на сьогодні відіграє важливу роль та сприяє соціально-економічному розвитку на регіональному рівні.

Реалізація новаторських ініціатив у громадах, допомагає стимулювати розвиток підприємництва на місцевому рівні. Завдяки інноваційним проєктам місцеві жителі отримують можливість реалізувати власні ідеї та започаткувати власну справу, таким чином створити робочі місця для себе та інших.

Інвестиційні та інфраструктурні проєкти відновлення України супроводжуються значними ризиками, що пов'язані з невизначеністю економічних і політичних умов під час війни росії проти України, фінансовими та технічними процедурними проблемами, змінами в законодавстві, зокрема щодо інструментів стимулювання інвестицій [1].

Територіальні громади мають значний потенціал для розвитку підприємництва через реалізацію інноваційних проєктів. Децентралізація надала територіальним громадам більше повноважень та фінансових ресурсів для місцевого розвитку. Вони можуть запроваджувати програми підтримки бізнесу, інвестицій, інновацій [2].

Проєктна діяльність дає змогу вирішувати конкретні проблеми громади шляхом впровадження нових технологій, продуктів, послуг [3]. Інноваційні проєкти можуть стосуватися різних сфер: ІТ, енергоефективності, екології, охорони здоров'я, освіти, тощо [4].

Приклади успішних інноваційних проєктів в українських громадах: енергоефективні будівлі, ІТ-освіта, сортування сміття, екотуризм [5]. Для реалізації проєктів потрібне налагодження співпраці місцевої влади, бізнесу, громадських організацій, донорів. Важливо поширювати кращі практики інноваційних проєктів між громадами задля масштабування успіху [6].

Необхідно максимально залучати громадськість у процес планування та розробки проєктів. Публічні обговорення та звіти можуть допомогти врахувати потреби громад. При цьому важливим аспектом досягнення успіху є те що ТГ повинні віднайти джерела фінансування для реалізації інноваційних проєктів.

Це можуть бути власні надходження, гранти, інвестиції чи партнерства з іншими підприємствами.

Впровадження інноваційних проєктів також сприятиме розвитку соціальної інфраструктури ТГ, підвищуючи якість та доступність послуг для громадян. Територіальні громади можуть співпрацювати з місцевими підприємствами, неприбутковими організаціями, академічними установами та іншими стейкхолдерами для реалізації інноваційних проєктів.

Отже, розробка та впровадження інноваційних проєктів є дієвим інструментом активізації підприємництва та сталого розвитку територіальних громад. Але при цьому також існують і певні ризики, зокрема, часткове обмеження міжнародної фінансової допомоги підтримки заходів з розвитку територій та інфраструктурних проєктів, які обумовлені, в першу чергу, воєнним станом та довготривалим веденням бойових дій на території України, а також обмеженістю власних фінансових ресурсів [6].

Список використаних джерел:

1. Крпельницька С. О., Криховецька З. М., Мацьків В. В., Плєць І. І. Проблемні аспекти управління ризиками інвестиційних та інфраструктурних проєктів відновлення України // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2023. – Т.1. – № 19. – С. 254–263.

2. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Ковпака А. Інноваційний розвиток країни як рушійний чинник підвищення національної конкурентоспроможності. Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки. 2021. Вип. 1. URL: <http://eui.zu.edu.ua/article/view/234658/238776>

4. Інноваційний розвиток і підвищення рівня спроможності об'єднаних територіальних громад: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 30 жовтня – 29 листопада 2019 р. / за заг. ред. І.А. Чикаренко. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. – 354 с.

5. Портал децентралізації. URL: <https://decentralization.gov.ua/> .

6. Стратегія розвитку Івано-Франківської територіальної громади на період до 2027 року URL: <https://if-gromada.gov.ua/strategii-rozvitku-ivanofrankivskoi-teritorialnoi-gromadi-na-period-do-2027-roku-ta-planu-zahodiv-na-2023-%E2%80%93-2024-roki-z-ii-realizacii-ta-z-16-20-24-11-04-2023/>

РОЛЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У РОЗВИТКУ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Останні 10 років проєктний менеджмент є визнаним механізмом регіонального розвитку та широко застосовується на місцевому рівні управління у розвинутих країнах. Отже, проєктна діяльність є вкрай актуальним складником діяльності органів місцевого самоврядування (ОМС) в Україні, що сприятиме підвищенню економічного розвитку та покращенню якості суспільного життя на відповідній території.

У публікаціях у вітчизняній науковій спільноті застосування проєктного підходу розглянуто стосовно різних галузей, у тому числі й стосовно державного управління й місцевого самоврядування. Так Воробей В., Кравчук К., Крижанівський В., Поліковська Ю. характеризують проєктну діяльність як інструмент економічного розвитку територій цілеспрямованістю, конкретизацією та послідовністю завдань проєкту [1]. Полянська А., Дрогомирецький В. розглядають проєктний менеджмент як інструмент міжнародного партнерства в забезпеченні розвитку територій в межах стратегічного управління [2]. Дурман О. підкреслює значення проєктного підходу у державному управлінні задля забезпечення взаємодій та гнучкої організаційної структури органів виконавчої влади та місцевого самоврядування [3]. Як інструмент покращення взаємодії та підвищення професійності діяльності членів громади проєктний підхід розглянуто у праці Удода Є. [4]. Створення у громадах передумов для реалізації проєктного підходу у рамках децентралізації висвітлено у праці Полянської А. та Запухляк І. [5].

Проте за результатами опитування представників територіальних громад у 2020-2021 році у межах програми «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE) встановлено, що найменше 84% громад в минулому не мали досвіду проєктного менеджменту, 20% опитаних громад не здійснювало проєктну діяльність взагалі, а у 62% громад такою роботою займається голова або ініціативні співробітники [5]. Аналіз в межах цієї програми виявив такі головні проблеми впровадження проєктного менеджменту у громадах:

1. Недостатня увага органами місцевого самоврядування до проєктного підходу як інструменту для розвитку громади, що призводить до втрачених можливостей, які надає застосування проєктно-орієнтованого підходу в управлінні громадою

2. Наявність викликів щодо інституціоналізації проєктного підходу в громаді, що має прояв у недостатній підтримці проєктних менеджерів зі сторони керівництва, відсутності чіткого визначення та розподілу їхніх

обов'язків, а також перевантажені, відсутності заохочення та розчарування фахівців щодо недосяжності очікуваних результатів.

3. Брак навичок проєктних менеджерів та команд в громадах, а саме: недостатня сформованість навичок стратегічного мислення, що має прояв у відсутності розуміння використання досягнень невеликих проєктів для вирішення більшої проблеми; низький рівень розвитку навичок взаємодії та комунікації між собою у команді, з громадськістю, з міжнародними партнерами; технічні труднощі (низький рівень комп'ютерної грамотності, володіння англійською мовою, інноваційного мислення тощо) [5].

Для вирішення блоку проблем третьої групи важливим є налагодження взаємодії між закладами вищої освіти (ЗВО) та територіальними громадами. На базі ЗВО може проводитися як навчання подавачів проєктів для підвищення якості проєктних заявок у межах короткострокових спеціалізованих курсів, так і навчання проєктних менеджерів в межах освітніх програм.

Вирішенню проблем першого та другого блоку сприяло б введення вимоги для керівників ОМС щодо обов'язкової наявності вищої освіти за другим (магістерським) рівнем за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», як це зроблено для державних службовців. паралельним кроком має бути врахування експертною комісією при позитивній акредитації освітніх програм зазначеної спеціальності обов'язкової наявності дисциплін з проєктного менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Воробей В., Кравчук К., Крижанівський В., Поліковська Ю. Інструменти економічного розвитку територій (2017). PPV Knowledge Networks. URL : <https://bit.ly/370WTAY> (дата звернення 26.10.2023).
2. Полянська А. С., Дрогомирецький В. Г. Проєктна діяльність як інструмент міжнародного партнерства у забезпеченні розвитку територій. Теорія і практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем : VI міжн. наук.-практ. конф., 11–13 жовтня 2017 р. Івано-Франківськ, 2017. С. 152–155.
3. Дурман О. Л. Використання проєктного менеджменту в діяльності органів місцевого самоврядування. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2020. № 3 (74). С. 140–147.
4. Удод Є. Г. Проєктний підхід щодо підсилення спроможності територіальних громад в умовах децентралізації. Аспекти публічного управління. 2015. № 4. С. 6–13. URL : <https://bit.ly/3ePf2WH> (дата звернення 26.10.2023).
5. Полянська А. С., Запухляк І. Б. Проєктна діяльність як інструмент розвитку територіальних громад. *Університетські записки*. 2021. №1 (79). С. 160 – 170. DOI 10.37491/UNZ.79.15
6. Савісько М., Гацко В. Проєктний підхід в громадах рекомендації для керівництва громади та працівників проєктних відділів. Київ, 2023. <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/Rekomendatsii---dlya-gromad.-Proyektanii---pidhid.pdf> (дата звернення 26.10.2023).

Наукове видання

**РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ПРАВОВІ,
ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ**

III МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Тези доповідей учасників
міжнародної науково-практичної конференції

Технічний редактор: А.В. Ключник

Комп'ютерна верстка: О.А. Лівандовська

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 15,25.

Тираж 50 прим. Зам. № ___

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету

54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.

